

rijksuniversiteit
groningen

faculteit gedrags- en
maatschappijwetenschappen

Grip op de politiek

Een verkenning van politieke onvrede, vertrouwen en zelfvertrouwen in de
Nederlandse context

A grip on politics: An exploration of political discontent, trust, and efficacy in the Dutch context

door

Danique Gerrits

S5438020

MSc Scriptie

augustus, 2024

Sociologie (Politiek, beleid & maatschappij)

Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen

Rijksuniversiteit Groningen

Onder begeleiding van Kees van Veen

Grip op de politiek

Een verkenning van politieke onvrede, vertrouwen en zelfvertrouwen in de Nederlandse context

Naam: Danique Gerrits
Studentnummer: S5438020
Emailadres: d.r.e.gerrits@student.rug.nl
Instituut: Faculteit Gedrags- en Maatschappijwetenschappen
Begeleider: Kees van Veen
Referent: Kees Aarts
Dataset: Liss Panel Politics and Values
Datum: Juni, 2024
Aantal woorden: 17358

Abstract

Deze scriptie onderzoekt de ontwikkeling van politieke onvrede, politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen onder Nederlandse burgers in de afgelopen 15 jaar. Het onderzoek is geïnspireerd op het rapport "Grip" van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR), dat het belang van persoonlijke controle benadrukt voor de verbetering van levenstevredenheid, mentale en fysieke gezondheid, en de vermindering van sociale onvrede en polarisatie. De studie maakt gebruik van data van de Politics and Values vragenlijst van het LISS-panel, een longitudinaal onderzoek uitgevoerd onder een representatieve steekproef van Nederlandse huishoudens (n=5509). Door middel van statistische analyses worden trends en samenhangen tussen de variabelen politieke onvrede, politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen geïdentificeerd. Daarbij wordt speciale aandacht besteed aan de invloed van demografische factoren zoals opleidingsniveau, leeftijd en geslacht.

De resultaten laten zien dat politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen belangrijke voorspellers zijn van politieke onvrede. Politiek vertrouwen heeft over de jaren heen aanzienlijke schommelingen vertoond, met een opmerkelijke piek in 2021 gevolgd door een daling in de daaropvolgende jaren. Politieke onvrede daarentegen heeft een toenemende trend laten zien, vooral na 2021, wat wijst op een groeiende ontevredenheid onder burgers. Politiek zelfvertrouwen is in dezelfde periode geleidelijk gestegen, met een significante toename in 2020 en 2021, hoewel er een lichte daling werd waargenomen na deze piek. Verder is een sterke samenhang gevonden tussen politieke onvrede en politiek vertrouwen, waarbij een afname in vertrouwen resulteert in een toename van onvrede. Politiek zelfvertrouwen vertoont ook een significante relatie met politieke onvrede, hoewel deze samenhang minder sterk is dan die met politiek vertrouwen. De kloof in politiek zelfvertrouwen tussen verschillende opleidingsniveaus benadrukt de noodzaak van beleid gericht op het verkleinen van deze ongelijkheden. Het onderzoek benadrukt daarnaast het belang van het versterken van politiek vertrouwen en zelfvertrouwen om politieke tevredenheid en sociale cohesie te bevorderen.

Inhoudsopgave

Abstract.....	3
1. Inleiding.....	6
2. Theoretisch kader.....	9
2.1 Politieke onvrede.....	9
2.2 Politiek vertrouwen	11
2.3 Politiek zelfvertrouwen.....	14
2.4 Ontwikkeling.....	15
2.5 Samenhang concepten	16
2.6 Opleidingsniveau.....	17
2.7 Invloed van demografische factoren.....	19
2.8 Hypothesen	19
3. Methodologie.....	21
3.1 Vragenlijst en data	21
3.2 Operationalisaties	22
3.3 Analyseplan.....	26
4. Resultaten.....	29
4.1 Ontwikkeling variabelen.....	29
4.2 Beschrijvende statistieken.....	30
4.2.1 Univariante statistieken.....	30
4.2.2 Bivariate statistieken.....	33
4.3 Modelschattingen	35
4.3.1 Bespreking van de variabelen.....	39
4.3.2 Analyse van de verklaarde variantie	41
4.4 Modelinspecties en assumptiecontrole	42
4.4.1 Modelinspecties	42
4.4.2 Assumptiecontrole	43
4.5 Hypothesetoetsing	44
5. Conclusie en discussie.....	46
5.1 Conclusie	46
5.2 Discussie	47
5.2.1 Ontwikkeling variabelen	47
5.2.2 Samenhang variabelen	49
5.2.3 Beleidsaanbevelingen en vervolgonderzoek	50
Literatuur.....	51
Bijlagen.....	58

Bijlage 1. Concepten, bijbehorende items en bewerkingen.....	58
Bijlage 2. Uitgevoerde analyses	168
Descriptieve analyses	168
Bivariate statistieken	169
Correlaties.....	171
Regressieanalyses.....	174
Overzicht politieke ontwikkelingen 2008-2023.....	178
Bijlage 3. Modelinspecties.....	181
Bijlage 4. Assumptiecontrole	184

1. Inleiding

Dit onderzoek is geïnspireerd op het rapport "Grip" van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR). Dit rapport benadrukt het belang van persoonlijke controle over het eigen leven van burgers en heeft als doel het verbeteren van de levenstevredenheid, het bevorderen van mentale en fysieke gezondheid, en het verminderen van sociale onvrede en polarisatie in de samenleving. Het rapport richt zich op het concept dat individuen door hun eigen acties invloed kunnen uitoefenen op de gewenste uitkomsten in hun leven, zoals het hebben van een bevredigende baan, voldoende inkomen of een plezierige leefomgeving (Tiemeijer et al., 2023). De kern van het betoog is dat de overheid, bij het ontwikkelen en implementeren van beleid, zou kunnen proberen meer nadruk te leggen op het vergroten van de grip van burgers. Hierbij is het echter de vraag in hoeverre beleid daadwerkelijk in staat is om het gevoel van controle bij burgers te beïnvloeden, aangezien dit complex en multifactorieel kan zijn.

Veel burgers, waaronder jongeren en huishoudens met lage tot middeninkomens, voelen zich onzeker en ervaren een gebrek aan controle over hun leven. Onderzoek van het SCP (Dekker & Den Ridder, 2019; Den Ridder et al., 2019) heeft aangetoond dat een gebrek aan persoonlijke controle sterk samenhangt met algemene levenstevredenheid en geluk. Grote en langdurige internationale studies tonen bovendien aan dat iemands gevoel van controle nauw verband houdt met diverse mentale en fysieke gezondheidssuitkomsten, variërend van depressie tot hart- en vaatziekten. Mensen die laag scoren op controle hebben gemiddeld genomen een kortere levensverwachting. Ook zijn er aanwijzingen dat het leidt tot een versterkte 'wij-zij' denkwijze en het geloof in complotten, wat niet bevorderlijk is voor een gezonde en goed functionerende democratie. Wanneer burgers het gevoel hebben dat hun persoonlijke controle bedreigd wordt, zijn ze eerder geneigd om in dergelijke beelden en verhalen te geloven, zodat ze kunnen blijven geloven in een overzichtelijke wereld en het idee van controle. Het vergroten van grip is belangrijk omdat het individuen in staat stelt beter om te gaan met onzekerheden, hun welzijn te verbeteren en sociale onvrede te verminderen (Tiemeijer et al., 2023).

Het vergroten van grip is dus niet alleen van belang voor individuele welvaart, maar ook voor de stabiliteit van de samenleving als geheel. In dit kader is het interessant om het concept van 'grip' nader te onderzoeken. Dit onderzoek richt zich op het concept van 'grip', binnen de politieke context bekend als 'politiek zelfvertrouwen'. Het onderzoek beoogt de ontwikkeling van onvrede met politieke instituties, politiek vertrouwen en zelfvertrouwen onder Nederlandse burgers in de afgelopen 15 jaar te analyseren, met specifieke aandacht voor cruciale periodes en oorzaken van verandering. Tevens wordt de samenhang tussen politiek vertrouwen en zelfvertrouwen en onvrede met politieke instituties onderzocht, en de invloed van demografische factoren op de onvrede van burgers op politieke instituties.

De bevindingen zullen beleidsmakers in staat stellen gerichte maatregelen te nemen ter bevordering van politieke tevredenheid en sociale cohesie, hoewel de mate waarin dergelijke maatregelen daadwerkelijk de grip van burgers op hun eigen leven kunnen vergroten onzeker blijft.

Recentelijk hebben verschillende politieke ontwikkelingen geleid tot discussies over de legitimiteit van politieke instellingen en het functioneren van het politieke systeem. Voorbeelden hiervan zijn de opkomst van populistische bewegingen en de groeiende kloof tussen burgers en politieke elites. Met deze kloof wordt bedoeld dat veel burgers het gevoel hebben dat politieke elites hun belangen niet vertegenwoordigen en dat er een gebrek aan wederzijds begrip en vertrouwen is. Deze ontwikkelingen wijzen op een mogelijke crisis in politiek vertrouwen en tevredenheid. Ze onderstrepen de noodzaak van onderzoek naar 'politiek zelfvertrouwen' en de ontwikkeling van grip bij burgers.

Volgens het SCP-rapport *Burgerperspectieven* (Den Ridder et al., 2023) staan zorgen over de politiek in de top drie van meest genoemde problemen die we in Nederland hebben. Uit het onderzoek blijkt dat Nederlanders momenteel zeer negatief zijn over de toestand van het land en de politiek in vergelijking met de afgelopen vijftien jaar. De ontwikkeling in onvrede over de richting van het land is nauw verbonden met de ontevredenheid over de politiek: bijna de helft van degenen die vinden dat het land de verkeerde kant op gaat, wijst hierbij naar de politiek als een oorzaak. Burgers hebben meer en meer een negatieve houding ten opzichte van de politiek en het bestuur, waarbij ze een aanzienlijke kloof waarnemen tussen 'Den Haag' en de gewone burger, en ze de politiek als onbetrouwbaar beschouwen. Ook binnen het *EenVandaag* *Opiniepanel* geeft maar liefst één op de drie respondenten een positief antwoord op de vraag of zij zichzelf herkennen als 'ontevreden of teleurgestelde burgers'. Deze ontevredenheid wordt vaak geassocieerd met het gevoel niet gehoord te worden door de politiek en met het beschouwen van politici als onbetrouwbaar. Hoewel politiek ontevreden burgers uit diverse lagen van de bevolking komen, zijn ze vaker man, laagopgeleid, werkloos of arbeidsongeschikt dan het gemiddelde van de bevolking (EenVandaag, 2017).

In een tijd van toenemende politieke polarisatie en maatschappelijke onrust is het begrijpen van politiek zelfvertrouwen en onvrede met politieke instituties actueler dan ooit. Het feit dat een gebrek aan politiek zelfvertrouwen kan leiden tot polarisatie, heeft belangrijke implicaties voor de democratische gezondheid van een samenleving. Een groeiende kloof in politiek zelfvertrouwen tussen verschillende groepen kan leiden tot een verlies aan legitimiteit van de overheid en een verzwakking van de democratische instituties (Van Noije 2019). Door dit onderzoek nu uit te voeren, kunnen we inzicht krijgen in de huidige stand van zaken en mogelijke trends.

Het rapport 'Grip' vormt een cruciale basis voor dit onderzoek door de nadruk te leggen op de noodzaak van grip en controle in het leven van burgers. Dit onderzoek wil een gat in de literatuur vullen door empirisch inzicht te bieden in hoe politiek zelfvertrouwen en politieke onvrede zich ontwikkelen en welke factoren hierop van invloed zijn. Het opnemen van opleidingsniveau als antecedente factor in de analyse van politieke onvrede biedt een methodologische manier om te onderzoeken hoeveel van de variatie in politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen wordt verklaard door opleidingsniveau.

Dit helpt om te bepalen of politiek vertrouwen en zelfvertrouwen zelfstandige factoren zijn in de verklaring van politieke onvrede of dat deze verbanden eerder gerelateerd zijn aan opleidingsniveau.

Dit kwantitatieve onderzoek maakt gebruik van data verzameld via de Politics and Values vragenlijst van het LISS-panel (N=5509). In het theoriehoofdstuk volgt een verdere uitwerking van de verschillende mechanismen. In dit onderzoek dienen politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen als voorspellende variabelen voor politieke onvrede. De onderzoeksvraag die centraal staat in dit verslag luidt: *Hoe hebben de onvrede met politieke instituties, politiek vertrouwen en het politieke zelfvertrouwen, zich in de afgelopen 15 jaar ontwikkeld en in welke mate hangen de factoren 'politiek vertrouwen' en 'politiek zelfvertrouwen' en verschillende demografische factoren samen met de onvrede met politieke instituties?*

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt een theoretisch kader geschetst dat de basis vormt voor het begrijpen van de relatie tussen politiek zelfvertrouwen, politiek vertrouwen en onvrede met politieke instituties.

Allereerst worden de definities en concepten van politiek zelfvertrouwen en politiek vertrouwen besproken, en wordt de onderlinge relatie tussen deze aspecten uiteengezet. Vervolgens wordt de aard van politieke onvrede besproken, met aandacht voor de verschillende dimensies en oorzaken ervan. Hierbij wordt onderzocht hoe een gebrek aan politiek zelfvertrouwen en politiek vertrouwen kan bijdragen aan het ontstaan en de intensiteit van politieke onvrede onder burgers.

Tot slot worden demografische factoren opleidingsniveau, geslacht en leeftijd behandeld als mogelijke determinanten van politiek zelfvertrouwen, politiek vertrouwen en politieke onvrede. Door deze factoren te onderzoeken, wordt gestreefd naar een meer gedifferentieerd begrip van de variabelen die van invloed zijn op de politieke percepties en attitudes van verschillende groepen in de samenleving.

2.1 Politieke onvrede

Politieke onvrede verwijst naar een gevoel van ontevredenheid of afkeuring ten opzichte van de werking, prestaties of gedrag van politieke instellingen en actoren. Dit gevoel kan variëren van zich niet vertegenwoordigd of gehoord voelen tot wantrouwen in de politieke instituties (Norris, 1999; Kemmers et al., 2018). De overheid kan niet langer vertrouwen op de automatische legitimiteit en het gezag die zij in het verleden genoot. Dit komt doordat burgers steeds kritischer worden en hogere verwachtingen hebben van de overheid. In dit verband wordt met 'kritisch' vaak mondig bedoeld, een ontwikkeling die hoort bij de theorieën van individuele modernisering zoals beschreven door Ronald Inglehart (1997). Inglehart stelt dat economische groei en welvaart leiden tot een verschuiving van materiële naar postmateriële waarden. Dit betekent dat, naarmate mensen zich minder zorgen hoeven te maken over basale overlevingsbehoeften, zij meer nadruk gaan leggen op zelfexpressie, autonomie en levenskwaliteit. Deze verhoogde kritische houding kan leiden tot politieke onvrede, waarbij burgers zich ontevreden voelen over het functioneren van politieke instituties en processen (Verhoeven, 2004). Dit kan op zijn beurt verschillende vormen van politieke activiteit veroorzaken, zoals stemmen op populistische partijen, bewust niet stemmen of protesteren (Kemmers et al., 2018). Politieke ontevredenheid kan resulteren in een groter gevoel van afstand tussen burgers en politieke instellingen, wat leidt tot verminderde deelname aan het politieke proces, zoals lagere opkomst bij verkiezingen en minder betrokkenheid bij maatschappelijke kwesties (Bovens & Wille, 2010).

Norris (2011) ondersteunt dit idee door te benadrukken dat politieke ontevredenheid kan leiden tot een afname van traditionele vormen van politieke participatie, zoals stemmen bij verkiezingen, lidmaatschap van politieke partijen en deelname aan vrijwillige verenigingen, wat op zijn beurt kan worden gezien als een uiting van burgerlijke desillusie of cynisme over de politiek. Een bepaalde mate

van politieke participatie door burgers is een noodzakelijke voorwaarde voor het tot stand brengen of het in stand houden van een democratisch politiek systeem (Dahl, 1956).

In de literatuur worden verschillende oorzaken genoemd voor politieke onvrede. Ten eerste benadrukt het rapport "Grip" van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid het belang van persoonlijke controle over het eigen leven, waarbij een gebrek aan controle kan leiden tot gevoelens van onzekerheid en ontevredenheid (Tiemeijer et al., 2023). De negatieve perceptie van de politiek en het bestuur wordt toegeschreven aan verschillende factoren, waaronder de langdurige formatie na de verkiezingen van 2021, die resulteerde in een kabinet van dezelfde partijen (VVD, D66, CDA en CU). Daarnaast spelen uitdagingen zoals de stikstof-, woon- en asielcrises, samen met prominente schandalen zoals het toeslagenschandaal en de nasleep van de gaswinning in Groningen, een rol bij het vergroten van het wantrouwen onder burgers. Ze uiten bezorgdheid over het vermogen van de politiek om effectief met deze problemen om te gaan en over de algehele politiek-bestuurlijke cultuur (Verbeek-Oudijk et al., 2023).

Een perceptie van afstand tussen burgers en politieke instellingen draagt ook bij aan politieke onvrede, waarbij veel burgers zich niet gehoord voelen door de politiek en politici als onbetrouwbaar beschouwen (Den Ridder et al., 2023). Daarnaast speelt toenemende politieke polarisatie een rol bij het versterken van de kloof in politiek zelfvertrouwen tussen verschillende bevolkingsgroepen (Dekker & Den Ridder, 2014).

Daarnaast suggereert het onderzoek van Dahlberg et al. (2014) dat ontevredenheid ook wordt veroorzaakt door de kwaliteit van het bestuur en het niveau van institutionele stabiliteit. Dit betekent dat factoren zoals de effectiviteit van het bestuur bij het oplossen van maatschappelijke problemen en de stabiliteit van democratische instellingen een rol spelen in hoe tevreden mensen zijn met het democratische proces en hun regering.

Een ander aspect dat in de literatuur wordt benadrukt, is de rol van intraregionale ongelijkheden en individuele sociaaleconomische omstandigheden bij het versterken van de negatieve effecten van politieke onvrede. Ongelijkheden binnen regio's en verschillen in individuele sociaaleconomische status kunnen de ervaring van politieke onvrede intensiveren. Mensen die aanzienlijke verschillen ervaren in inkomen, onderwijsniveau of toegang tot basisvoorzieningen binnen dezelfde regio, kunnen gevoelens van onrechtvaardigheid en ontevredenheid met het politieke systeem versterken (Lenzi & Perucca, 2021). Onderzoek van Van der Meer en Hakhverdian (2021) toont aan dat politieke onvrede vaak sterker aanwezig is in de periferie van de samenleving, waar mensen minder toegang hebben tot middelen en mogelijkheden om effectief deel te nemen aan het politieke proces. Bovendien hebben individuen die zich al in een sociaaleconomisch benadeelde positie bevinden, zoals werklozen of mensen met lage inkomens, een grotere neiging om politiek ontevreden te zijn.

Deze combinatie van intraregionale ongelijkheden en individuele sociaaleconomische nadelen kan dus het negatieve effect van politieke onvrede op EU-burgers versterken (Lenzi & Perucca, 2021).

2.2 Politiek vertrouwen

Naast de politieke onvrede laat het onderzoek van het CBS (2023) zien dat het vertrouwen in de Tweede Kamer in de afgelopen tien jaar nog nooit zo laag is geweest. Slechts 25% van de 15-plussers gaf aan vertrouwen te hebben in de Tweede Kamer, terwijl het vertrouwen in het kabinet Rutte-IV blijft steken op 20% (EenVandaag, 2023). Sinds de studie over Civil Culture door Almond en Verba in 1963 wordt politiek vertrouwen beschouwd als een essentiële voorwaarde voor een goed functionerende democratie. Politiek vertrouwen geeft het bestuur de nodige speelruimte om beslissingen te nemen, zowel in gunstige als uitdagende omstandigheden, doordat het vertrouwen leidt tot algemene acceptatie van dergelijke besluiten. Het wordt daarom ook wel gezegd dat politiek vertrouwen als de lijm functioneert die het systeem bij elkaar houdt en als de olie die de beleidsmachine laat draaien (Van der Meer, 2010). Daarnaast wordt politiek vertrouwen gelinkt aan betere naleving van de wet en een hogere opkomst bij verkiezingen (Tyler, 1990).

Politiek vertrouwen wordt gedefinieerd als het geloof van individuen in de integriteit, competentie en intenties van politieke actoren en instellingen, waarbij het draait om de verwachting van een relatie tussen de burger en een politieke entiteit (Hardin, 1999; Catterberg & Moreno, 2005). Een laag politiek vertrouwen kan leiden tot wantrouwen jegens politici en politieke besluitvorming, waardoor de geloofwaardigheid en legitimiteit van het politieke systeem in twijfel worden getrokken. Dit maakt het moeilijker om effectief beleid te ontwikkelen en te implementeren, omdat er minder steun en draagvlak is onder de bevolking (Bovens & Wille, 2010).

Het belang van politiek vertrouwen voor de stabiliteit en legitimiteit van democratische samenlevingen is een veelbesproken onderwerp. Easton (1965) benadrukte dat de legitimiteit van een politiek systeem voornamelijk wordt bepaald door het vertrouwen van kiezers in de fundamentele juistheid van de handelingen van de regering. Politiek vertrouwen heeft een directe positieve invloed op politieke tevredenheid (Thomassen et al., 2017; Verbeek-Oudijk et al., 2023). Individuele met een hoger niveau van politiek vertrouwen zijn meer geneigd te geloven dat de overheid het juiste zal doen en zich inzet voor het welzijn van de burgers, wat hun tevredenheid met het politieke systeem vergroot (Norris, 2010).

Politiek vertrouwen bestaat uit meerdere dimensies, waaronder institutioneel vertrouwen en vertrouwen in politieke actoren (Hardin, 1999; Catterberg & Moreno, 2005). Burgers zijn kritisch en baseren hun vertrouwen op de mate van tevredenheid over het functioneren van hun bestuurders. Wie goed presteert, krijgt meer vertrouwen, en omgekeerd. Dit wordt het perspectief van vertrouwen-als-evaluatie genoemd (Hardin, 1999).

Politiek vertrouwen verwijst naar het geloof dat burgers hebben dat de overheid het juiste zal doen, of op zijn minst de intentie en competentie heeft om het juiste te doen (Thomassen et al., 2017). De perceptie van burgers over wat 'het juiste' is en in hoeverre zij vinden dat de overheid daaraan voldoet, bepaalt in grote mate de legitimiteit die de overheid geniet (Easton, 1957; Thomassen & Van Ham, 2017). Het vermogen van de overheid om deze legitimiteit te handhaven, vormt een structurele basis voor vertrouwen. Legitimiteit verwijst naar de morele criteria waaraan de overheid voortdurend moet voldoen om haar bestaansrecht te rechtvaardigen (Verbeek-Oudijk et al., 2023). Hoewel enig wantrouwen onder een minderheid van de kiezers functioneel kan zijn om veranderingen af te dwingen, kan langdurig politiek wantrouwen de legitimiteit en stabiliteit van het politieke systeem ernstig ondermijnen en ruimte bieden voor anti-democratische krachten (Norris, 2011). Politiek vertrouwen wordt beïnvloed door factoren zoals transparantie, integriteit en accountability van instituties (Catterberg & Moreno, 2005).

Een gebrek aan politiek vertrouwen kan ervoor zorgen dat bepaalde groepen afhaken of zich afkeren (De Voogd & Cuperus, 2021). Als politieke verdeeldheid hand in hand gaat met een gebrek aan vertrouwen in het politieke systeem, bestaat het risico dat een deel van de burgers zich vervreemd voelt van de reguliere politiek (Dekker & Den Ridder, 2014). Dit kan resulteren in dat mensen ervoor kiezen niet te stemmen bij verkiezingen of zich terug te trekken uit de maatschappij (Bal & Van Den Bos, 2017). Deze ongelijkheid in politieke deelname leidt tot de vorming van een zogenaamde 'participatie-elite', een actieve groep die binnen de institutionele kaders participeert en waarin oudere mannen met een hoog opleidingsniveau oververtegenwoordigd zijn (Tonkens et al., 2015). Deze ongelijkheid is een probleem voor de representatieve democratie; een evenredige deelname van burgers is van belang voor de representativiteit van de politieke besluitvorming en daarmee voor de democratische legitimiteit (Van Noije, 2019).

Het vertrouwen-als-evaluatie perspectief benadrukt dat politiek vertrouwen wordt beïnvloed door een evaluatiemechanisme waarbij burgers politieke instituties belonen of bestraffen op basis van hun prestaties (De Blok et al., 2022). Politiek vertrouwen is een dynamisch fenomeen dat voortdurend kan veranderen als reactie op verschillende factoren, zoals politieke gebeurtenissen, beleidsbeslissingen en sociaaleconomische omstandigheden. Er is overtuigend bewijs dat politiek vertrouwen nauw verbonden is met economische tevredenheid. Recent onderzoek toont aan dat economische crises het vertrouwen in politieke instellingen aanzienlijk kunnen verminderen, vooral bij burgers met een linkse ideologie (Jurado & Navarrete, 2021). Ander onderzoek wijst echter ook op de relevantie van andere soorten prestaties voor politiek vertrouwen. Het vertrouwen van burgers in de overheid wordt tevens beïnvloed door prestaties op het sociale vlak, zoals in de zorg en het onderwijs (Kumlin & Haugsgjerd, 2017).

De invloed van verschillende soorten gebeurtenissen op politiek vertrouwen is niet constant. Het type beleidsprestatie dat bepalend is voor politiek vertrouwen varieert zowel op macroniveau (tussen landen en tijdsperioden) als op microniveau (tussen individuen). Op macroniveau zien we dat tijdens economisch zware tijden, economische tevredenheid de belangrijkste factor is voor politiek vertrouwen. Tijdens de kredietcrisis werd bijvoorbeeld de invloed van welvaartsprestaties op het vertrouwen overschaduwd door economische ontevredenheid (De Blok, 2020). Als de economie echter goed draait, is er ruimte voor andere soorten prestaties, zoals op het gebied van onderwijs. Hierbij is er een 'negativity bias', waarbij negatieve prestaties een grotere impact hebben op het vertrouwen in instituties dan positieve prestaties. Dit betekent dat burgers politieke actoren vooral afrekenen op onderwerpen die als problematisch worden gezien (Hetherington & Rudolph, 2008).

Op individueel niveau zijn er verschillen in hoeveel waarde men hecht aan verschillende typen overheidsprestaties. Burgers gebruiken verschillende standaarden om de prestaties van de overheid te meten en te wegen (De Blok, 2020). Burgers beoordelen of de kwaliteit en uitvoering van het beleid aansluit bij hun individuele wensen en belangen (Citrin & Stoker, 2018). Tevredenheid over het beleid kan een impuls geven aan politiek vertrouwen, terwijl ontevredenheid juist kan leiden tot een afname van dit vertrouwen. Burgers die tevreden zijn over het beleid ervaren dat hun belangen worden behartigd en dat het beleid effectief is in het bereiken van gestelde doelen. Dit kan resulteren in een versterking van politiek vertrouwen, aangezien positieve prestaties worden geassocieerd met een goed functionerende overheid (Hetherington, 1998). Aan de andere kant kan ontevredenheid over het beleid voortkomen uit het gevoel dat de overheid niet effectief is in het behartigen van de belangen van burgers, wat kan leiden tot een afname van politiek vertrouwen.

Wanneer er sprake is van een afname in politiek vertrouwen binnen een samenleving, kan dit leiden tot toenemende politieke ontevredenheid, verminderde participatie van burgers in het politieke proces en zelfs politieke instabiliteit (Rosanvallon, 2008). Dit kan zich uiten in vormen van protest, wantrouwen tegenover de overheid en een algemeen gevoel van ontevredenheid over het functioneren van het politieke systeem (Verhoeven, 2004). Dit kan op zijn beurt de legitimiteit van de overheid aantasten en de sociale cohesie binnen de samenleving verzwakken (Norris, 2011). Daarnaast kan een afname in politiek vertrouwen leiden tot verminderde participatie van burgers in verkiezingen, politieke bijeenkomsten en andere vormen van politieke betrokkenheid. Als burgers het vertrouwen verliezen in de effectiviteit en integriteit van het politieke systeem, kunnen ze geneigd zijn zich terug te trekken uit het politieke proces, wat de representativiteit en legitimiteit van de democratie in gevaar kan brengen (Bovens & Wille, 2010). Tot slot kan een langdurige afname in politiek vertrouwen zelfs leiden tot politieke instabiliteit, waarbij sociale onrust, protesten en mogelijk zelfs politieke crises kunnen ontstaan (Norris, 2011).

2.3 Politiek zelfvertrouwen

Politiek zelfvertrouwen verschilt van politiek vertrouwen, hoewel beide concepten nauw met elkaar verbonden zijn. Terwijl politiek vertrouwen betrekking heeft op het geloof van burgers in de integriteit en competentie van politieke actoren en instituties, richt politiek zelfvertrouwen zich op het geloof in de eigen bekwaamheid om de politiek te begrijpen en te beïnvloeden.

Politiek zelfvertrouwen blijkt ook een belangrijke voorspeller van politieke onvrede te zijn en wordt gedefinieerd als het geloof in iemands eigen bekwaamheid om de politiek te begrijpen en invloed uit te oefenen op politieke processen en besluitvorming (Niemi et al., 1991). Dit omvat ook de overtuiging dat men invloed kan uitoefenen op politieke besluitvorming en dat politici rekening houden met hun opvattingen (Denters & Geurts, 1995). Er wordt onderscheid gemaakt tussen intern politiek zelfvertrouwen, dat verwijst naar iemands geloof in zijn of haar eigen vermogen om de politiek te begrijpen en eraan deel te nemen, en extern politiek zelfvertrouwen, dat verwijst naar de overtuiging in de responsiviteit van overheidsinstanties en -instellingen ten opzichte van de eisen van burgers (Balch, 1974; Niemi et al., 1991; Craig & Maggionto, 1982).

Onderzoek toont aan dat burgers die vertrouwen hebben in hun eigen vermogen om politieke zaken te begrijpen en invloed uit te oefenen, over het algemeen meer geneigd zijn om actief deel te nemen aan het politieke proces (Norris, 2010). Aan de andere kant kan een gebrek aan grip op het eigen leven leiden tot maatschappelijk onbehagen, wat zich kan vertalen naar een gebrek aan politiek zelfvertrouwen en ontevredenheid met politieke instituties (Tiemeijer et al., 2023).

Nederlanders hechten veel waarde aan het leven in een democratie. Vrijwel iedereen vindt het belangrijk dat er vrije verkiezingen worden gehouden, en velen pleiten voor een grotere betrokkenheid van burgers in het politieke proces (Den Ridder & Dekker, 2015). Dit impliceert echter ook een actieve rol van burgers: zij worden gevraagd om deel te nemen aan het democratische proces. Politiek zelfvertrouwen speelt hierbij een cruciale rol, aangezien mensen met meer zelfvertrouwen doorgaans eerder geneigd zijn om actief deel te nemen aan politieke activiteiten.

Politiek zelfvertrouwen heeft ook een wisselwerking met politieke participatie. Positieve participatie-ervaringen kunnen leiden tot een toename van het zelfvertrouwen, terwijl negatieve ervaringen dit kunnen verminderen (Morrell, 2005).

Politiek zelfvertrouwen, oftewel het geloof in iemands vermogen om politieke zaken te begrijpen en invloed uit te oefenen op politieke processen, is van cruciaal belang voor de tevredenheid over het politieke systeem (Niemi et al., 1991). Mensen met een hoog politiek zelfvertrouwen beschouwen zichzelf als actieve deelnemers aan de politiek, wat hun gevoel van tevredenheid met het politieke systeem versterkt.

Pippa Norris (1999) benadrukt het cruciale belang van politiek zelfvertrouwen voor het functioneren van een democratie. Norris wijst erop dat politiek zelfvertrouwen kan variëren tussen individuen en dat het niveau van politiek zelfvertrouwen invloed kan hebben op de politieke participatie en betrokkenheid van burgers. Een hoger niveau van politiek zelfvertrouwen kan leiden tot grotere betrokkenheid bij het politieke proces, zoals stemmen, deelnemen aan politieke discussies en actief lobbyen voor beleidsmaatregelen (Dekker & Den Ridder, 2014).

Onderzoek toont aan dat individuen met een laag politiek vertrouwen eerder geneigd zijn om illegaal gedrag, zoals belastingfraude, te accepteren in vergelijking met degenen die een hoog vertrouwen hebben (Marien & Hooghe, 2011). Deze bevindingen benadrukken het belang van het versterken van politiek vertrouwen als middel om sociale cohesie en het algemene politieke functioneren van de maatschappij te bevorderen. Politiek zelfvertrouwen wordt vaak gezien als een belangrijke verklaring voor waarom mensen participeren (Gastil & Xenos, 2010; Den Ridder & Dekker, 2015; Vecchione & Caprara, 2009; Verba et al., 1995). Als mensen niet het gevoel hebben dat ze voldoende in staat zijn deel te nemen aan de politiek, zullen ze dit niet of minder doen.

2.4 Ontwikkeling

Aan het einde van de vorige eeuw bereikten de politieke vertrouwenscijfers in ons land ongekende hoogten. In het najaar van 1998, kort na het aantreden van het tweede kabinet Kok, vond maar liefst tweederde van de bevolking dat de overheid goed functioneerde en was 80% tevreden tot zeer tevreden met de regering. Terwijl in de rest van de westerse wereld het politieke vertrouwen daalde, nam het in Nederland juist toe. Vanaf 2002 daalde het vertrouwen in de overheid en de regering scherp. In 2004 vond nog maar iets meer dan eenderde van de bevolking dat de overheid goed functioneerde (Becker & Dekker, 2005). Destijds werd de oorzaak van het lage vertrouwen toegeschreven aan een samenspel van factoren, waaronder de slechte economische situatie en de politieke instabiliteit tijdens het eerste kabinet-Balkenende na de moord op Pim Fortuyn (Bovens & Wille, 2008).

In 2013 werd opgemerkt dat Nederlanders over het algemeen tevreden zijn met hun persoonlijke situatie, maar zich zorgen maken over de richting waarin de samenleving zich ontwikkelt. Ongeveer 70 procent van de bevolking gaf destijds een negatief antwoord op de vraag of Nederland in het algemeen de goede kant op gaat (Dekker et al., 2013).

Destijds werd ook gesteld dat deze gevoelens van onbehagen het publieke debat, de politiek, de wetenschap en de bredere samenleving al tien jaar lang domineren. Waar maatschappelijk onbehagen eerder een onderliggende stroom was, is het nu een dominante bovenstroom geworden.

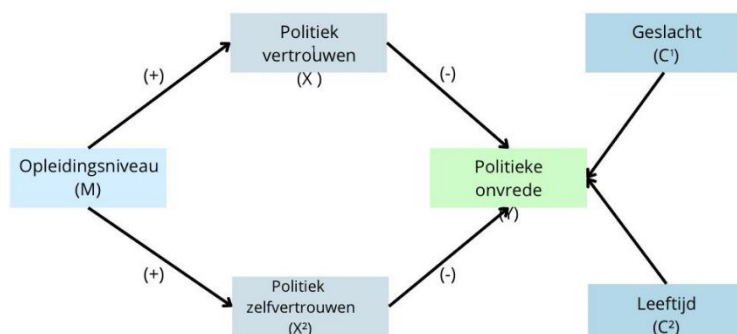
De boerenprotesten van eind 2019 brachten de geografische patronen van onvrede onder de aandacht, vooral de kloof tussen stad en platteland, en tussen de Randstad en andere regio's. Deze protesten onthulden de diepgewortelde gevoelens van vervreemding en wantrouwen bij plattelandsbewoners, die zich vaak in de steek gelaten voelen door de overheid en stedelijke elites (De Voogd & Cuperus, 2021; Van Den Berg & Kok, 2021).

Onderzoek van de afgelopen 25 jaar, zoals besproken door diverse onderzoekers, laat zien dat de 'boze burger' een blijvend fenomeen is, voortkomend uit diepgewortelde maatschappelijke en politieke frustraties. Deze burgers voelen zich vaak niet gehoord of vertegenwoordigd door traditionele politieke partijen, wat leidt tot toenemende steun voor populistische partijen die hun onvrede en wantrouwen jegens het politieke establishment verwoorden. Toch heeft het vertrouwen in politieke instituties zoals de Tweede Kamer en de regering in 2023 een historische laagte bereikt. Zoals al eerder aangegeven gaf slechts 25% van de bevolking aan vertrouwen te hebben in de Tweede Kamer, terwijl het vertrouwen in het kabinet Rutte-IV bleef steken op 20% (CBS, 2023).

2.5 Samenhang concepten

De begrippen politieke onvrede, politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen hangen nauw samen en beïnvloeden elkaar wederzijds (Norris, 1999; Verhoeven, 2004). Ondanks deze onderlinge afhankelijkheid is ervoor gekozen om politieke onvrede als afhankelijke variabele te beschouwen, met politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen als voorspellers. Deze keuze is gemaakt omdat politieke onvrede vaak het uiteindelijke resultaat is van een complex samenspel van factoren, waaronder het vertrouwen in politieke instellingen en het geloof in eigen politieke competentie (Norris, 2011; Dahlberg et al., 2014). Door politieke onvrede als afhankelijke variabele te nemen, kunnen we beter begrijpen hoe veranderingen in politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen bijdragen aan het niveau van onvrede onder burgers, wat cruciaal is voor het ontwikkelen van interventies die gericht zijn op het versterken van de democratische legitimiteit en participatie (Thomassen et al., 2017; Verbeek-Oudijk et al., 2023).

Ook is het cruciaal om politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen afzonderlijk te beschouwen als voorspellers van politieke onvrede. Dit onderscheid is belangrijk omdat de oorzaken en gevolgen van een gebrek aan vertrouwen en zelfvertrouwen verschillen. Politiek vertrouwen beïnvloedt de legitimiteit en stabiliteit van het politieke systeem: zonder voldoende vertrouwen in de overheid zullen burgers eerder geneigd zijn zich af te keren van het politieke proces, wat kan leiden tot lagere verkiezingsopkomst en verminderd maatschappelijk engagement (Easton, 1965; Bovens & Wille, 2010). Politiek zelfvertrouwen, aan de andere kant, beïnvloedt de bereidheid van burgers om actief deel te nemen aan politieke activiteiten. Een laag politiek zelfvertrouwen kan resulteren in apathie en een gevoel van machteloosheid, wat de politieke participatie verder verlaagt (Niemi et al., 1991; Dekker & Den Ridder, 2014).

(Figuur 1: conceptueel model)

2.6 Opleidingsniveau

Veel mensen hebben weinig vertrouwen in de politiek, stemmen niet tijdens verkiezingen, of steunen partijen die zich verzetten tegen de gevestigde orde (Kemmers et al., 2018). Het opleidingsniveau blijkt een cruciale rol te spelen bij de vorming van politieke opvattingen en gedragingen. Verschillen in onderwijsniveaus resulteren vaak in uiteenlopende perspectieven op politieke kwesties, zoals blijkt uit uitgebreid onderzoek. Over het algemeen tonen studies aan dat mensen met een hoger opleidingsniveau meer politiek vertrouwen hebben en meer betrokken zijn bij politieke processen dan mensen met een lager opleidingsniveau (Norris, 2011; Van der Meer et al., 2011; Schakel, 2021; Noordzij, 2023). Daarnaast hebben hoger opgeleiden hebben over het algemeen meer vertrouwen in de regering en het parlement (De Voogd & Cuperus, 2021; Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2023). Er bestaat dus een duidelijke opleidingskloof in politieke onvrede.

Het verband tussen onderwijsniveau en politiek vertrouwen is evident. Hoger opgeleiden hebben doorgaans meer vertrouwen in overheidsinstellingen en politieke processen dan lager opgeleiden (Bovens & Wille, 2009; Dekker & Van der Meer, 2009; Becker & Dekker, 2005).

In Nederland blijkt het vertrouwen in politici en rechters over het algemeen hoog te zijn, maar onderliggend bestaat er een aanzienlijke opleidingskloof: laagopgeleide burgers tonen gemiddeld genomen veel meer wantrouwen jegens politici en rechters dan hoogopgeleiden (Van der Meer, 2020). Uit het werk van Dekker & Den Ridder (2014) blijkt dat er over de periode 1975-2013 een toename is van polarisatie in politiek zelfvertrouwen.

Hoger opgeleiden vertonen consequent hogere niveaus van politiek zelfvertrouwen dan lager opgeleiden, en deze kloof is in de loop van de tijd gegroeid. Dit wijst op een toenemende ongelijkheid in politiek zelfvertrouwen tussen hoger en lager opgeleiden.

Een veelgehoorde verklaring voor dit grotere wantrouwen onder laagopgeleiden hangt samen met de moderniseringsthese: een gebrek aan institutionele kennis staat hierbij centraal. Door beperkte kennis ervaren laagopgeleiden moeilijkheden bij het begrijpen en beoordelen van de vaak complexe en abstracte logica van politieke en juridische instituties en procedures. Hierdoor zouden zij eerder geneigd zijn om beslissingen van politici en rechters waar zij het niet mee eens zijn, toe te schrijven aan slechte intenties en zou hiermee onbegrip en wantrouwen voelen (Popkin & Dimock, 1999; Noordzij, 2023). Een andere verklaring beargumenteert dat praktisch geschoolden, vanwege hun gemiddeld zwakkere economische positie, ontevreden zijn met wat de politiek voor hen betekent. Ook stelt deze verklaring dat zij minder deelnemen aan de politiek door een gebrek aan middelen (Noordzij, 2023). Het rapport van De Voogd & Cuperus (2021) werpt licht op de groeiende tweedeling in de maatschappij, met name met betrekking tot het verlies van vertrouwen in de politiek en het gevoel van politieke ondervertegenwoordiging onder laagopgeleiden.

Evenzo tonen onderzoeken aan dat politiek zelfvertrouwen fluctueert afhankelijk van het opleidingsniveau. Hoger opgeleiden geloven over het algemeen sterker in hun vermogen om politieke besluitvorming te beïnvloeden en voelen zich meer betrokken bij politieke aangelegenheden dan lager opgeleiden (Denters & Geurs, 1995). De kloof in politiek zelfvertrouwen tussen hoger- en lager opgeleiden is aanzienlijk. Sommige hoger opgeleiden geloven sterk in hun vermogen om politieke besluitvorming te beïnvloeden en voelen zich betrokken bij politieke aangelegenheden, terwijl anderen apathie of desinteresse vertonen (Denters & Geurs, 1995). Deze kloof lijkt in de loop der tijd te zijn gegroeid, waarbij hoger opgeleiden consequent hogere niveaus van politiek zelfvertrouwen vertonen (Dekker & Den Ridder, 2014). In model 4 van de lineaire modelschattingen (hoofdstuk 4) wordt er gekeken naar de verschillen tussen laag, middel en hoog opleidingsniveau.

2.7 Invloed van demografische factoren

De ‘doorsnee’ politiek ontevreden burger wordt vaak beschreven als een laagopgeleide vrouw van middelbare leeftijd. Politieke ontevredenheid varieert sterk afhankelijk van demografische factoren zoals geslacht en leeftijd. Mannen vertonen doorgaans een hogere mate van politieke interesse en zelfvertrouwen dan vrouwen, wat resulteert in een grotere betrokkenheid bij politieke aangelegenheden en een hogere mate van politieke tevredenheid (Verba et al., 1997; Wolak, 2020). Recente gegevens tonen aan dat 71% van de mannen tamelijk of zeer geïnteresseerd is in politiek, vergeleken met slechts 51% van de vrouwen (EenVandaag, 2017). Ook volgens Páez-Bernal en Kittilson (2022) bestaan er aanzienlijke verschillen in politieke participatie, betrokkenheid en tevredenheid tussen mannen en vrouwen. Vrouwen tonen vaak lagere niveaus van politieke participatie en betrokkenheid in vergelijking met mannen. Dit kan worden toegeschreven aan verschillende factoren, zoals sociale rollen, toegang tot middelen en politieke socialisatie. Vrouwen rapporteren ook vaak een lagere tevredenheid met het politieke systeem, wat kan voortkomen uit een gevoel van ondervertegenwoordiging en minder invloed op politieke besluitvorming.

Leeftijd speelt ook een cruciale rol, waarbij jongeren en ouderen positiever zijn over de democratie dan mensen van middelbare leeftijd. Jongeren en ouderen hebben respectievelijk een meer optimistische en reflectieve kijk op de democratie, terwijl mensen tussen 35 en 54 jaar vaker een negatievere kijk hebben, wat hun politieke tevredenheid vermindert (Den Ridder & Dekker, 2015). Hogeropgeleiden en mensen met een hoger inkomen hebben een positievere kijk op de democratie, wat leidt tot een hogere politieke tevredenheid. Deze verschillen weerspiegelen variaties in politieke interesse, betrokkenheid en percepties van invloed en controle over politieke processen, wat uiteindelijk de politieke tevredenheid beïnvloedt (Arens & Watermann, 2017).

2.8 Hypothesen

Uit de analyse van de bestaande literatuur blijkt een consistente bevinding: een hoger niveau van zowel politiek vertrouwen als politiek zelfvertrouwen correleert met een verminderde politieke onvrede. Talrijke studies hebben aangetoond dat politiek vertrouwen samengaat met een scala aan positieve uitkomsten, zoals een grotere betrokkenheid bij politieke activiteiten, een hogere waardering voor democratische instellingen en een verhoogde bereidheid om politieke leiders te steunen. Bovendien tonen deze onderzoeken aan dat een toename van politiek vertrouwen gepaard gaat met een afname van politieke onvrede, wat suggereert dat een sterker geloof in de effectiviteit en integriteit van de politieke instellingen en processen kan leiden tot een meer tevredenheid onder de burgers.

Evenzo is uit de literatuur gebleken dat politiek zelfvertrouwen, dat verwijst naar het geloof in de eigen capaciteiten om politieke kwesties te begrijpen, te beïnvloeden en deel te nemen aan politieke activiteiten, een belangrijke rol speelt in het vormen van politieke attitudes en gedragingen. Hogere niveaus van politiek zelfvertrouwen gaan vaak gepaard met een grotere politieke participatie en een actievere rol in de politieke arena.

Bovendien wijzen studies uit dat individuen met een hoger politiek zelfvertrouwen over het algemeen minder politieke onvrede ervaren, mogelijk omdat ze zichzelf als capabel beschouwen om invloed uit te oefenen op het politieke systeem en verandering teweeg te brengen.

Onderzoek wijst consistent uit dat hoger opgeleide individuen doorgaans een groter politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen hebben in vergelijking met hun minder opgeleide tegenhangers. Deze bevindingen worden ondersteund door verschillende studies die suggereren dat educatieniveau een cruciale rol speelt bij het vormen van politieke attitudes en gedragingen. Het is waarschijnlijk dat hoger opgeleiden een dieper begrip hebben van politieke kwesties, mogelijk door meer blootstelling aan politieke informatie en een actievere deelname aan politieke activiteiten. Dit kan bijdragen aan het versterken van hun vertrouwen in het politieke systeem en hun geloof in hun eigen vermogen om politieke zaken te begrijpen en invloed uit te oefenen.

Dit onderzoek bouwt voort op deze bevindingen en hanteert de verwachtingen die voortkomen uit de bestaande literatuur. De hypothesen die worden getest, zijn gebaseerd op deze verwachtingen en zijn opgenomen in een conceptueel model, weergegeven in Figuur 1. Naast politiek vertrouwen, politiek zelfvertrouwen en opleidingsniveau, zijn ook de controlevariabelen leeftijd en geslacht in het model opgenomen om mogelijke vertekeningen in de resultaten te minimaliseren.

De volgende hypothesen zijn geformuleerd:

1. Hypothese 1: *Naarmate het politiek vertrouwen van individuen toeneemt, neemt hun politieke onvrede af.*
2. Hypothese 2: *Naarmate het politiek zelfvertrouwen van individuen toeneemt, neemt hun politieke onvrede af.*
3. Hypothese 3: *Opleidingsniveau verklaart deels de negatieve relatie tussen politiek vertrouwen, politiek zelfvertrouwen en politieke onvrede.*

3. Methodologie

Dit hoofdstuk behandelt de data en onderzoeksmethoden die gebruikt zijn om de hypothesen te toetsen. Het begint met een beschrijving van de Politics and Values vragenlijst van het LISS-panel en vergelijkt de responspercentages van enquêtes uitgevoerd in de periode 2007 tot en met 2023. Deze datasets worden gebruikt om de ontwikkeling van politieke onvrede, politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen in de tijd te analyseren. Daarnaast wordt specifiek gekeken naar de dataset van 2023 om de samenhang tussen deze begrippen en demografische factoren zoals onderwijsniveau, geslacht en leeftijd te onderzoeken. Vervolgens worden de operationalisaties van de te meten concepten beschreven. Ten slotte wordt de analyseopzet besproken, waarbij de methoden voor het analyseren van de data en het toetsen van de hypothesen worden uitgelegd.

3.1 Vragenlijst en data

Voor dit onderzoek wordt gebruik gemaakt van de Politics and Values vragenlijst van het LISS-panel. Het LISS-panel, afgeleid van Langlopende Internet Studies voor de Sociale Wetenschappen, is samengesteld uit een diverse groep mensen uit alle lagen van de Nederlandse bevolking. Het panel omvat ongeveer 7.500 leden uit 5.000 huishoudens, verspreid over heel Nederland. Maandelijks vullen panelleden meerdere vragenlijsten in, met een totale invulduur van gemiddeld 30 minuten. Eén lid van elk huishouden verstrekt de gegevens van het huishouden en werkt deze maandelijks bij. Panelleden ontvangen een financiële vergoeding voor elke ingevulde vragenlijst. Om deelname te faciliteren, voorziet het LISS-panel huishoudens die anders niet zouden kunnen deelnemen van een computer en internetverbinding.

Het LISS-panel wordt samengesteld door Centerdata en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), waarbij huishoudens worden geselecteerd voor deelname. Centerdata, een onafhankelijk non-profit onderzoeksinstituut gevestigd op de campus van Tilburg University (TiU), faciliteert een breed scala aan onderzoeken naar het dagelijks leven van de Nederlandse bevolking, in opdracht van universiteiten, ministeries en publieke organisaties. De verzamelde data worden kosteloos gedeeld met onderzoekers voor wetenschappelijk, maatschappelijk en beleidsrelevant onderzoek (Liss Panel, 2023).

De Politics and Values vragenlijst, onderdeel van de LISS Core Study, is een longitudinale enquête die een breed scala aan sociale kerninformatie biedt over de panelleden. Deze enquête richt zich specifiek op politiek en waarden en omvat onderwerpen zoals tevredenheid over het overheidsbeleid, politieke interesse, vertrouwen in instellingen, externe politieke effectiviteit, interne politieke effectiviteit, stemgedrag, stemintentie, burgerlijke politieke participatie, sympathie voor politieke partijen en politici, partijlidmaatschap, zelfbeoordeling op de links-rechts schaal, politieke standpunten, en politieke doelstellingen.

Naast de Politics and Values vragenlijst wordt een algemene vragenlijst ingevuld door de panelleden. Deze vragenlijst, ook bekend als de "household box", moet worden ingevuld wanneer een huishouden zich bij het panel voegt, voordat het huishouden andere vragenlijsten kan invullen.

Maandelijks wordt de contactpersoon van het huishouden gevraagd om wijzigingen in te voeren die zich hebben voorgedaan. De variabelen in de data bestanden worden per persoon weergegeven, inclusief variabelen die informatie bevatten over het gehele huishouden. Deze gegevens vertegenwoordigen een momentopname van de situatie aan het einde van de betreffende veldwerkperiode. Variabelen op huishoudniveau omvatten onder andere informatie over de samenstelling van het huishouden, inkomen en woonomstandigheden. Variabelen op individueel niveau omvatten onder andere geslacht, leeftijd, opleidingsniveau en economische activiteit.

In 2008 voltooide het LISS-panel een enquête over politiek en waarden, met een initiële respons van 83,0% na herinneringen aan niet-respondenten. Het totale aantal geselecteerde huishoudleden bedroeg 8.204, waarvan 6.811 daadwerkelijk reageerden. Het niet-responspercentage bedroeg 17,0%, wat neerkomt op 1.393 huishoudens die niet hebben deelgenomen aan de enquête.

Daarentegen werd in 2023 een vergelijkbare enquête uitgevoerd onder panelleden van 16 jaar en ouder, verdeeld over drie delen met een totaal van 6.792 geselecteerde huishoudens. Het responspercentage was gemiddeld 86,6% over de drie delen van de enquête, waarbij het aantal complete reacties varieerde tussen de 5.859 en 5.753. Het niet-responspercentage schommelde tussen 12,9% en 13,4%, wat neerkomt op respectievelijk 865 en 892 huishoudens die niet deelnamen aan de enquête.

Tussen 2008 en 2023 werden jaarlijks enquêtes uitgevoerd onder panelleden, meestal via internet, met herinneringen aan niet-respondenten die werden verzonden. Het responspercentage varieerde tussen de 72,1% en 90,0%, met een niet-responspercentage tussen de 9,9% en 32,0%. (Data Archive, 2023).

Beide enquêtes werden uitgevoerd via internetonderzoek, met herinneringen die tweemaal werden verzonden aan niet-respondenten. De consistentie in respons over de jaren heen suggereert dat factoren zoals technologische vooruitgang en veranderingen in de demografische samenstelling van de steekproef geen significante invloed hebben gehad op de deelnamebereidheid van respondenten aan longitudinale enquêtes zoals deze.

3.2 Operationalisaties

Het onderzoek, zoals weergegeven in figuur 1, bestaat uit in totaal zes concepten. In de onderstaande paragrafen wordt voor elk concept beschreven hoe deze zijn geoperationaliseerd. Gedetailleerde informatie met betrekking tot de originele namen en de volledige lijst van antwoordcategorieën van de items, hercoderingen en schaalconstructies is te vinden in bijlage 1. Voor dit onderzoek zijn dezelfde items uit verschillende jaren gebruikt.

Op deze manier zijn gegevens uit meerdere jaren geanalyseerd om ontwikkelingen te onderzoeken. Bijvoorbeeld, voor de dataset van 2023 zijn de variabelen cv23o030, cv23o031, cv23o034, enz. gebruikt, en voor 2022 zijn dit cv22o030, cv22o031, cv22o034, enz. In de operationalisaties zijn de jaartallen vervangen door "XX".

Politieke onvrede (cvXXo030, cvXXo031, cvXXo034 en cvXXo035)

De politieke onvrede is gemeten door vier items met de vraag “*Hoe tevreden bent u met de manier waarop de volgende organisaties werken in Nederland?*” waarbij 0 betekent dat de persoon zeer ontevreden is over de manier waarop de instelling werkt en 10 betekent dat de persoon zeer tevreden is. Wanneer de persoon het antwoord niet wist, was het ook mogelijk om “?” aan te klikken. Het gaat om de volgende organisaties: Nederlandse regering, Nederlands parlement, politici, en politieke partijen. De variabele is gespiegeld waarbij 0 betekent “zeer tevreden” en 10 betekent “zeer ontevreden”. Omdat het hierbij gaat om een variabele waarbij er 10 antwoordmogelijkheden zijn, is ervoor gekozen om deze ordinale variabele mee te nemen als continue variabelen. Met een continue variabele kun je namelijk gemakkelijker iets zeggen over de sterkte van samenhang. Ook in de theorie wordt geen gebruik gemaakt van een ordinale schaalstructuur, er wordt slechts gesproken over positiever en negatiever. Het vergelijken van de resultaten wordt hierdoor gemakkelijker. Alle waarden tussen 0 en 10 zijn gespiegeld (0→10, 1→9, 2→8, 3→7, 4→6, 5→5, 6→4, 7→3, 8→2, 9→1 en 10→0). Voordat deze vier items samengevoegd konden worden is er een betrouwbaarheids-analyse uitgevoerd om te kijken naar de betrouwbaarheid van de schaal. Aan de hand van de Cronbach’s alfa is gekeken of de vier items wel geschikt zijn om samen één schaal te vormen. Dit hangt af van de mate van samenhang tussen de vier items. De Cronbach’s alfa varieert tussen 2008 en 2023 tussen 0,927 en 0,966. Dit is een goede score en toont aan dat de schaal betrouwbaar is. De vier items zijn samengevoegd in een construct genaamd ‘politieke onvrede’. Er is gekozen om de respondenten die op één of meerdere van de vier items missende waarden hebben niet mee te nemen in de analyse. Deze missende waarden zijn respondenten die geen antwoord gegeven hebben of aangaven het niet te weten. Enkel de respondenten die alle vier de vragen correct ingevuld hebben komen terug in de analyse. De missende waarden (ongeveer 150) zijn verwijderd. De steekproef wordt hierdoor N=5509 (gekeken naar jaar 2023).

Politiek vertrouwen (cvXXo013, cvXXo014, cvXXo017 en cvXXo018)

Politiek vertrouwen is gemeten aan de hand van vier items met de vraag “*Kunt u op een schaal van 0 tot 10 aangeven hoeveel vertrouwen u persoonlijk hebt in elk van de volgende organisaties*” waarbij 0 staat voor 'helemaal geen vertrouwen' en 10 staat voor 'compleet vertrouwen'. Wanneer de persoon het antwoord niet wist, was het ook mogelijk om “?” aan te klikken. De volgende organisaties werden gemeten: Nederlandse regering, Nederlands parlement, politici, en politieke partijen. Doordat er meerdere items zijn samengevoegd is er wederom een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd, waarbij Cronbach’s alfa varieert tussen 2008 en 2023 tussen 0,901 en 0,962.

Dit is een goede score en toont aan dat de schaal betrouwbaar is. De vier items zijn samengevoegd in een construct genaamd ‘politieke vertrouwen’. De missende waarden (ongeveer 250) zijn verwijderd. Omdat het wederom gaat om een variabele waarbij er 10 antwoordmogelijkheden zijn, is ervoor gekozen om deze ordinale variabele mee te nemen als continue variabelen.

Politiek zelfvertrouwen (cv2XXo047, cvXXo048, cvXXo049 cvXXo050, cvXXo051 en cvXXo052)

Het concept van politiek zelfvertrouwen wordt geoperationaliseerd door middel van een zestal uitspraken die zijn ontworpen om de verschillende dimensies van dit concept te vangen. Deze uitspraken zijn gebaseerd op zowel externe als interne aspecten van politieke betrokkenheid en invloed, waardoor een uitgebreid beeld ontstaat van hoe individuen hun positie binnen het politieke landschap waarnemen. Respondenten worden gevraagd om aan te geven of ze het eens of oneens zijn met elke uitspraak, waarbij ze een positie innemen tussen 'dat is zo' en 'dat is niet zo'.

Extern politiek zelfvertrouwen wordt gemeten aan de hand van de volgende uitspraken:

1. *Kamerleden geven niets om de mening van mensen zoals ik.*
2. *De politieke partijen zijn alleen maar geïnteresseerd in mijn stem en niet in mijn mening.*

Intern politiek zelfvertrouwen wordt gemeten aan de hand van de volgende uitspraken:

1. *Mensen zoals ik hebben geen enkele invloed op de regeringspolitiek.*
2. *Ik ben goed in staat om een actieve rol te spelen in de politiek.*
3. *Ik heb een goed beeld van de belangrijkste politieke problemen in ons land.*
4. *Soms lijkt de politiek zo ingewikkeld, dat mensen zoals ik moeilijk kunnen begrijpen wat er speelt.*

Doordat er meerdere items zijn samengevoegd is er wederom een betrouwbaarheidsanalyse uitgevoerd, waarbij Cronbach's alfa varieert tussen de 0,646 en 0,694. Hoewel deze Cronbach's alfa aangeeft dat de Politiek Zelfvertrouwen Schaal een redelijke interne consistentie heeft, bevestigen de inter-item correlaties en de theoretische relevantie van de variabelen voor politiek zelfvertrouwen dat het samenvoegen van de variabelen gerechtvaardigd is. De matige tot sterke correlaties tussen de variabelen wijzen op een redelijke mate van samenhang (zie bijlage 1), terwijl de theoretische relevantie onderstreept dat de variabelen gezamenlijk een coherent concept van politiek zelfvertrouwen vertegenwoordigen. De zes items zijn samengevoegd in een construct genaamd ‘politiek zelfvertrouwen’. De zes items samengevoegd zorgen voor een goede afspiegeling van het theoretische concept. De missende waarden (ongeveer 350) zijn verwijderd.

Opleidingsniveau

De demografische factoren uit het onderzoek, waaronder opleidingsniveau, komen uit de “Household box”; het gedeelte van de enquête met achtergrondvariabelen. Opleidingsniveau wordt gemeten aan de hand van de vraag *geeft u in het onderstaande overzicht aan welk opleidingsniveau de personen in uw huishouden hebben. Kiest u de hoogste opleiding die de persoon al heeft afgerond (met diploma of een getuigschrift)*.

Hierbij kon worden gekozen tussen de volgende categorieën: 1. Basisonderwijs, 2. Vmbo, 3. Havo/vwo, 4. Mbo, 5. Hbo, 6. Wo. Voor het onderzoek zijn de antwoordmogelijkheden opgedeeld volgens de drie categorieën van het CBS: “laag”, “middelbaar” en “hoog” (CBS, 2019). Categorie 1 en 2 vallen onder “laag”, categorie 3 en 4 vallen onder “middelbaar” en categorie 4 en 5 vallen onder “hoog”. Voor het minimaliseren naar drie antwoordmogelijkheden is gekozen omdat in de theorieën die beschreven worden in hoofdstuk 2, dezelfde categorieën worden gebruikt. Hierdoor is het gemakkelijker om resultaten met elkaar te vergelijken en draagt het bij aan de betrouwbaarheid van het onderzoek. De missende waarden (787) zijn verwijderd. Dit hoge aantal komt door het samenvoegen van de dataset “Politics en values” met het “household box” gedeelte. Niet alle respondenten die het “Politics en Values” gedeelte hebben ingevuld, hebben ook deelgenomen aan het “household box” gedeelte, wat resulteerde in de verwijdering van deze cases.

Controlefactoren

Net als opleidingsniveau komen de controlefactoren ook uit het “household box” gedeelte. Geslacht is gemeten met de vraag: *“Wilt u naam, geslacht en geboortedatum invullen van iedere persoon in uw huishouden, inclusief uzelf?”*. De respondenten konden hierop antwoorden met man (1), vrouw (2) of anders (3). Voor dit onderzoek wordt het antwoord ‘anders’ samen met de missende waarden weggelaten uit het onderzoek. Dit betreft zes cases, waardoor er nog een steekproef van X overblijft. De variabele is hercodeerd tot een dummy-variabele met antwoordcategorieën 0 = man en 1 = vrouw. De Missende waarden (3) zijn verwijderd.

Leeftijd wordt gemeten aan de hand van dezelfde vraag, namelijk: *“Wilt u naam, geslacht en geboortedatum invullen van iedere persoon in uw huishouden, inclusief uzelf?”*. Op basis van de geboortedatum wordt de leeftijd berekend. De Missende waarden (3) zijn verwijderd.

3.3 Analyseplan

De analyse-opzet beschrijft de stappen voor het toetsen van de drie hypothesen en het beantwoorden van de onderzoeksvraag. Er worden verschillende modellen geschat via lineaire regressieanalyse om inzicht te krijgen in de relaties tussen de variabelen. De analyse begint met het bekijken van beschrijvende statistieken, inclusief univariate en bivariate statistieken, om de verdeling van de variabelen te onderzoeken. Univariate statistieken, zoals gemiddelde, standaarddeviatie, mediaan, minimum en maximum, geven inzicht in de verdeling van de variabelen. Vervolgens worden bivariate statistieken gebruikt om de correlaties tussen de onderzoeksvariabelen te onderzoeken en de mate van samenhang tussen twee variabelen te bepalen.

Hierna worden de data geanalyseerd op basis van de verschillende waves van het politiek en waarde onderzoek van het LISS-panel. Door deze longitudinale data te gebruiken, kunnen we een overzicht krijgen van de ontwikkeling van politieke onvrede, politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen in Nederland over de afgelopen 15 jaar.

Deze aanpak stelt ons in staat om trends en veranderingen in deze variabelen te observeren en te analyseren, wat bijdraagt aan een dieper begrip van de dynamiek van politieke attitudes in de Nederlandse context.

Hierna worden drie keer vier modellen geschat door middel van sequentiële regressieanalyses. De drie keer vier modellen worden geschat om de hypothesen en de onderzoeksvraag te toetsen, waarbij de invloed van politiek vertrouwen, politiek zelfvertrouwen en opleidingsniveau op politieke onvrede wordt onderzocht, terwijl gecontroleerd wordt voor demografische variabelen leeftijd en geslacht. De modellen zijn gestructureerd om de effecten van verschillende combinaties van onafhankelijke variabelen te analyseren: set 1 modelleert de invloed van politiek vertrouwen, set 2 de invloed van politiek zelfvertrouwen, en set 3 de gecombineerde invloed van zowel politiek vertrouwen als politiek zelfvertrouwen op politieke onvrede. Binnen elke set worden de variabelen systematisch toegevoegd om de individuele en gezamenlijke effecten te isoleren en beter te begrijpen.

De R^2 statistiek wordt gebruikt om de proportie van de variantie in politieke onvrede te bepalen die wordt verklaard door de onafhankelijke variabelen; een hogere R^2 -waarde betekent dat het model meer variatie kan verklaren. Door de R^2 -waarde tussen opeenvolgende modellen te vergelijken, kunnen we zien hoeveel extra variatie wordt verklaard door het toevoegen van nieuwe variabelen. De *F-change* statistiek wordt gebruikt om te testen of de toename in R^2 -waarde tussen twee opeenvolgende modellen statistisch significant is, wat helpt om vast te stellen of het toevoegen van extra variabelen de verklaring van de variatie in politieke onvrede aanzienlijk verbetert. Een significante *F-change* betekent dat de extra variabelen een substantiële en betekenisvolle bijdrage leveren aan het model.

Model 1: In het eerste model wordt de afhankelijke variabele politieke onvrede voorspeld aan de hand van verschillende controlevariabelen “leeftijd” en “geslacht”. Door middel van dit model wordt onderzocht hoe deze controlevariabelen van invloed zijn op de mate van politieke onvrede onder individuen. Het model biedt inzicht in welke mate deze demografische kenmerken een rol spelen bij het bepalen van politieke onvrede. Wanneer controlevariabelen een (te) grote invloed hebben op de afhankelijke variabelen zal het effect van de overige onafhankelijke variabelen kleiner zijn.

Model 2: In het tweede model wordt ofwel het concept “politiek vertrouwen” of “politiek zelfvertrouwen” of beide factoren toegevoegd als een onafhankelijke variabele(n) aan het model voor “politieke onvrede”. Hierbij wordt specifiek gekeken naar de relatie tussen deze variabele(n) en “politieke onvrede”, waarbij rekening wordt gehouden met de eerdergenoemde demografische factoren. Dit model stelt ons in staat om te onderzoeken in hoeverre een hoger niveau van deze variabele(n) gepaard gaat met een lagere mate van “politieke onvrede”, zelfs na controle voor demografische variabelen. Het richt zich op de invloed van het politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen op de algemene tevredenheid met het politieke systeem en kan daarmee worden gebruikt om de eerste en tweede hypothesen te toetsen: *Naarmate het politiek vertrouwen van individuen toeneemt, neemt hun politieke onvrede af* en *Naarmate het politiek zelfvertrouwen van individuen toeneemt, neemt hun politieke onvrede af*.

Model 3: In het derde model wordt de invloed van opleidingsniveau op politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen onderzocht. Politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen worden hier als afhankelijke variabelen beschouwd, terwijl opleidingsniveau als onafhankelijke variabele wordt toegevoegd naast de controlevariabelen leeftijd en geslacht. Dit model wordt geschat in een aparte regressieanalyse, omdat de afhankelijke variabelen hier anders zijn dan in de vorige modellen. Het model laat zien of er een direct verband is tussen opleidingsniveau en zowel politiek vertrouwen als politiek zelfvertrouwen. Door opleidingsniveau als determinant te gebruiken, kunnen we onderzoeken hoe verschillen in opleidingsniveau direct bijdragen aan variaties in politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen. Het doel van dit model is om te bepalen of opleidingsniveau van invloed is op politiek (zelf)vertrouwen, wat vervolgens kan helpen verklaren of deze factoren indirect van invloed zijn op politieke onvrede. Dit is essentieel voor het begrijpen van de volledige keten van invloeden, waarbij opleidingsniveau via politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen de politieke onvrede beïnvloedt.

Model 4: In het vierde model is het variabele opleidingsniveau toegevoegd aan het tweede model. In dit laatste model wordt de afhankelijke variabele “politieke onvrede” voorspeld uit “politiek vertrouwen” of “politiek zelfvertrouwen” (of allebei), “opleidingsniveau” en de controle variabelen “geslacht” en “leeftijd”. Model 3 en 4 worden gebruikt om de derde hypothese te toetsen: *Opleidingsniveau verklaart deels de negatieve relatie tussen politiek vertrouwen, politiek zelfvertrouwen en politieke onvrede*.

Na het uitvoeren van de sequentiële analyses in SPSS zijn de resultaten van de analyses geïnterpreteerd. De verschillende modellen zijn vergeleken met behulp van de R^2 *change* waarden, die het verschil in verklaarde variantie tonen ten opzichte van het voorgaande model. Een hogere verklaarde variantie duidt op een beter vermogen van het model om de mate van algemeen vertrouwen te voorspellen. Daarnaast is de *F-change* gebruikt om vast te stellen of het verschil in verklaarde variantie tussen twee opeenvolgende modellen significant groter is dan nul.

Om de kwaliteit van het complete model, in dit geval het vierde model, te controleren, is een assumptie-check uitgevoerd. Voor een lineaire regressieanalyse zijn vier algemene assumpties vastgesteld: onafhankelijkheid, lineariteit, homoscedasticiteit en normaliteit. Deze assumpties moeten worden gecontroleerd om uit de resultaten van het onderzoek gegronde conclusies te kunnen trekken over de populatie. Vervolgens is er ook gekeken naar de mate van multicollineariteit, aangezien een te hoge multicollineariteit invloed kan hebben op de hellingen in het model en dus leidt tot minder nauwkeurige modelschattingen. Bovendien is er gelet op eventuele invloedrijke punten of outliers, die de resultaten kunnen vertekenen en daarom belangrijk zijn om te onderzoeken.

Voor de hypothesetoetsing wordt gekeken naar de geschatte richtingscoëfficiënten, ook wel de helling genoemd, in de verschillende modellen. Deze waarde geeft het effect van de onafhankelijke variabelen op de mate van algemeen vertrouwen weer en geeft ook de richting van dit mogelijke effect aan. Hierbij is ook de significantie van de helling beoordeeld. Het interpreteren van de hellingen is van groot belang om te bepalen wat het toevoegen van de verschillende variabelen doet met de helling van het hoofdverband.

4. Resultaten

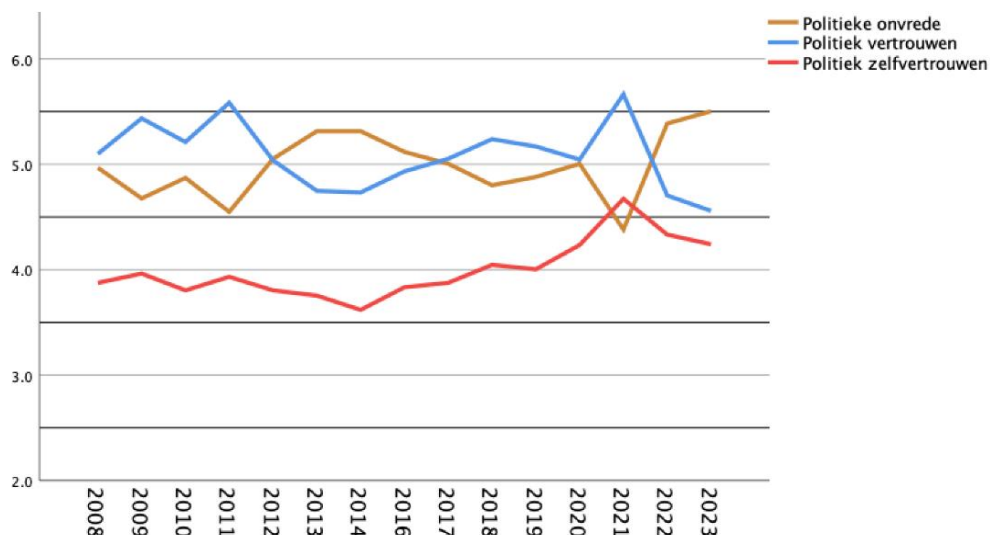
In dit hoofdstuk worden de resultaten van de uitgevoerde analyses besproken. De analyses zijn uitgevoerd met de opgeschoonde datasets. Als eerste zal er worden gekeken naar de ontwikkeling van politieke onvrede, politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen. Dit wordt gedaan aan de hand van de datasets uit de jaren 2008 tot en met 2023 (waarbij 2015 ontbreekt). Hierna zullen de beschrijvende statistieken (univariate en bivariate) worden besproken, waarna de resultaten van de regressieanalyses (van de dataset van 2023) aan bod komen. Op basis hiervan worden de hypothesen getoetst. Afsluitend wordt de modelinspectie getoond, waarbij wordt gekeken naar de VIF-scores, eventuele *outliers* en de aannames van de lineaire regressie. De SPSS-output van de uitgevoerde analyses is te vinden in bijlage 2.

4.1 Ontwikkeling variabelen

Figuur 2 toont de ontwikkeling van politieke onvrede, politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen van 2008 tot 2023. De trends in deze grafiek geven inzicht in de veranderingen in deze variabelen over tijd, waarbij elke variabele een eigen lijn heeft. De gemiddelde score voor politieke onvrede varieert tussen ongeveer 4,4 en 5,5 van 2008 tot 2023. Van 2011 tot 2013 is er een stijging te zien, met een piek in 2013. Van 2021 tot 2023 is er een opvallende toename in politieke onvrede, met een aanzienlijke piek in 2022 en 2023. De gemiddelde score voor politiek vertrouwen schommelt tussen 4,5 en 5,7 in dezelfde periode. In 2009 is er een piek in politiek vertrouwen, gevolgd door een opmerkelijke stijging in 2021, de hoogste waarde gedurende de hele periode. Echter, van 2022 tot 2023 is er een daling, waarbij de scores lager zijn dan de piek in 2021. De gemiddelde score voor politiek zelfvertrouwen varieert tussen 3,7 en 4,7 van 2008 tot 2023. Er is een aanzienlijke stijging in politiek zelfvertrouwen van 2020 tot 2021, en hoewel het relatief hoog blijft in de jaren daarna, is er een lichte daling na de piek in 2021.

Alle drie de variabelen vertonen schommelingen over de jaren, maar politieke onvrede en politiek vertrouwen hebben meer opvallende pieken en dalen in vergelijking met politiek zelfvertrouwen. Er is een kleine trend van stijgende politieke onvrede in recente jaren (2021-2023), wat wijst op toenemende ontevredenheid. Hoewel politiek zelfvertrouwen relatief lager blijft in vergelijking met de andere variabelen, is er een stijging te zien in de periode 2020-2021. In datzelfde jaar is er ook een piek te zien in politiek vertrouwen en een daling van het politieke onvrede.

De gegevens suggereren dat politieke onvrede en politiek vertrouwen sterk met elkaar verbonden zijn. Wanneer politiek vertrouwen daalt, neemt politieke onvrede toe, zoals duidelijk zichtbaar is in de jaren na 2021. Politiek zelfvertrouwen volgt een meer geleidelijke trend, wat suggereert dat het minder direct beïnvloed wordt door kortetermijngebeurtenissen dan politiek vertrouwen en onvrede.

(figuur 2: Politieke ontwikkelingen in Nederland 2008-2023)

4.2 Beschrijvende statistieken

De beschrijvende statistieken, waarbij gebruik is gemaakt van de data uit 2023, bestaan uit de univariate- en bivariate statistieken. Eerst worden de univariate statistieken besproken, die een beeld geven van de verdeling van de afzonderlijke variabelen. Deze statistieken maken inzichtelijk in hoeverre de variabelen representatief en bruikbaar zijn voor dit onderzoek. Vervolgens worden de bivariate statistieken besproken, die een beeld geven van de onderlinge samenhang tussen de verschillende variabelen die in dit onderzoek zijn opgenomen.

4.2.1 Univariate statistieken

Tabel 1 geeft een overzicht van de beschrijvende statistieken van de verschillende onderzoeksvariabelen in een onderzoek met 5484 respondenten. De statistieken omvatten het gemiddelde en de standaarddeviatie, de minimum- en maximumwaarden, en het totaal aantal respondenten.

Tabel 1: beschrijvende statistieken onderzoeksvariabelen

Variabele	Gemiddelde (standaarddeviatie) ^a	Minimum	Maximum	N totaal
Politieke onvrede	4,50 (2,15)	0,00	10,00	5484
Politiek vertrouwen	4,56 (2,12)	0,00	10,00	5484
Politiek zelfvertrouwen	0,42 (0,30)	0,00	1,00	5484
Opleidingsniveau (schaal 3 items)	2,18 (0,79)	1,00	3,00	5484
Geslacht (man=0; vrouw=1)	52,15 % man 47,85% vrouw	0,00	1,00	5484
Leeftijd	54,08 (18,09)	16	96	5484

^a Voor nominale variabelen is de frequentieverdeling vermeld in percentages

De gemiddelden en standaarddeviaties voor politieke onvrede, politiek vertrouwen, politiek zelfvertrouwen en opleidingsniveau geven inzicht in de algemene niveaus en spreiding van deze variabelen onder de respondenten. Het gemiddelde van 4,50 voor politieke onvrede en 4,56 voor politiek vertrouwen, beide op een schaal van 0 tot 10, duiden op gematigde niveaus van respectievelijk onvrede en vertrouwen, met standaarddeviaties van respectievelijk 2,15 en 2,12, wat aangeeft dat de meningen van de respondenten sterk uiteenlopen. Politiek zelfvertrouwen heeft een laag gemiddelde van 0,42 op een schaal van 0 tot 1, met een standaarddeviatie van 0,30, wat wijst op een behoorlijke variabiliteit in zelfvertrouwen onder de respondenten. Het gemiddelde opleidingsniveau ligt op 2,18 op een schaal van 1 tot 3, wat duidt op een gemiddeld tot hoog opleidingsniveau, met een standaarddeviatie van 0,79, wat aangeeft dat de meeste respondenten een niveau dicht bij het gemiddelde hebben.

Tabel 2 geeft de resultaten weer van een ANOVA-analyse (Analysis of Variance) die het opleidingsniveau vergelijkt met verschillende onderzoeksvariabelen; politieke onvrede, politiek vertrouwen, politiek zelfvertrouwen, geslacht en leeftijd. De gemiddelden en standaarddeviaties (SD) voor elke variabele worden weergegeven voor drie opleidingsniveaus: laag, middel en hoog.

Tabel 2: ANOVA-opleidingsniveau

	<i>P</i>	<i>Gemiddelde laag (SD)</i>	<i>Gemiddelde middel (SD)</i>	<i>Gemiddelde hoog (SD)</i>
Politieke onvrede	<0,001	6,10 (2,35)	5,66 (2,13)	5,05 (1,92)
Politiek vertrouwen	<0,001	3,92 (2,31)	4,39 (2,09)	5,06 (1,90)
Politiek zelfvertrouwen	<0,001	0,30 (0,25)	0,38 (0,28)	0,54 (0,30)
Geslacht	0,009	0,55 (0,50)	0,53 (0,50)	0,50 (0,50)
Leeftijd	<0,001	59,06 (19,76)	52,19 (17,39)	52,88 (17,17)

Voor politieke onvrede zien we dat laagopgeleiden een gemiddelde score van 6,10 hebben (SD 2,35), terwijl middelopgeleiden een gemiddelde van 5,66 (SD 2,13) hebben en hoogopgeleiden een gemiddelde van 5,05 (SD 1,92). Dit betekent dat laagopgeleiden meer politieke onvrede ervaren. Bij politiek vertrouwen hebben laagopgeleiden een gemiddelde score van 3,92 (SD 2,31), middelopgeleiden 4,39 (SD 2,09) en hoogopgeleiden 5,06 (SD 1,90). Dit geeft aan dat mensen met een hoger opleidingsniveau meer vertrouwen in de politiek hebben. Voor politiek zelfvertrouwen zien we dat laagopgeleiden een gemiddelde score van 0,30 hebben (SD 0,25), middelopgeleiden 0,38 (SD 0,28) en hoogopgeleiden 0,54 (SD 0,30). Dit duidt erop dat hoger opgeleiden meer vertrouwen hebben in hun politieke capaciteiten.

Uit de analyse blijkt dat geslacht en leeftijd invloed hebben op het opleidingsniveau. De verdeling van mannen en vrouwen is relatief gelijk over alle opleidingsniveaus, maar er is een lichte verschuiving waarbij vrouwen iets vaker vertegenwoordigd zijn onder laagopgeleiden (gemiddelde score 0,55 met SD 0,50) in vergelijking met hoogopgeleiden (gemiddelde score 0,50 met SD 0,50). Dit wijst op een iets hogere aanwezigheid van vrouwen binnen de lagere opleidingsniveaus. Daarnaast toont de analyse dat oudere mensen gemiddeld een lager opleidingsniveau hebben. Laagopgeleiden zijn gemiddeld ouder (59,06 jaar met SD 19,76) dan middelbaar opgeleiden (52,19 jaar met SD 17,39) en hoogopgeleiden (52,88 jaar met SD 17,17).

Tabel 3 presenteert de resultaten van een t-toets die de verschillen tussen mannen en vrouwen vergelijkt voor de variabelen politieke onvrede, politiek vertrouwen, politiek zelfvertrouwen, opleidingsniveau en leeftijd. De gemiddelden en standaarddeviaties (SD) voor elke variabele worden weergegeven voor zowel mannen als vrouwen.

Tabel 3: T-toets geslacht

	<i>P</i>	<i>Gemiddelde man (SD)</i>	<i>Gemiddelde vrouw (SD)</i>
Politieke onvrede	0,936	4,49 (2,17)	4,50 (2,13)
Politiek vertrouwen	0,710	4,57 (2,15)	4,55 (2,09)
Politiek zelfvertrouwen	<0,001	0,47 (0,30)	0,38 (0,30)
Opleidingsniveau	0,002	2,22 (0,78)	2,15 (0,80)
Leeftijd	<0,001	55,48 (17,93)	52,81 (18,15)

Voor politieke onvrede is er bijna geen verschil tussen mannen en vrouwen. Mannen hebben een gemiddelde score van 4,49 (SD 2,17) en vrouwen een gemiddelde van 4,50 (SD 2,13), met een p-waarde van 0,936. Dit suggereert dat mannen en vrouwen een vergelijkbare mate van politieke onvrede ervaren. Bij politiek vertrouwen zien we ook weinig verschil tussen de geslachten. Mannen hebben een gemiddelde score van 4,57 (SD 2,15) en vrouwen 4,55 (SD 2,09), met een p-waarde van 0,710. Dit geeft aan dat het vertrouwen in de politiek nagenoeg gelijk is tussen mannen en vrouwen. Voor politiek zelfvertrouwen is er echter een duidelijk verschil. Mannen hebben een gemiddelde score van 0,47 (SD 0,30), terwijl vrouwen een lagere score van 0,38 (SD 0,30) hebben, met een p-waarde van <0,001. Dit betekent dat mannen meer vertrouwen hebben in hun politieke capaciteiten dan vrouwen. Wat betreft opleidingsniveau hebben mannen een iets hoger gemiddeld niveau (2,22 met SD 0,78) vergeleken met vrouwen (2,15 met SD 0,80), met een p-waarde van 0,002. Dit duidt erop dat mannen in deze steekproef iets hoger opgeleid zijn dan vrouwen.

4.2.2 Bivariate statistieken

Tabel 4 geeft inzicht in de onderlinge samenhang tussen de onderzoeksvariabelen door de correlaties tussen vijf verschillende variabelen weer te geven. Voor de samenhang tussen twee continue variabelen is gebruik gemaakt van de Pearson correlatie. De samenhang tussen een continue en een categorische variabele is aangetoond met de correlatie op basis van de ANOVA-tabel.

De correlatiematrix toont de sterkte en richting van de relaties tussen de variabelen. Een positieve correlatie betekent dat als de ene variabele toeneemt, de andere variabele ook de neiging heeft toe te nemen. Een negatieve correlatie betekent dat als de ene variabele toeneemt, de andere variabele afneemt.

Tabel 4: Correlaties van alle variabelen die zijn opgenomen in de analyse

	Politieke onvrede	Politiek vertrouwen	Politiek zelfvertrouwen	Opleiding D1	Opleiding D2	Geslacht	Leeftijd
Politieke onvrede	-						
Politiek vertrouwen	-0,943**	-					
Politiek zelfvertrouwen	-0,373**	0,390**	-				
D1_Opleiding	0,153**	-0,167**	-0,237**	-			
D2_Opleiding	0,051**	-0,057**	-0,119**	-0,404**	-		
Geslacht	0,001	-0,005	-0,145**	0,034*	0,008	-	
Leeftijd	-0,018	-0,034*	-0,070**	0,152**	-0,074**	-0,074**	-

*Significant bij $P < 0,05$ (tweezijdig)

**Significant bij $P < 0,01$ (tweezijdig)

In deze analyse zijn dummyvariabelen gebruikt om categorische variabelen te representeren, specifiek voor het opleidingsniveau. Dummyvariabelen zijn binaire variabelen (0 of 1) die worden gebruikt om categorieën van een categorische variabele weer te geven, zodat ze kunnen worden opgenomen in regressie-analyses als onafhankelijke variabelen. Dit stelt ons in staat om het effect van verschillende opleidingsniveaus op politieke onvrede, politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen te onderzoeken. Voor het opleidingsniveau zijn twee dummyvariabelen gecreëerd: *D1_Opleiding* en *D2_Opleiding*. *D1_Opleiding* vertegenwoordigt het lage opleidingsniveau en krijgt de waarde 1 als een persoon laagopgeleid is, en 0 anders. *D2_Opleiding* vertegenwoordigt het middelbare opleidingsniveau en krijgt de waarde 1 als een persoon middelbaar opgeleid is, en 0 anders.

Hoogopgeleiden fungeren als referentiecategorie (waarbij beide dummyvariabelen de waarde 0 hebben). Als een dummyvariabele een positieve correlatie heeft, betekent dit dat de betreffende categorie gemiddeld een hogere waarde op de afhankelijke variabele heeft dan de referentiecategorie. Als een dummyvariabele een negatieve correlatie heeft, betekent dit dat de betreffende categorie gemiddeld een lagere waarde op de afhankelijke variabele heeft dan de referentiecategorie.

Politieke onvrede correleert sterk negatief met politiek vertrouwen ($r=-0,943$; $p<0,01$), wat betekent dat hogere niveaus van politieke onvrede samengaan met lagere niveaus van politiek vertrouwen. Politieke onvrede heeft ook een negatieve correlatie met politiek zelfvertrouwen ($r=-0,373$; $p<0,01$), wat aangeeft dat meer onvrede samengaat met minder zelfvertrouwen in de politieke context. Er is een positieve correlatie met opleidingsniveau D1 ($r=0,153$; $p<0,01$) en D2 ($r=0,051$; $p<0,01$), wat betekent dat lagere opleidingsniveaus (d.w.z. mensen die laag en middelbaar opgeleid zijn ten opzichte van mensen met een hogere opleiding) samenhangen met hogere politieke onvrede.

Politiek vertrouwen toont een positieve samenhang met politiek zelfvertrouwen ($r=0,390$; $p<0,01$). Daarnaast is er een negatieve correlatie met opleidingsniveau D1 ($r=-0,167$; $p<0,01$) en D2 ($r=-0,057$; $p<0,01$), wat betekent dat mensen met lagere opleidingsniveaus minder politiek vertrouwen rapporteren.

Politiek zelfvertrouwen heeft negatieve correlaties met opleidingsniveau D1 ($r=-0,237$; $p<0,01$) en D2 ($r=-0,119$; $p<0,01$), wat aangeeft dat mensen met lagere opleidingsniveaus minder politiek zelfvertrouwen hebben. Geslacht correleert negatief met politiek zelfvertrouwen ($r=-0,145$; $p<0,01$), wat betekent dat vrouwen over het algemeen minder politiek zelfvertrouwen hebben dan mannen.

Opleidingsniveau D1 en D2 correleren negatief met leeftijd ($r=-0,152$; $p<0,01$ voor D1 en $r=-0,074$; $p<0,01$ voor D2), wat betekent dat oudere respondenten doorgaans een lager opleidingsniveau hebben. Er is ook een kleine positieve correlatie tussen opleidingsniveau D1 en geslacht ($r=0,034$; $p<0,05$), wat aangeeft dat mannen iets vaker laag opgeleid zijn dan vrouwen.

Geslacht toont vrijwel geen samenhang met politieke onvrede ($r=0,001$; $p=0,936$) en politiek vertrouwen ($r=-0,005$; $p=0,710$), maar heeft wel een kleine negatieve correlatie met leeftijd ($r=-0,074$; $p<0,01$), wat betekent dat de mannen in de steekproef iets ouder zijn dan de vrouwen. Leeftijd heeft negatieve correlaties met politiek vertrouwen ($r=-0,034$; $p<0,05$), politiek zelfvertrouwen ($r=-0,070$; $p<0,01$) en opleidingsniveau D2 ($r=-0,074$; $p<0,01$). Dit betekent dat oudere mensen doorgaans minder politiek vertrouwen en zelfvertrouwen hebben en een lager opleidingsniveau (D2) hebben.

4.3 Modelschattingen

Tabel 5.1 presenteert de resultaten van lineaire modelschattingen waarbij politieke onvrede de afhankelijke variabele is. De tabel toont de schattingen van vier verschillende modellen (model 1, model 2, model 3 en model 4) die de invloed van geslacht, leeftijd, politiek vertrouwen en opleidingsniveau op politieke onvrede analyseren. De modellen zijn ontworpen om de individuele en gecombineerde effecten van deze variabelen te onderzoeken.

Model 1 is het basismodel dat alleen de intercept (politieke onvrede) samen met de controlefactoren (geslacht en leeftijd) toont. Dit model geeft een basislijn waartegen de andere modellen kunnen worden vergeleken. Model 2 voegt politiek vertrouwen toe als voorspeller. Hierdoor kunnen we zien hoe politiek vertrouwen de afhankelijke variabele beïnvloedt, bovenop de controlefactoren. Model 3 (leeg model) onderzoekt de invloed van opleidingsniveau op politiek vertrouwen. Politiek vertrouwen wordt hier als afhankelijke variabele beschouwd, terwijl opleidingsniveau als onafhankelijke variabele wordt toegevoegd naast de controlevariabelen geslacht en leeftijd. Opleidingsniveau wordt toegevoegd als twee dummyvariabelen (laag en middel), waarbij hoogopgeleiden als referentiecategorie dienen. Het gebruik van dummyvariabelen in dit model maakt het mogelijk om de specifieke effecten van elk opleidingsniveau (laag en middel) afzonderlijk te onderzoeken in vergelijking met de referentiecategorie (hoog). Model 4 is het complete model met politieke onvrede als afhankelijke variabele en politiek vertrouwen, opleidingsniveau en de controlevariabelen als voorspellers.

De intercept (constante) in elk model geeft de verwachte waarde van politieke onvrede aan wanneer alle andere voorspellers op nul staan. Geslacht wordt gecodeerd als 0 voor mannen en 1 voor vrouwen, waardoor de invloed van geslacht op politieke onvrede geëvalueerd kan worden. Leeftijd wordt als continue variabele meegenomen, terwijl politiek vertrouwen wordt gemeten op een schaal van 0 tot 10.

Voor elke variabele worden de regressiecoëfficiënten (b), standaardfouten (SE) en p-waarden (p) weergegeven om de sterkte en richting van hun effecten op politieke onvrede te illustreren. Daarnaast wordt de *Variance Inflation Factor (VIF)* voor elke variabele gerapporteerd om multicollineariteit te beoordelen. De waarden van R^2 , *adjusted R²* en *F-changes* geven de verklaarde variantie van de modellen aan en helpen bij het beoordelen van de modelprestaties.

Tabel 5.1: Lineaire modelschattingen met politieke onvrede als afhankelijke variabele

	Model 1		Model 2		Model 3 ^a		Model 4		VIF
	<i>b</i>	<i>p</i>	<i>b</i>	<i>p</i>	<i>b</i>	<i>p</i>	<i>b</i>	<i>p</i>	
	(<i>SE</i>)		(<i>SE</i>)		(<i>SE</i>)		(<i>SE</i>)		
Intercept	4,61 (0,01)	<0,001	0,03 (0,04)	0,422	5,12 (0,10)	<0,001	0,01 (0,04)	0,770	
Geslacht 0 = man 1 = vrouw	<-0,01 (0,06)	0,986	0,03 (0,02)	0,128	0,01 (0,06)	0,817	0,03 (0,02)	0,134	1,01
Leeftijd	<-0,01 (0,01)	0,188	<0,01 (<0,01)	0,001	-0,01 (<0,01)	<0,423	<0,01 (<0,01)	0,002	1,03
Politiek vertrouwen 0 - 10			0,96 (<0,01)	<0,001			0,96 (<0,01)	<0,001	1,05
Opleidingsniveau Dummy 1 0 = niet laag 1 = laag					-1,13 (0,07)	<0,001	-0,03 (0,03)	0,270	1,3
Opleidingsniveau dummy 2 0 = niet middel 1 = middel					-0,67 (0,06)	<0,001	-0,03 (0,02)	0,214	1,2
R ²	0,00		0,89		0,05		0,89		
R ² adjusted	0,00		0,89		0,05		0,89		
R ² change	0,00		0,89				0,00		
F change	0,87	0,419	43579,03	<0,001			0,98	0,375	
N	5484		5484		5484		5484		

^a Model 3 heeft de variabele politiek vertrouwen (1 – 10) als afhankelijke variabele

Tabel 5.2 presenteert de resultaten van lineaire modelschattingen waarbij politieke onvrede de afhankelijke variabele is. De tabel toont schattingen van vier verschillende modellen die de invloed van geslacht, leeftijd, politiek zelfvertrouwen en opleidingsniveau op politieke onvrede analyseren.

De modellen in Tabel 5.2 zijn vergelijkbaar met die in Tabel 5.1, met twee verschillen: in Model 2 is politiek zelfvertrouwen toegevoegd als voorspeller in plaats van politiek vertrouwen. In Model 3 (het lege model) wordt politiek zelfvertrouwen als afhankelijke variabele beschouwd, terwijl opleidingsniveau als onafhankelijke variabele wordt toegevoegd naast de controlevariabelen geslacht en leeftijd.

Tabel 5.2: Lineaire modelschattingen met politieke onvrede als afhankelijke variabele

	Model 1		Model 2		Model 3 ^a		Model 4		VIF
	b (SE)	p	b (SE)	p	b (SE)	p	b (SE)	p	
Intercept	4,61 (0,01)	<0,001	3,12 (0,01)	<0,001	0,62 (0,04)	<0,001	3,32 (0,11)	<0,001	
Geslacht 0 = man 1 = vrouw	<-0,01 (0,06)	0,986	0,25 (0,01)	<0,001	-0,08 (0,02)	<0,001	0,25 (0,05)	<0,001	1,03
Leeftijd	<-0,01 (0,01)	0,188	<0,01 (<0,01)	0,295	<-0,01 (<0,01)	<0,001	<0,01 (<0,01)	0,085	1,03
Politiek zelfvertrouwen 0 - 1			2,74 (0,09)	<0,001			2,55 (0,10)	<0,001	1,15
Opleidingsniveau Dummy 1 0 = niet laag 1 = laag					-0,23 (0,01)	<0,001	-0,46 (0,07)	<0,001	1,34
Opleidingsniveau dummy 2 0 = niet middel 1 = middel					-0,16 (0,01)	<0,001	-0,20 (0,06)	0,001	1,27
R ²	0,00		0,14		0,13		0,15		
R ² adjusted	0,00		0,14		0,13		0,15		
R ² change	0,00		0,14				0,01		
F change	0,87	0,419	906,73	<0,001			20,12	<0,001	
N	5484		5484		5484		5484		

^a Model 3 heeft de variabele politiek zelfvertrouwen (0 - 1) als afhankelijke variabele

Tabel 5.3 toont de resultaten van lineaire modelschattingen waarbij politieke onvrede de afhankelijke variabele is. De tabel bevat schattingen van vier modellen die de invloed van geslacht, leeftijd, politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen op politieke onvrede analyseren.

De modellen in Tabel 5.3 zijn wederom vergelijkbaar met die in Tabel 5.1, met als enige verschil dat in Model 2 naast politiek vertrouwen ook politiek zelfvertrouwen is toegevoegd als voorspeller. Model 3 ontbreekt hier, omdat de individuele invloed van opleidingsniveau op politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen al is gemeten in Tabel 5.1 en Tabel 5.2.

Tabel 5.3: Lineaire modelschattingen met politieke onvrede als afhankelijke variabele

	Model 1		Model 2		Model 4		VIF
	b (SE)	p	b (SE)	p	b (SE)	p	
Intercept	4,61 (0,01)	<0,001	0,01 (0,04)	0,735	-0,02 (0,04)	0,666	
Geslacht 0 = man 1 = vrouw	-0,01 (0,06)	0,986	0,04 (0,02)	0,074	0,04 (0,02)	0,074	1,03
Leeftijd	-0,02 (0,02)	0,188	0,02 (0,01)	<0,001	<0,01 (<0,01)	<0,001	1,03
Politiek vertrouwen 0 - 10			0,95 (0,05)	<0,001	0,95 (<0,01)	<0,001	1,20
Politiek zelfvertrouwen 0 - 1			0,06 (0,04)	0,075	0,08 (<0,04)	0,026	1,31
Opleidingsniveau Dummy 1 0 = niet laag 1 = laag					0,04 (0,03)	0,105	1,36
Opleidingsniveau dummy 2 0 = niet middel 1 = middel					0,04 (0,02)	0,093	1,28
R ²	0,00		0,89		0,89		
R ² adjusted	0,00		0,89		0,89		
R ² change	0,00		0,89		0,00		
F change	0,87	0,419	21799,72	<0,001	20,12	0,152	
N	5484		5484		5484		

4.3.1 Bespreking van de variabelen

Politiek Vertrouwen speelt een centrale rol in het verklaren van politieke onvrede. In Tabel 5.1 blijkt uit Model 2 dat politiek vertrouwen een sterke en duidelijke negatieve associatie heeft met politieke onvrede ($b = 0,96$; $p < 0,001$). Dit betekent dat individuen die meer vertrouwen hebben in het politieke systeem minder ontevreden zijn. Dit resultaat blijft consistent in Model 4 ($b = 0,96$; $p < 0,001$), wat de betrouwbaarheid van politiek vertrouwen als voorspeller van politieke onvrede benadrukt. In Tabel 5.3 wordt deze bevinding verder bevestigd. Politiek vertrouwen blijft een extreem sterke voorspeller van politieke onvrede, zowel in Model 2 ($b = 0,95$; $p < 0,001$) als in Model 4 ($b = 0,95$; $p < 0,001$). Dit onderstreept het belang van vertrouwen in het politieke systeem als een essentiële factor voor het verminderen van onvrede onder de bevolking. Mensen met een hoger niveau van politiek vertrouwen hebben doorgaans een positievere houding ten aanzien van het politieke systeem, wat kan bijdragen aan een stabielere en meer cohesieve samenleving. De extreem hoge correlatie tussen politiek vertrouwen en politieke onvrede is opmerkelijk en roept vragen op. Deze sterke samenhang kan suggereren dat de concepten mogelijk te veel overlap vertonen, waardoor het onderscheid tussen hen vervaagt. Dit kan ook een methodologisch artefact zijn, mogelijk veroorzaakt door hoe de variabelen zijn gemeten of door de specifieke context van het onderzochte tijdsbestek. In de discussie wordt hier verder op ingegaan.

Politiek zelfvertrouwen is een andere kritische factor die politieke onvrede beïnvloedt. In Tabel 5.2 laat Model 2 zien dat politiek zelfvertrouwen een duidelijke positieve associatie heeft met politieke onvrede ($b = 2,74$; $p < 0,001$). Dit betekent dat individuen met een hoger niveau van zelfvertrouwen in hun politieke capaciteiten minder ontevreden zijn met het politieke systeem. Deze associatie blijft bestaan in Model 4 ($b = 2,55$; $p < 0,001$), wat de consistentie en het belang van politiek zelfvertrouwen als voorspeller bevestigt. In Tabel 5.3 blijft politiek zelfvertrouwen een belangrijke factor. In Model 4 ($b = 0,08$; $p = 0,026$) blijft de associatie bestaan. Mensen met een hoger politiek zelfvertrouwen voelen zich doorgaans effectiever in hun politieke acties en nemen actiever deel aan politieke processen, wat kan leiden tot minder onvrede.

Uit Tabel 5.1, Model 3 blijkt dat mensen met een laag opleidingsniveau significant lager politiek vertrouwen hebben ($b = -1,13$; $p < 0,001$). Dit impliceert dat individuen met een lager opleidingsniveau minder geneigd zijn vertrouwen te hebben in politieke instellingen. Ook mensen met een middelbaar opleidingsniveau hebben minder politiek vertrouwen ($b = -0,67$; $p < 0,001$), hoewel dit effect minder sterk is dan bij mensen met een laag opleidingsniveau. In Tabel 5.2, Model 3 wordt politiek zelfvertrouwen als afhankelijke variabele genomen. Hieruit blijkt dat een laag opleidingsniveau ook samenhangt met significant lager politiek zelfvertrouwen ($b = -0,23$; $p < 0,001$). Voor mensen met een middelbaar opleidingsniveau is er eveneens een negatieve samenhang, maar minder sterk ($b = -0,16$; $p < 0,001$).

Bij het analyseren van Model 4 uit de drie tabellen valt op dat de directe invloed van opleidingsniveau op politieke onvrede varieert, afhankelijk van de aanwezigheid van politiek vertrouwen in het model. In Tabel 5.1 en Tabel 5.3, waar politiek vertrouwen als covariaat is opgenomen, blijkt dat opleidingsniveau geen significante directe invloed heeft op politieke onvrede (Tabel 5.1: laag opleidingsniveau: $b = 0,03$, $p = 0,270$; middelbaar opleidingsniveau: $b = 0,03$, $p = 0,214$. Tabel 5.3: laag opleidingsniveau: $b = 0,04$, $p = 0,105$; middelbaar opleidingsniveau: $b = 0,04$, $p = 0,093$). In contrast hiermee toont Tabel 5.2, waar politiek vertrouwen niet is opgenomen, een significante negatieve directe invloed van opleidingsniveau op politieke onvrede (laag opleidingsniveau: $b = -0,46$, $p < 0,001$; middelbaar opleidingsniveau: $b = -0,20$, $p = 0,001$). Politiek vertrouwen blijkt een extreem sterke voorspeller van politieke onvrede te zijn en verklaart een groot deel van de variantie in politieke onvrede. Wanneer politiek vertrouwen in het model is opgenomen, wordt de directe invloed van opleidingsniveau op politieke onvrede gemaskeerd. Hierdoor wordt duidelijk dat opleidingsniveau voornamelijk een indirecte invloed uitoefent op politieke onvrede via politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen, waarbij een lager opleidingsniveau leidt tot minder vertrouwen en zelfvertrouwen in de politiek, wat vervolgens resulteert in hogere politieke onvrede.

Geslacht en Leeftijd In de vier modellen wordt geslacht onderzocht als controlevariabele. Uit de resultaten blijkt dat geslacht over het algemeen geen significante invloed heeft op politieke onvrede. In Tabel 5.1, Model 1 ($b = -0,01$; $p = 0,986$) en Model 3 ($b = 0,01$; $p = 0,817$), in Tabel 5.2, Model 1 ($b = -0,01$; $p = 0,986$) en Model 3 ($b = -0,08$; $p < 0,001$), en in Tabel 5.3, Model 1 ($b = -0,01$; $p = 0,986$) en Model 2 ($b = 0,04$; $p = 0,074$), laten de resultaten zien dat de effecten van geslacht op politieke onvrede minimaal of inconsistent zijn. Dit suggereert dat geslacht geen sterke voorspeller is van politieke onvrede. Leeftijd wordt in alle modellen meegenomen als een continue variabele. De resultaten tonen aan dat leeftijd een variërende invloed heeft op politieke onvrede. In Tabel 5.1, Model 2 ($b = <0,01$; $p = 0,001$) en Model 4 ($b = <0,01$; $p = 0,002$), in Tabel 5.2, Model 2 ($b = <0,01$; $p = 0,295$) en Model 4 ($b = <0,01$; $p = 0,085$), en in Tabel 5.3, Model 2 ($b = 0,02$; $p < 0,001$) en Model 4 ($b = <0,01$; $p < 0,001$), is de invloed significant maar klein. De invloed van leeftijd op politieke onvrede lijkt dus aanwezig te zijn, maar de grootte van dit effect is beperkt.

4.3.2 Analyse van de verklaarde variantie

In set 1, waarin politiek vertrouwen als voorspeller wordt toegevoegd, zien we dat het basismodel (Model 1), dat alleen de controlevariabelen geslacht en leeftijd bevat, een zeer lage R^2 -waarde van 0,00 heeft ($R^2 = 0,00$). Dit geeft aan dat deze demografische variabelen nauwelijks iets verklaren van de variatie in politieke onvrede. Bij toevoeging van politiek vertrouwen in Model 2 stijgt de R^2 -waarde echter naar 0,89 ($R^2 = 0,89$; R^2 change = 0,89). Dit betekent dat politiek vertrouwen een zeer sterke invloed heeft op politieke onvrede. De F-change van 43.579,03 ($F(1, 5483) = 43.579,03$; $p < 0,001$) onderstreept de betekenis van politiek vertrouwen als verklarende factor.

In Model 3 wordt de invloed van opleidingsniveau op politiek vertrouwen onderzocht, waarbij gecontroleerd wordt voor leeftijd en geslacht. Dit betekent dat opleidingsniveau als onafhankelijke variabele wordt gebruikt om te voorspellen hoe het niveau van politiek vertrouwen varieert, rekening houdend met de effecten van leeftijd en geslacht. De resultaten laten een R^2 -waarde van 0,05 zien ($R^2 = 0,05$; R^2 change = 0,05), wat betekent dat 5% van de variatie in politiek vertrouwen wordt verklaard door deze variabelen.

Wanneer opleidingsniveau wordt toegevoegd als voorspeller in Model 4, blijft de R^2 -waarde hoog op 0,89 ($R^2 = 0,89$; R^2 change = 0,00), met een minimale F-change van 0,98 ($F(1, 5482) = 0,98$; $p = 0,375$). Dit suggereert dat opleidingsniveau weinig extra verklarende kracht toevoegt wanneer politiek vertrouwen al in het model is opgenomen.

In set 2, met politiek zelfvertrouwen als voorspeller, begint het basismodel (Model 1) opnieuw met een R^2 -waarde van 0,00 ($R^2 = 0,00$). Bij toevoeging van politiek zelfvertrouwen in Model 2 stijgt de R^2 -waarde naar 0,14 ($R^2 = 0,14$; R^2 change = 0,14), met een F-change van 906,73 ($F(1, 5483) = 906,73$; $p < 0,001$), wat aangeeft dat politiek zelfvertrouwen ook een belangrijke invloed heeft op politieke onvrede, zij het minder dan politiek vertrouwen.

In Model 3 wordt de invloed van opleidingsniveau op politiek zelfvertrouwen onderzocht, waarbij gecontroleerd wordt voor leeftijd en geslacht. Dit model onderzoekt hoe goed opleidingsniveau, leeftijd en geslacht de variatie in politiek zelfvertrouwen kunnen verklaren. De resultaten laten een R^2 -waarde van 0,13 zien ($R^2 = 0,13$; R^2 change = 0,13), wat betekent dat 13% van de variatie in politiek zelfvertrouwen wordt verklaard door deze variabelen.

Bij toevoeging van opleidingsniveau als voorspeller in Model 4 stijgt de R^2 -waarde licht naar 0,15 ($R^2 = 0,15$; R^2 change = 0,01), met een F-change van 20,12 ($F(1, 5482) = 20,12$; $p < 0,001$). Dit suggereert dat opleidingsniveau enigszins bijdraagt, maar dat politiek zelfvertrouwen de belangrijkste factor blijft.

In set 3, waar zowel politiek vertrouwen als politiek zelfvertrouwen worden gecombineerd, begint het basismodel (Model 1) wederom met een R^2 -waarde van 0,00 ($R^2 = 0,00$). Bij toevoeging van beide

voorspellers in Model 2 stijgt de R^2 -waarde aanzienlijk naar 0,89 ($R^2 = 0,89$; R^2 change = 0,89), met een F-change van 21.799,72 ($F(1, 5483) = 21.799,72$; $p < 0,001$).

Wanneer opleidingsniveau in Model 4 wordt toegevoegd als voorspeller, blijft de R^2 -waarde op 0,89 ($R^2 = 0,89$; R^2 change = 0,00), met een F-change van 0,98 ($F(1, 5482) = 0,98$; $p = 0,375$). Dit geeft aan dat opleidingsniveau weinig extra verklaart wanneer zowel politiek vertrouwen als politiek zelfvertrouwen al in het model zijn opgenomen.

4.4 Modelinspecties en assumptiecontrole

Naast het analyseren van de geschatte modellen zijn er ook nog andere controles van belang bij een lineaire regressieanalyse. Om de kwaliteit van het complete model, in dit geval het vierde model, te beoordelen moeten de vier belangrijke assumpties gecontroleerd worden. Ook zal er gekeken worden naar multicollineariteit, uitbijters en invloedrijke punten. De controles zullen hieronder bondig toegelicht worden. In Bijlage 3 en 4 worden de controles uitgebreider toegelicht.

4.4.1 Modelinspecties

Na het uitvoeren van de modelschattingen is er een modelinspectie gedaan om de VIF-scores en eventuele outliers te evalueren. De VIF-scores, die de mate van multicollineariteit tussen de onafhankelijke variabelen meten, variëren in model 4 van 1,03 tot 1,36. Deze waarden liggen ruim onder de drempelwaarde van 4, wat aangeeft dat er geen sprake is van problematische multicollineariteit. Dit betekent dat de schattingen van de regressiecoëfficiënten betrouwbaar zijn en dat multicollineariteit minimale invloed heeft op de nauwkeurigheid van de modelresultaten.

Hierdoor kunnen we met vertrouwen concluderen dat de onafhankelijke variabelen in model 4 geen significante multicollineariteit vertonen en dat de resultaten van het model valide zijn.

Daarnaast zijn de modellen geïnspecteerd op outliers met behulp van drie maatstaven: leverage, DFITT, en Cook's distance. De hoogste leverage score in de dataset is 0,00305, wat onder de maximale score van 0,00327 valt, en er dus geen enkele case als hoog wordt beschouwd. De DFITT-waarden variëren van 0,00872 tot -0,00634, wat lage waarden zijn en aangeeft dat er geen uitschieters in de dataset zitten. Voor Cook's distance geldt een maximale score van 0,00072. Hoewel er 310 cases in de dataset zijn met een Cook's distance hoger dan deze drempelwaarde, is de hoogste waarde 0,00872, wat aangeeft dat deze cases enige invloed hebben, maar nog steeds binnen aanvaardbare grenzen vallen voor grote steekproeven.

Het is belangrijk op te merken dat de aanwezigheid van uitschieters alleen bij Cook's distance niet direct problematisch is. Wanneer een case echter op twee of meer criteria (leverage, DFITT, Cook's distance) als uitschieter wordt geïdentificeerd, kan het overwegen van verwijdering van deze cases gerechtvaardigd zijn om de nauwkeurigheid van de modelresultaten te waarborgen. In dit specifieke geval zijn er geen aanwijzingen dat cases als uitschieters op meerdere criteria problematisch zijn.

Hierdoor blijft de algehele impact op de modelresultaten beperkt en blijven de betrouwbaarheid en validiteit van de conclusies grotendeels intact. Zie bijlage 3 voor een uitgebreidere uitleg over de modelinspecties.

4.4.2 Assumptiecontrole

Om het geschatte eindmodel te evalueren, zijn de assumpties van de lineaire regressieanalyse gecontroleerd. De eerste voorwaarde, onafhankelijkheid van waarnemingen, wordt niet volledig voldaan vanwege mogelijke invloed tussen respondenten uit hetzelfde huishouden, wat kan leiden tot overschatting van effectgroottes. Desondanks biedt de grote steekproef ($N = 5509$) enig vertrouwen in de resultaten. De tweede assumptie, een lineair verband tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabelen (politieke onvrede), wordt wel voldaan. De residual plot toont residuen die gemiddeld nul zijn, zonder systematische fouten of duidelijke patronen. De derde assumptie, homoscedasticiteit, wordt bevestigd door de constante breedte van de puntenwolk in de residual plot, wat betekent dat de spreiding van de residuen constant is. De vierde assumptie, normaliteit van de residuen, toont lichte afwijkingen met een S-vorm in het PP-plot en een niet-perfect normaal verdeeld histogram. Echter, de uiteindes van de verdeling zijn voldoende normaal, wat belangrijk is voor betrouwbare P-waarden. Hierdoor wordt de vierde assumptie grotendeels voldaan, wat de betrouwbaarheid van de regressieresultaten ondersteunt. Een uitgebreidere uitleg over de assumpties is te vinden in bijlage 4.

4.5 Hypothesetoetsing

In deze paragraaf worden drie hypothesen getoetst die betrekking hebben op de relatie tussen politiek vertrouwen, politiek zelfvertrouwen, opleidingsniveau en politieke onvrede. De eerste twee hypothesen veronderstellen dat zowel politiek vertrouwen als politiek zelfvertrouwen bijdragen aan een toename van politieke onvrede. De derde hypothese onderzoekt of opleidingsniveau een significante factor is in de relatie tussen politiek vertrouwen, politiek zelfvertrouwen en politieke onvrede. De resultaten van de correlatiematrix en regressieanalyses worden gepresenteerd om de geldigheid van deze hypothesen te beoordelen.

Uit de correlatiematrix (Tabel 4) blijkt dat er een sterke negatieve correlatie is tussen politiek vertrouwen en politieke onvrede ($r = -0,942$; $p < 0,01$). Dit suggereert dat individuen met een lager niveau van politiek vertrouwen een hogere mate van politieke onvrede ervaren. De resultaten van de regressieanalyse bevestigen deze correlatie. In Tabel 5.1 zien we dat politiek vertrouwen een positieve en significante voorspeller is van politieke onvrede ($b = 0,96$; $p < 0,001$). Bij toevoeging van politiek vertrouwen in Model 2 stijgt de R^2 -waarde aanzienlijk naar 0,89 ($R^2 = 0,89$; R^2 change = 0,89), wat aangeeft dat politiek vertrouwen een groot deel van de variatie in politieke onvrede verklaart. De F-change van 43579,03 ($F(1, 5483) = 43579,03$; $p < 0,001$) onderstreept de sterke invloed van politiek vertrouwen. Dit effect blijft consistent in verschillende modellen. In Tabel 5.3, waar zowel politiek vertrouwen als politiek zelfvertrouwen worden opgenomen, blijft politiek vertrouwen een significante positieve voorspeller van politieke onvrede ($b = 0,95$; $p < 0,001$). De R^2 -waarde stijgt opnieuw aanzienlijk naar 0,89 ($R^2 = 0,89$; R^2 change = 0,89), met een F-change van 21799,72 ($F(1, 5483) = 21799,72$; $p < 0,001$), wat wederom de invloed van politiek vertrouwen bevestigt. Deze bevindingen ondersteunen hypothese 1: Naarmate het politiek vertrouwen van individuen toeneemt, neemt hun politieke onvrede af.

De correlatiematrix (Tabel 4) toont een negatieve correlatie tussen politiek zelfvertrouwen en politieke onvrede ($r = -0,373$; $p < 0,01$). Dit suggereert dat individuen met een lager niveau van politiek zelfvertrouwen ook een hogere mate van politieke onvrede ervaren. De resultaten van de regressieanalyse bevestigen deze correlatie. In Tabel 5.2 zien we dat politiek zelfvertrouwen een positieve en significante voorspeller is van politieke onvrede ($b = 2,74$; $p < 0,001$). Bij toevoeging van politiek zelfvertrouwen in Model 2 stijgt de R^2 -waarde naar 0,14 ($R^2 = 0,14$; R^2 change = 0,14), wat aangeeft dat politiek zelfvertrouwen een deel van de variatie in politieke onvrede verklaart. De F-change van 906,73 ($F(1, 5483) = 906,73$; $p < 0,001$) onderstreept de invloed van politiek zelfvertrouwen.

Dit effect blijft consistent in verschillende modellen. In Tabel 5.3, waar zowel politiek vertrouwen als politiek zelfvertrouwen worden opgenomen, blijft politiek zelfvertrouwen een significante positieve voorspeller van politieke onvrede ($b = 0,84$; $p < 0,001$). De R^2 -waarde stijgt naar 0,89 ($R^2 = 0,89$; R^2 change = 0,89), met een F-change van 21799,72 ($F(1, 5483) = 21799,72$; $p < 0,001$), wat wederom de invloed van politiek zelfvertrouwen bevestigt. Deze bevindingen ondersteunen hypothese 2: Naarmate het politiek zelfvertrouwen van individuen toeneemt, neemt hun politieke onvrede af. Zowel de correlatiematrix als de resultaten van de regressieanalyse laten zien dat politiek zelfvertrouwen sterk en negatief gerelateerd is aan politieke onvrede. Mensen die meer politiek zelfvertrouwen hebben, ervaren over het algemeen een lagere mate van politieke onvrede.

Uit de analyses blijkt dat opleidingsniveau significant samenhangt met zowel politiek vertrouwen als politiek zelfvertrouwen. In Tabel 5.1, Model 3 hebben mensen met een laag opleidingsniveau significant lager politiek vertrouwen ($b = -1,13$; $p < 0,001$) dan hoogopgeleiden. Voor middelbaar opgeleiden is dit effect ook negatief ($b = -0,67$; $p < 0,001$). In Tabel 5.2, Model 3 zien we een vergelijkbare trend voor politiek zelfvertrouwen, waarbij laagopgeleiden lager scoren ($b = -0,23$; $p < 0,001$) dan middelbaar opgeleiden ($b = -0,16$; $p < 0,001$). Wanneer politiek vertrouwen wordt toegevoegd als covariaat in Tabel 5.1 en Tabel 5.3, verdwijnt de directe invloed van opleidingsniveau op politieke onvrede. In deze modellen zijn de coëfficiënten voor laag en middelbaar opleidingsniveau niet significant (bijv. Tabel 5.1: $b = 0,03$, $p = 0,270$). Echter, zonder politiek vertrouwen als covariaat (Tabel 5.2), blijft opleidingsniveau een significante voorspeller van politieke onvrede (laag opleidingsniveau: $b = -0,46$, $p < 0,001$). Deze resultaten suggereren dat de invloed van opleidingsniveau op politieke onvrede voornamelijk indirect is, via politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen. Dus, hypothese 3 wordt bevestigd: opleidingsniveau verklaart deels de negatieve relatie tussen politiek vertrouwen, politiek zelfvertrouwen en politieke onvrede.

5. Conclusie en discussie

5.1 Conclusie

In dit onderzoek is onderzocht hoe de onvrede met politieke instituties, politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen zich in de afgelopen 15 jaar hebben ontwikkeld en in welke mate factoren zoals politiek vertrouwen, politiek zelfvertrouwen en demografische factoren samenhangen met politieke onvrede. Het onderzoek richtte zich specifiek op de Nederlandse context en maakte gebruik van data van het LISS-panel.

Alle drie de variabelen vertonen schommelingen over de jaren, maar politieke onvrede en politiek vertrouwen hebben meer opvallende pieken en dalen in vergelijking met politiek zelfvertrouwen. Er is een kleine trend van stijgende politieke onvrede in recente jaren (2021-2023), wat wijst op toenemende ontevredenheid. Hoewel politiek zelfvertrouwen relatief lager blijft in vergelijking met de andere variabelen, is er een stijging te zien in de periode 2020-2021. In datzelfde jaar is er ook een piek te zien in politiek vertrouwen en een daling van de politieke onvrede.

Verder toont het onderzoek aan dat er een sterke negatieve relatie bestaat tussen politiek vertrouwen en politieke onvrede. Dit betekent dat individuen die een hoger niveau van politiek vertrouwen rapporteren, een lagere mate van politieke onvrede ervaren. Politiek vertrouwen fungeert dus als een beschermende factor tegen onvrede; wanneer mensen vertrouwen hebben in politieke instituties, zijn ze minder geneigd om ontevredenheid te voelen.

Een ander belangrijke bevinding is dat Politiek zelfvertrouwen, of het vertrouwen van individuen in hun eigen capaciteiten om de politiek te begrijpen en invloed uit te oefenen, ook een significante voorspeller van politieke onvrede bleek te zijn. Mensen met een hoger politiek zelfvertrouwen ervaren minder politieke onvrede. Dit suggereert dat individuen die zich bekwaam voelen om deel te nemen aan politieke processen en zich gehoord voelen, minder ontevreden zijn over politieke instituties. Deze bevindingen sluiten nauw aan bij de inzichten uit het WRR-rapport "Grip". Het WRR-rapport benadrukt het belang van persoonlijke controle over het eigen leven en suggereert dat een gevoel van grip essentieel is voor het welzijn van individuen. Dit onderzoek bevestigt deze stelling door te laten zien dat politiek zelfvertrouwen – een specifieke vorm van persoonlijke controle in de politieke sfeer – leidt tot minder politieke onvrede. Mensen die geloven in hun vermogen om politieke processen te begrijpen en te beïnvloeden, ervaren minder frustratie en ontevredenheid over politieke instituties.

Het verhogen van politiek zelfvertrouwen is daarom van groot belang voor de maatschappij om verschillende redenen. Allereerst versterkt het de democratische participatie. Mensen met een hoger politiek zelfvertrouwen zijn meer geneigd om deel te nemen aan politieke processen, zoals stemmen en deelname aan politieke discussies. Dit zorgt ervoor dat meer stemmen worden gehoord in het politieke landschap, wat de democratische participatie ten goede komt.

Daarnaast leidt een hoger politiek zelfvertrouwen tot een verbetering van de sociale cohesie. Wanneer individuen zich bekwaam voelen in hun politieke capaciteiten, zijn ze minder geneigd om zich vervreemd of buitengesloten te voelen. Dit kan resulteren in een grotere sociale cohesie, omdat mensen zich meer betrokken voelen bij de maatschappij en haar besluitvormingsprocessen. Bovendien kan politiek zelfvertrouwen helpen om de politieke polarisatie te verminderen. Als mensen vertrouwen hebben in hun vermogen om politieke processen te begrijpen en te beïnvloeden, zijn ze minder vatbaar voor extremistische en polariserende retoriek. Dit helpt om de kloof tussen verschillende bevolkingsgroepen te verkleinen.

Als laatst speelt opleidingsniveau ook een rol in de mate van politieke onvrede en verklaart deels de relatie tussen politiek zelfvertrouwen en politieke onvrede. Hoger opgeleiden hebben over het algemeen meer politiek zelfvertrouwen en ervaren minder politieke onvrede. De verklarende rol van opleidingsniveau suggereert dat hogere opleiding bijdraagt aan een beter begrip van politieke processen en daarmee aan een vermindering van onvrede.

5.2 Discussie

Het onderzoek richtte zich op de ontwikkeling en samenhang van politieke onvrede, politiek vertrouwen, politiek zelfvertrouwen en de rol van onderwijsniveau hierin, in Nederland over de afgelopen 15 jaar. Dit is interessant omdat politiek vertrouwen en onvrede belangrijke indicatoren zijn van de gezondheid van een democratie. Als veel mensen politiek ontevreden zijn of weinig vertrouwen hebben in politieke instituties, kan dit leiden tot verminderde participatie en een toenemende kloof tussen burgers en politiek, wat uiteindelijk de stabiliteit van de democratie kan ondermijnen. Het onderzoek benadrukt het belang van politieke educatie en betrokkenheid als middelen om politieke onvrede te verminderen. Bovendien toont het aan dat opleidingsniveau een belangrijke rol speelt in hoe mensen politieke processen begrijpen en beoordelen. Maatschappelijk is dit relevant omdat het inzicht biedt in hoe burgers zich voelen ten opzichte van hun overheid en welke factoren hierbij een rol spelen. Wetenschappelijk draagt het bij aan de literatuur door de interacties tussen deze factoren over een lange periode te onderzoeken en het onderzoeken van onderwijsniveau als determinant.

5.2.1 Ontwikkeling variabelen

Alle drie de variabelen vertonen (relatief lichte) schommelingen over de jaren, maar politieke onvrede en politiek vertrouwen hebben meer opvallende pieken en dalen in vergelijking met politiek zelfvertrouwen. Dat er geen duidelijke daling is, wordt ondersteund door de bevindingen van Steenvoorden. Zij stelt dat politiek vertrouwen sterk schommelt en tijdens crises zelfs kan toenemen, maar dat deze pieken vaak tijdelijk zijn. Steenvoorden benadrukt dat schommelingen in politiek vertrouwen vaak te maken hebben met actuele gebeurtenissen en crises, wat zorgt voor tijdelijke fluctuaties in het vertrouwen van burgers in politieke instituten (Steenvoorden, 2021). Ander onderzoek bevestigt eveneens dat politieke onvrede hardnekkig en relatief constant blijft, ondanks veranderingen in het politieke landschap. Het onderzoek wijst op de langdurige aard van politieke

onvrede en stelt dat deze vaak een diepgewortelde oorzaak heeft die niet snel verandert door kortetermijnontwikkelingen (Dekker & Van Der Meer, 2008).

De periode 2020-2021 is bijzonder interessant vanwege de opvallende veranderingen in alle drie de variabelen. In deze periode is er een aanzienlijke stijging in zowel politiek vertrouwen als politiek zelfvertrouwen, terwijl politieke onvrede een tijdelijke daling laat zien. Dit kan worden verklaard door de impact van de COVID-19-pandemie en de daaropvolgende overheidsmaatregelen. Tijdens crises zoals de COVID-19-pandemie kunnen burgers tijdelijk meer vertrouwen hebben in politieke instituties als reactie op effectief crisismanagement en duidelijk leiderschap. Dit fenomeen wordt bevestigd door Steenvoorden (2021), die stelt dat politiek vertrouwen sterk kan schommelen en tijdens crises zelfs kan toenemen, maar dat deze pieken vaak tijdelijk zijn. Dit verklaart de piek in politiek vertrouwen in 2021. Het verhoogde politiek zelfvertrouwen in dezelfde periode kan worden toegeschreven aan de toegenomen betrokkenheid van burgers bij politiek en maatschappelijke kwesties als gevolg van de pandemie. Mensen waren meer geneigd om informatie op te zoeken, deel te nemen aan politieke discussies en zich uit te spreken over beleidsmaatregelen die hun dagelijks leven beïnvloedden. Tegelijkertijd zorgde de aanpak van de crisis door de overheid voor een tijdelijke afname van politieke onvrede. Echter, zoals het onderzoek van Dekker en Van der Meer (2008) bevestigt, blijft politieke onvrede vaak hardnekkig en relatief constant ondanks kortetermijnveranderingen. Dit verklaart waarom de onvrede snel weer toenam na 2021.

Vanaf 2022 is er een opmerkelijke toename in politieke onvrede, met een aanzienlijke piek in 2022 en 2023. Deze toename kan te maken hebben met verschillende factoren zoals politieke schandalen (bijvoorbeeld het toeslagenschandaal), de nasleep van de coronamaatregelen, economische onzekerheden en mogelijk de stikstofcrisis en andere milieukwesties die veel aandacht kregen in Nederland (Den Ridder et al., 2023). Politieke schandalen hebben vaak een diepgaand effect op het vertrouwen van burgers in politieke instituties, vooral wanneer deze schandalen gaan over systemische problemen binnen de overheid. De nasleep van de coronamaatregelen bracht voor veel mensen nieuwe uitdagingen en onzekerheden met zich mee, wat bijdroeg aan een algemene sfeer van onvrede, evenals de trage afwikkeling van de vergoeding van de schade voor de gedupeerden van de aardbevingen in Groningen (Van der Meer, 2023). Daarnaast speelden economische onzekerheden, zoals inflatie en zorgen over werkgelegenheid, een rol in de verhoogde politieke onvrede. Milieu- en stikstofcrises zorgden eveneens voor grote publieke bezorgdheid, wat leidde tot meer kritiek op de manier waarop de overheid deze kwesties aanpakte. Parallel aan de stijgende politieke onvrede in deze periode is er een daling in politiek vertrouwen, wat correleert met de stijging in politieke onvrede. De afnemende tevredenheid met de politiek kan voortkomen uit een gevoel van falen of ineffectiviteit van de overheid om deze problemen aan te pakken. Wanneer burgers het gevoel hebben dat de overheid niet in staat is om belangrijke crises en problemen effectief te beheren, neemt het vertrouwen in politieke instituten af.

5.2.2 Samenhang variabelen

De verwachtingen waren dat zowel politiek vertrouwen als politiek zelfvertrouwen negatief zouden samenhangen met politieke onvrede. Dit betekent dat mensen met meer vertrouwen in de politiek en meer vertrouwen in hun eigen politieke capaciteiten minder ontevreden zouden zijn. De belangrijkste resultaten bevestigden deze verwachtingen: er bleek een sterke negatieve relatie tussen politiek vertrouwen en politieke onvrede, en een significante maar zwakkere negatieve relatie tussen politiek zelfvertrouwen en politieke onvrede. Deze resultaten komen overeen met eerder onderzoek dat aantoont dat vertrouwen en competentiegevoelens bijdragen aan een positiever oordeel over politieke instituties (Rosanvallon, 2008; Norris, 2011; Niemi et al., 1991). De resultaten ondersteunen de hypothesen en bevestigen bestaande theorieën die suggereren dat politiek vertrouwen en zelfvertrouwen beschermende factoren zijn tegen politieke onvrede. We weten nu dat deze factoren inderdaad samenhangen met lagere niveaus van onvrede, en dat opleidingsniveau deels bemiddelt in deze relaties.

Vertrouwen en onvrede hangen sterk samen, zoals blijkt uit zowel het theoretisch kader als de analyse, waarbij politiek vertrouwen 89% van de politieke onvrede voorspelt. Dit wijst erop dat politiek vertrouwen bijna niet los te zien is van politieke onvrede, wat de sterke onderlinge afhankelijkheid van deze variabelen benadrukt. Dit kan suggereren dat de twee concepten mogelijk te veel overlap vertonen, waardoor het onderscheid tussen hen vervaagt. Als politiek vertrouwen vrijwel volledig de politieke onvrede voorspelt, kan dit de interpretatie van de resultaten bemoeilijken, omdat het lijkt alsof we twee verschillende benamingen voor hetzelfde onderliggende fenomeen gebruiken. Anderzijds kan deze sterke samenhang juist gezien worden als een bevestiging van de robuustheid van de gevonden relaties. Het feit dat politiek vertrouwen zo'n sterke voorspeller is van politieke onvrede, onderstreept de cruciale rol die vertrouwen speelt in het vormgeven van hoe burgers hun politieke systeem ervaren. De sterke correlatie verklaart mogelijk ook waarom opleidingsniveau geen significante invloed had op deze relatie. Bij een zo sterke samenhang is het moeilijk de invloed van een derde variabele, zoals opleidingsniveau, te isoleren.

Het is ook belangrijk te erkennen dat de onderzoeksopzet de mogelijkheid om oorzaak-gevolg-relaties te bepalen beperkt. Hoewel de samenhang tussen politieke onvrede en institutioneel vertrouwen wordt beschreven, zijn de precieze causale relaties onduidelijk. Tevredenheid kan leiden tot meer vertrouwen, maar het omgekeerde kan ook waar zijn: mensen met meer institutioneel vertrouwen kunnen positiever oordelen over het beleid. De causale richting van de verbanden is dus niet direct duidelijk, blijkt ook uit eerder onderzoek (Snel et al., 2022).

5.2.3 Beleidsaanbevelingen en vervolgonderzoek

Beleidsaanbevelingen omvatten verschillende stappen die gericht zijn op het versterken van burgerparticipatie. Beleidsmakers zouden initiatieven moeten ondersteunen die burgerparticipatie en betrokkenheid bij het politieke proces bevorderen, bijvoorbeeld door middel van burgerfora, participatieve beleidsvorming en andere vormen van directe democratie.

Daarnaast is het belangrijk te investeren in onderwijsprogramma's die niet alleen politieke kennis, maar ook vaardigheden en vertrouwen in eigen kunnen vergroten. Dit kan helpen om politiek zelfvertrouwen te versterken en daardoor mogelijk politieke onvrede te verminderen.

Voor vervolgonderzoek wordt aanbevolen om aanvullend kwalitatief onderzoek uit te voeren. Diepte-interviews kunnen waardevolle aanvullende informatie opleveren en een dieper inzicht geven in de redenen achter politieke onvrede en de rol van vertrouwen en zelfvertrouwen in dit proces. Een andere waardevolle benadering voor toekomstig onderzoek zou zijn om dieper in te gaan op de onderliggende oorzaken van de fluctuaties in politieke onvrede, politiek vertrouwen en politiek zelfvertrouwen. Hierbij kan worden onderzocht welke specifieke gebeurtenissen, beleidsmaatregelen of maatschappelijke veranderingen bijdragen aan deze schommelingen. Dit kan bijvoorbeeld worden gedaan door het analyseren van nieuwsgebeurtenissen, economische indicatoren, en politieke schandalen in samenhang met de trends in de drie begrippen.

Daarnaast zouden langdurige longitudinale studies kunnen helpen om veranderingen in politiek vertrouwen, zelfvertrouwen en onvrede over tijd beter te begrijpen, en om te bepalen of de trends die in dit onderzoek zijn waargenomen zich voortzetten. Vergelijkende studies tussen verschillende landen kunnen ook inzicht bieden in hoe verschillende politieke systemen en culturen invloed hebben op politieke onvrede. Dit kan helpen om te begrijpen of de bevindingen in de Nederlandse context uniek zijn of deel uitmaken van bredere, mondiale trends.

Literatuur

- About us - LISS panel.* (2023, October 28). LISS Panel. <https://www.lissdata.nl/about-us>
- Almond, G. A., & Verba, S. (1963). *The civic Culture: political attitudes and democracy in five nations.* <https://www.jstor.org/stable/j.ctt183pnr2>
- Arens, A. K., & Watermann, R. (2017). Political efficacy in adolescence: Development, gender differences, and outcome relations. *Developmental Psychology*, 53(5), 933–948. <https://doi.org/10.1037/dev0000300>
- Bal, M., & Van Den Bos, K. (2017). Over waargenomen onrechtvaardigheid en radicalisering. *Justitiële Verkenningen*, 43(3), 31–44. <https://doi.org/10.5553/jv/016758502017043003003>
- Balch, G. I. (1974). Multiple Indicators in Survey Research: The Concept “Sense of Political Efficacy.” *Political Methodology*, 1(2). <https://www.jstor.org/stable/i25791372>
- Becker, J., & Dekker, P. (2005). *De sociale staat van Nederland 2005: Beeld van beleid en politiek* (Sociaal en Cultureel Planbureau, Ed.). Retrieved May 11, 2024, from <https://repository.scp.nl/bitstream/handle/publications/1016/de-sociale-staat-van-nederland-2005-kopieerbaar.pdf?sequence=4>
- Bovens, M., & Wille, A. (2008). Deciphering the Dutch drop: ten explanations for decreasing political trust in The Netherlands. *International Review of Administrative Sciences*, 74(2), 283–305. <https://doi.org/10.1177/0020852308091135>
- Bovens, M., & Wille, A. (2010). Politiek vertrouwen in Nederland: tijdelijke tip of definitieve daling. In R. Andeweg & J. Thomassen, *Democratie doorgelicht: Het functioneren van de Nederlandse democratie* (pp. 21–43). Leiden University press. https://dspace.library.uu.nl/bitstream/handle/1874/395238/Proef_H1_Bovens_Wille.pdf?sequence=1
- Catterberg, G., & Moreno, A. (2005). The individual bases of political trust: trends in new and established democracies. *International Journal of Public Opinion Research*, 18(1), 31–48. <https://doi.org/10.1093/ijpor/edh081>

- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2019, August 15). *Opleidingsniveau*. Centraal Bureau Voor De Statistiek. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2019/33/verschil-levensverwachting-hoog-en-laagopgeleid-groeit/opleidingsniveau>
- Centraal Bureau voor de Statistiek. (2023, May 8). Minste vertrouwen in Tweede Kamer in 10 jaar tijd. *Centraal Bureau Voor De Statistiek*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2023/19/minste-vertrouwen-in-tweede-kamer-in-10-jaar-tijd>
- Citrin, J. (1974). Comment: The political relevance of trust in government. *American Political Science Review*, 68(3), 973–988. <https://doi.org/10.2307/1959141>
- Citrin, J., & Stoker, L. (2018). Political trust in a cynical age. *Annual Review of Political Science (Palo Alto, Calif. Print)*, 21(1), 49–70. <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-050316-092550>
- Craig, S. C. (1979). Efficacy, trust, and political behavior. *American Politics Quarterly*, 7(2), 225–239. <https://doi.org/10.1177/1532673x7900700207>
- Craig, S. C., & Maggionto, M. A. (1982). Measuring political efficacy. *Political Methodology*, 8(3), 85–109. <https://www.jstor.org/stable/25791157>
- Dahl, R. A. (1956). A preface to democratic theory. In *American sociological review* (p. 118). Chicago.
- Dahlberg, S., Linde, J., & Holmberg, S. (2014). Democratic Discontent in Old and New Democracies: Assessing the importance of democratic input and governmental output. *Political Studies*, 63(1_suppl), 18–37. <https://doi.org/10.1111/1467-9248.12170>
- Data Archive | StudyUnits*. (n.d.). <https://www.dataarchive.lissdata.nl/study-units/view/22>
- De Blok, L. (2020). *Democratic accountability at risk: The contingency of performance-based political trust*. [PhD-Thesis – Research and graduation external. Universiteit van Amsterdam.
- De Blok, L., Brummel, L., & USBO. (2022). Gefundeerd politiek vertrouwen? Onderzoek naar de relatie tussen overheidsprestaties en het vertrouwen in politieke instituties. In Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, *USBO*. https://www.uu.nl/sites/default/files/Eindrapport%20de%20Blok%20%26%20Brummel_Gefundeerd%20Politiek%20Vertrouwen.pdf

- Dekker, P., & Van Der Meer, T. (2008). Onveranderlijk onvrede? Een drieluik. *Bestuurskunde*, 17(3), 30–38. <https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/onveranderlijk-onvrede-een-drieluik>
- De Voogd, J., & Cuperus, R. (2021). *Atlas van Afgehaakt Nederland* (Kenniskbank Openbaar Bestuur, Ed.). <https://www.kennisopenbaarbestuur.nl/documenten/rapporten/2021/12/17/atlas-van-afgehaakt-nederland>
- Dekker, P., & Den Ridder, J. (2014). Polariseert Nederland? Ontwikkelingen in politiek-culturele tegenstellingen. In M. Bovens, W. Tiemeijer, Sociaal en Cultureel Planbureau, & Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (Eds.), *Gescheiden werelden? Een verkenning van sociaal-culturele tegenstellingen in Nederland* (pp. 103–130). <https://www.wrr.nl/publicaties/publicaties/2014/10/30/gescheiden-werelden-een-verkenning-van-sociaal-culturele-tegenstellingen-in-nederland>
- Dekker, P., & Den Ridder, J. (2019). *Burgerperspectieven 2019 / 1*. Sociaal en Cultureel Planbureau. Retrieved April 17, 2024, from <https://www.scp.nl/publicaties/monitors/2019/03/29/burgerperspectieven-2019-1>
- Dekker, P., & Van Der Meer, T. (2008). Onveranderlijk onvrede? Een drieluik. *Bestuurskunde*, 17(3), 30–38. <https://research.tilburguniversity.edu/en/publications/onveranderlijk-onvrede-een-drieluik>
- Den Ridder, J., & Dekker, P. (2015). Meer democratie, minder politiek? In *Sociaal En Cultureel Planbureau*. <https://doi.org/10.48592/513>
- Den Ridder, J., Van Houwelingen, P., Kooiker, S., & Dekker, P. (2019). *Burgerperspectieven 2019 / 2*. Retrieved April 17, 2024, from <https://www.scp.nl/publicaties/monitors/2019/06/28/burgerperspectieven-2019-2>
- Den Ridder, J., Van 't Hul, L., & Van Den Broek, A. (2023). *BURGERPERSPECTIEVEN Bericht 1 2023* (Sociaal en Cultureel Planbureau, Ed.). Retrieved April 1, 2024, from <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2023/04/20/burgerperspectieven-2023-bericht-1>
- Denters, B., & Geurts, P. A. (1995). Burgerzin: politieke orientaties van kiezers. *Acta Politica*, 96–110. <http://doc.utwente.nl/60937/>

Easton, D. (1965). *A systems analysis of political life*.

<https://archive.org/details/systemsanalysiso00east/page/n5/mode/2up>

EenVandaag. (2017, April 18). *Onderzoek: wie is de ontevreden burger?*

<https://eenvandaag.avrotros.nl/panels/opiniepanel/alle-uitslagen/item/onderzoek-wie-is-de-ontevreden-burger/>

EenVandaag. (2023, January 10). *Kabinet komt vertrouwenscrisis niet te boven: ook coalitiekiezers stuk negatiever dan bij start 1 jaar geleden*.

<https://eenvandaag.avrotros.nl/panels/opiniepanel/alle-uitslagen/item/kabinet-komt-vertrouwenscrisis-niet-te-boven-ook-coalitiekiezers-stuk-negatiever-dan-bij-start-1-jaar-geleden/>

Hardin, R. (1999). Do we want trust in government? In Warren (Ed.), *Democracy and Trust* (pp. 22–41). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/cbo9780511659959.002>

Hetherington, M. J. (1998). The political relevance of political trust. *the American Political Science Review*, 92(4), 791–808. <https://doi.org/10.2307/2586304>

Hetherington, M. J., & Rudolph, T. (2008). Priming, performance, and the dynamics of political trust. *The Journal of Politics/ the Journal of Politics*, 70(2), 498–512.

<https://doi.org/10.1017/s0022381608080468>

Inglehart, R. (1997). *Modernization and Postmodernization: Cultural, Economic, and Political Change in 43 Societies*. Princeton University Press. <https://doi.org/10.2307/j.ctv10vm2ns>

Jurado, I., & Navarrete, R. M. (2021). Economic Crisis and Attitudes towards democracy: How Ideology Moderates reactions to Economic downturns. *Frontiers in Political Science*, 3.

<https://doi.org/10.3389/fpos.2021.685199>

Kemmers, R., Jeroen, V. D. W., & Willem, D. K. (2018, January 1). *Burgers op afstand? Naar een beter begrip van ontevreden burgers*. <https://repub.eur.nl/pub/104972>

Kumlin, S., & Haugsgjerd, A. (2017). The welfare state and political trust: bringing performance back in. In *Edward Elgar Publishing eBooks*. <https://doi.org/10.4337/9781782545118.00029>

- Lenzi, C., & Perucca, G. (2021). People or Places that Don't Matter? Individual and Contextual Determinants of the Geography of Discontent. *Economic Geography*, 97(5), 415–445. <https://doi.org/10.1080/00130095.2021.1973419>
- Marien, S., & Hooghe, M. (2011). Does political trust matter? An empirical investigation into the relation between political trust and support for law compliance. *European Journal of Political Research*, 50(2), 267–291. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.2010.01930.x>
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. (2023, May 22). *Vertrouwen in instituties en mensen*. Onderwijs Algemene Feiten En Cijfers | OCW in Cijfers. Retrieved April 7, 2024, from <https://www.ocwincijfers.nl/sectoren/onderwijs-algemeen/vertrouwen-in-instituties-en-mensen>
- Morrell, M. E. (2005). Deliberation, Democratic Decision-Making and internal political efficacy. *Political Behavior*, 27(1), 49–69. <https://doi.org/10.1007/s11109-005-3076-7>
- Niemi, R. G., Craig, S. C., & Mattei, F. (1991). Measuring internal political efficacy in the 1988 National Election Study. *American Political Science Review*, 85(4), 1407–1413. <https://doi.org/10.2307/1963953>
- Noordzij, K. (2023). Ervaren culturele afstand en politieke onvrede onder praktisch geschoolden. *Mensch En Maatschappij/Mens & Maatschappij*, 98(4), 405–409. <https://doi.org/10.5117/mem2023.4.007.noor>
- Norris, P. (1999). Critical citizens. In *Oxford University Press eBooks*. <https://doi.org/10.1093/0198295685.001.0001>
- Popkin, S. L., & Dimock, M. A. (1999). Political knowledge and citizen competence. In K. E. Soltan & S. L. Elkin, *Citizen Competence and Democratic Institutions* (pp. 117–146). University Park: Pennsylvania State University Press.
- Rosanvallon, P. (2008). *Counter-Democracy: Politics in an age of Distrust*. <http://ci.nii.ac.jp/ncid/BA89229694>
- Steenvoorden, E. (2021, January 18). *Politiek vertrouwen: wat is dat eigenlijk en wat doet dat met het stemgedrag?* (Universiteit van Amsterdam, Ed.). Universiteit Van Amsterdam.

- <https://www.uva.nl/shared-content/faculteiten/nl/faculteit-der-maatschappij-en-gedragwetenschappen/nieuws/2021/01/politiek-vertrouwen-veni-eefje-steenvoorden.html>
- Thomassen, J., Andeweg, R., & van Ham, C. (2017). Political trust and the decline of legitimacy debate: a theoretical and empirical investigation into their interrelationship. In S. Zmerli & T. W. G. van der Meer (Eds.), *Handbook on Political Trust* (pp. 509-525). Edward Elgar Publishing. <https://doi.org/10.4337/9781782545118.00041>
- Thomassen, J., & van Ham, C. (2017). Introduction: Studying Social Processes. In L. B. Kaspersen & J. E. Olsen (Eds.), *Analyzing Social Processes: Essays in Honor of Charles Tilly* (pp. 1-14). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198793717.003.0001>
- Tiemeijer, W., Hulscher, S., De Boer, T., Codrington, P., Keizer, A., Van Slingerland, J., & Verstappen, J. (2023). *Grip. het maatschappelijk belang van persoonlijke controle* (Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid, Ed.). <https://www.wrr.nl/adviesprojecten/grip/documenten/rapporten/2023/11/30/grip>
- Tyler, T. R. (1990). *Why people obey the law*. New Haven: Yale University Press.
- Van Den Berg, C., & Kok, A. (2021). *Regionaal maatschappelijk onbehagen* (Rijksuniversiteit Groningen, Ed.). Retrieved May 11, 2024, from <https://www.rug.nl/cf/pdfs/03092021-vdberg-en-kok-regmaatschonbehagen.pdf>
- Van Der Meer, J. (2022, June 29). *Twintig jaar onderzoek naar de boze burger*. Sociale Vraagstukken. <https://www.socialevraagstukken.nl/rubrieken/journalistiek-onderzoek/twintig-jaar-onderzoek-naar-de-boze-burger/>
- Van Der Meer, T. (2010). In what we trust? A multi-level study into trust in parliament as an evaluation of state characteristics. *International Review of Administrative Sciences*, 76(3), 517–536. <https://doi.org/10.1177/0020852310372450>
- Van Der Meer, T. (2023, May 15). *Tom van der Meer: 'Geen vertrouwenscrisis, maar betrouwbaarheidscrisis.'* Sociale Vraagstukken. Retrieved June 21, 2024, from <https://www.socialevraagstukken.nl/interview/tom-van-der-meer-geen-vertrouwenscrisis-maar-betrouwbaarheidscrisis/>

- Van Noije, L. (2019). *Overheidslegitimiteit in SCP-onderzoek: een conceptuele verkenning* (sociaal cultureel planbureau, Ed.). Retrieved April 3, 2024, from <https://www.scp.nl/publicaties/rapporten/2020/12/09/conceptuele-verkenning-overheidslegitimiteit-in-scp-onderzoek>
- Verba, S., Burns, N., & Schlozman, K. L. (1997). Knowing and Caring about Politics: Gender and Political Engagement. *the Journal of Politics*, 59(4), 1051–1072. <https://doi.org/10.2307/2998592>
- Verbeek-Oudijk, D., Hardus, S., Andries [Van den Broek], & Reijnders, M. (2023). *Sociale en culturele ontwikkelingen Stand van Nederland 2023* (Sociaal en Cultureel Planbureau, Ed.). Retrieved April 1, 2024, from <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2023/04/14/sociale-en-culturele-ontwikkelingen-2023>
- Verhoeven, I. (2004). Veranderend politiek burgerschap en democratie. In Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid (Ed.), *De staat van de democratie. Democratie voorbij de staat* (pp. 55–77). Amsterdam University Press. <https://www.wrr.nl/publicaties/verkenningen/2004/09/14/de-staat-van-de-democratie.-democratie-voorbij-de-staat---4>
- Wolak, J. (2020). Self-Confidence and gender gaps in political interest, attention, and efficacy. *the Journal of Politics*, 82(4), 1490–1501. <https://doi.org/10.1086/708644>

Bijlagen

Bijlage 1. Concepten, bijbehorende items en bewerkingen

Wave 15

Politieke onvrede

Vraag uit de enquête met volledige lijst antwoordmogelijkheden:

Hoe tevreden bent u met de manier waarop de volgende organisaties werken in Nederland?

0 = zeer ontevreden

10 = zeer tevreden

Wanneer u het antwoord niet weet kunt u '?' aanklikken.

Subquestions:

cv23o030 de Nederlandse regering

cv23o031 het Nederlands parlement

cv23o034 politici

cv23o035 politieke partijen

Categories:

0. 0

1. 1

2. 2

3. 3

4. 4

5. 5

6. 6

7. 7

8. 8

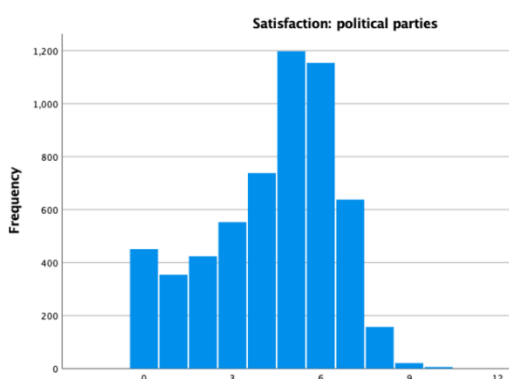
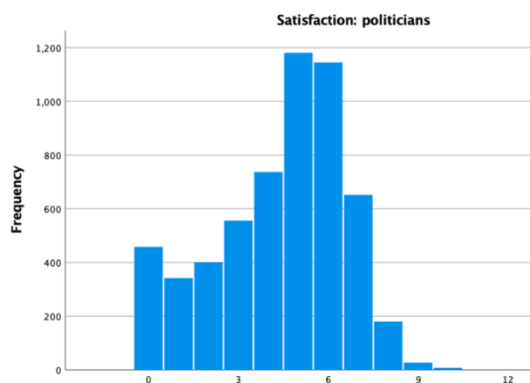
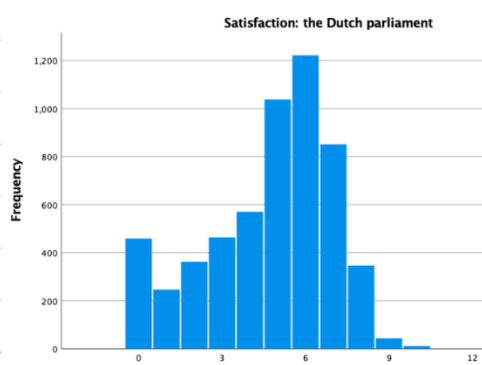
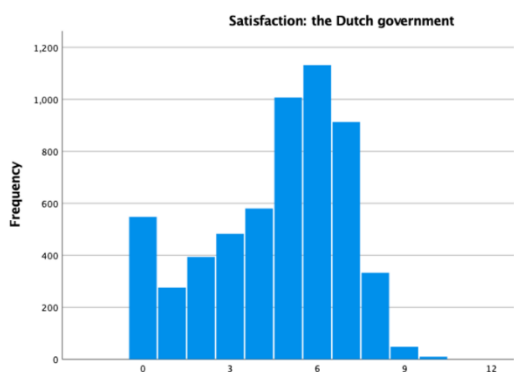
9. 9

10. 10

-9. Ik weet het niet

Oorspronkelijke variabelen ‘cv23o030’, ‘cv23o031’, ‘cv023o034’ en ‘cv23o035’

		Statistics			
		Satisfaction: the Dutch government	Satisfaction: the Dutch parliament	Satisfaction: politicians	Satisfaction: political parties
N	Valid	5724	5617	5687	5694
	Missing	497	604	534	527
Mean		4.59	4.70	4.37	4.34
Median		5.00	5.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.364	2.287	2.189	2.170
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	3.00	3.00	3.00	3.00
	50	5.00	5.00	5.00	5.00
	75	6.00	6.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De waarden 0 t/m 10 zijn gespiegeld. De missende waarden zijn samen met het antwoord ‘ik weet het niet’ gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv23o030 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv23o031 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv23o034 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv23o035 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_4.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
/VARIABLES=Politieke_onvrede_1 Politieke_onvrede_2 Politieke_onvrede_3 Politieke_onvrede_4
```

```
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
/MODEL=ALPHA
```

```
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
/SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.966	.966	4	Politieke_onvrede_1	5.4204	2.36741	5509
			Politieke_onvrede_2	5.3035	2.28325	5509
			Politieke_onvrede_3	5.6275	2.19277	5509
			Politieke_onvrede_4	5.6616	2.16794	5509

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politieke onvrede 2023':

```
COMPUTE
```

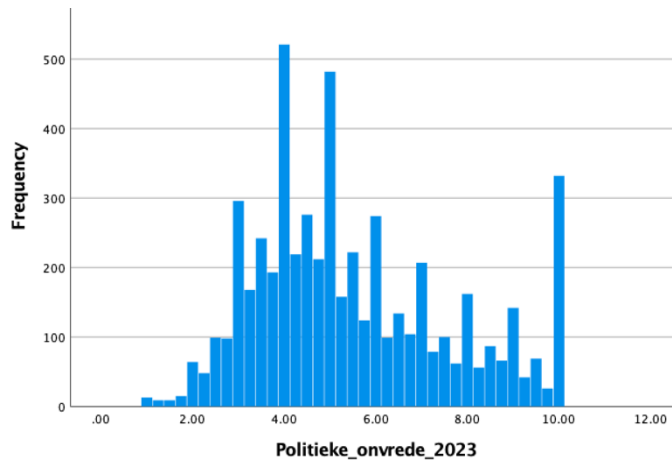
```
Politieke_onvrede_2023=MEAN(Politieke_onvrede_1,Politieke_onvrede_2,Politieke_onvrede_3,
```

```
Politieke_onvrede_4).
```

```
EXECUTE.
```


Nieuwe variabele 'politieke onvrede 2023'

Statistics		
Politieke_onvrede_2023		
N	Valid	5509
	Missing	0
Mean		5.5033
Median		5.0000
Std. Deviation		2.14728
Range		9.00
Minimum		1.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	4.0000
	50	5.0000
	75	7.0000

Politiek vertrouwen

Vraag uit de enquête met volledige lijst antwoordmogelijkheden:

Kunt u op een schaal van 0 tot 10 aangeven hoeveel vertrouwen u persoonlijk hebt in elk van de volgende organisaties?

0 = helemaal geen vertrouwen

10 = compleet vertrouwen

Wanneer u het antwoord niet weet kunt u '?' aanklikken.

Subquestions:

cv23o013 de Nederlandse regering

cv23o014 het Nederlands parlement

cv23o017 politici

cv23o018 politieke partijen

Categories:

0. 0

1. 1

2. 2

3. 3

4. 4

5. 5

6. 6

7. 7

8. 8

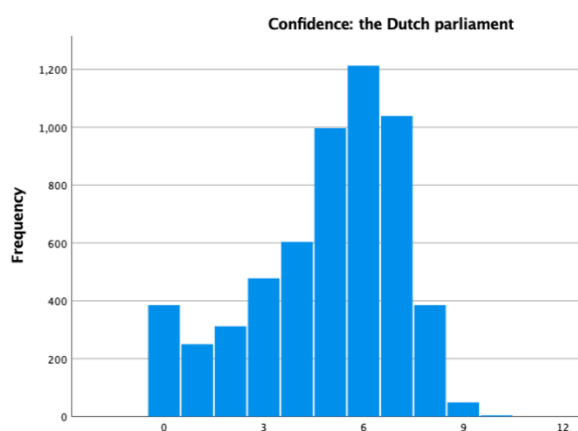
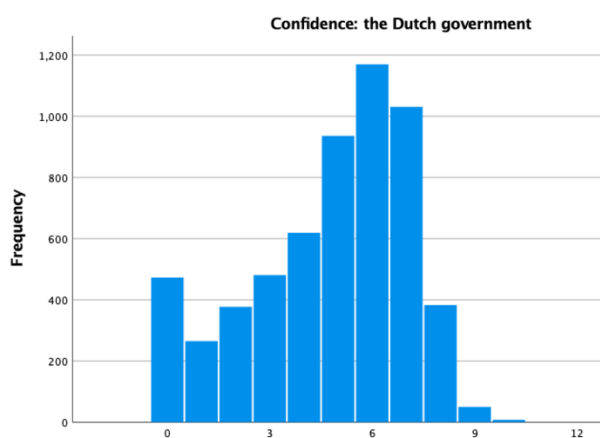
9. 9

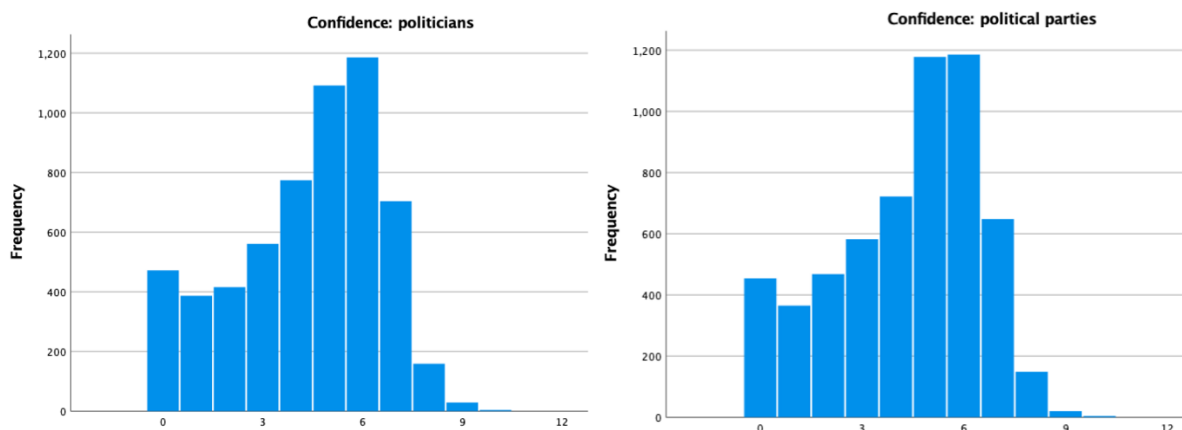
10. 10

-9. Ik weet het niet

Oorspronkelijke variabelen ‘cv23o013’, ‘cv23o14’, ‘cv23o017’ en ‘cv23o018’

		Statistics			
		Confidence: the Dutch government	Confidence: the Dutch parliament	Confidence: politicians	Confidence: political parties
N	Valid	5793	5716	5784	5776
	Missing	428	505	437	445
Mean		4.74	4.87	4.34	4.31
Median		5.00	5.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.326	2.236	2.208	2.172
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	3.00	4.00	3.00	3.00
	50	5.00	5.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv23o013 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv23o014 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv23o017 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv23o018 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
  /VARIABLES=Politiek_vertrouwen_1 Politiek_vertrouwen_2 Politiek_vertrouwen_3  
  Politiek_vertrouwen_4
```

```
  /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
  /MODEL=ALPHA
```

```
  /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
  /SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.962	.962	4	Politiek_vertrouwen_1	4.7254	2.33168	5509
			Politiek_vertrouwen_2	4.8639	2.23834	5509
			Politiek_vertrouwen_3	4.3338	2.21146	5509
			Politiek_vertrouwen_4	4.3124	2.17421	5509

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politiek vertrouwen 2023':

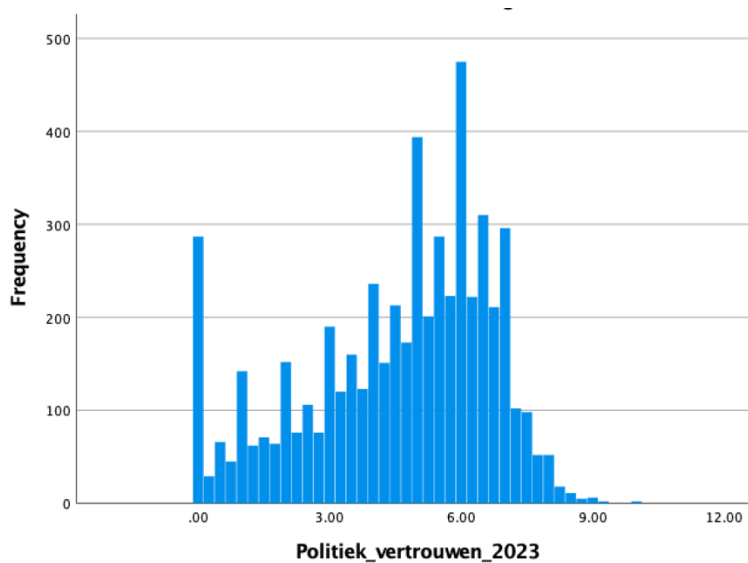
COMPUTE

Politiek_vertrouwen_2023=MEAN(Politiek_vertrouwen_1,Politiek_vertrouwen_2,Politiek_vertrouwen_3, Politiek_vertrouwen_4).

EXECUTE.

Nieuwe variabele 'politiek vertrouwen 2023'

Statistics		
Politiek_vertrouwen_2023		
N	Valid	5509
	Missing	0
Mean		4.5589
Median		5.0000
Std. Deviation		2.12096
Range		10.00
Minimum		.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	3.2500
	50	5.0000
	75	6.2500

Politiek zelfvertrouwen

Vraag uit de enquête met volledige lijst antwoordmogelijkheden:

Wat vindt u van de volgende uitspraken?

Subquestions:

cv23o047 Kamerleden geven niets om de mening van mensen zoals ik.

cv23o048 De politieke partijen zijn alleen maar geïnteresseerd in mijn stem en niet in mijn mening.

cv23o049 Mensen zoals ik hebben geen enkele invloed op de regeringspolitiek.

cv23o050 Ik ben goed in staat om een actieve rol te spelen in de politiek.

cv23o051 Ik heb een goed beeld van de belangrijkste politieke problemen in ons land.

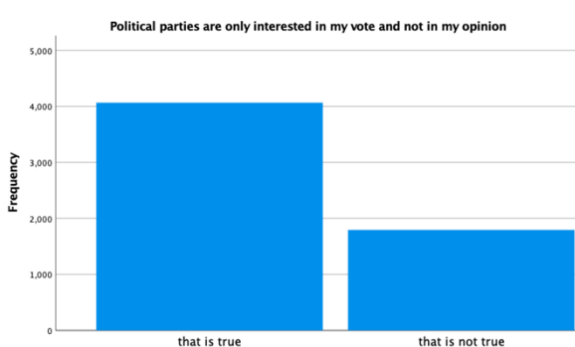
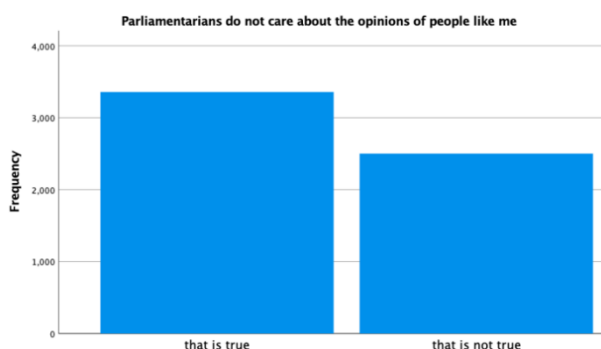
cv23o052 Soms lijkt de politiek zo ingewikkeld, dat mensen zoals ik moeilijk kunnen begrijpen wat er speelt.

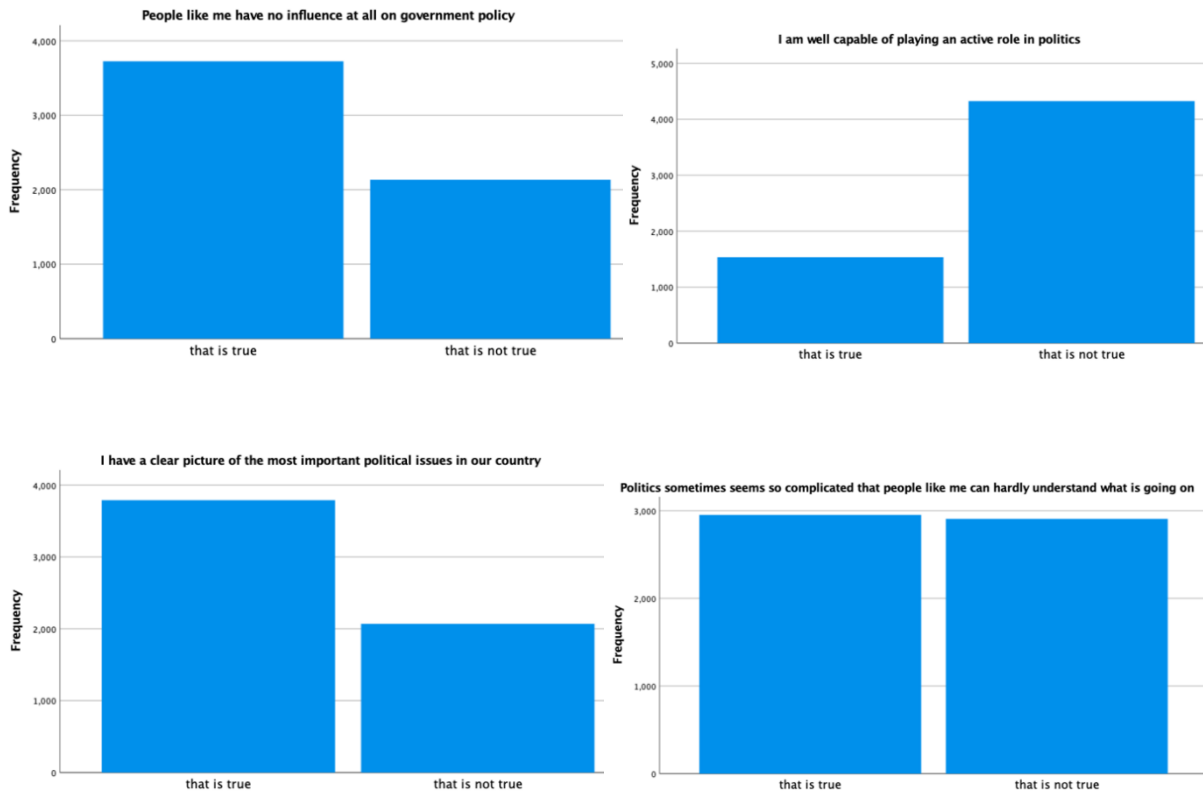
Categories:

1. dat is zo
2. dat is niet zo

Oorspronkelijke variabelen ‘cv23o047’, ‘cv23o048’, ‘cv23o049’, ‘cv23o050’ ‘cv23o051’ en ‘cv23o052’

		Statistics					
		Parliamentarians do not care about the opinions of people like me	Political parties are only interested in my vote and not in my opinion	People like me have no influence at all on government policy	I am well capable of playing an active role in politics	I have a clear picture of the most important political issues in our country	Politics sometimes seems so complicated that people like me can hardly understand what is going on
N	Valid	5860	5860	5860	5860	5860	5860
	Missing	361	361	361	361	361	361
Mean		1.43	1.31	1.36	1.74	1.35	1.50
Median		1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
Std. Deviation		.495	.461	.481	.440	.478	.500
Range		1	1	1	1	1	1
Minimum		1	1	1	1	1	1
Maximum		2	2	2	2	2	2
Percentiles	25	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
	50	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	75	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv23o047 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv23o048 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv23o049 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv23o050 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv23o051 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_5.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv23o052 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_6.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

RELIABILITY

```

/VARIABLES=Zelfvertrouwen_1 Zelfvertrouwen_2 Zelfvertrouwen_3 Zelfvertrouwen_4
Zelfvertrouwen_5 Zelfvertrouwen_6

/SCALE('ALL VARIABLES') ALL

/MODEL=ALPHA

/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS

/SUMMARY=TOTAL.
    
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.694	.694	6	Zelfvertrouwen_1	.4275	.49476	5509
			Zelfvertrouwen_2	.3080	.46173	5509
			Zelfvertrouwen_3	.3683	.48239	5509
			Zelfvertrouwen_4	.2685	.44320	5509
			Zelfvertrouwen_5	.6658	.47175	5509
			Zelfvertrouwen_6	.5070	.50000	5509

Inter-Item Correlation Matrix						
	Zelfvertrouwen_n_1	Zelfvertrouwen_n_2	Zelfvertrouwen_n_3	Zelfvertrouwen_n_4	Zelfvertrouwen_n_5	Zelfvertrouwen_n_6
Zelfvertrouwen_1	1.000	.676	.553	.192	.063	.192
Zelfvertrouwen_2	.676	1.000	.531	.196	.073	.213
Zelfvertrouwen_3	.553	.531	1.000	.294	.100	.229
Zelfvertrouwen_4	.192	.196	.294	1.000	.275	.222
Zelfvertrouwen_5	.063	.073	.100	.275	1.000	.300
Zelfvertrouwen_6	.192	.213	.229	.222	.300	1.000

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de zes losse items, met de naam 'politiek zelfvertrouwen 2023':

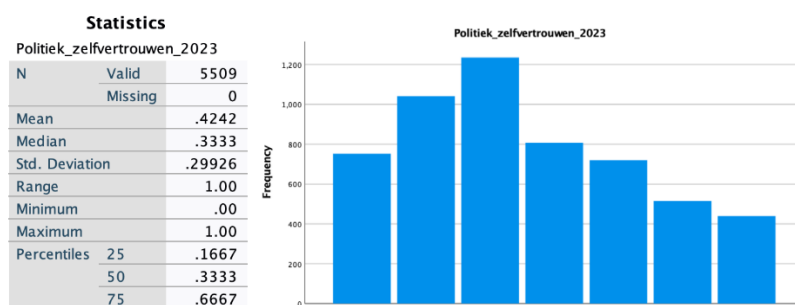
COMPUTE

```

Politiek_zelfvertrouwen_2023=MEAN(Zelfvertrouwen_1,Zelfvertrouwen_2,Zelfvertrouwen_3,Zelfvertrouwen_4,Zelfvertrouwen_5,Zelfvertrouwen_6).
    
```

EXECUTE.

Nieuwe variabele 'politiek zelfvertrouwen 2023'

Datasets samenvoegen

		Statistics					
		Politieke_onvr ede_2023	Politiek_vertro uwen_2023	Politiek_zelfve rtrouwen_202 3	Level of education in CBS (Statistics Netherlands) categories	Gender	Age of the household member
N	Valid	5509	5509	5509	14612	15391	15391
	Missing	9885	9885	9885	782	3	3

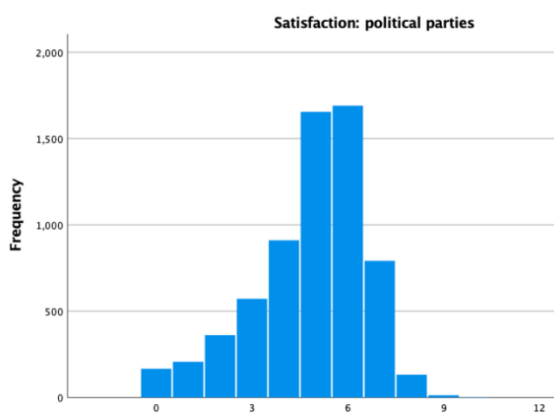
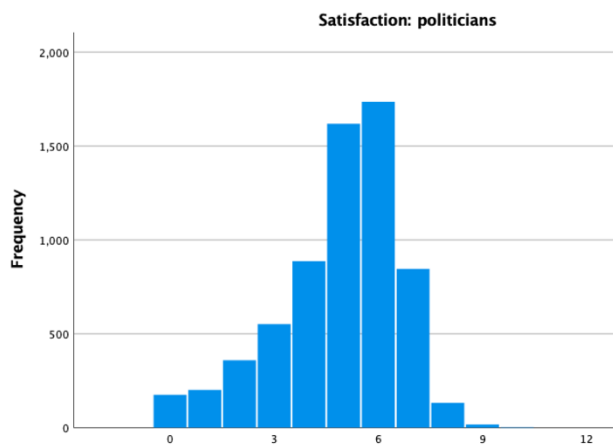
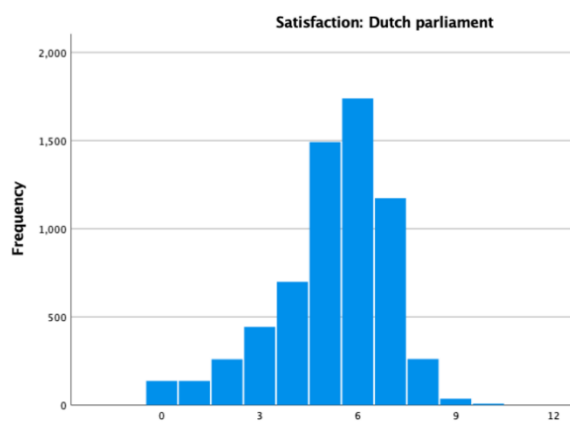
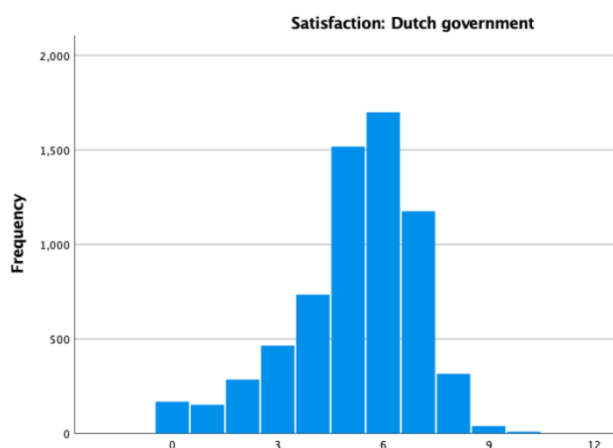
		Statistics					
		Politieke_onvr ede_2023	Politiek_vertro uwen_2023	Politiek_zelfve rtrouwen_202 3	Opleidingsnive au	Gender	Age of the household member
N	Valid	5484	5484	5484	5484	5484	5484
	Missing	0	0	0	0	0	0
Mean		5.5043	4.5572	.4244	2.1836	.5215	54.08
Median		5.0000	5.0000	.3333	2.0000	1.0000	57.00
Std. Deviation		2.14488	2.11889	.29926	.78585	.49958	18.094
Minimum		1.00	.00	.00	1.00	.00	16
Maximum		10.00	10.00	1.00	3.00	1.00	96
Percentiles	25	4.0000	3.2500	.1667	2.0000	.0000	40.00
	50	5.0000	5.0000	.3333	2.0000	1.0000	57.00
	75	7.0000	6.2500	.6667	3.0000	1.0000	69.00

Wave 1

Politieke onvrede

Oorspronkelijke variabelen 'cv08a030', 'cv08a031', 'cv08a034' en 'cv08a035'

		Statistics			
		Satisfaction: Dutch government	Satisfaction: Dutch parliament	Satisfaction: politicians	Satisfaction: political parties
N	Valid	6562	6385	6527	6503
	Missing	249	426	284	308
Mean		5.19	5.23	4.87	4.84
Median		5.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		1.817	1.755	1.771	1.757
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	4.00	4.00	4.00	4.00
	50	5.00	6.00	5.00	5.00
	75	6.00	6.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De waarden zijn gespiegeld. De missende waarden zijn samen met het antwoord ‘ik weet het niet’ gecodeerd als missende waarden:

```
RECODE cv08a030 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv08a031 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv08a034 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv08a035 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_4.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach’s alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
/VARIABLES=Politieke_onvrede_1 Politieke_onvrede_2 Politieke_onvrede_3 Politieke_onvrede_4
```

```
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
/MODEL=ALPHA
```

```
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
/SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N
.955	.955	4	4.8100	1.81508	6238
			4.7712	1.74852	6238
			5.1294	1.77193	6238
			5.1618	1.75873	6238

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam ‘politieke onvrede 2007’:

```
COMPUTE
```

```
Politieke_onvrede_2008=MEAN(Politieke_onvrede_1,Politieke_onvrede_2,Politieke_onvrede_3,
```

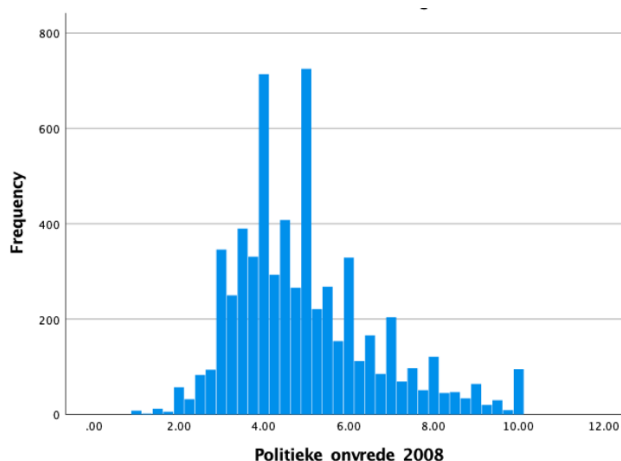
```
Politieke_onvrede_4).
```

```
EXECUTE.
```

Nieuwe variabele ‘politieke onvrede 2008’

Statistics
Politieke_onvrede_2008

N	Valid	6238
	Missing	0
Mean		4.9681
Median		4.7500
Std. Deviation		1.66561
Range		9.00
Minimum		1.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	3.7500
	50	4.7500
	75	6.0000

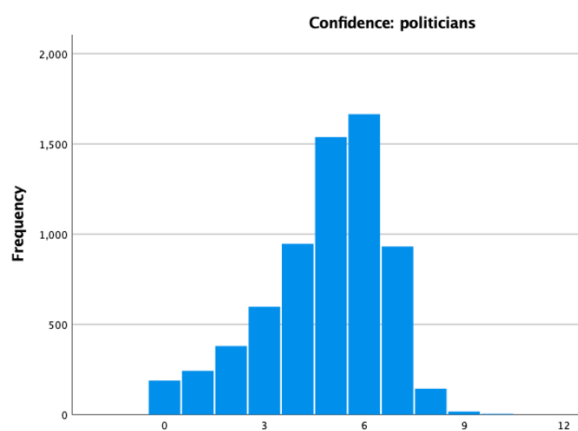
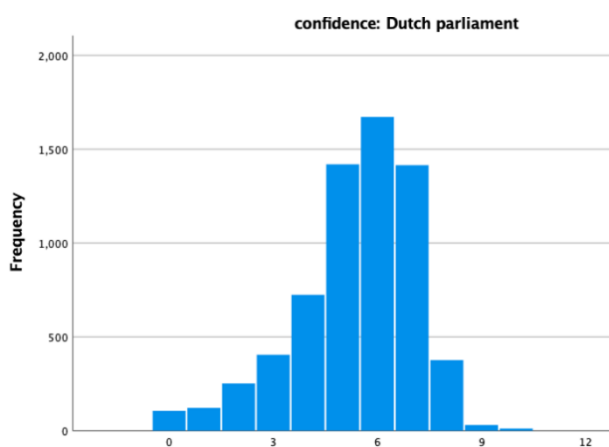

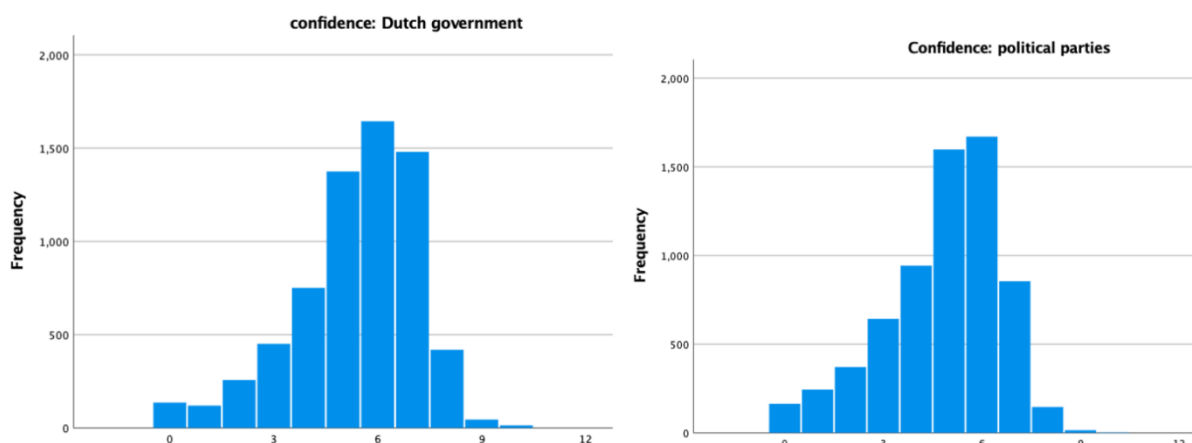
Politiek vertrouwen

Oorspronkelijke variabelen ‘cv08a013’, ‘cv08a014’, ‘cv08a017’ en ‘cv08a018’

Statistics

		confidence: Dutch government	confidence: Dutch parliament	Confidence: politicians	Confidence: political parties
N	Valid	6692	6535	6657	6652
	Missing	119	276	154	159
Mean		5.38	5.38	4.83	4.81
Median		6.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		1.798	1.739	1.828	1.791
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	4.00	5.00	4.00	4.00
	50	6.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn samen met het antwoord ‘ik weet het niet’ gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv08a013 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv08a014 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv08a017 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv08a018 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

Reliability Statistics			Item Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N
.943	.943	4	5.3820	1.80333	6238
			5.3814	1.74601	6238
			4.8246	1.83188	6238
			4.8123	1.79926	6238

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam ‘politieke onvrede 2008’:

```
COMPUTE
```

```
Politiek_vertrouwen_2008=MEAN(Politiek_vertrouwen_1,Politiek_vertrouwen_2,Politiek_vertrouwen_3,Politiek_vertrouwen_4).
```

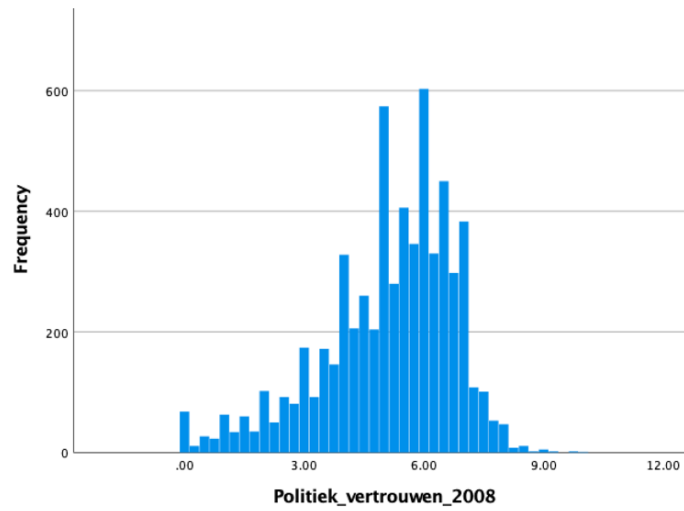
```
EXECUTE.
```

Nieuwe variabele 'politiek vertrouwen'

Statistics

Politiek_vertrouwen_2008

N	Valid	6238
	Missing	0
Mean		5.1001
Median		5.5000
Std. Deviation		1.65867
Range		10.00
Minimum		.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	4.2500
	50	5.5000
	75	6.2500

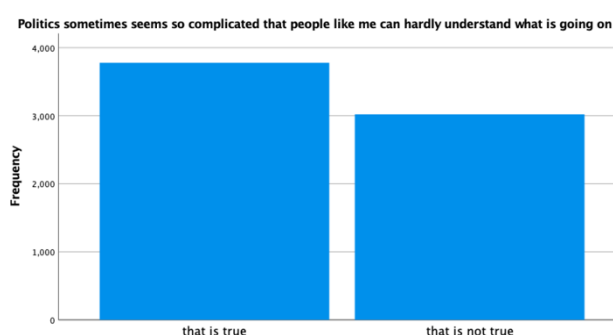
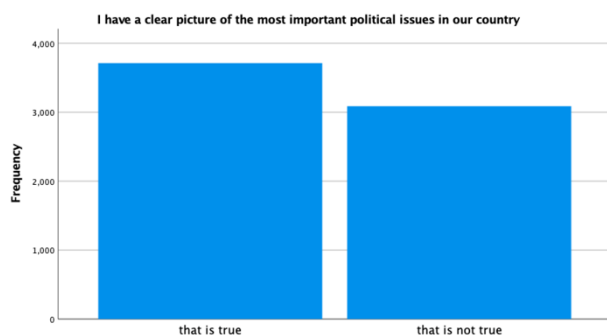
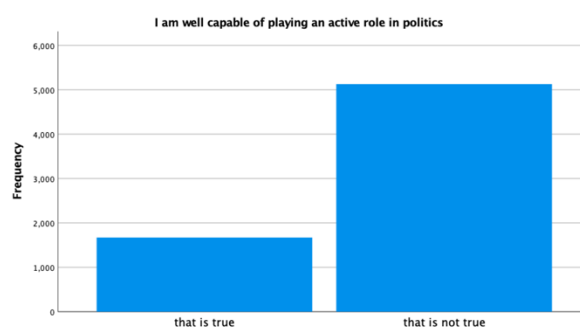
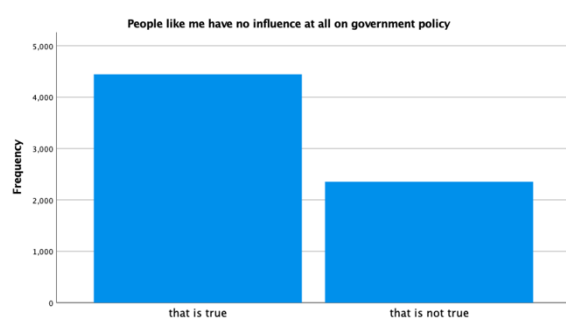
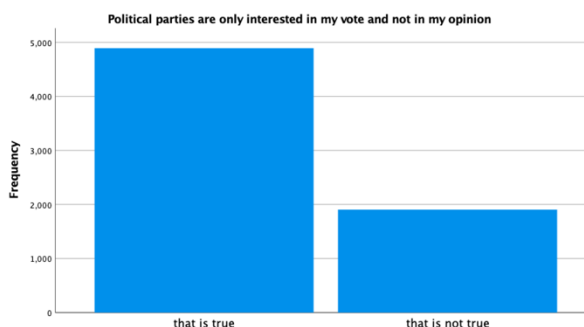
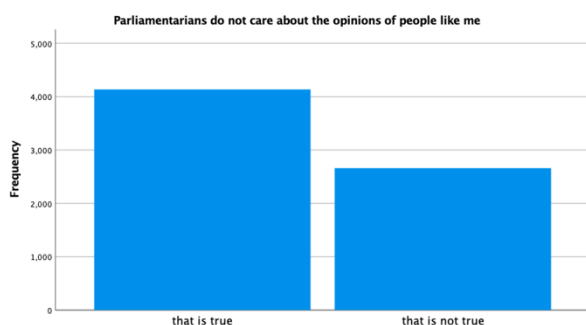

Politiek zelfvertrouwen

Oorspronkelijke variabelen ‘cv08a047’, ‘cv08a048’, ‘cv08a049’, ‘cv08a050’ ‘cv08a051’ en ‘cv08a052’

Statistics

		Parliamentarians do not care about the opinions of people like me	Political parties are only interested in my vote and not in my opinion	People like me have no influence at all on government policy	I am well capable of playing an active role in politics	I have a clear picture of the most important political issues in our country	Politics sometimes seems so complicated that people like me can hardly understand what is going on
N	Valid	6799	6799	6799	6799	6799	6799
	Missing	12	12	12	12	12	12
Mean		1.39	1.28	1.35	1.75	1.45	1.44
Median		1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
Std. Deviation		.488	.449	.476	.431	.498	.497
Range		1	1	1	1	1	1
Minimum		1	1	1	1	1	1
Maximum		2	2	2	2	2	2
Percentiles	25	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	50	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	75	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00

Bewerkingen

De missende waarden gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv08a047 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv08a048 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv08a049 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv08a050 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv08a051 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_5.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv08a052 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_6.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.626	.629	6	Zelfvertrouwen_1	.3956	.48903	6238
			Zelfvertrouwen_2	.2845	.45123	6238
			Zelfvertrouwen_3	.3519	.47759	6238
			Zelfvertrouwen_4	.2571	.43709	6238
			Zelfvertrouwen_5	.5747	.49443	6238
			Zelfvertrouwen_6	.4617	.49857	6238

Inter-Item Correlation Matrix						
	Zelfvertrouwe n_1	Zelfvertrouwe n_2	Zelfvertrouwe n_3	Zelfvertrouwe n_4	Zelfvertrouwe n_5	Zelfvertrouwe n_6
Zelfvertrouwen_1	1.000	.607	.438	.108	.044	.146
Zelfvertrouwen_2	.607	1.000	.455	.140	.032	.145
Zelfvertrouwen_3	.438	.455	1.000	.219	.076	.138
Zelfvertrouwen_4	.108	.140	.219	1.000	.269	.187
Zelfvertrouwen_5	.044	.032	.076	.269	1.000	.297
Zelfvertrouwen_6	.146	.145	.138	.187	.297	1.000

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de zes losse items, met de naam 'politiek zelfvertrouwen 2008':

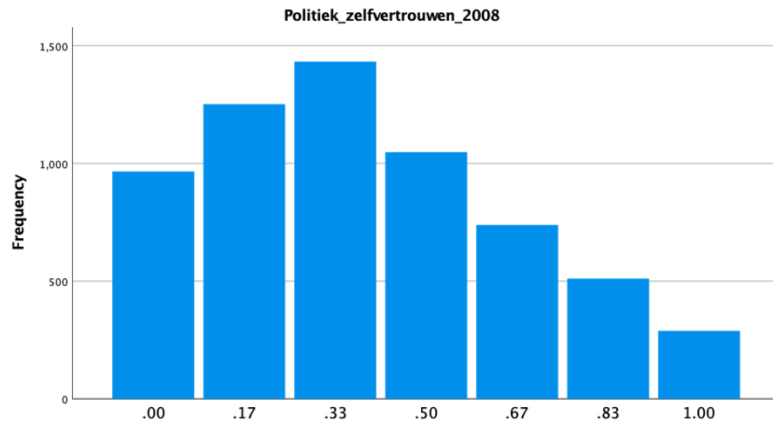
COMPUTE

Politiek_zelfvertrouwen_2008=MEAN(Zelfvertrouwen_1,Zelfvertrouwen_2,Zelfvertrouwen_3,Zelfvertrouwen_4,Zelfvertrouwen_5,Zelfvertrouwen_6).

EXECUTE.

Nieuwe variabele 'Politiek zelfvertrouwen 2008'

Statistics		
Politiek_zelfvertrouwen_2008		
N	Valid	6238
	Missing	0
Mean		.3876
Median		.3333
Std. Deviation		.28062
Range		1.00
Minimum		.00
Maximum		1.00
Percentiles	25	.1667
	50	.3333
	75	.5000

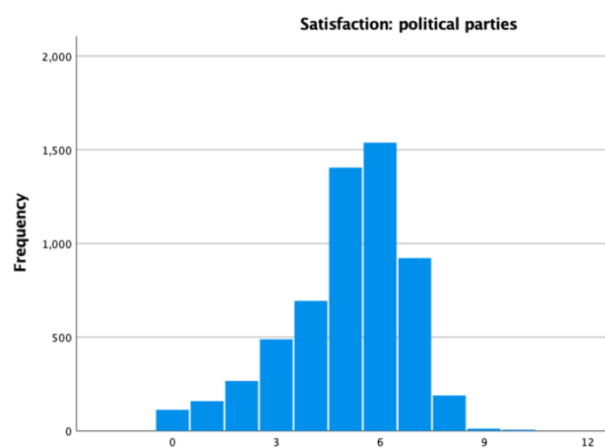
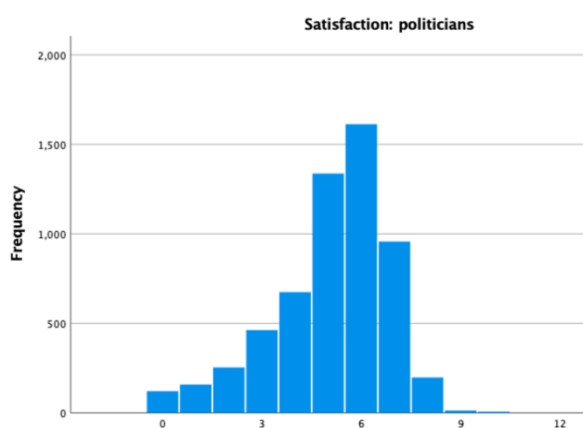
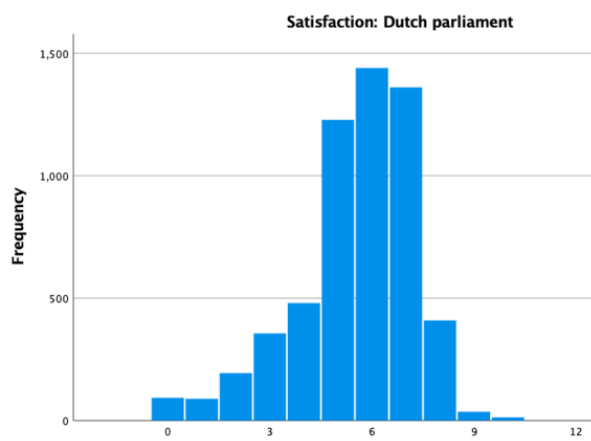
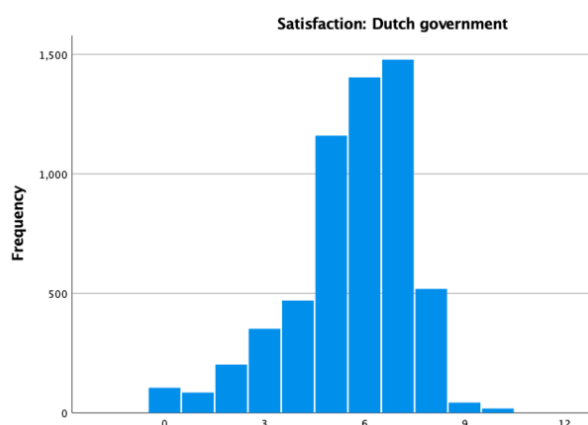

Wave 2

Politieke onvrede

Oorspronkelijke variabelen 'cv09b030', 'cv09b031', 'cv09b034' en 'cv09b035'

		Statistics			
		Satisfaction: Dutch government	Satisfaction: Dutch parliament	Satisfaction: politicians	Satisfaction: political parties
N	Valid	5836	5699	5796	5793
	Missing	201	338	241	244
Mean		5.61	5.53	5.10	5.06
Median		6.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		1.789	1.742	1.758	1.746
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	5.00	5.00	4.00	4.00
	50	6.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De antwoorden zijn gespiegeld. De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv09b030 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv09b031 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv09b034 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv09b035 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_4.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
/VARIABLES=Politieke_onvrede_1 Politieke_onvrede_2 Politieke_onvrede_3 Politieke_onvrede_4
```

```
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
/MODEL=ALPHA
```

```
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
/SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N
.958	.958	4	4.3926	1.77876	5596
			4.4777	1.73201	5596
			4.8964	1.75536	5596
			4.9410	1.73985	5596

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politieke onvrede 2009':

```
COMPUTE
```

```
Politieke_onvrede_2009=MEAN(Politieke_onvrede_1,Politieke_onvrede_2,Politieke_onvrede_3,
```

```
Politieke_onvrede_4).
```

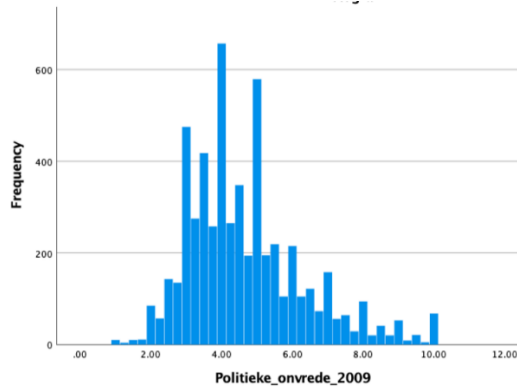
```
EXECUTE.
```

Nieuwe variabele 'politiek onvrede 2009'

Statistics

Politieke_onvrede_2009

N	Valid	5596
	Missing	0
Mean		4.6769
Median		4.2500
Std. Deviation		1.65162
Range		9.00
Minimum		1.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	3.5000
	50	4.2500
	75	5.5000

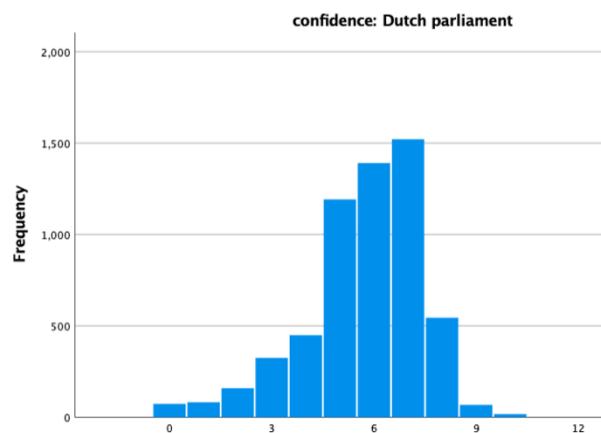
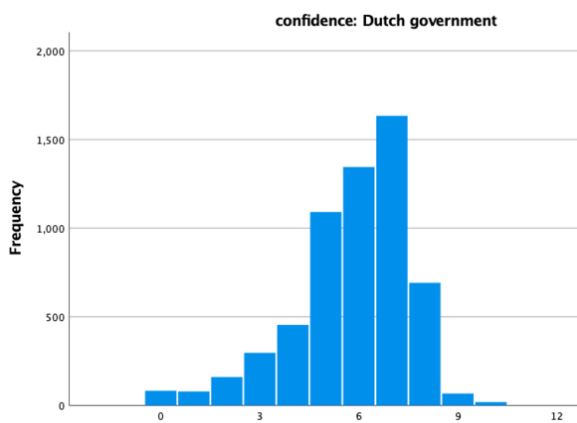

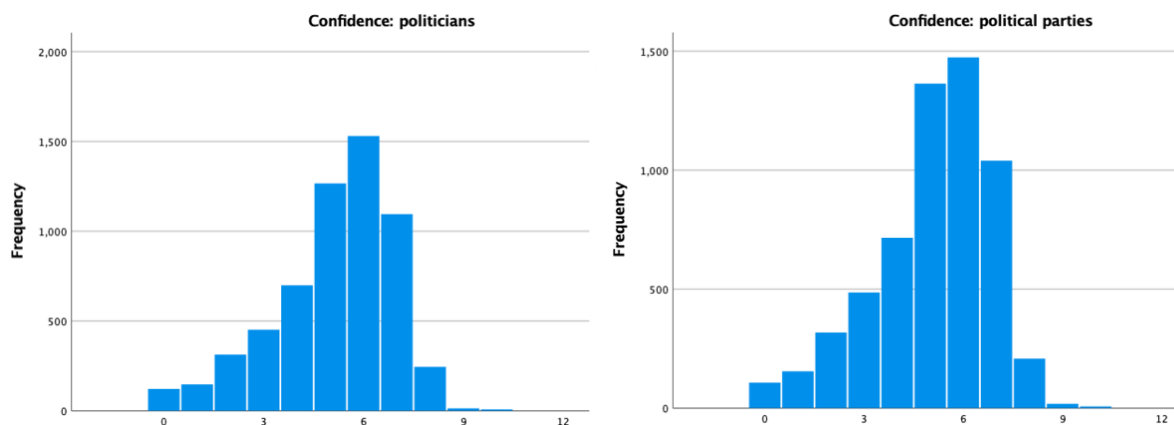
Politiek vertrouwen

Oorspronkelijke variabelen 'cv09b013', 'cv09b014', 'cv09b017' en 'cv09b018'

Statistics

		confidence: Dutch government	confidence: Dutch parliament	Confidence: politicians	Confidence: political parties
N	Valid	5921	5822	5891	5893
	Missing	116	215	146	144
Mean		5.81	5.71	5.14	5.08
Median		6.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		1.753	1.721	1.803	1.777
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	5.00	5.00	4.00	4.00
	50	6.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv09b013 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv09b014 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv09b017 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv09b018 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
  /VARIABLES=Politiek_vertrouwen_1 Politiek_vertrouwen_2 Politiek_vertrouwen_3  
  Politiek_vertrouwen_4
```

```
  /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
  /MODEL=ALPHA
```

```
  /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
  /SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N
.948	.948	4	5.8093	1.75331	5596
			5.7164	1.72294	5596
			5.1397	1.80599	5596
			5.0797	1.77976	5596

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam ‘politiek vertrouwen 2009’:

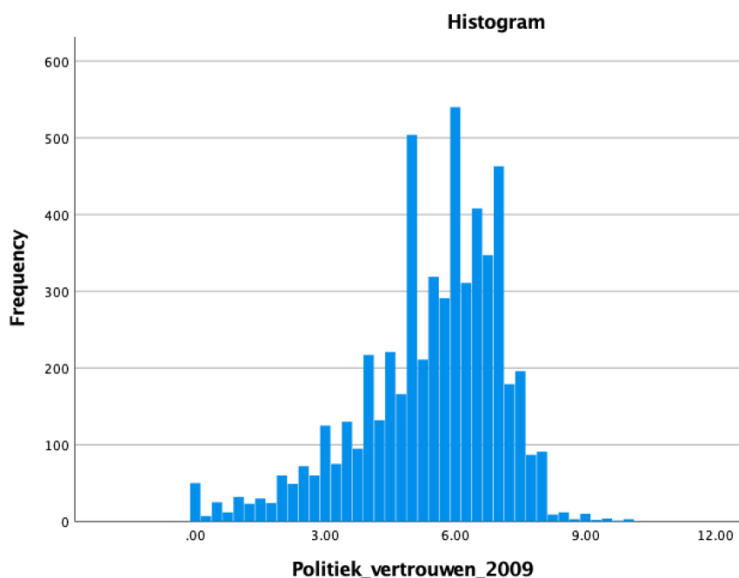
COMPUTE

Politiek_vertrouwen_2009=MEAN(Politiek_vertrouwen_1,Politiek_vertrouwen_2,Politiek_vertrouwen_3,Politiek_vertrouwen_4).

EXECUTE.

Nieuwe variabele ‘politiek vertrouwen 2009’

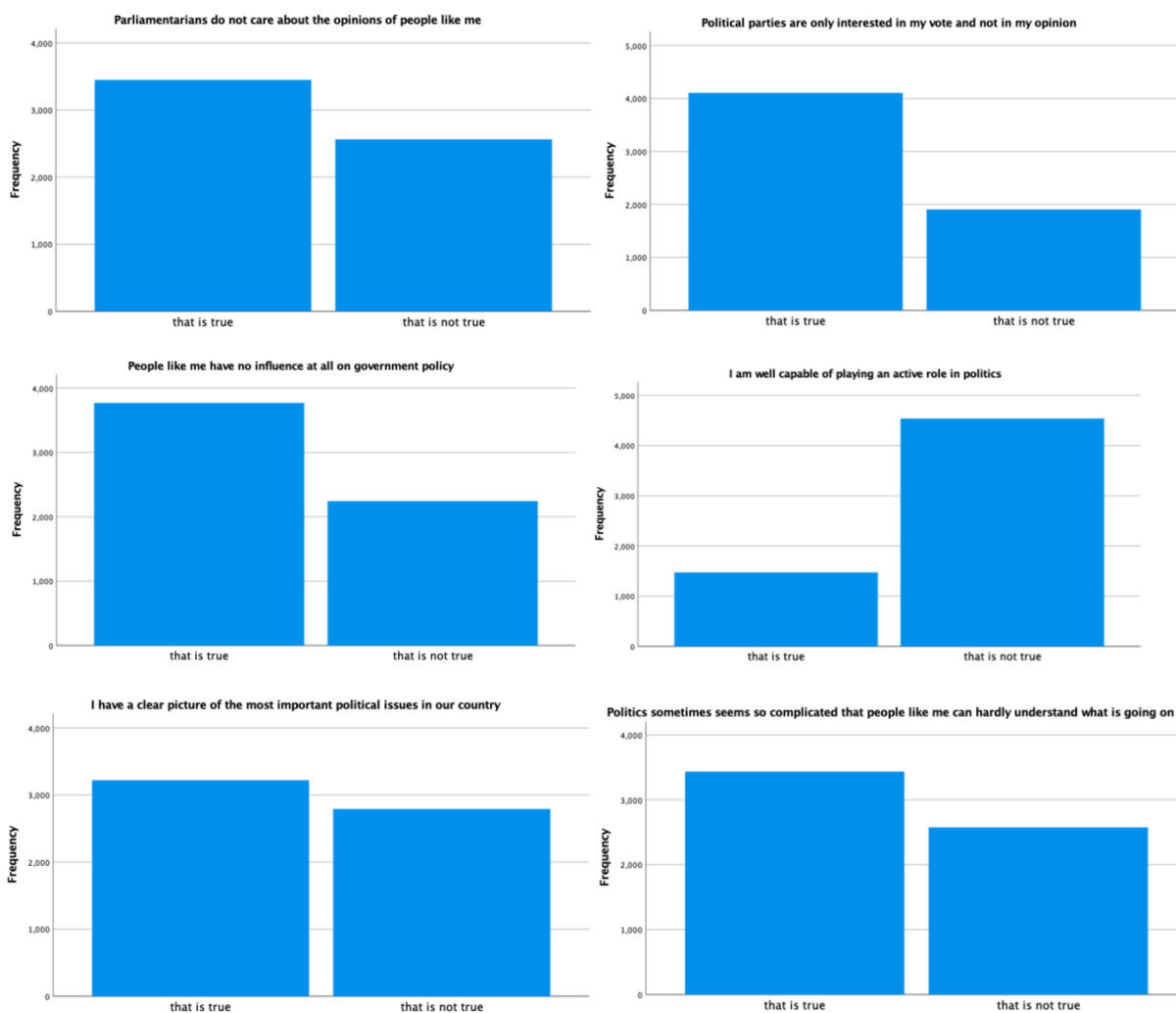
Statistics		
Politiek_vertrouwen_2009		
N	Valid	5596
	Missing	0
Mean		5.4363
Median		5.7500
Std. Deviation		1.64261
Range		10.00
Minimum		.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	4.5000
	50	5.7500
	75	6.7500

Politiek zelfvertrouwen

Oorspronkelijke variabelen ‘cv09b047’, ‘cv09b048’, ‘cv09b049’, ‘cv09b050’, ‘cv09b051’ en ‘cv09b052’

Statistics							
		Parliamentarians do not care about the opinions of people like me	Political parties are only interested in my vote and not in my opinion	People like me have no influence at all on government policy	I am well capable of playing an active role in politics	I have a clear picture of the most important political issues in our country	Politics sometimes seems so complicated that people like me can hardly understand what is going on
N	Valid	6013	6013	6013	6013	6013	6013
	Missing	24	24	24	24	24	24
Mean		1.43	1.32	1.37	1.75	1.46	1.43
Median		1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
Std. Deviation		.495	.465	.484	.430	.499	.495
Range		1	1	1	1	1	1
Minimum		1	1	1	1	1	1
Maximum		2	2	2	2	2	2
Percentiles	25	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	50	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	75	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv09b047 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_1.  
EXECUTE.
```

```
RECODE cv09b048 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_2.  
EXECUTE.
```

```
RECODE cv09b049 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_3.  
EXECUTE.
```

```
RECODE cv09b050 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_4.  
EXECUTE.
```

```
RECODE cv09b051 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_5.  
EXECUTE.
```

```
RECODE cv09b052 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_6.  
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

RELIABILITY

/VARIABLES=Zelfvertrouwen_1 Zelfvertrouwen_2 Zelfvertrouwen_3 Zelfvertrouwen_4
Zelfvertrouwen_5 Zelfvertrouwen_6

/SCALE('ALL VARIABLES') ALL

/MODEL=ALPHA

/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS

/SUMMARY=TOTAL.

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.660	.661	6	Zelfvertrouwen_1	.4299	.49511	5596
			Zelfvertrouwen_2	.3206	.46674	5596
			Zelfvertrouwen_3	.3792	.48523	5596
			Zelfvertrouwen_4	.2539	.43530	5596
			Zelfvertrouwen_5	.5543	.49708	5596
			Zelfvertrouwen_6	.4403	.49647	5596

Inter-Item Correlation Matrix						
	Zelfvertrouwe n_1	Zelfvertrouwe n_2	Zelfvertrouwe n_3	Zelfvertrouwe n_4	Zelfvertrouwe n_5	Zelfvertrouwe n_6
Zelfvertrouwen_1	1.000	.618	.463	.144	.093	.152
Zelfvertrouwen_2	.618	1.000	.476	.158	.091	.125
Zelfvertrouwen_3	.463	.476	1.000	.269	.132	.173
Zelfvertrouwen_4	.144	.158	.269	1.000	.274	.197
Zelfvertrouwen_5	.093	.091	.132	.274	1.000	.313
Zelfvertrouwen_6	.152	.125	.173	.197	.313	1.000

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de zes losse items, met de naam 'politiek vertrouwen 2009':

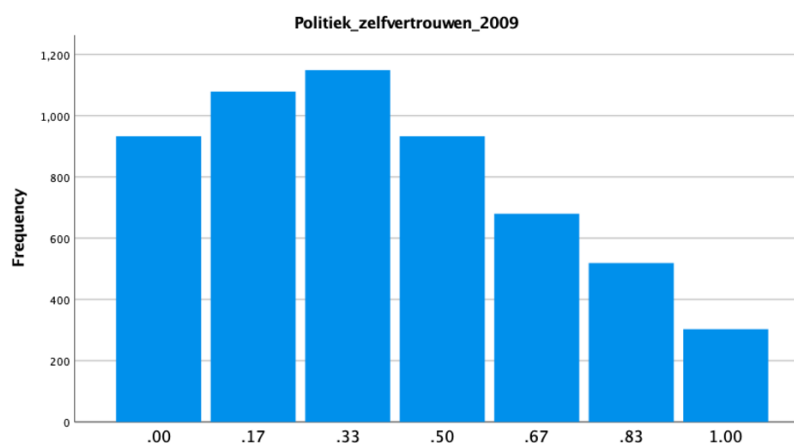
COMPUTE

Politiek_zelfvertrouwen_2009=MEAN(Zelfvertrouwen_1,Zelfvertrouwen_2,Zelfvertrouwen_3,Zelfvertrouwen_4,Zelfvertrouwen_5,Zelfvertrouwen_6).

EXECUTE.

Nieuwe variabele 'politiek zelfvertrouwen 2009'

Statistics		
Politiek_zelfvertrouwen_2009		
N	Valid	5596
	Missing	0
Mean		.3964
Median		.3333
Std. Deviation		.29207
Range		1.00
Minimum		.00
Maximum		1.00
Percentiles	25	.1667
	50	.3333
	75	.6667

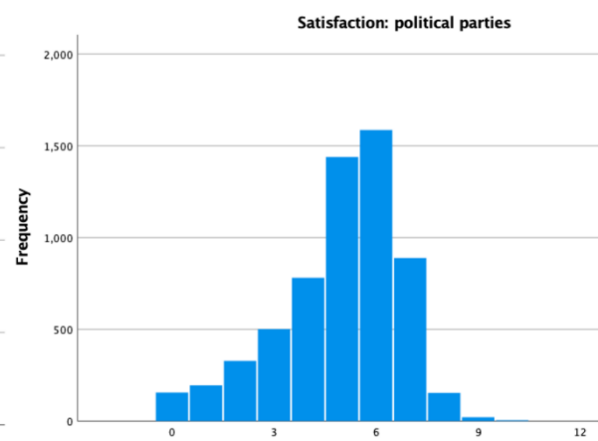
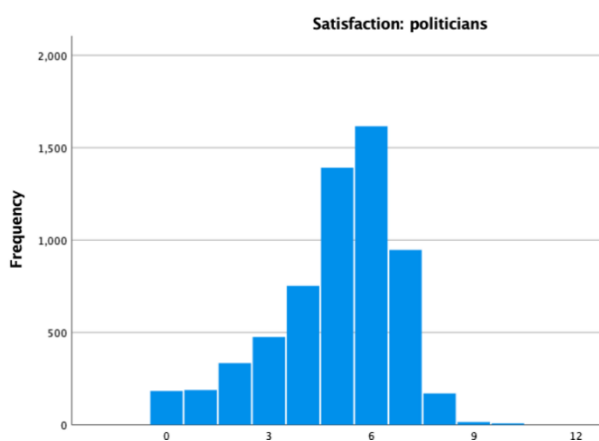
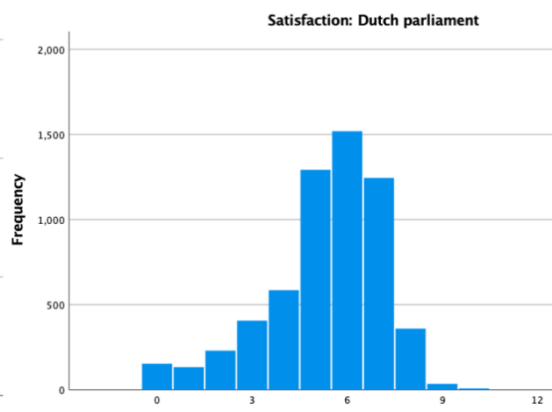
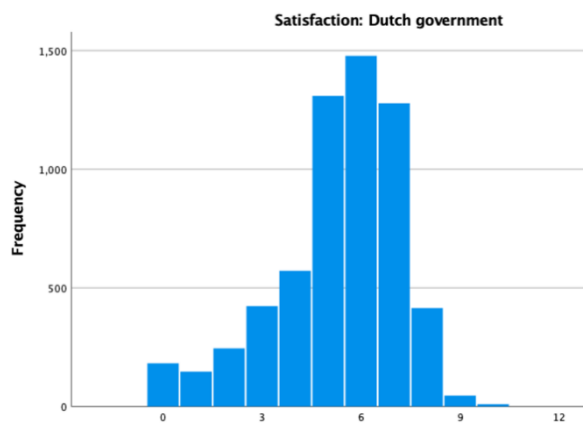

Wave 3

Politieke onvrede

Oorspronkelijke variabelen ‘cv10c030’, ‘cv10c031’, ‘cv10c034’ en ‘cv10c035’

		Statistics			
		Satisfaction: Dutch government	Satisfaction: Dutch parliament	Satisfaction: politicians	Satisfaction: political parties
N	Valid	6105	5965	6080	6055
	Missing	281	421	306	331
Mean		5.30	5.32	4.96	4.94
Median		6.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		1.903	1.837	1.841	1.805
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	4.00	4.00	4.00	4.00
	50	6.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De waarden zijn gespiegeld. De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv10c030 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_1.
```

EXECUTE.

```
RECODE cv10c031 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_2.
```

EXECUTE.

```
RECODE cv10c034 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_3.
```

EXECUTE.

```
RECODE cv10c035 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_4.
```

EXECUTE.

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

RELIABILITY

```
/VARIABLES=Politieke_onvrede_1 Politieke_onvrede_2 Politieke_onvrede_3 Politieke_onvrede_4
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
/SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N
.959	.959	4	4.6965	1.89893	5864
			4.6867	1.83246	5864
			5.0413	1.83779	5864
			5.0655	1.80202	5864

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politieke onvrede 2010':

COMPUTE

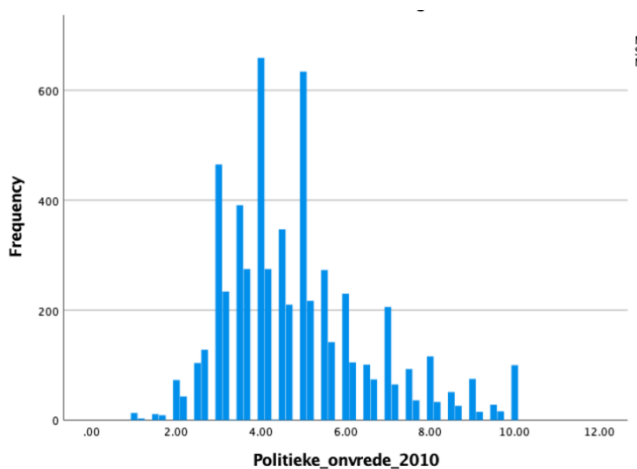
```
Politieke_onvrede_2010=MEAN(Politieke_onvrede_1,Politieke_onvrede_2,Politieke_onvrede_3,
Politieke_onvrede_4).
```

EXECUTE.

Nieuwe variabele ‘politieke onvrede 2010’

Statistics
Politieke_onvrede_2010

N	Valid	5878
	Missing	0
Mean		5.1293
Median		5.5000
Std. Deviation		1.74111
Range		10.00
Minimum		.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	4.2500
	50	5.5000
	75	6.5000

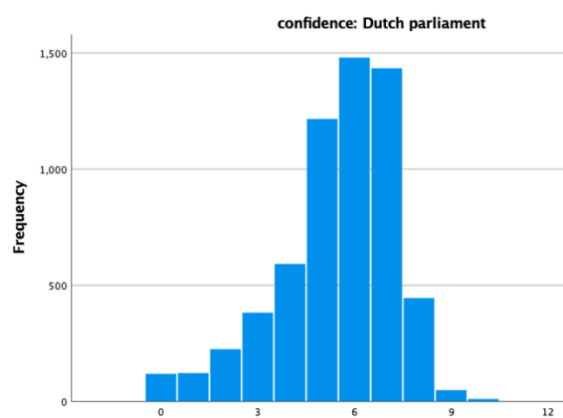
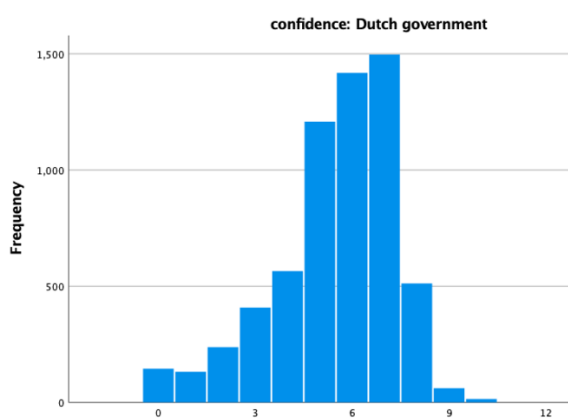

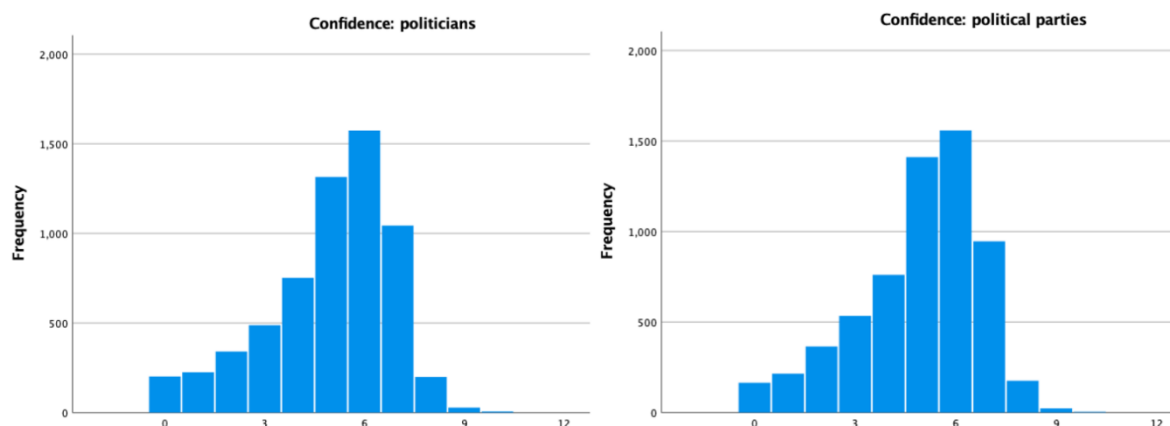
Politiek vertrouwen

Oorspronkelijke variabelen ‘cv10c013’, ‘cv10c014’, ‘cv10c017’ en ‘cv10c018’

Statistics

		confidence: Dutch government	confidence: Dutch parliament	Confidence: politicians	Confidence: political parties
N	Valid	6199	6075	6175	6158
	Missing	187	311	211	228
Mean		5.47	5.46	4.96	4.92
Median		6.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		1.887	1.817	1.912	1.851
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	5.00	5.00	4.00	4.00
	50	6.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv10c013 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv10c014 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv10c017 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv10c018 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
  /VARIABLES=Politiek_vertrouwen_1 Politiek_vertrouwen_2 Politiek_vertrouwen_3  
  Politiek_vertrouwen_4
```

```
  /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
  /MODEL=ALPHA
```

```
  /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
  /SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.951	.951	4	Politiek_vertrouwen_1	5.4769	1.88439	5827
			Politiek_vertrouwen_2	5.4752	1.81297	5827
			Politiek_vertrouwen_3	4.9708	1.90996	5827
			Politiek_vertrouwen_4	4.9278	1.85042	5827

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam ‘politiek vertrouwen 2010’:

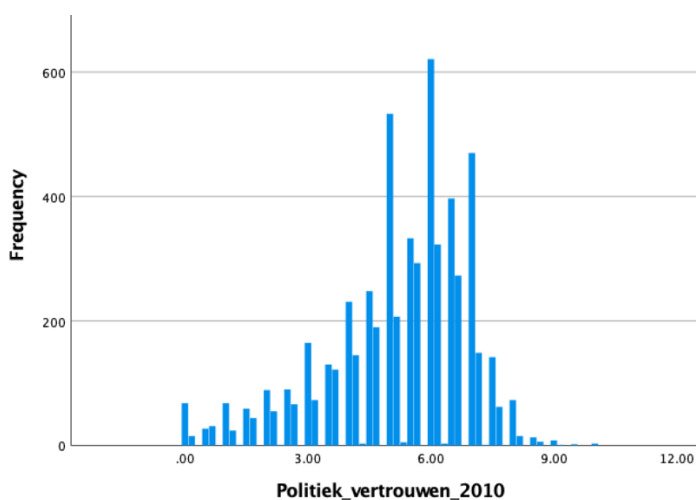
COMPUTE

Politiek_vertrouwen_2010=MEAN(Politiek_vertrouwen_1,Politiek_vertrouwen_2,Politiek_vertrouwen_3, Politiek_vertrouwen_4).

EXECUTE.

Nieuwe variabele ‘politiek vertrouwen 2010’

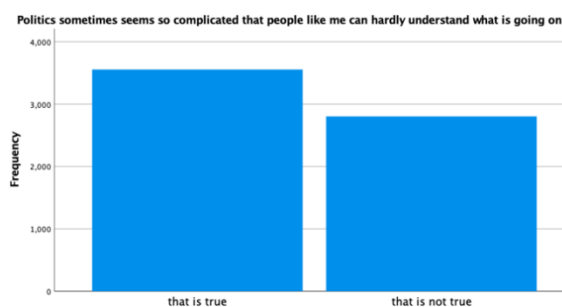
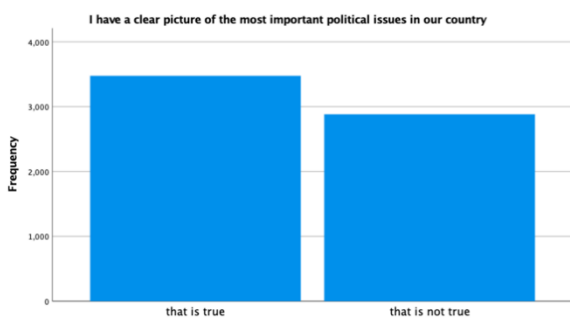
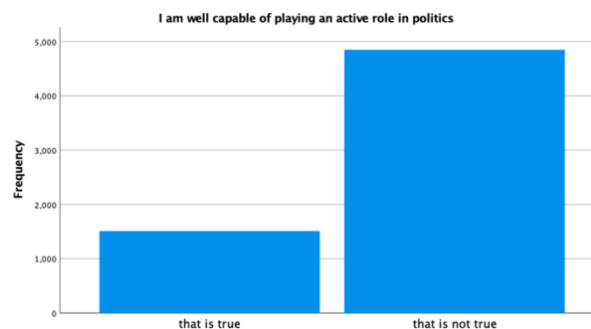
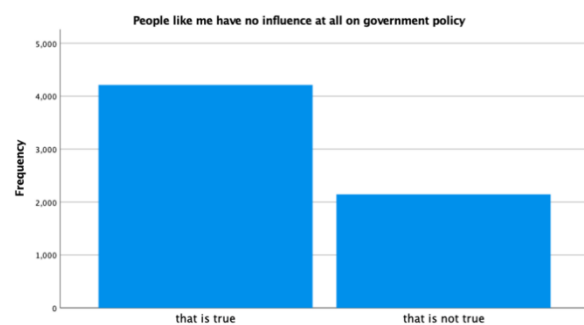
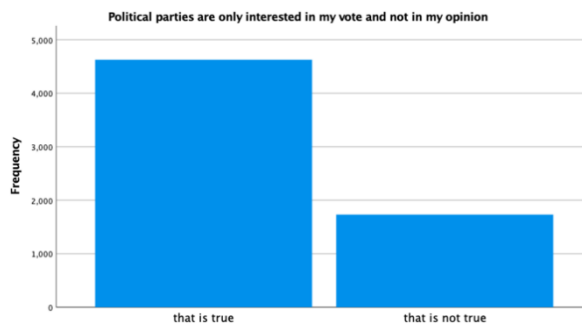
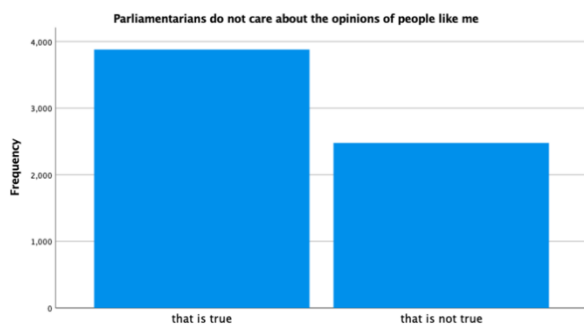
Statistics		
Politiek_vertrouwen_2010		
N	Valid	5878
	Missing	0
Mean		5.2122
Median		5.5000
Std. Deviation		1.74130
Range		10.00
Minimum		.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	4.2500
	50	5.5000
	75	6.5000

Politiek zelfvertrouwen

Oorspronkelijke variabelen ‘cv10c047’, ‘cv10c048’, ‘cv10c049’, ‘cv10c050’ ‘cv10c051’ en ‘cv10c052’

Statistics							
		Parliamentarians do not care about the opinions of people like me	Political parties are only interested in my vote and not in my opinion	People like me have no influence at all on government policy	I am well capable of playing an active role in politics	I have a clear picture of the most important political issues in our country	Politics sometimes seems so complicated that people like me can hardly understand what is going on
N	Valid	6359	6359	6359	6359	6359	6359
	Missing	27	27	27	27	27	27
Mean		1.39	1.27	1.34	1.76	1.45	1.44
Median		1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
Std. Deviation		.488	.445	.473	.426	.498	.497
Range		1	1	1	1	1	1
Minimum		1	1	1	1	1	1
Maximum		2	2	2	2	2	2
Percentiles	25	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	50	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	75	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv10c047 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv10c048 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv10c049 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv10c050 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv10c051 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_5.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv10c052 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_6.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

RELIABILITY

/VARIABLES=Zelfvertrouwen_1 Zelfvertrouwen_2 Zelfvertrouwen_3 Zelfvertrouwen_4
Zelfvertrouwen_5 Zelfvertrouwen_6

/SCALE('ALL VARIABLES') ALL

/MODEL=ALPHA

/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS

/SUMMARY=TOTAL.

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.646	.648	6	Zelfvertrouwen_1	.3930	.48846	5878
			Zelfvertrouwen_2	.2739	.44600	5878
			Zelfvertrouwen_3	.3442	.47514	5878
			Zelfvertrouwen_4	.2489	.43241	5878
			Zelfvertrouwen_5	.5706	.49503	5878
			Zelfvertrouwen_6	.4522	.49775	5878

Inter-Item Correlation Matrix

	Zelfvertrouwe n_1	Zelfvertrouwe n_2	Zelfvertrouwe n_3	Zelfvertrouwe n_4	Zelfvertrouwe n_5	Zelfvertrouwe n_6
Zelfvertrouwen_1	1.000	.586	.460	.143	.056	.152
Zelfvertrouwen_2	.586	1.000	.450	.142	.051	.141
Zelfvertrouwen_3	.460	.450	1.000	.243	.093	.194
Zelfvertrouwen_4	.143	.142	.243	1.000	.280	.198
Zelfvertrouwen_5	.056	.051	.093	.280	1.000	.330
Zelfvertrouwen_6	.152	.141	.194	.198	.330	1.000

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de zes losse items, met de naam 'politiek vertrouwen 2010':

COMPUTE

Politiek_zelfvertrouwen_20010=MEAN(Zelfvertrouwen_1,Zelfvertrouwen_2,Zelfvertrouwen_3,Zelfvertrouwen_4,Zelfvertrouwen_5,Zelfvertrouwen_6).

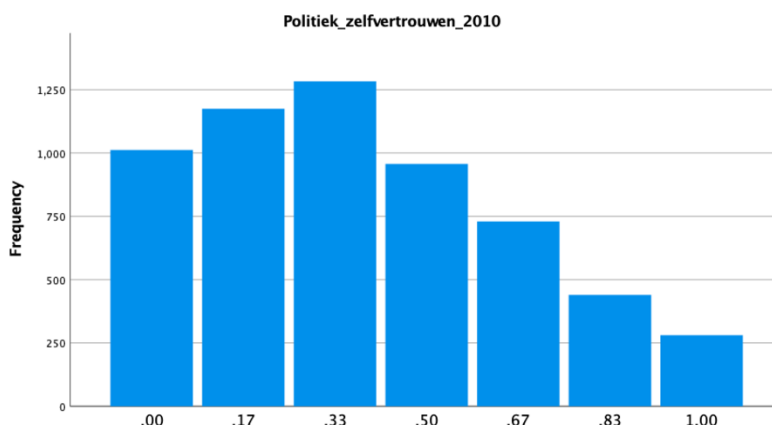
EXECUTE.

Nieuwe variabele 'politiek zelfvertrouwen 2010'

Statistics

Politiek_zelfvertrouwen_2010

N	Valid	5878
	Missing	0
Mean		.3805
Median		.3333
Std. Deviation		.28418
Range		1.00
Minimum		.00
Maximum		1.00
Percentiles	25	.1667
	50	.3333
	75	.5000

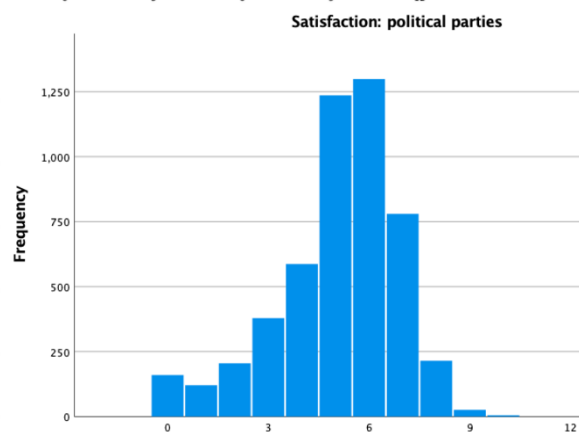
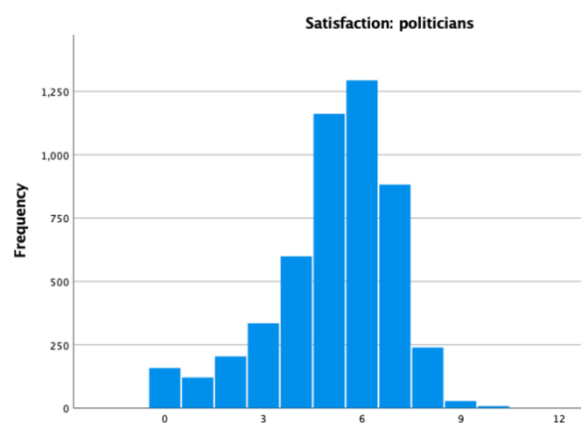
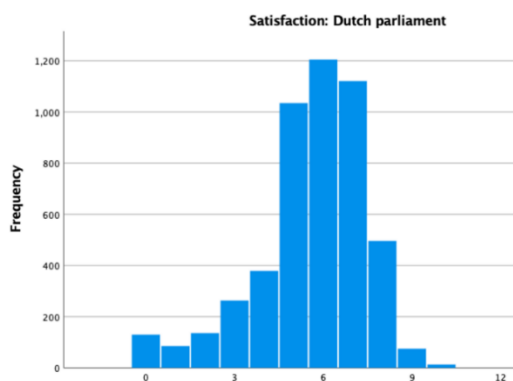
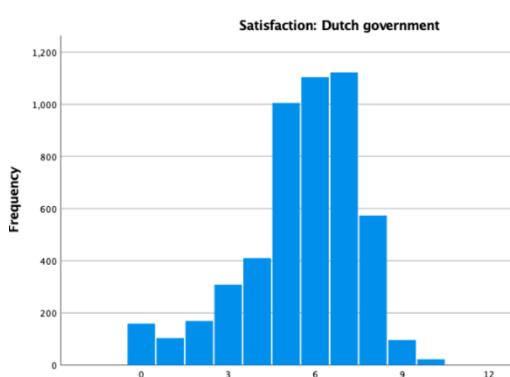

Wave 4

Politieke onvrede

Oorspronkelijke variabelen 'cv11d030', 'cv11d031', 'cv11d034' en 'cv11d035'

		Statistics			
		Satisfaction: Dutch government	Satisfaction: Dutch parlement	Satisfaction: politicians	Satisfaction: political parties
N	Valid	5071	4938	5030	5013
	Missing	323	456	364	381
Mean		5.56	5.61	5.15	5.08
Median		6.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		1.989	1.862	1.847	1.828
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	5.00	5.00	4.00	4.00
	50	6.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De waarden zijn gespiegeld. De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv11d030 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_1.
```

```
EXECUTE.
```

RECODE cv11d031 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_2.

EXECUTE.

RECODE cv11d034 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_3.

EXECUTE.

RECODE cv11d035 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_4.

EXECUTE.

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

RELIABILITY

```

/VARIABLES=Politieke_onvrede_1 Politieke_onvrede_2 Politieke_onvrede_3 Politieke_onvrede_4
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
/SUMMARY=TOTAL.
    
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items		Mean	Std. Deviation	N
.927	.928	4	Politieke_onvrede_1	4.3378	1.85684	4695
			Politieke_onvrede_2	4.2814	1.70723	4695
			Politieke_onvrede_3	4.7476	1.72798	4695
			Politieke_onvrede_4	4.8319	1.71340	4695

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politieke onvrede 2011':

COMPUTE

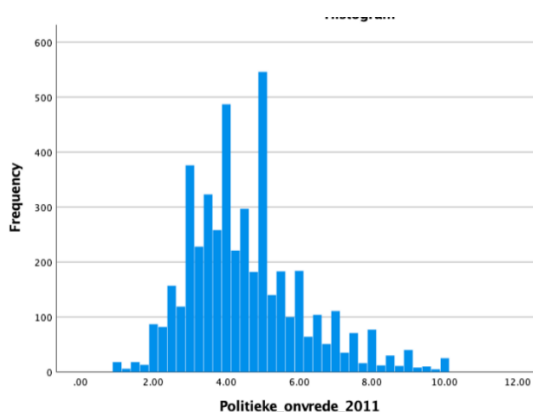
```

Politieke_onvrede_2011=MEAN(Politieke_onvrede_1,Politieke_onvrede_2,Politieke_onvrede_3,
    Politieke_onvrede_4).
    
```

EXECUTE.

Nieuwe variabele 'politieke onvrede 2011'

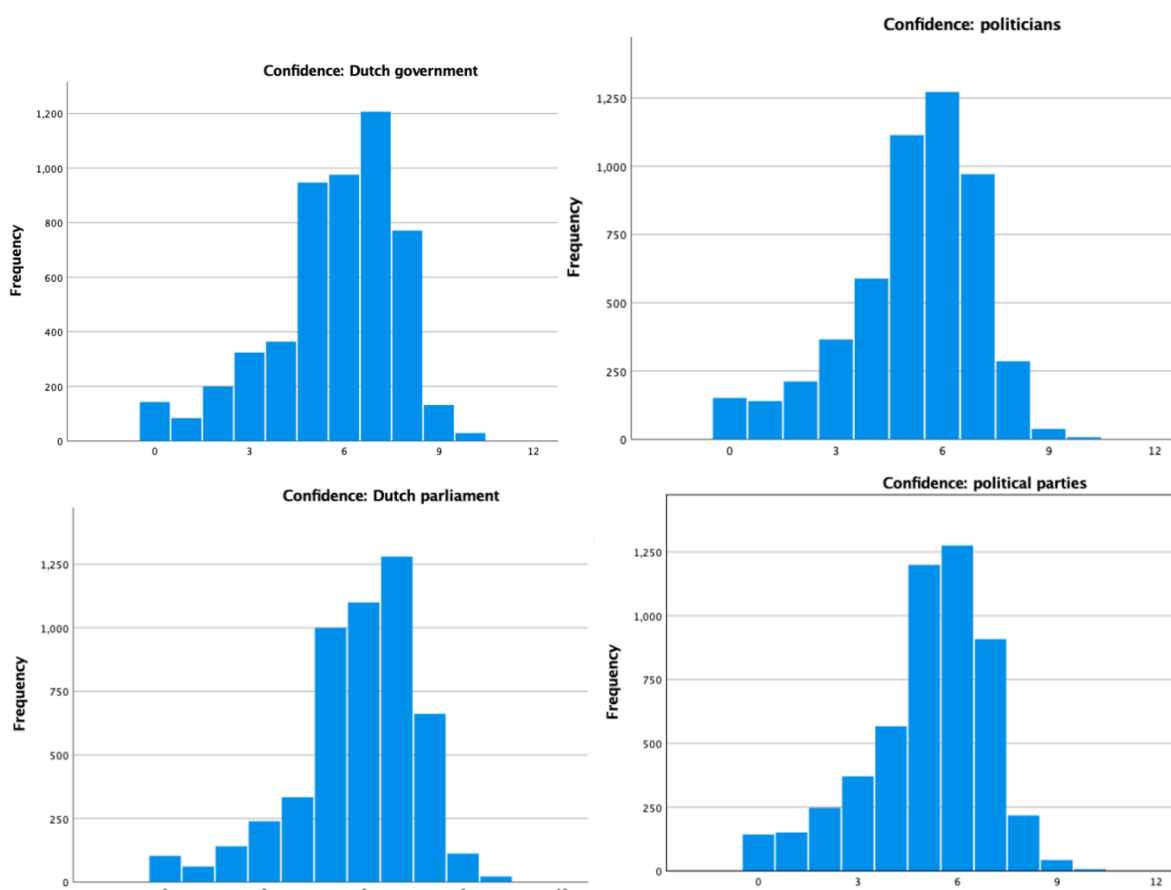
Statistics		
Politieke_onvrede_2011		
N	Valid	4695
	Missing	0
Mean		4.5497
Median		4.2500
Std. Deviation		1.58763
Range		9.00
Minimum		1.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	3.5000
	50	4.2500
	75	5.2500

Politiek vertrouwen

Oorspronkelijke variabelen ‘cv11d013’, ‘cv11d014’, ‘cv11d017’ en ‘cv11d018’

		Statistics			
		Confidence: Dutch government	Confidence: Dutch parliament	Confidence: politicians	Confidence: political parties
N	Valid	5177	5054	5148	5130
	Missing	217	340	246	264
Mean		5.72	5.83	5.19	5.11
Median		6.00	6.00	6.00	5.00
Std. Deviation		2.028	1.841	1.888	1.870
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	5.00	5.00	4.00	4.00
	50	6.00	6.00	6.00	5.00
	75	7.00	7.00	7.00	6.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn samen met het antwoord ‘ik weet het niet’ gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv11d013 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv11d014 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv11d017 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_3.
EXECUTE.
```

```
RECODE cv11d018 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_4.
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
/VARIABLES=Politiek_vertrouwen_1 Politiek_vertrouwen_2 Politiek_vertrouwen_3
Politiek_vertrouwen_4
```

```
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
/MODEL=ALPHA
```

```
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
/SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.901	.903	4	Politiek_vertrouwen_1	5.8490	1.88371	4695
			Politiek_vertrouwen_2	5.9702	1.65067	4695
			Politiek_vertrouwen_3	5.3065	1.75405	4695
			Politiek_vertrouwen_4	5.2128	1.75238	4695

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politiek vertrouwen 2011':

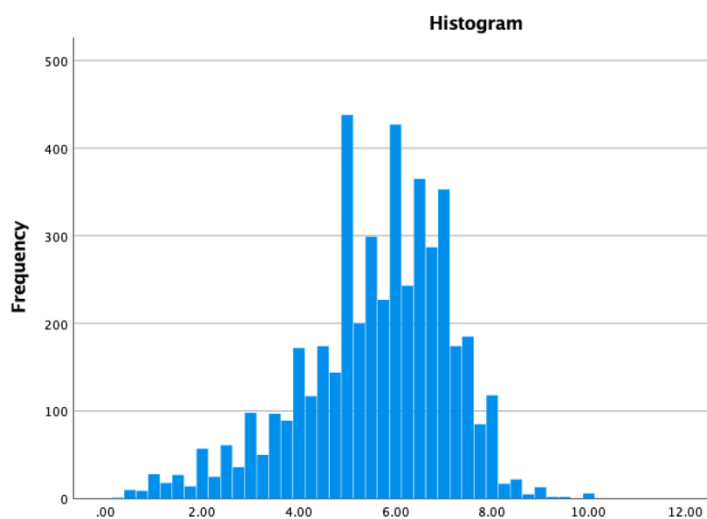
```
COMPUTE
```

```
Politiek_vertrouwen_2011=MEAN(Politiek_vertrouwen_1,Politiek_vertrouwen_2,Politiek_vertrouwen_3,
Politiek_vertrouwen_4).
```

```
EXECUTE.
```

Nieuwe variabele 'politiek vertrouwen 2011'

Statistics		
Politiek_vertrouwen_2011		
N	Valid	4695
	Missing	0
Mean		5.5846
Median		5.7500
Std. Deviation		1.54818
Range		9.75
Minimum		.25
Maximum		10.00
Percentiles	25	4.7500
	50	5.7500
	75	6.7500

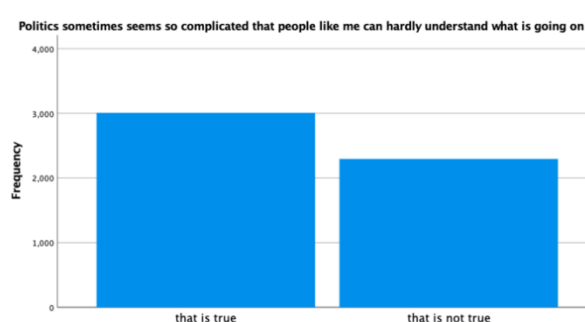
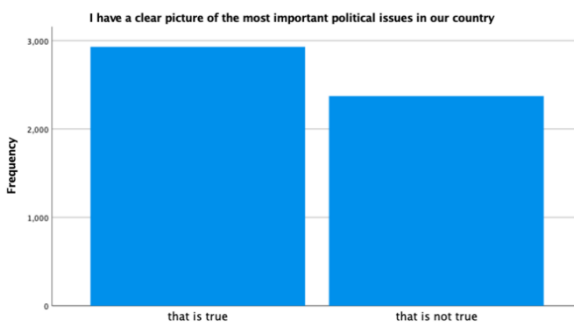
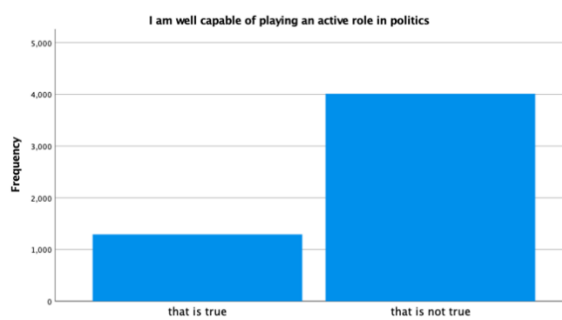
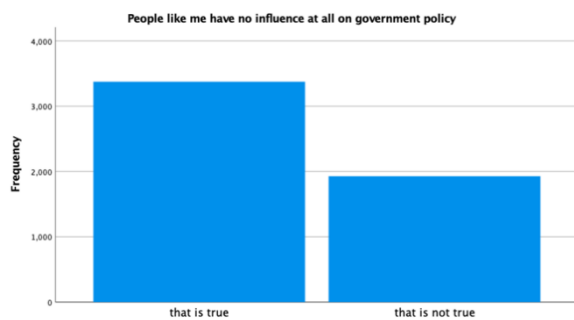
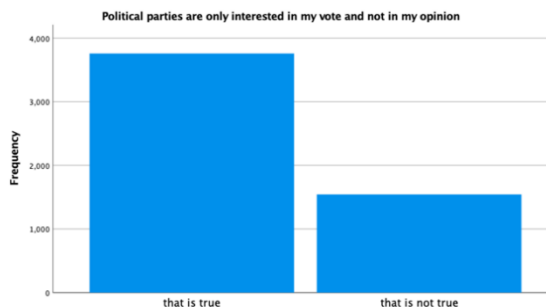
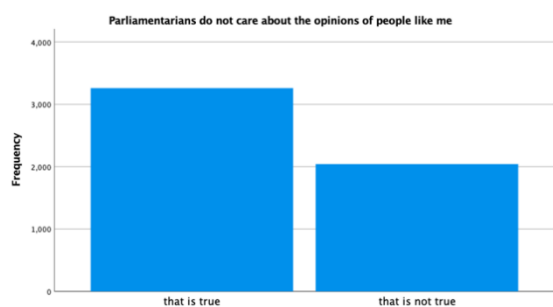

Politiek zelfvertrouwen

Oorspronkelijke variabelen ‘cv11d047’, ‘cv11d048’, ‘cv11d049’, ‘cv11d050’ ‘cv11d051’ en ‘cv11d052’

Statistics

		Parliamentarians do not care about the opinions of people like me	Political parties are only interested in my vote and not in my opinion	People like me have no influence at all on government policy	I am well capable of playing an active role in politics	I have a clear picture of the most important political issues in our country	Politics sometimes seems so complicated that people like me can hardly understand what is going on
N	Valid	5303	5303	5303	5303	5303	5303
	Missing	91	91	91	91	91	91
Mean		1.39	1.29	1.36	1.76	1.45	1.43
Median		1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
Std. Deviation		.487	.454	.481	.429	.497	.496
Range		1	1	1	1	1	1
Minimum		1	1	1	1	1	1
Maximum		2	2	2	2	2	2
Percentiles	25	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	50	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	75	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv11d047 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv11d048 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv11d049 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv11d050 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv11d051 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_5.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv11d052 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_6.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
  /VARIABLES=Zelfvertrouwen_1 Zelfvertrouwen_2 Zelfvertrouwen_3 Zelfvertrouwen_4  
Zelfvertrouwen_5 Zelfvertrouwen_6
```

```
  /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
  /MODEL=ALPHA
```

```
  /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
  /SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.681	.682	6	Zelfvertrouwen_1	.3953	.48897	4695
			Zelfvertrouwen_2	.3001	.45835	4695
			Zelfvertrouwen_3	.3774	.48479	4695
			Zelfvertrouwen_4	.2554	.43612	4695
			Zelfvertrouwen_5	.5825	.49319	4695
			Zelfvertrouwen_6	.4490	.49744	4695

Inter-Item Correlation Matrix						
	Zelfvertrouwe n_1	Zelfvertrouwe n_2	Zelfvertrouwe n_3	Zelfvertrouwe n_4	Zelfvertrouwe n_5	Zelfvertrouwe n_6
Zelfvertrouwen_1	1.000	.636	.471	.161	.097	.182
Zelfvertrouwen_2	.636	1.000	.474	.158	.104	.196
Zelfvertrouwen_3	.471	.474	1.000	.293	.156	.206
Zelfvertrouwen_4	.161	.158	.293	1.000	.282	.201
Zelfvertrouwen_5	.097	.104	.156	.282	1.000	.337
Zelfvertrouwen_6	.182	.196	.206	.201	.337	1.000

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de zes losse items, met de naam ‘politiek vertrouwen 2011’:

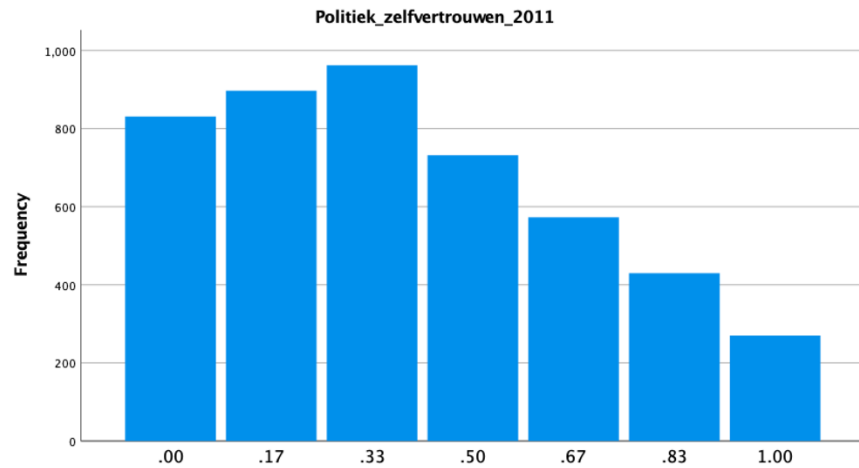
COMPUTE

Politiek_zelfvertrouwen_2011=MEAN(Zelfvertrouwen_1,Zelfvertrouwen_2,Zelfvertrouwen_3,Zelfvertrouwen_4,Zelfvertrouwen_5,Zelfvertrouwen_6).

EXECUTE.

Nieuwe variabele ‘politiek zelfvertrouwen 2011’

Statistics		
Politiek_zelfvertrouwen_2011		
N	Valid	4695
	Missing	0
Mean		.3933
Median		.3333
Std. Deviation		.29622
Range		1.00
Minimum		.00
Maximum		1.00
Percentiles	25	.1667
	50	.3333
	75	.6667

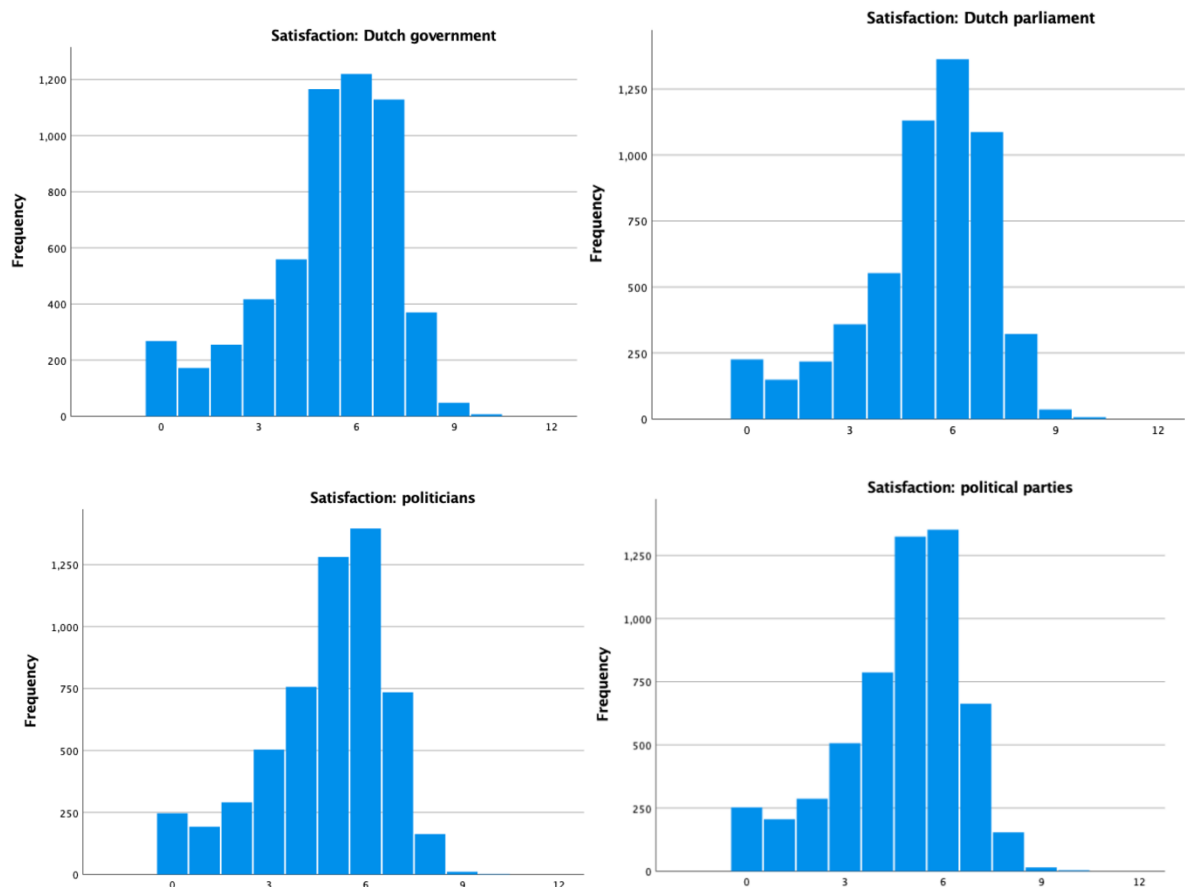

Wave 5

Politieke onvrede

Oorspronkelijke variabelen ‘cv12e030’, ‘cv12e031’, ‘cv12e034’ en ‘cv12e035’

		Statistics			
		Satisfaction: Dutch government	Satisfaction: Dutch parliament	Satisfaction: politicians	Satisfaction: political parties
N	Valid	5611	5451	5580	5553
	Missing	321	481	352	379
Mean		5.11	5.19	4.78	4.72
Median		5.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.065	1.970	1.913	1.913
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	4.00	4.00	4.00	4.00
	50	5.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De waarden zijn gespiegeld. De missende waarden zijn samen met het antwoord ‘ik weet het niet’ gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv12e030 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_1.
```

```
EXECUTE.
```

RECODE cv12e031 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_2.

EXECUTE.

RECODE cv12e034 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_3.

EXECUTE.

RECODE cv12e035 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_4.

EXECUTE.

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

RELIABILITY

```

/VARIABLES=Politieke_onvrede_1 Politieke_onvrede_2 Politieke_onvrede_3 Politieke_onvrede_4
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
/SUMMARY=TOTAL.
    
```

Reliability Statistics			Item Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N
.956	.957	4	4.8941	2.07275	5289
			4.8143	1.97132	5289
			5.2263	1.91884	5289
			5.2772	1.91615	5289

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politieke onvrede 2012':

COMPUTE

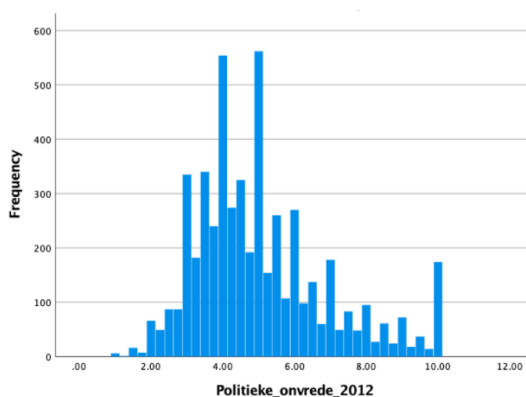
```

Politieke_onvrede_2012=MEAN(Politieke_onvrede_1,Politieke_onvrede_2,Politieke_onvrede_3,
    Politieke_onvrede_4).
    
```

EXECUTE.

Nieuwe variabele 'politieke onvrede 2012'

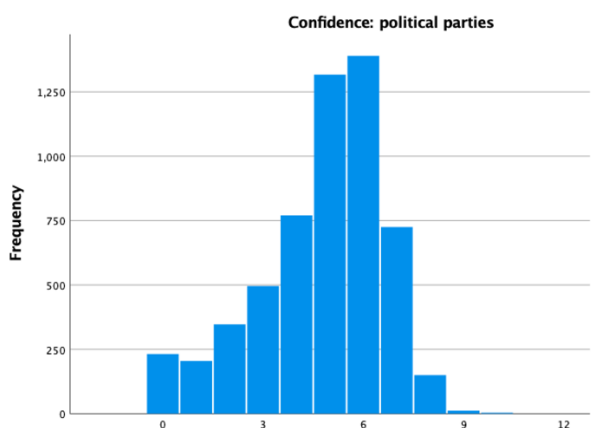
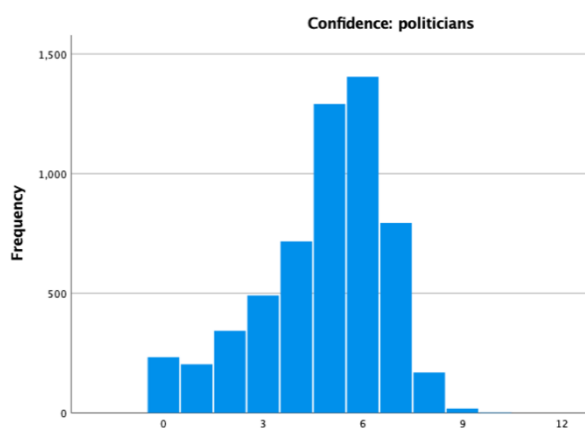
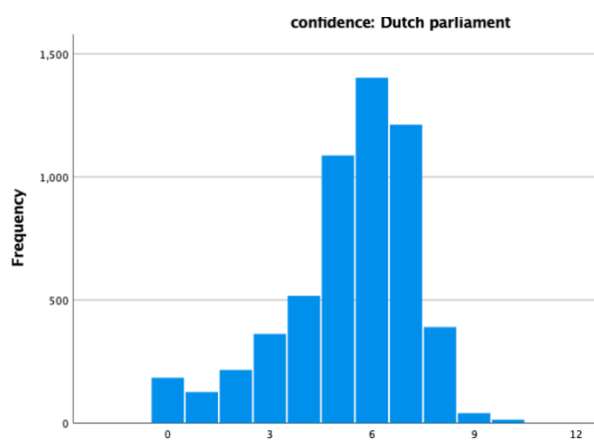
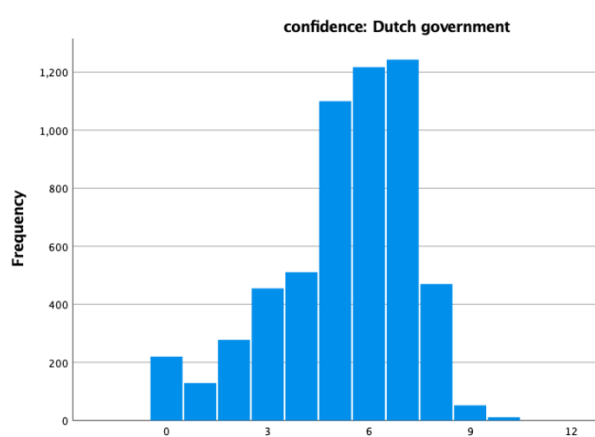
Politieke_onvrede_2012		
N	Valid	5289
	Missing	0
Mean		5.0530
Median		4.7500
Std. Deviation		1.85324
Range		9.00
Minimum		1.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	3.7500
	50	4.7500
	75	6.0000

Politiek vertrouwen

Oorspronkelijke variabelen 'cv12e013', 'cv12e014', 'cv12e017' en 'cv12e018'

		Statistics			
		confidence: Dutch government	confidence: Dutch parliament	Confidence: politicians	Confidence: political parties
N	Valid	5686	5551	5666	5648
	Missing	246	381	266	284
Mean		5.26	5.34	4.80	4.75
Median		6.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.034	1.927	1.928	1.907
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	4.00	4.00	4.00	4.00
	50	6.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv12e013 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv12e014 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```



```
RECODE cv12e017 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_3.
EXECUTE.
```

```
RECODE cv12e018 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_4.
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
/VARIABLES=Politiek_vertrouwen_1 Politiek_vertrouwen_2 Politiek_vertrouwen_3
Politiek_vertrouwen_4
```

```
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
/MODEL=ALPHA
```

```
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
/SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.945	.945	4	Politiek_vertrouwen_1	5.2649	2.04451	5289
			Politiek_vertrouwen_2	5.3490	1.92963	5289
			Politiek_vertrouwen_3	4.7949	1.93749	5289
			Politiek_vertrouwen_4	4.7446	1.90915	5289

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politiek vertrouwen 2012':

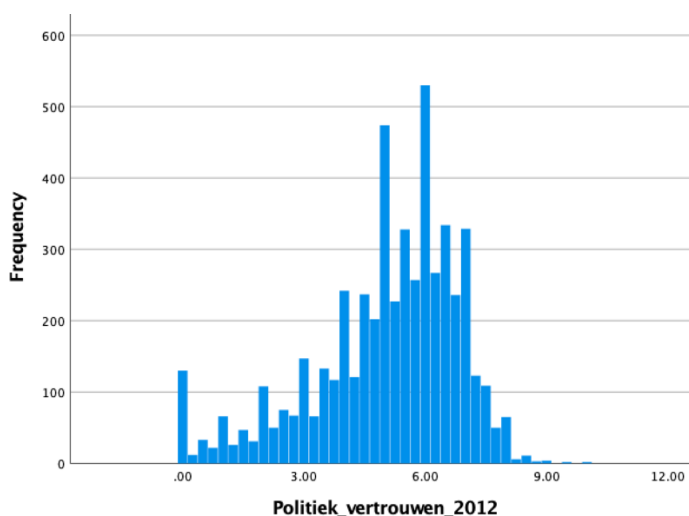
```
COMPUTE
```

```
Politiek_vertrouwen_2012=MEAN(Politiek_vertrouwen_1,Politiek_vertrouwen_2,Politiek_vertrouwen_3,
Politiek_vertrouwen_4).
```

```
EXECUTE.
```

Nieuwe variabele 'politiek vertrouwen 2012'

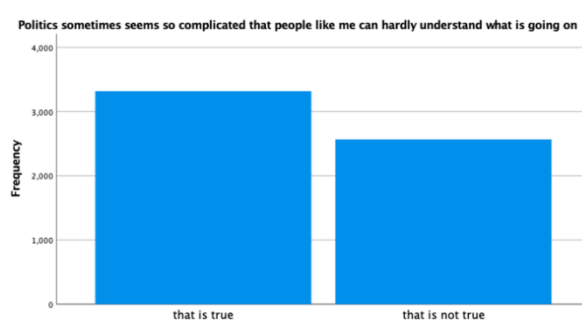
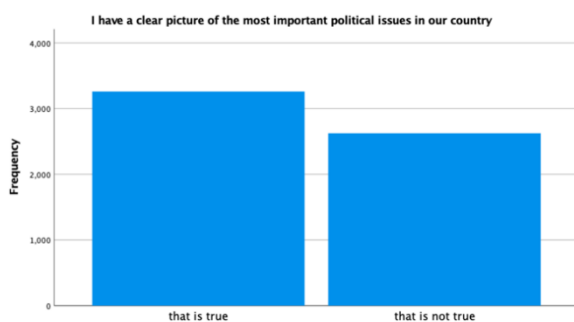
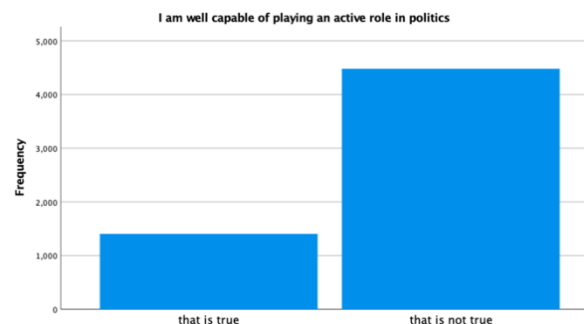
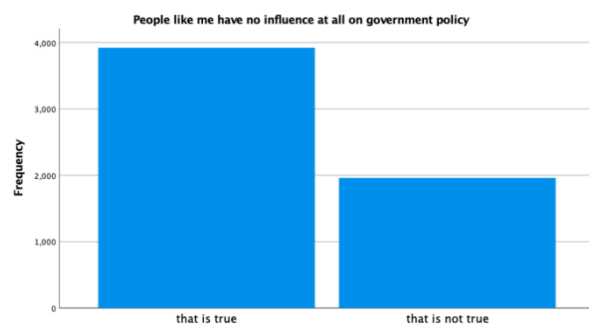
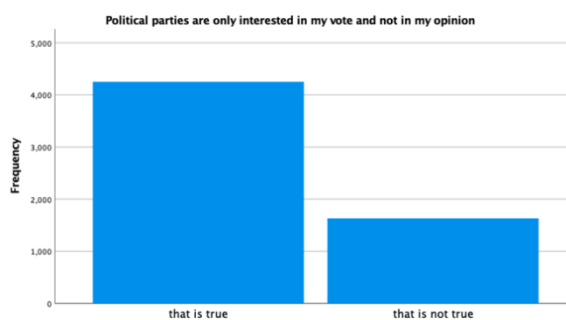
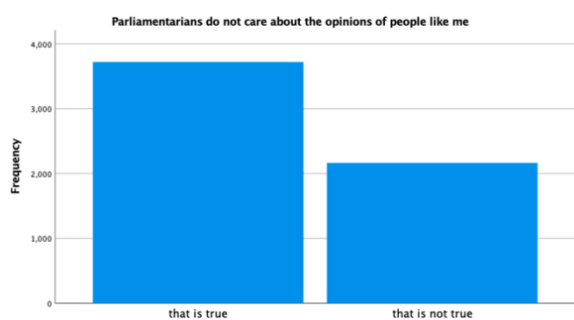
Statistics		
Politiek_vertrouwen_2012		
N	Valid	5289
	Missing	0
Mean		5.0383
Median		5.5000
Std. Deviation		1.81165
Range		10.00
Minimum		.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	4.0000
	50	5.5000
	75	6.2500

Politiek zelfvertrouwen

Oorspronkelijke variabelen ‘cv12e047’, ‘cv12e048’, ‘cv12e049’, ‘cv12e050’ ‘cv12e051’ en ‘cv12e052’

		Statistics					
		Parliamentarians do not care about the opinions of people like me	Political parties are only interested in my vote and not in my opinion	People like me have no influence at all on government policy	I am well capable of playing an active role in politics	I have a clear picture of the most important political issues in our country	Politics sometimes seems so complicated that people like me can hardly understand what is going on
N	Valid	5885	5885	5885	5885	5885	5885
	Missing	47	47	47	47	47	47
Mean		1.37	1.28	1.33	1.76	1.45	1.44
Median		1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
Std. Deviation		.482	.448	.471	.426	.497	.496
Range		1	1	1	1	1	1
Minimum		1	1	1	1	1	1
Maximum		2	2	2	2	2	2
Percentiles	25	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	50	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	75	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv12e047 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv12e048 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv12e049 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv12e050 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv12e051 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_5.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv12e052 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_6.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
  /VARIABLES=Zelfvertrouwen_1 Zelfvertrouwen_2 Zelfvertrouwen_3 Zelfvertrouwen_4  
Zelfvertrouwen_5 Zelfvertrouwen_6
```

```
  /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
  /MODEL=ALPHA
```

```
  /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
  /SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
			Mean	Std. Deviation	N	
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Zelfvertrouwen_1	.3708	.48306	5289
			Zelfvertrouwen_2	.2810	.44951	5289
			Zelfvertrouwen_3	.3422	.47450	5289
			Zelfvertrouwen_4	.2517	.43400	5289
			Zelfvertrouwen_5	.5856	.49267	5289
			Zelfvertrouwen_6	.4515	.49769	5289
.658	.660	6				

Inter-Item Correlation Matrix						
	Zelfvertrouwe n_1	Zelfvertrouwe n_2	Zelfvertrouwe n_3	Zelfvertrouwe n_4	Zelfvertrouwe n_5	Zelfvertrouwe n_6
Zelfvertrouwen_1	1.000	.627	.462	.126	.078	.167
Zelfvertrouwen_2	.627	1.000	.482	.147	.072	.153
Zelfvertrouwen_3	.462	.482	1.000	.255	.118	.193
Zelfvertrouwen_4	.126	.147	.255	1.000	.275	.199
Zelfvertrouwen_5	.078	.072	.118	.275	1.000	.314
Zelfvertrouwen_6	.167	.153	.193	.199	.314	1.000

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de zes losse items, met de naam ‘politiek vertrouwen 2012’:

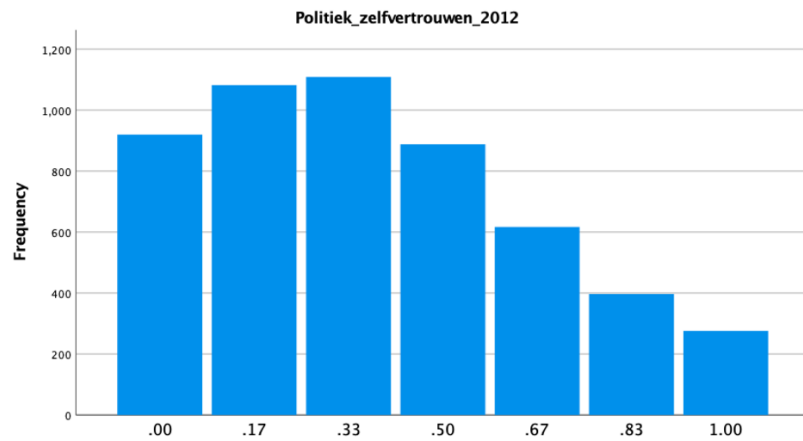
COMPUTE

Politiek_zelfvertrouwen_2012=MEAN(Zelfvertrouwen_1,Zelfvertrouwen_2,Zelfvertrouwen_3,Zelfvertrouwen_4,Zelfvertrouwen_5,Zelfvertrouwen_6).

EXECUTE.

Nieuwe variabele ‘politiek zelfvertrouwen 2012’

Statistics		
Politiek_zelfvertrouwen_2012		
N	Valid	5289
	Missing	0
Mean		.3804
Median		.3333
Std. Deviation		.28704
Range		1.00
Minimum		.00
Maximum		1.00
Percentiles	25	.1667
	50	.3333
	75	.5000

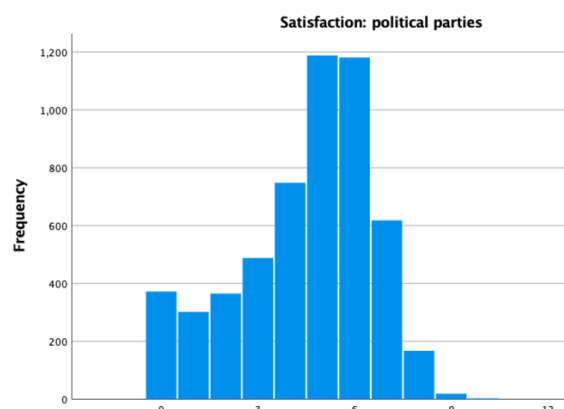
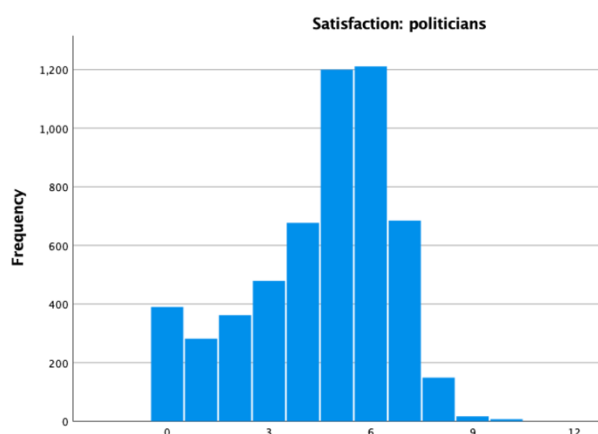
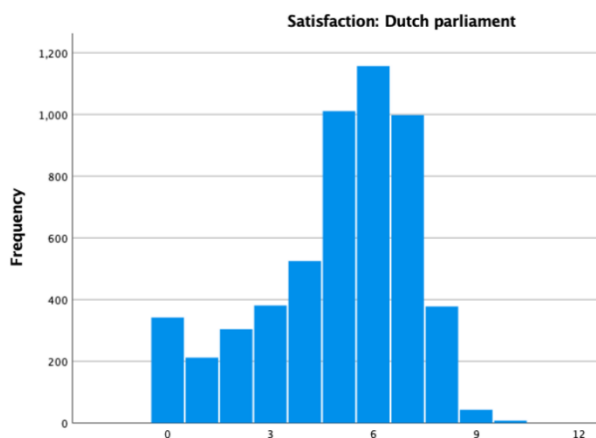
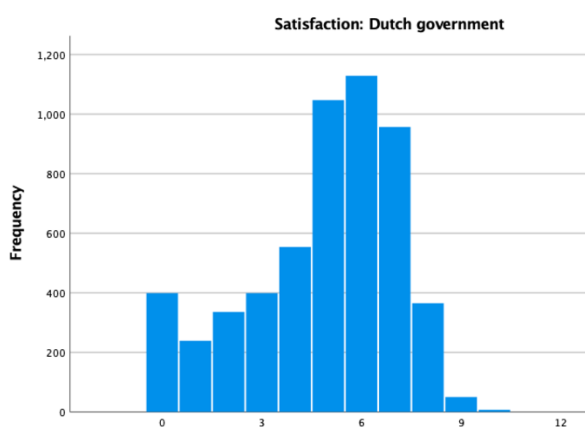

Wave 6

Politieke onvrede

Oorspronkelijke variabelen ‘cv13f030’, ‘cv13f031’, ‘cv13f034’ en ‘cv13f035’

		Statistics			
		Satisfaction: Dutch government	Satisfaction: Dutch parliament	Satisfaction: politicians	Satisfaction: political parties
N	Valid	5482	5359	5459	5451
	Missing	250	373	273	281
Mean		4.83	4.95	4.51	4.47
Median		5.00	5.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.261	2.209	2.121	2.104
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	3.00	4.00	3.00	3.00
	50	5.00	5.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De waarden zijn gespiegeld. De missende waarden zijn samen met het antwoord ‘ik weet het niet’ gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

RECODE cv13f030 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_1.

EXECUTE.

RECODE cv13f031 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_2.

EXECUTE.

RECODE cv13f034 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_3.

EXECUTE.

RECODE cv13f035 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_4.

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

RELIABILITY

```

/VARIABLES=Politieke_onvrede_1 Politieke_onvrede_2 Politieke_onvrede_3 Politieke_onvrede_4

/SCALE('ALL VARIABLES') ALL

/MODEL=ALPHA

/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS

/SUMMARY=TOTAL.
    
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.966	.966	4	Politieke_onvrede_1	5.1761	2.26015	5242
			Politieke_onvrede_2	5.0500	2.20608	5242
			Politieke_onvrede_3	5.4979	2.12276	5242
			Politieke_onvrede_4	5.5362	2.10557	5242

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politieke onvrede 2013':

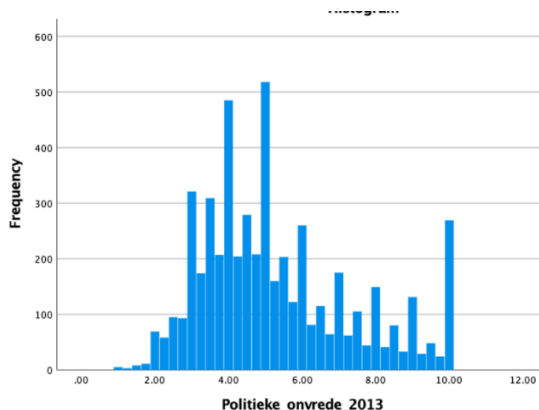
COMPUTE

```

Politieke_onvrede_2013=MEAN(Politieke_onvrede_1,Politieke_onvrede_2,Politieke_onvrede_3,
    Politieke_onvrede_4).
    
```

Nieuwe variabele 'politieke onvrede 2013'

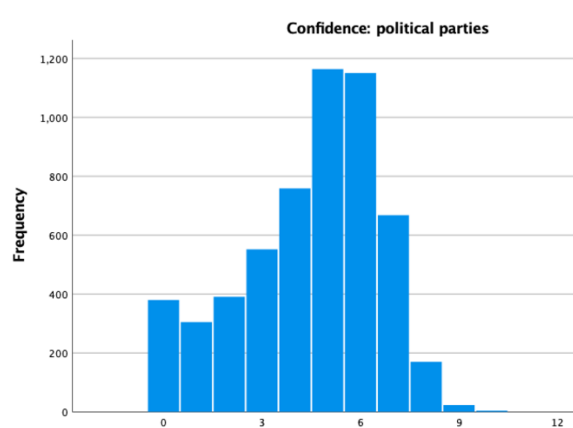
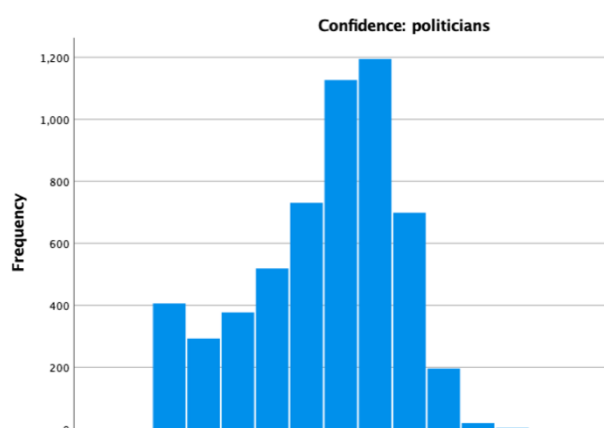
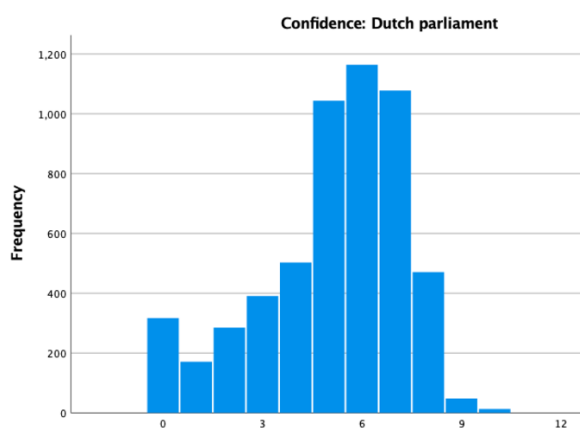
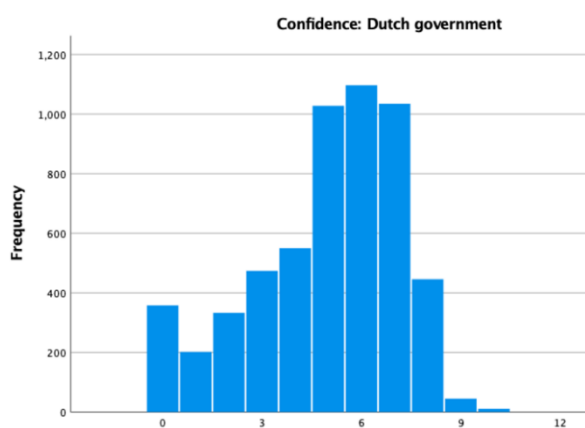
Statistics		
Politieke_onvrede_2013		
N	Valid	5242
	Missing	0
Mean		5.3151
Median		5.0000
Std. Deviation		2.07236
Range		9.00
Minimum		1.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	3.7500
	50	5.0000
	75	6.5000

Politiek vertrouwen

Oorspronkelijke variabelen 'cv13f013', 'cv13f014', 'cv13f017' en 'cv13f018'

		Statistics			
		Confidence: Dutch government	Confidence: Dutch parliament	Confidence: politicians	Confidence: political parties
N	Valid	5579	5485	5567	5567
	Missing	153	247	165	165
Mean		4.94	5.11	4.49	4.45
Median		5.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.234	2.179	2.152	2.120
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	4.00	4.00	3.00	3.00
	50	5.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

RECODE cv13f013 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_1.

```
RECODE cv13f014 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_2.
EXECUTE.
```

```
RECODE cv13f017 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_3.
EXECUTE.
```

```
RECODE cv13f018 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_4.
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

RELIABILITY

```
/VARIABLES=Politiek_vertrouwen_1 Politiek_vertrouwen_2 Politiek_vertrouwen_3
Politiek_vertrouwen_4
```

```
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
/MODEL=ALPHA
```

```
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
/SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.959	.959	4	Politiek_vertrouwen_1	4.9403	2.23792	5242
			Politiek_vertrouwen_2	5.1108	2.17795	5242
			Politiek_vertrouwen_3	4.4939	2.15168	5242
			Politiek_vertrouwen_4	4.4496	2.11883	5242

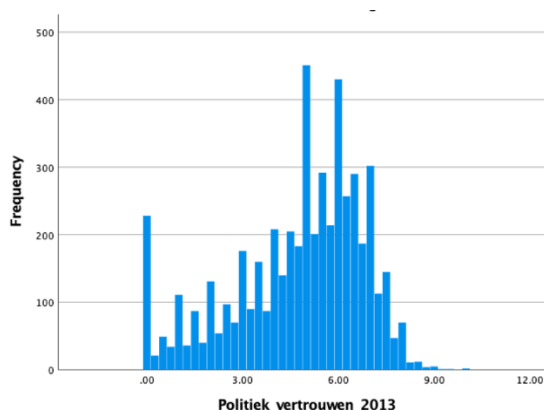
Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politiek vertrouwen 2013':

COMPUTE

```
Politiek_vertrouwen_2013=MEAN(Politiek_vertrouwen_1,Politiek_vertrouwen_2,Politiek_vertrouwen_3,
Politiek_vertrouwen_4).
```

Nieuwe variabele 'politiek vertrouwen 2013'

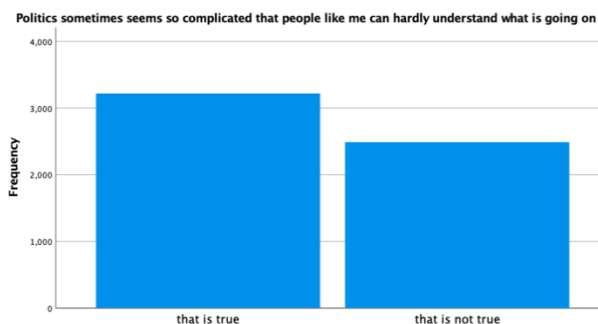
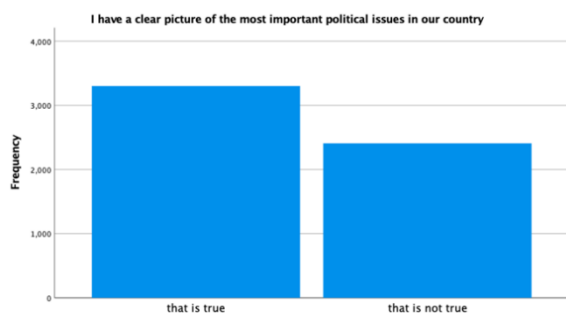
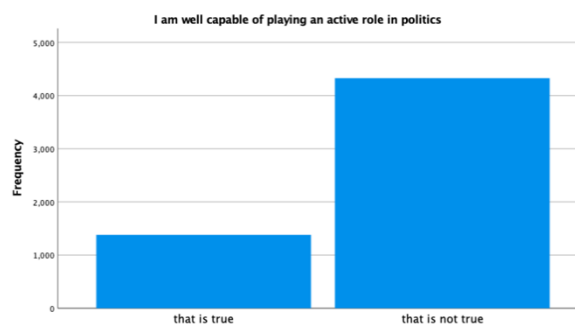
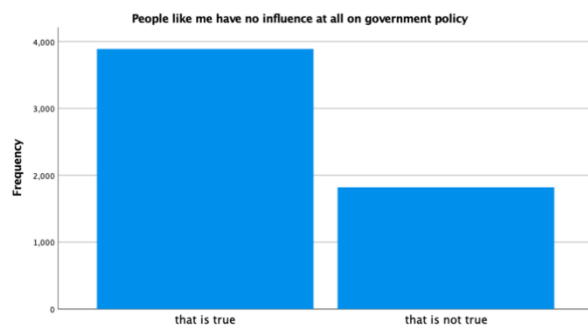
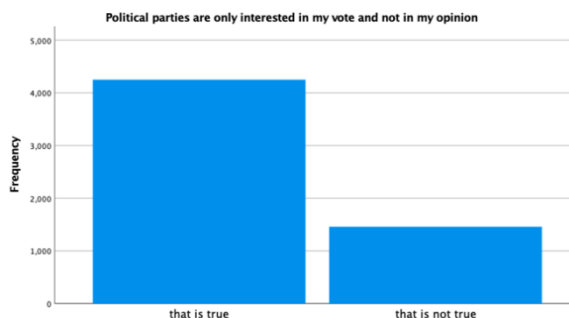
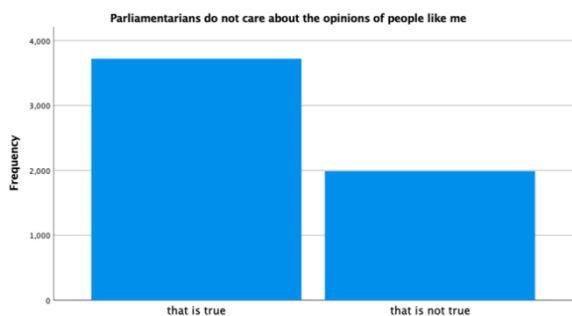
Statistics		
Politiek_vertrouwen_2013		
N	Valid	5242
	Missing	0
Mean		4.7487
Median		5.0000
Std. Deviation		2.04951
Range		10.00
Minimum		.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	3.5000
	50	5.0000
	75	6.2500

Politiek zelfvertrouwen

Oorspronkelijke variabelen ‘cv13f047’, ‘cv13f048’, ‘cv13f049’, ‘cv13f050’ ‘cv13f051’ en ‘cv13f052’

		Statistics					
		Parliamentarians do not care about the opinions of people like me	Political parties are only interested in my vote and not in my opinion	People like me have no influence at all on government policy	I am well capable of playing an active role in politics	I have a clear picture of the most important political issues in our country	Politics sometimes seems so complicated that people like me can hardly understand what is going on
N	Valid	5709	5709	5709	5709	5709	5709
	Missing	23	23	23	23	23	23
Mean		1.35	1.26	1.32	1.76	1.42	1.44
Median		1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
Std. Deviation		.476	.436	.466	.428	.494	.496
Range		1	1	1	1	1	1
Minimum		1	1	1	1	1	1
Maximum		2	2	2	2	2	2
Percentiles	25	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	50	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	75	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv13f047 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv13f048 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv13f049 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv13f050 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv13f051 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_5.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv13f052 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_6.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
  /VARIABLES=Zelfvertrouwen_1 Zelfvertrouwen_2 Zelfvertrouwen_3 Zelfvertrouwen_4  
Zelfvertrouwen_5 Zelfvertrouwen_6
```

```
  /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
  /MODEL=ALPHA
```

```
  /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
  /SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.681	.684	6	Zelfvertrouwen_1	.3543	.47833	5242
			Zelfvertrouwen_2	.2606	.43900	5242
			Zelfvertrouwen_3	.3272	.46922	5242
			Zelfvertrouwen_4	.2507	.43344	5242
			Zelfvertrouwen_5	.6072	.48842	5242
			Zelfvertrouwen_6	.4531	.49784	5242

Inter-Item Correlation Matrix						
	Zelfvertrouwe n_1	Zelfvertrouwe n_2	Zelfvertrouwe n_3	Zelfvertrouwe n_4	Zelfvertrouwe n_5	Zelfvertrouwe n_6
Zelfvertrouwen_1	1.000	.623	.495	.175	.081	.181
Zelfvertrouwen_2	.623	1.000	.509	.176	.071	.176
Zelfvertrouwen_3	.495	.509	1.000	.280	.129	.223
Zelfvertrouwen_4	.175	.176	.280	1.000	.292	.219
Zelfvertrouwen_5	.081	.071	.129	.292	1.000	.341
Zelfvertrouwen_6	.181	.176	.223	.219	.341	1.000

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de zes losse items, met de naam ‘politiek vertrouwen 2013’:

COMPUTE

Politiek_zelfvertrouwen_2013=MEAN(Zelfvertrouwen_1,Zelfvertrouwen_2,Zelfvertrouwen_3,Zelfvertrouwen_4,Zelfvertrouwen_5,Zelfvertrouwen_6).

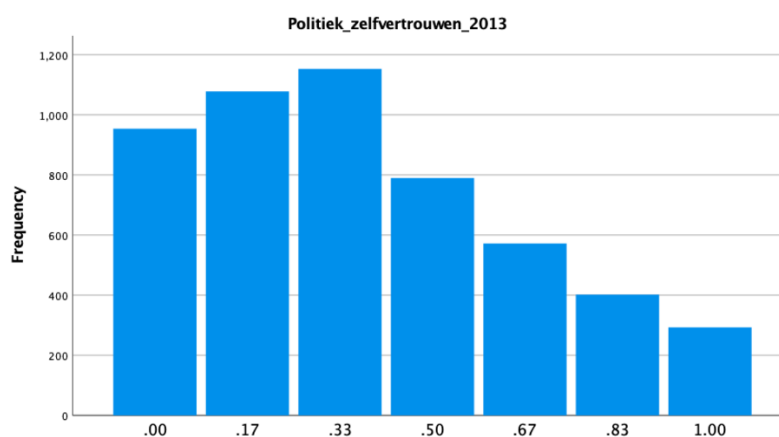
EXECUTE.

Nieuwe variabele ‘politiek zelfvertrouwen 2013’

Statistics

Politiek_zelfvertrouwen_2013

N	Valid	5242
	Missing	0
Mean		.3755
Median		.3333
Std. Deviation		.29068
Range		1.00
Minimum		.00
Maximum		1.00
Percentiles	25	.1667
	50	.3333
	75	.5000

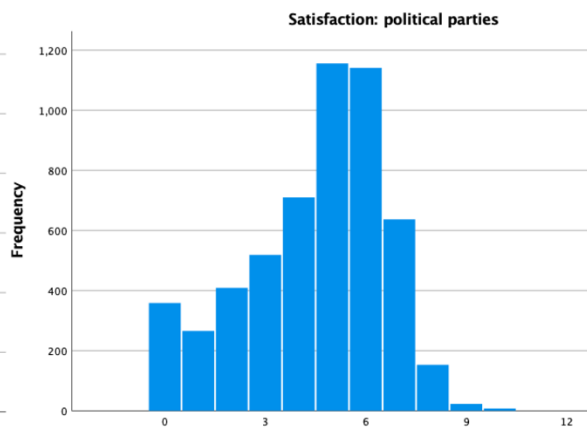
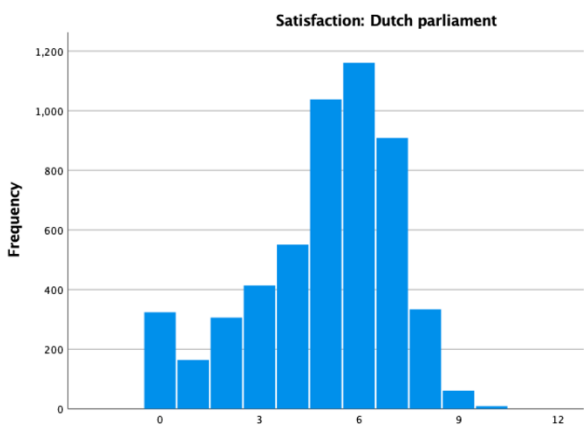
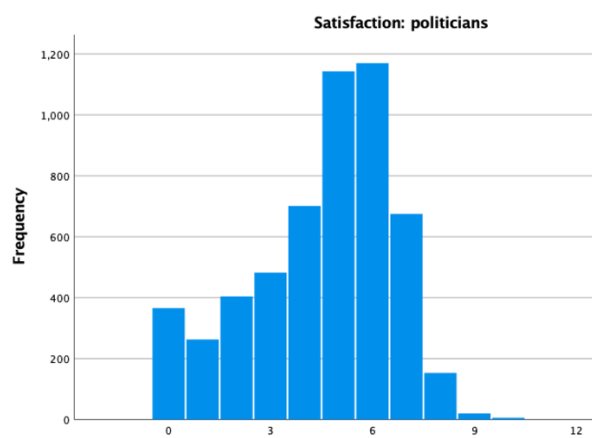
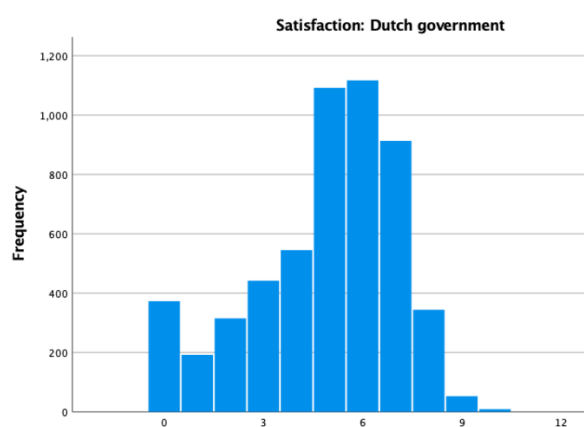

Wave 7

Politieke onvrede

Oorspronkelijke variabelen ‘cv14g030’, ‘cv14g031’, ‘cv14g034’ en ‘cv14g035’

		Statistics			
		Satisfaction: Dutch government	Satisfaction: Dutch parliament	Satisfaction: politicians	Satisfaction: political parties
N	Valid	5395	5271	5383	5381
	Missing	295	419	307	309
Mean		4.86	4.94	4.50	4.47
Median		5.00	5.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.211	2.164	2.112	2.105
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	4.00	4.00	3.00	3.00
	50	5.00	5.00	5.00	5.00
	75	6.00	6.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De waarden zijn gespiegeld. De missende waarden zijn samen met het antwoord ‘ik weet het niet’ gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

RECODE cv14g030 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_1.

EXECUTE.

RECODE cv14g031 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_2.

EXECUTE.

RECODE cv14g034 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_3.

EXECUTE.

RECODE cv14g035 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_4.

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

RELIABILITY

```

/VARIABLES=Politieke_onvrede_1 Politieke_onvrede_2 Politieke_onvrede_3 Politieke_onvrede_4
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
/SUMMARY=TOTAL.
    
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.963	.963	4	Politieke_onvrede_1	5.1567	2.20906	5174
			Politieke_onvrede_2	5.0647	2.16028	5174
			Politieke_onvrede_3	5.5050	2.11589	5174
			Politieke_onvrede_4	5.5332	2.10583	5174

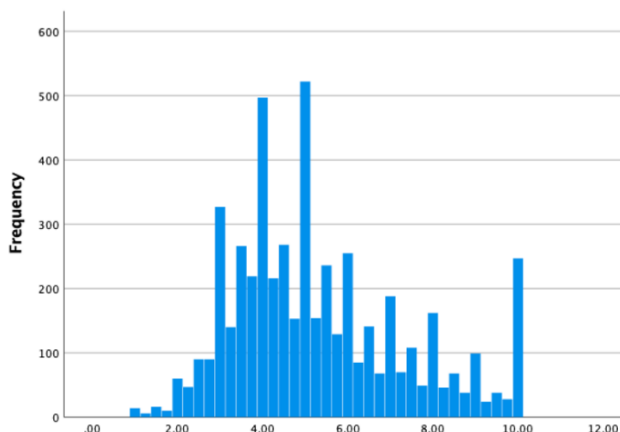
Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politieke onvrede 2014':

COMPUTE

Politieke_onvrede_2014=MEAN(Politieke_onvrede_1,Politieke_onvrede_2,Politieke_onvrede_3,

Nieuwe variabele 'politieke onvrede 2014'

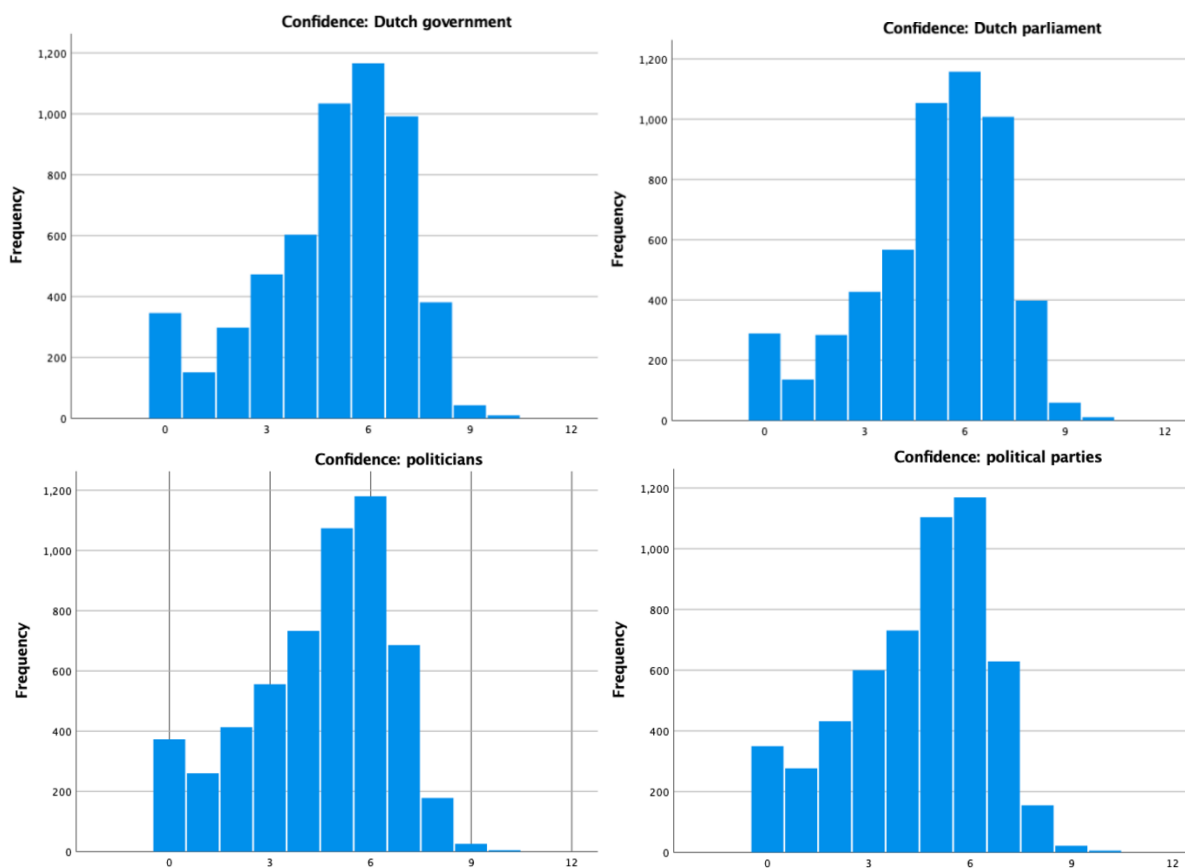
Statistics		
Politieke_onvrede_2014		
N	Valid	5174
	Missing	0
Mean		5.3149
Median		5.0000
Std. Deviation		2.03840
Range		9.00
Minimum		1.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	4.0000
	50	5.0000
	75	6.5000

Politiek vertrouwen

Oorspronkelijke variabelen 'cv014g013', 'cv14g014', 'cv14g017' en 'cv14g018'

		Statistics			
		Confidence: Dutch government	Confidence: Dutch parliament	Confidence: politicians	Confidence: political parties
N	Valid	5497	5391	5484	5475
	Missing	193	299	206	215
Mean		4.95	5.07	4.49	4.44
Median		5.00	5.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.164	2.119	2.128	2.096
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	4.00	4.00	3.00	3.00
	50	5.00	5.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv14g013 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv14g014 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv14g017 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_3.
EXECUTE.
```

```
RECODE cv14g018 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_4.
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

RELIABILITY

```
/VARIABLES=Politiek_vertrouwen_1 Politiek_vertrouwen_2 Politiek_vertrouwen_3
Politiek_vertrouwen_4
```

```
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
/MODEL=ALPHA
```

```
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
/SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.955	.955	4	Politiek_vertrouwen_1	4.9507	2.17166	5174
			Politiek_vertrouwen_2	5.0738	2.12357	5174
			Politiek_vertrouwen_3	4.4803	2.13200	5174
			Politiek_vertrouwen_4	4.4291	2.10242	5174

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politiek vertrouwen 2014':

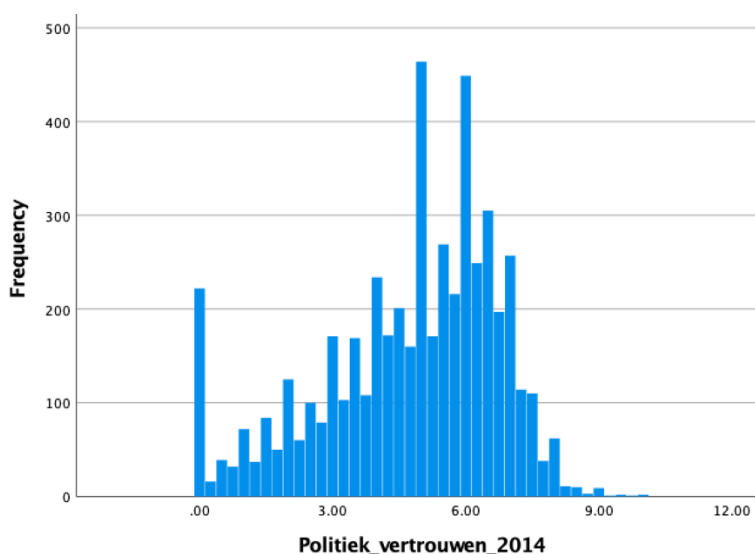
COMPUTE

```
Politiek_vertrouwen_2014=MEAN(Politiek_vertrouwen_1,Politiek_vertrouwen_2,Politiek_vertrouwen_3,
Politiek_vertrouwen_4).
```

EXECUTE.

Nieuwe variabele 'politiek vertrouwen 2014'

Statistics		
Politiek_vertrouwen_2014		
N	Valid	5174
	Missing	0
Mean		4.7335
Median		5.0000
Std. Deviation		2.00062
Range		10.00
Minimum		.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	3.5000
	50	5.0000
	75	6.2500

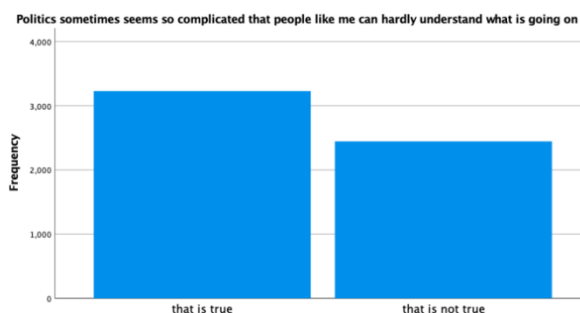
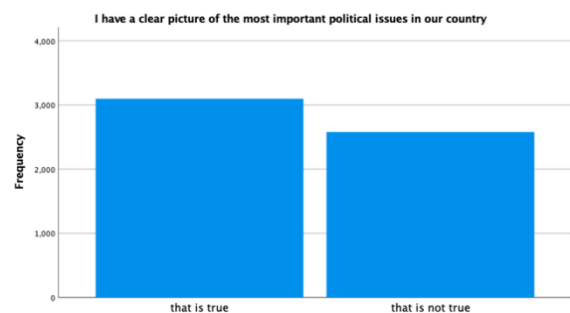
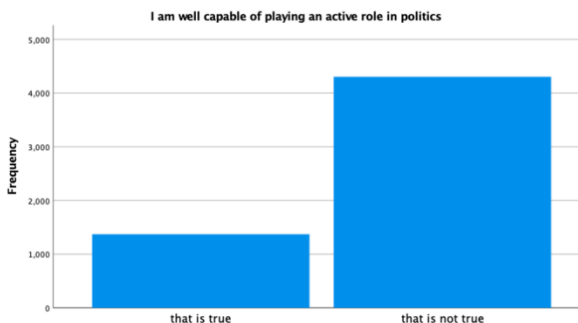
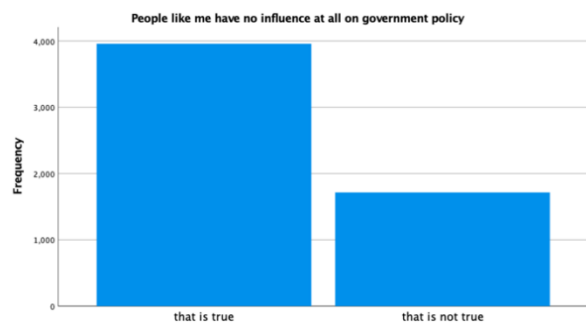
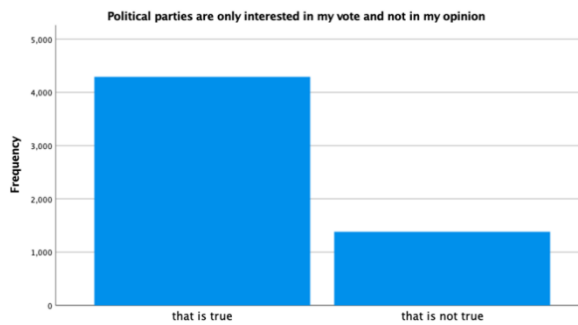
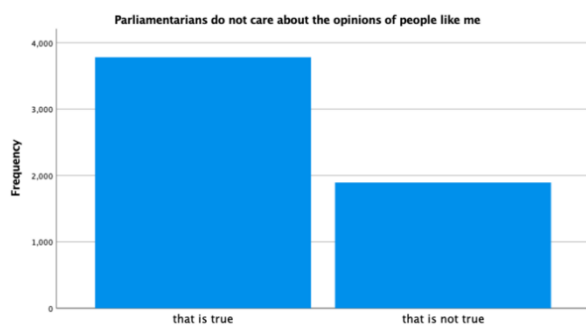

Politiek zelfvertrouwen

Oorspronkelijke variabelen ‘cv14g047’, ‘cv14g048’, ‘cv014g049’, ‘cv14g050’ ‘cv14g051’ en ‘cv14g052’

Statistics

		Parliamentarians do not care about the opinions of people like me	Political parties are only interested in my vote and not in my opinion	People like me have no influence at all on government policy	I am well capable of playing an active role in politics	I have a clear picture of the most important political issues in our country	Politics sometimes seems so complicated that people like me can hardly understand what is going on
N	Valid	5675	5675	5675	5675	5675	5675
	Missing	15	15	15	15	15	15
Mean		1.33	1.24	1.30	1.76	1.45	1.43
Median		1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
Std. Deviation		.472	.429	.459	.428	.498	.495
Range		1	1	1	1	1	1
Minimum		1	1	1	1	1	1
Maximum		2	2	2	2	2	2
Percentiles	25	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	50	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	75	2.00	1.00	2.00	2.00	2.00	2.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv14g047 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv14g048 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv14g049 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv14g050 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv14g051 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_5.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv14g052 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_6.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
  /VARIABLES=Zelfvertrouwen_1 Zelfvertrouwen_2 Zelfvertrouwen_3 Zelfvertrouwen_4  
Zelfvertrouwen_5 Zelfvertrouwen_6
```

```
  /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
  /MODEL=ALPHA
```

```
  /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
  /SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
.648	.653	6

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Zelfvertrouwen_1	.3378	.47302	5174
Zelfvertrouwen_2	.2462	.43086	5174
Zelfvertrouwen_3	.3085	.46190	5174
Zelfvertrouwen_4	.2526	.43455	5174
Zelfvertrouwen_5	.5775	.49400	5174
Zelfvertrouwen_6	.4490	.49744	5174

Inter-Item Correlation Matrix

	Zelfvertrouwe n_1	Zelfvertrouwe n_2	Zelfvertrouwe n_3	Zelfvertrouwe n_4	Zelfvertrouwe n_5	Zelfvertrouwe n_6
Zelfvertrouwen_1	1.000	.610	.468	.138	.044	.165
Zelfvertrouwen_2	.610	1.000	.487	.138	.031	.164
Zelfvertrouwen_3	.468	.487	1.000	.250	.094	.200
Zelfvertrouwen_4	.138	.138	.250	1.000	.284	.202
Zelfvertrouwen_5	.044	.031	.094	.284	1.000	.304
Zelfvertrouwen_6	.165	.164	.200	.202	.304	1.000

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de zes losse items, met de naam ‘politiek vertrouwen 2014’:

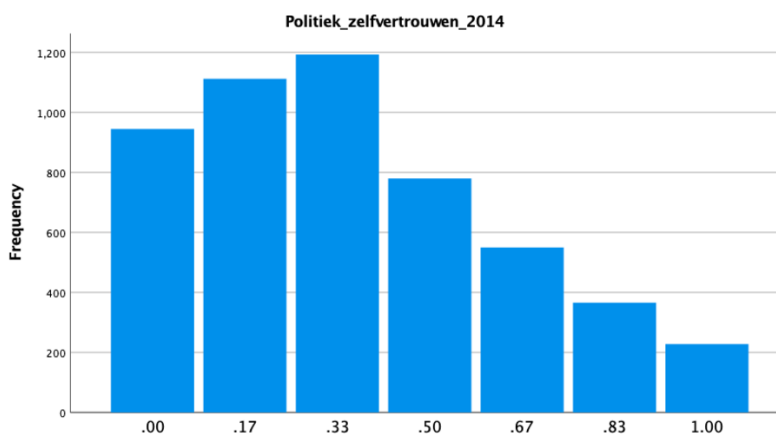
COMPUTE

Politiek_zelfvertrouwen_2014=MEAN(Zelfvertrouwen_1,Zelfvertrouwen_2,Zelfvertrouwen_3,Zelfvertrouwen_4,Zelfvertrouwen_5,Zelfvertrouwen_6).

EXECUTE.

Nieuwe variabele ‘politiek zelfvertrouwen 2014’

Statistics		
Politiek_zelfvertrouwen_2014		
N	Valid	5174
	Missing	0
Mean		.3619
Median		.3333
Std. Deviation		.28059
Range		1.00
Minimum		.00
Maximum		1.00
Percentiles	25	.1667
	50	.3333
	75	.5000

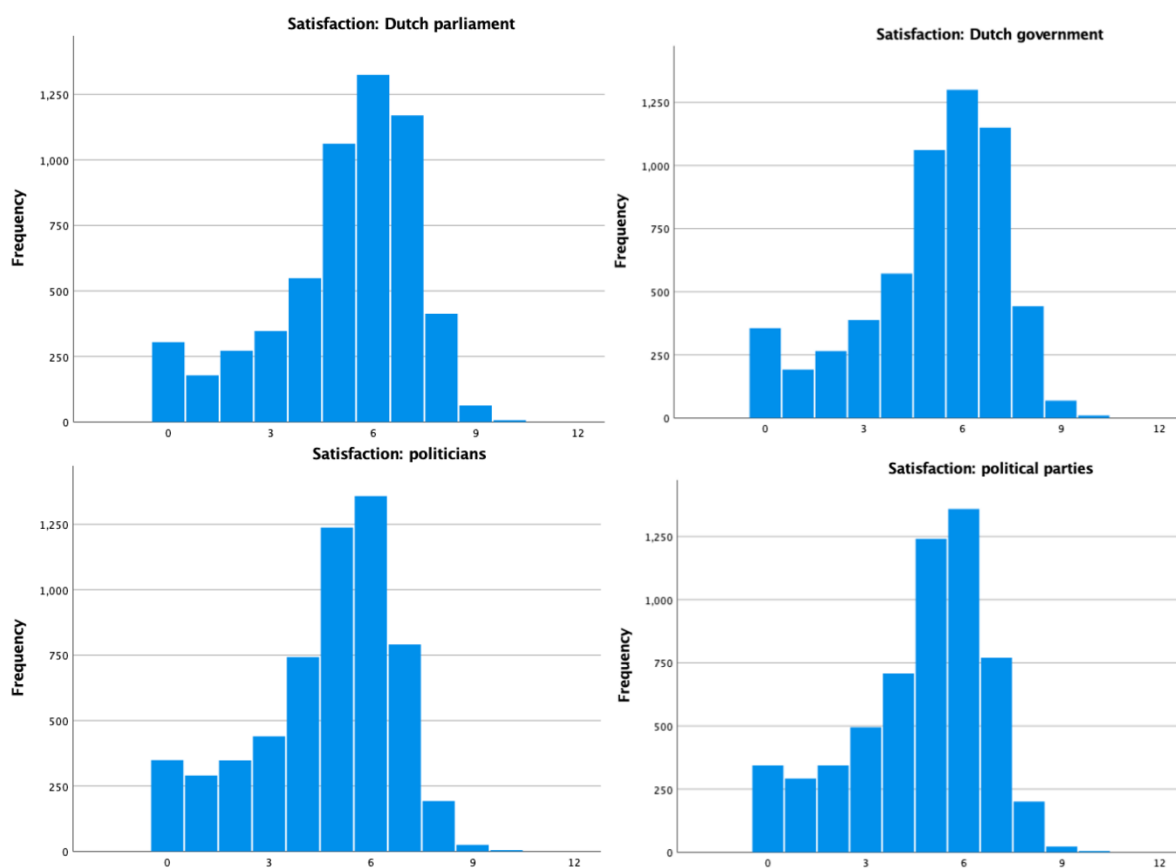

Wave 8

Politieke onvrede

Oorspronkelijke variabelen 'cv16h030', 'cv16h031', 'cv016h034' en 'cv16h035'

		Statistics			
		Satisfaction: Dutch government	Satisfaction: Dutch parliament	Satisfaction: politicians	Satisfaction: political parties
N	Valid	5806	5691	5780	5782
	Missing	286	401	312	310
Mean		5.10	5.16	4.67	4.65
Median		6.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.183	2.122	2.086	2.084
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	4.00	4.00	4.00	3.00
	50	6.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De waarden zijn gespiegeld. De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv16h030 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_1.
```

RECODE cv16h031 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_2.

EXECUTE.

RECODE cv16h034 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_3.

EXECUTE.

RECODE cv16h035 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_4.

EXECUTE.

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

RELIABILITY

```

/VARIABLES=Politieke_onvrede_1 Politieke_onvrede_2 Politieke_onvrede_3 Politieke_onvrede_4
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
/SUMMARY=TOTAL.
    
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.966	.966	4	Politieke_onvrede_1	4.9207	2.18125	5585
			Politieke_onvrede_2	4.8534	2.11705	5585
			Politieke_onvrede_3	5.3415	2.08865	5585
			Politieke_onvrede_4	5.3577	2.08330	5585

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politieke onvrede 2016':

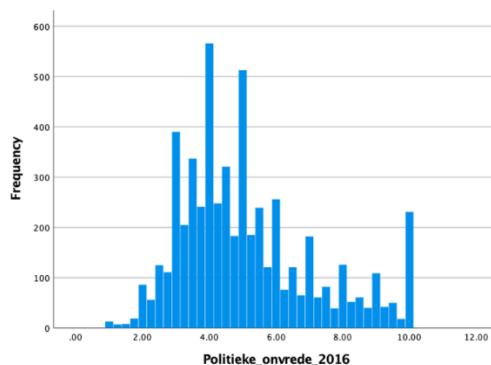
COMPUTE

```

Politieke_onvrede_2016=MEAN(Politieke_onvrede_1,Politieke_onvrede_2,Politieke_onvrede_3,
    Politieke_onvrede_4).
    
```

Nieuwe variabele 'politieke onvrede 2016'

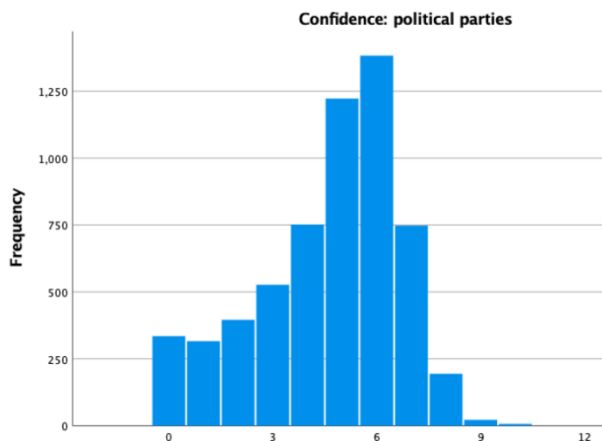
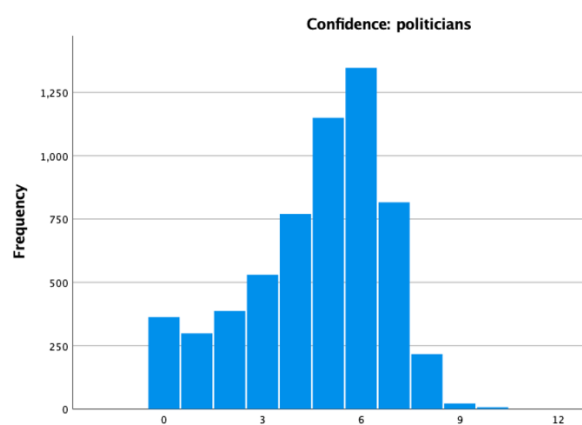
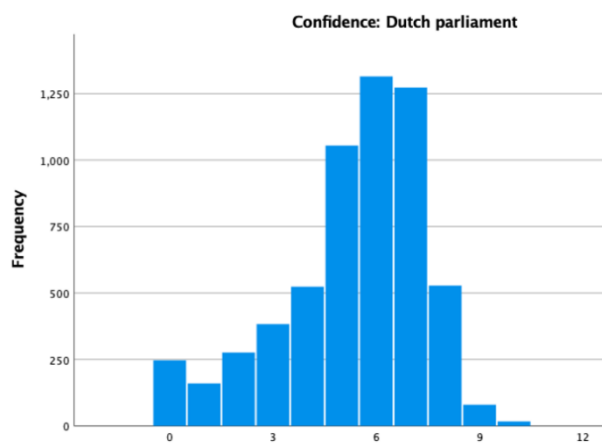
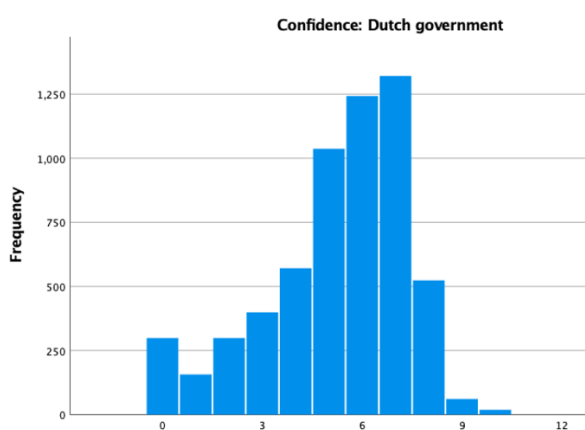
Statistics		
Politieke_onvrede_2016		
N	Valid	5585
	Missing	0
Mean		5.1183
Median		4.7500
Std. Deviation		2.01651
Range		9.00
Minimum		1.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	3.7500
	50	4.7500
	75	6.0000

Politiek vertrouwen

Oorspronkelijke variabelen 'cv16h013', 'cv16h014', 'cv16h017' en 'cv16h018'

		Statistics			
		Confidence: Dutch government	Confidence: Dutch parliament	Confidence: politicians	Confidence: political parties
N	Valid	5930	5858	5908	5903
	Missing	162	234	184	189
Mean		5.24	5.32	4.62	4.60
Median		6.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.142	2.089	2.117	2.081
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	4.00	4.00	3.00	3.00
	50	6.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv16h013 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv16h014 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_2.
EXECUTE.
```

```
RECODE cv16h017 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_3.
EXECUTE.
```

```
RECODE cv16h018 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_4.
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

RELIABILITY

```
/VARIABLES=Politiek_vertrouwen_1 Politiek_vertrouwen_2 Politiek_vertrouwen_3
Politiek_vertrouwen_4
```

```
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
/MODEL=ALPHA
```

```
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
/SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.956	.956	4	Politiek_vertrouwen_1	5.2244	2.14883	5585
			Politiek_vertrouwen_2	5.3130	2.09006	5585
			Politiek_vertrouwen_3	4.6043	2.12358	5585
			Politiek_vertrouwen_4	4.5925	2.08644	5585

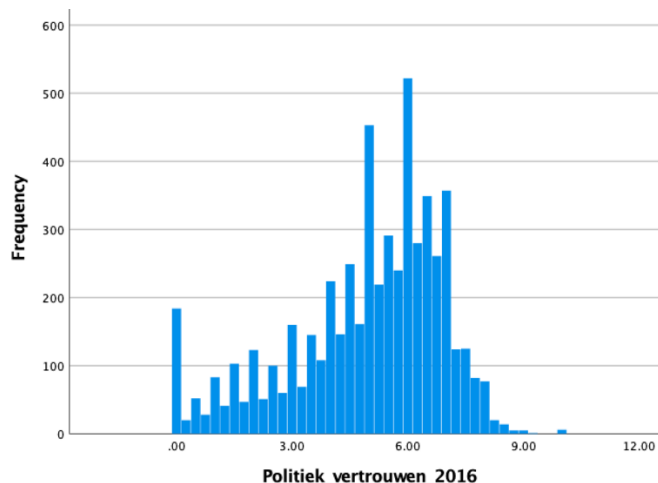
Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politiek vertrouwen 2016':

COMPUTE

```
Politiek_vertrouwen_2016=MEAN(Politiek_vertrouwen_1,Politiek_vertrouwen_2,Politiek_vertrouwen_3,
Politiek_vertrouwen_4).
```

Nieuwe variabele 'politiek vertrouwen 2016'

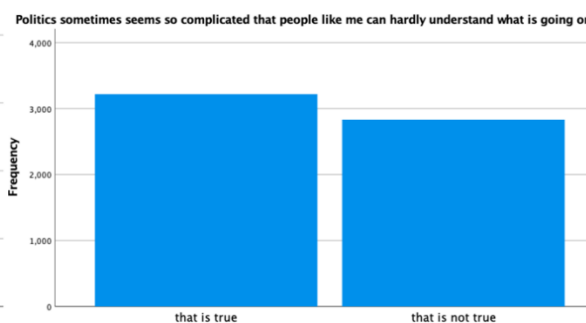
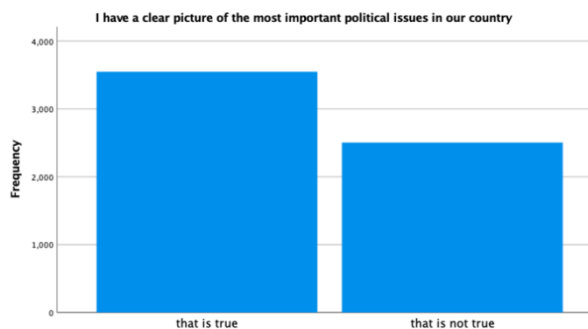
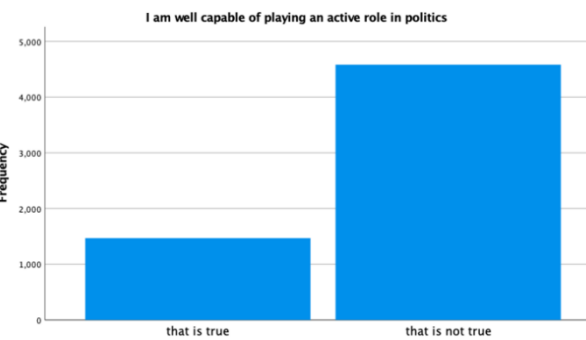
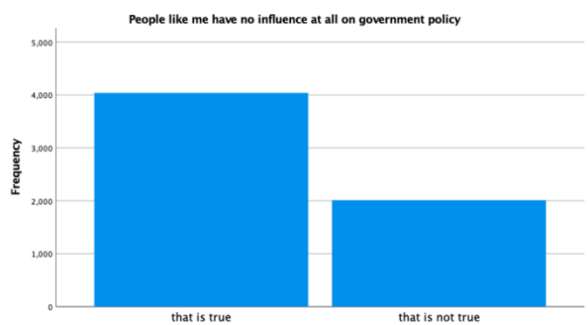
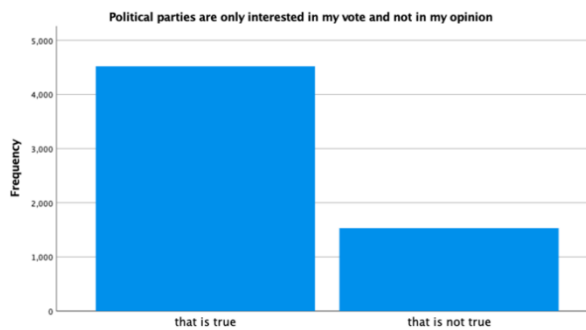
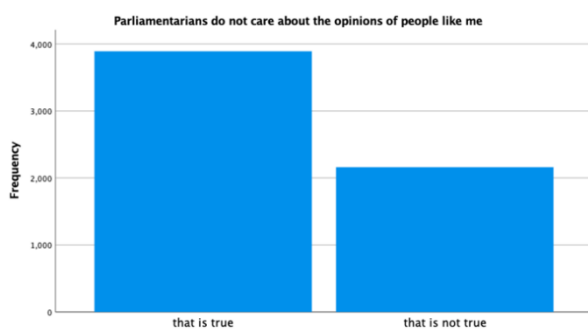
Statistics		
Politiek_vertrouwen_2016		
N	Valid	5585
	Missing	0
Mean		4.9335
Median		5.2500
Std. Deviation		1.98540
Range		10.00
Minimum		.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	4.0000
	50	5.2500
	75	6.5000

Politiek zelfvertrouwen

Oorspronkelijke variabelen ‘cv16h047’, ‘cv16h048’, ‘cv16ho049’, ‘cv16h050’, ‘cv16h051’ en ‘cv16h052’

		Statistics					
		Parliamentarians do not care about the opinions of people like me	Political parties are only interested in my vote and not in my opinion	People like me have no influence at all on government policy	I am well capable of playing an active role in politics	I have a clear picture of the most important political issues in our country	Politics sometimes seems so complicated that people like me can hardly understand what is going on
N	Valid	6052	6052	6052	6052	6052	6052
	Missing	40	40	40	40	40	40
Mean		1.36	1.25	1.33	1.76	1.41	1.47
Median		1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
Std. Deviation		.479	.435	.471	.429	.493	.499
Range		1	1	1	1	1	1
Minimum		1	1	1	1	1	1
Maximum		2	2	2	2	2	2
Percentiles	25	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	50	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	75	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv16h047 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv16h048 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv16h049 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv16h050 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv16h051 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_5.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv16h052 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_6.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
  /VARIABLES=Zelfvertrouwen_1 Zelfvertrouwen_2 Zelfvertrouwen_3 Zelfvertrouwen_4  
Zelfvertrouwen_5 Zelfvertrouwen_6
```

```
  /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
  /MODEL=ALPHA
```

```
  /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
  /SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.660	.662	6	Zelfvertrouwen_1	.3590	.47975	5585
			Zelfvertrouwen_2	.2551	.43598	5585
			Zelfvertrouwen_3	.3364	.47253	5585
			Zelfvertrouwen_4	.2523	.43436	5585
			Zelfvertrouwen_5	.6149	.48667	5585
			Zelfvertrouwen_6	.4829	.49975	5585

Inter-Item Correlation Matrix						
	Zelfvertrouwe n_1	Zelfvertrouwe n_2	Zelfvertrouwe n_3	Zelfvertrouwe n_4	Zelfvertrouwe n_5	Zelfvertrouwe n_6
Zelfvertrouwen_1	1.000	.607	.462	.138	.078	.156
Zelfvertrouwen_2	.607	1.000	.465	.160	.060	.159
Zelfvertrouwen_3	.462	.465	1.000	.278	.142	.217
Zelfvertrouwen_4	.138	.160	.278	1.000	.249	.197
Zelfvertrouwen_5	.078	.060	.142	.249	1.000	.331
Zelfvertrouwen_6	.156	.159	.217	.197	.331	1.000

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de zes losse items, met de naam ‘politiek vertrouwen 2016’:

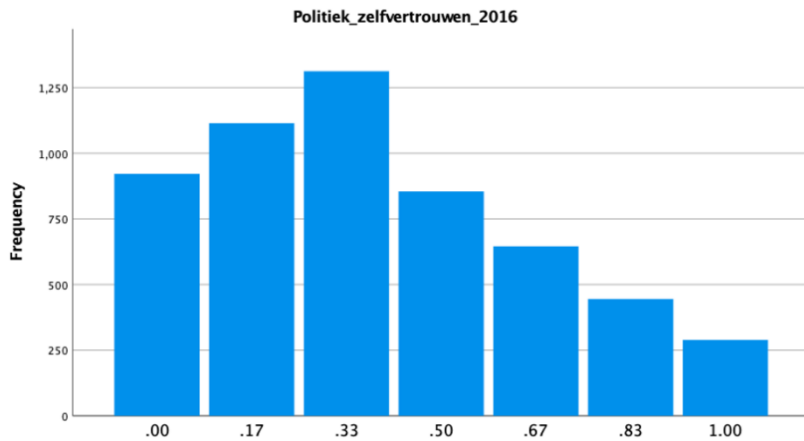
COMPUTE

Politiek_zelfvertrouwen_2016=MEAN(Zelfvertrouwen_1,Zelfvertrouwen_2,Zelfvertrouwen_3,Zelfvertrouwen_4,Zelfvertrouwen_5,Zelfvertrouwen_6).

EXECUTE.

Nieuwe variabele ‘politiek zelfvertrouwen 2016’

Statistics		
Politiek_zelfvertrouwen_2016		
N	Valid	5585
	Missing	0
Mean		.3834
Median		.3333
Std. Deviation		.28533
Range		1.00
Minimum		.00
Maximum		1.00
Percentiles	25	.1667
	50	.3333
	75	.5000

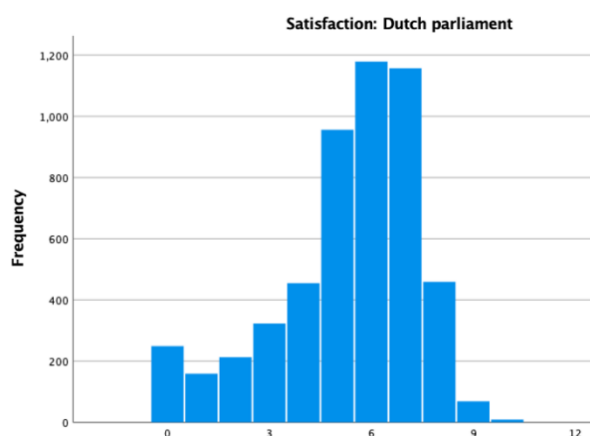
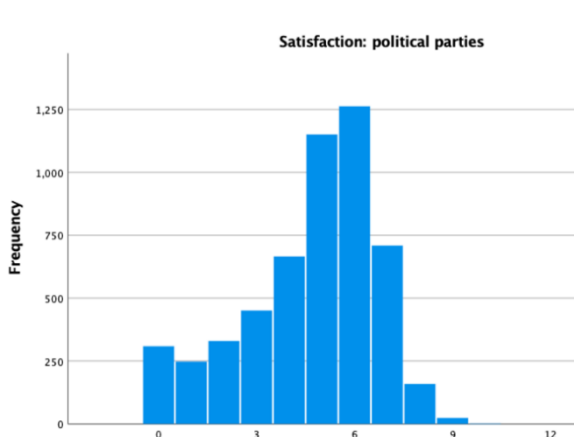
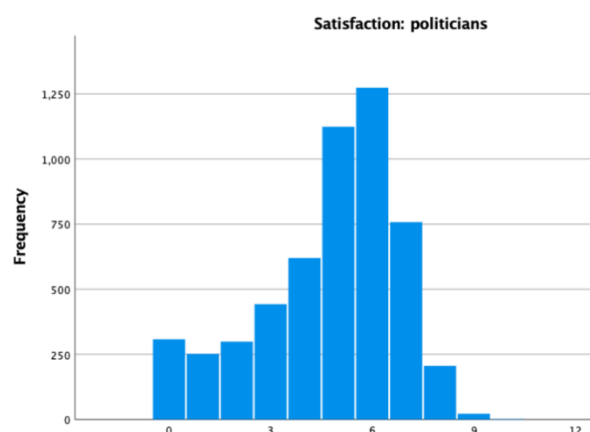
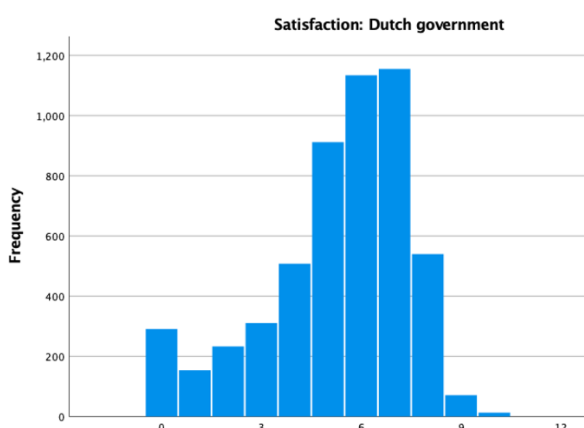

Wave 9

Politieke onvrede

Oorspronkelijke variabelen 'cv17i030', 'cv17i031', 'cv17i034' en 'cv17i035'

		Statistics			
		Satisfaction: Dutch government	Satisfaction: Dutch parliament	Satisfaction: politicians	Satisfaction: political parties
N	Valid	5322	5228	5308	5312
	Missing	270	364	284	280
Mean		5.28	5.30	4.73	4.66
Median		6.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.178	2.108	2.081	2.057
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	4.00	4.00	4.00	3.00
	50	6.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De waarden zijn gespiegeld. De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

RECODE cv17i030 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_1.

EXECUTE.

RECODE cv17i031 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_2.

EXECUTE.

RECODE cv17i034 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_3.

EXECUTE.

RECODE cv17i035 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_4.

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

RELIABILITY

```

/VARIABLES=Politieke_onvrede_1 Politieke_onvrede_2 Politieke_onvrede_3 Politieke_onvrede_4
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
/SUMMARY=TOTAL.
    
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.961	.961	4	Politieke_onvrede_1	4.7158	2.17456	5130
			Politieke_onvrede_2	4.6982	2.10315	5130
			Politieke_onvrede_3	5.2696	2.08056	5130
			Politieke_onvrede_4	5.3402	2.05441	5130

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politieke onvrede 2017':

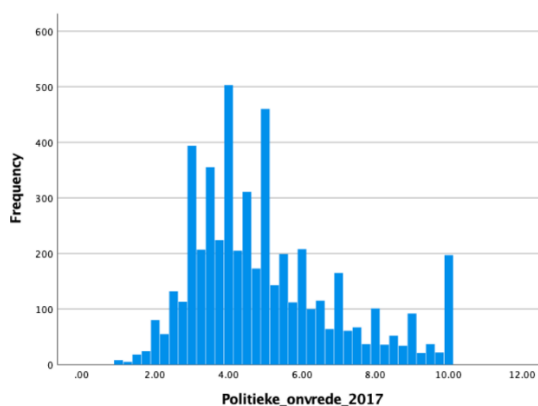
COMPUTE

```

Politieke_onvrede_2017=MEAN(Politieke_onvrede_1,Politieke_onvrede_2,Politieke_onvrede_3,
    Politieke_onvrede_4).
    
```

Nieuwe variabele 'politieke onvrede 2017'

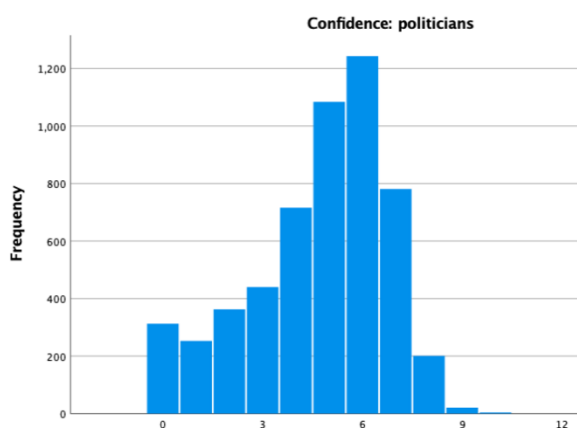
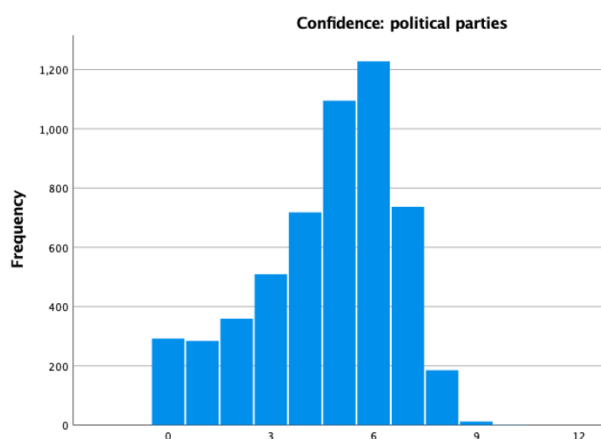
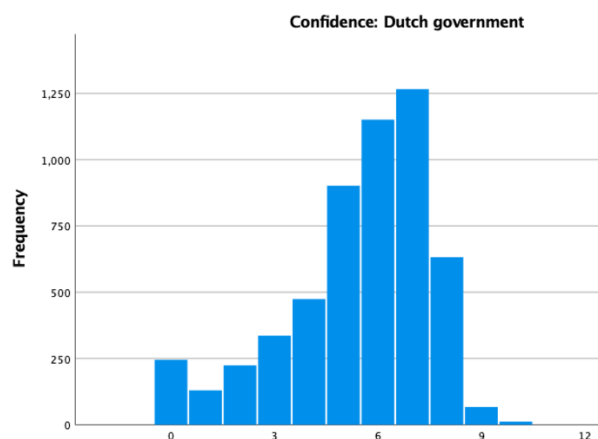
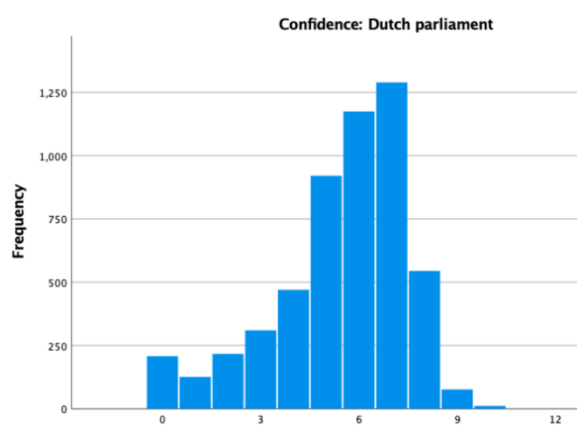
Politieke_onvrede_2017		
N	Valid	5130
	Missing	0
Mean		5.0059
Median		4.5000
Std. Deviation		1.98969
Range		9.00
Minimum		1.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	3.5000
	50	4.5000
	75	6.0000

Politiek vertrouwen

Oorspronkelijke variabelen 'cv17i013', 'cv17i014', 'cv17i017' en 'cv17i018'

		Statistics			
		Confidence: Dutch government	Confidence: Dutch parliament	Confidence: politicians	Confidence: political parties
N	Valid	5439	5349	5419	5420
	Missing	153	243	173	172
Mean		5.43	5.46	4.68	4.61
Median		6.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.114	2.050	2.090	2.063
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	4.00	5.00	3.00	3.00
	50	6.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv17i013 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

RECODE cv17i014 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_2.
EXECUTE.

RECODE cv17i017 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_3.
EXECUTE.

RECODE cv17i018 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_4.
EXECUTE.

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

RELIABILITY

/VARIABLES=Politiek_vertrouwen_1 Politiek_vertrouwen_2 Politiek_vertrouwen_3
Politiek_vertrouwen_4

/SCALE('ALL VARIABLES') ALL

/MODEL=ALPHA

/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS

/SUMMARY=TOTAL.

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items		Mean	Std. Deviation	N
.953	.953	4	Politiek_vertrouwen_1	5.4405	2.11533	5130
			Politiek_vertrouwen_2	5.4680	2.04879	5130
			Politiek_vertrouwen_3	4.6889	2.08811	5130
			Politiek_vertrouwen_4	4.6158	2.06200	5130

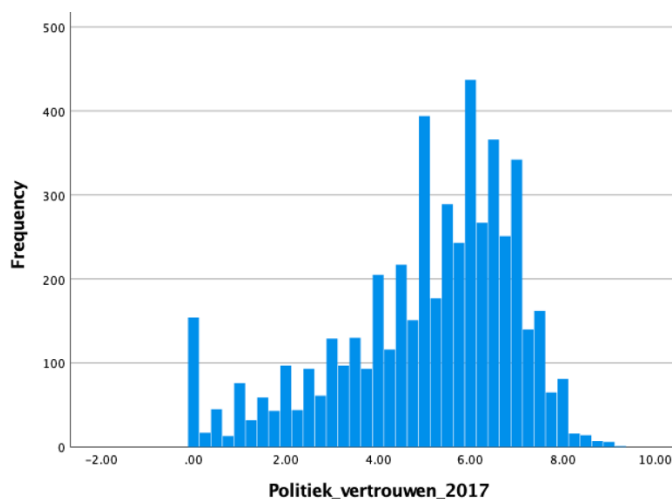
Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politiek vertrouwen 2017':

COMPUTE

Politiek_vertrouwen_2017=MEAN(Politiek_vertrouwen_1,Politiek_vertrouwen_2,Politiek_vertrouwen_3,
Politiek_vertrouwen_4).

Nieuwe variabele 'politiek vertrouwen 2017'

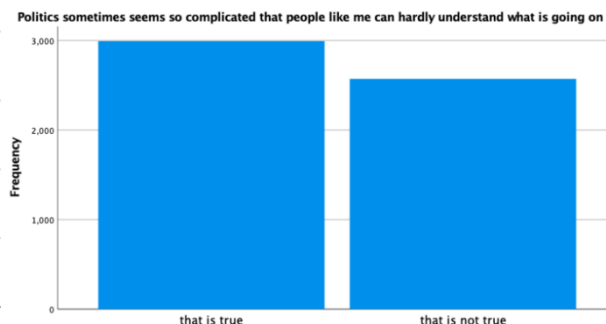
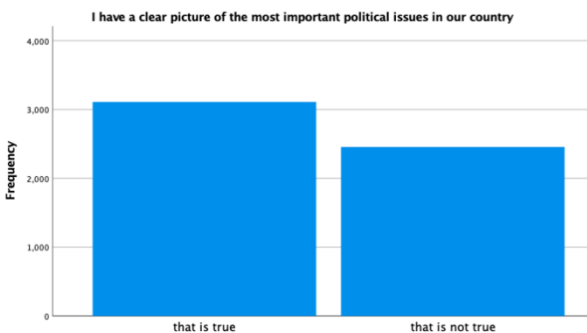
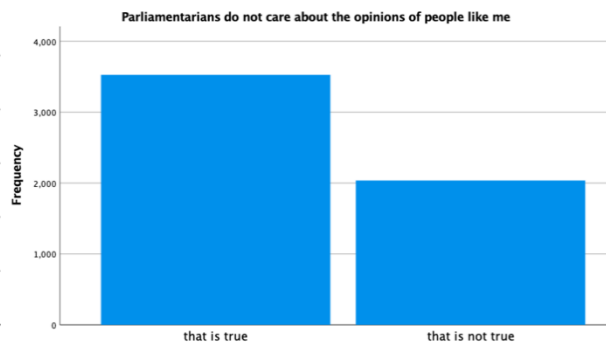
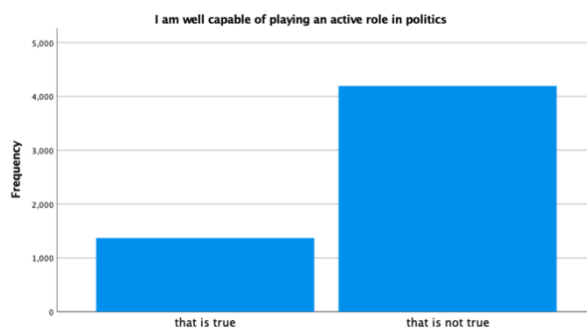
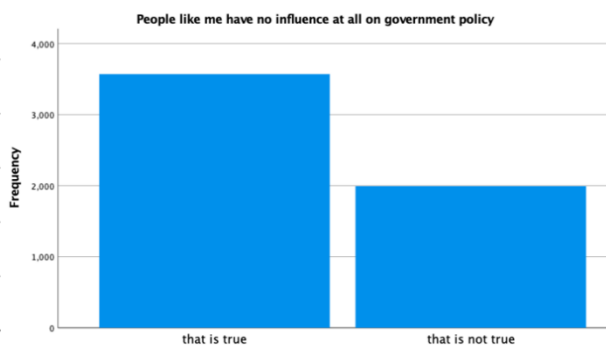
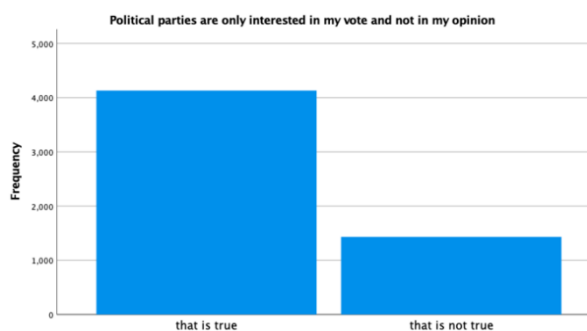
Statistics		
Politiek_vertrouwen_2017		
N	Valid	5130
	Missing	0
Mean		5.0533
Median		5.5000
Std. Deviation		1.94573
Range		9.25
Minimum		.00
Maximum		9.25
Percentiles	25	4.0000
	50	5.5000
	75	6.5000

Politiek zelfvertrouwen

Oorspronkelijke variabelen ‘cv17i047’, ‘cv17i048’, ‘cv09o049’, ‘cv17i050’, ‘cv17i051’ en ‘cv17i052’

		Statistics					
		Parliamentarians do not care about the opinions of people like me	Political parties are only interested in my vote and not in my opinion	People like me have no influence at all on government policy	I am well capable of playing an active role in politics	I have a clear picture of the most important political issues in our country	Politics sometimes seems so complicated that people like me can hardly understand what is going on
N	Valid	5565	5565	5565	5565	5565	5565
	Missing	27	27	27	27	27	27
Mean		1.37	1.26	1.36	1.75	1.44	1.46
Median		1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
Std. Deviation		.482	.437	.480	.431	.497	.499
Range		1	1	1	1	1	1
Minimum		1	1	1	1	1	1
Maximum		2	2	2	2	2	2
Percentiles	25	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	50	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	75	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv17i047 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv17i048 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv17i049 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv17i050 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv17i051 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_5.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv17i052 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_6.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
  /VARIABLES=Zelfvertrouwen_1 Zelfvertrouwen_2 Zelfvertrouwen_3 Zelfvertrouwen_4  
Zelfvertrouwen_5 Zelfvertrouwen_6
```

```
  /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
  /MODEL=ALPHA
```

```
  /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
  /SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.672	.675	6	Zelfvertrouwen_1	.3715	.48326	5130
			Zelfvertrouwen_2	.2628	.44018	5130
			Zelfvertrouwen_3	.3665	.48189	5130
			Zelfvertrouwen_4	.2587	.43795	5130
			Zelfvertrouwen_5	.5895	.49198	5130
			Zelfvertrouwen_6	.4768	.49951	5130

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de zes losse items, met de naam 'politiek vertrouwen 2017':

```
COMPUTE
```

```
Politiek_zelfvertrouwen_2017=MEAN(Zelfvertrouwen_1,Zelfvertrouwen_2,Zelfvertrouwen_3,Zelfvertrouwen_4,Zelfvertrouwen_5,Zelfvertrouwen_6).
```

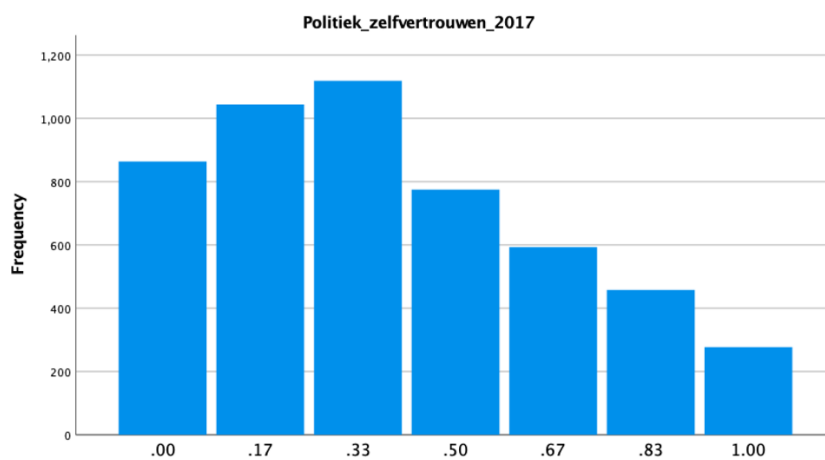
```
EXECUTE.
```

Nieuwe variabele 'politiek zelfvertrouwen 2017'

Statistics

Politiek_zelfvertrouwen_2017

N	Valid	5130
	Missing	0
Mean		.3876
Median		.3333
Std. Deviation		.29119
Range		1.00
Minimum		.00
Maximum		1.00
Percentiles	25	.1667
	50	.3333
	75	.6667

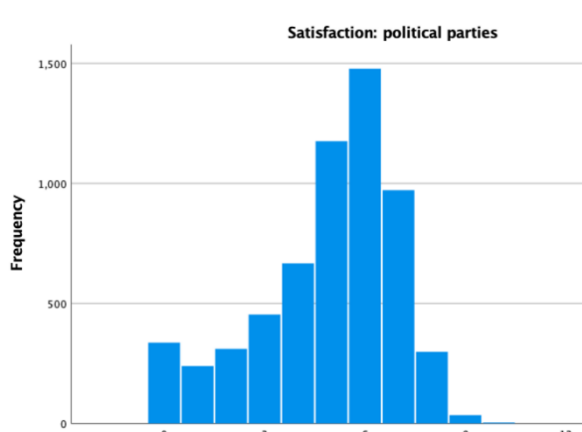
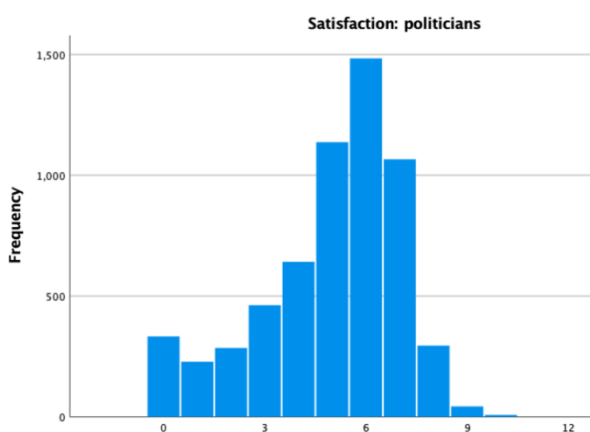
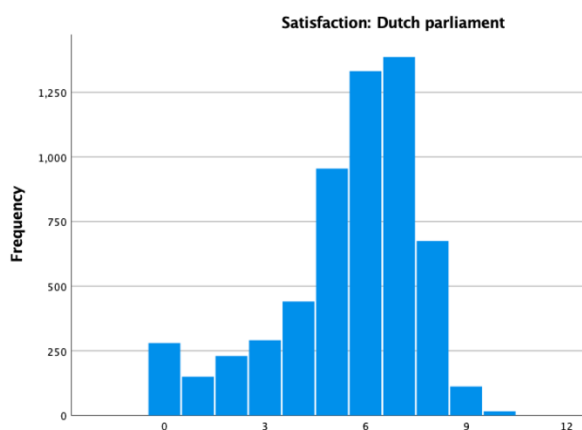
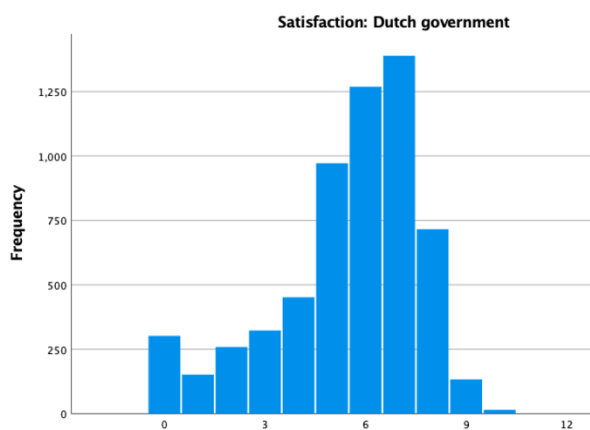

Wave 10

Politieke onvrede

Oorspronkelijke variabelen 'cv18j030', 'cv18j031', 'cv18j034' en 'cv18j035'

		Statistics			
		Satisfaction: Dutch government	Satisfaction: Dutch parliament	Satisfaction: politicians	Satisfaction: political parties
N	Valid	5982	5869	5983	5972
	Missing	281	394	280	291
Mean		5.47	5.50	4.95	4.89
Median		6.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.183	2.135	2.097	2.094
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	5.00	5.00	4.00	4.00
	50	6.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

RECODE cv18j030 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_1.

```
RECODE cv18j031 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv18j034 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv18j035 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_4.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
/VARIABLES=Politieke_onvrede_1 Politieke_onvrede_2 Politieke_onvrede_3 Politieke_onvrede_4
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
/SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.964	.964	4	Politieke_onvrede_1	4.5398	2.17742	5765
			Politieke_onvrede_2	4.5030	2.13002	5765
			Politieke_onvrede_3	5.0517	2.09302	5765
			Politieke_onvrede_4	5.1126	2.08743	5765

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politieke onvrede 2018':

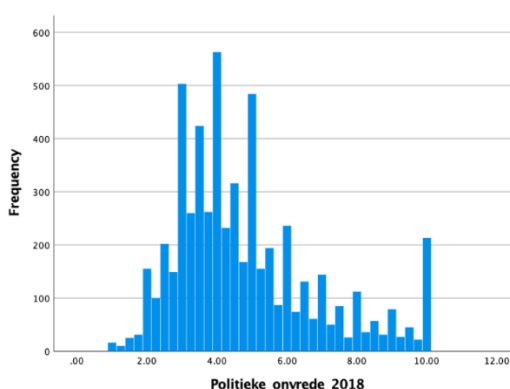
```
COMPUTE
```

```
Politieke_onvrede_2018=MEAN(Politieke_onvrede_1,Politieke_onvrede_2,Politieke_onvrede_3,
Politieke_onvrede_4).
```

```
EXECUTE.
```

Nieuwe variabele 'politieke onvrede 2018'

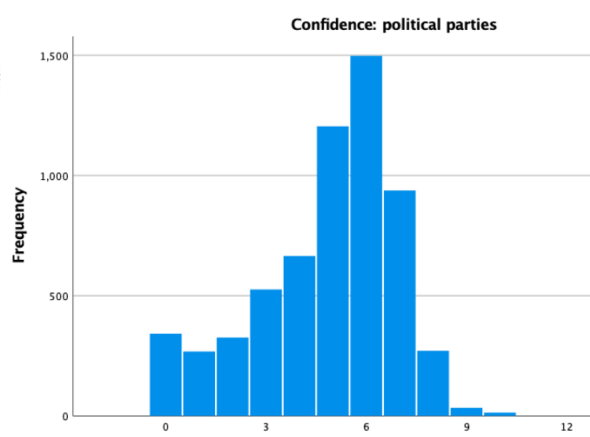
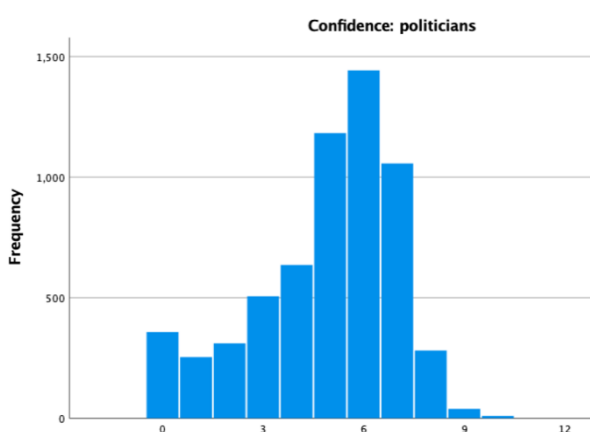
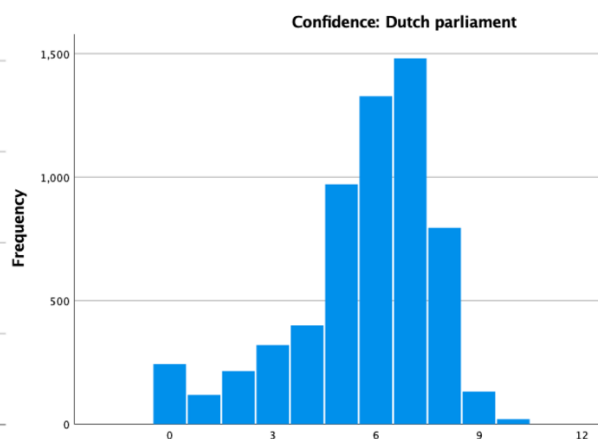
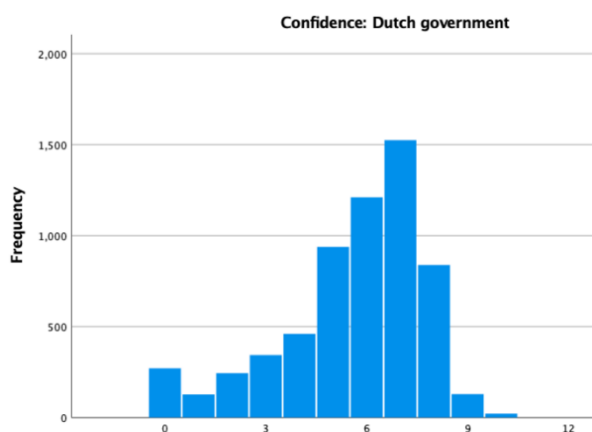
Statistics		
Politieke_onvrede_2018		
N	Valid	5765
	Missing	0
Mean		4.8018
Median		4.2500
Std. Deviation		2.01618
Range		9.00
Minimum		1.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	3.2500
	50	4.2500
	75	5.7500

Politiek vertrouwen

Oorspronkelijke variabelen 'cv18j013', 'cv18j014', 'cv18j017' en 'cv18j018'

		Statistics			
		Confidence: Dutch government	Confidence: Dutch parliament	Confidence: politicians	Confidence: political parties
N	Valid	6110	6023	6078	6087
	Missing	153	240	185	176
Mean		5.60	5.65	4.87	4.82
Median		6.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.146	2.079	2.125	2.104
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	5.00	5.00	4.00	4.00
	50	6.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv18j013 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

RECODE cv18j014 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_2.
EXECUTE.

RECODE cv18j017 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_3.
EXECUTE.

RECODE cv18j018 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_4.

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

RELIABILITY

/VARIABLES=Politiek_vertrouwen_1 Politiek_vertrouwen_2 Politiek_vertrouwen_3
Politiek_vertrouwen_4

/SCALE('ALL VARIABLES') ALL

/MODEL=ALPHA

/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS

/SUMMARY=TOTAL.

Reliability Statistics				Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items		Mean	Std. Deviation	N	
.955	.955	4		Politiek_vertrouwen_1	5.5983	2.14667	5765
				Politiek_vertrouwen_2	5.6578	2.07927	5765
				Politiek_vertrouwen_3	4.8763	2.12511	5765
				Politiek_vertrouwen_4	4.8246	2.10134	5765

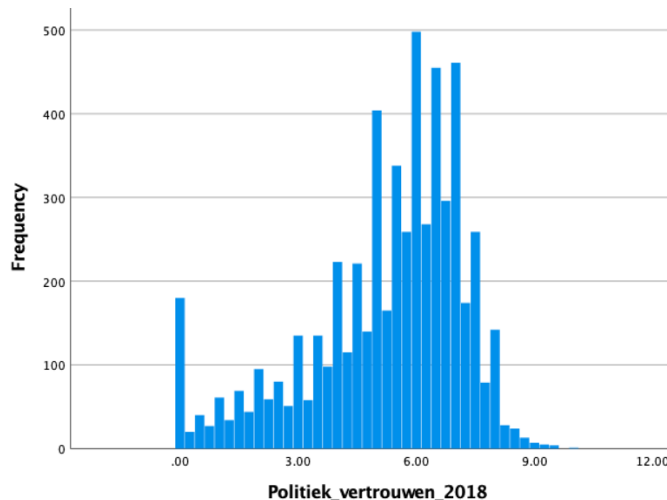
Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politiek vertrouwen 2018':

COMPUTE

Politiek_vertrouwen_2018=MEAN(Politiek_vertrouwen_1,Politiek_vertrouwen_2,Politiek_vertrouwen_3,
Politiek_vertrouwen_4).

Nieuwe variabele 'politiek vertrouwen 2018'

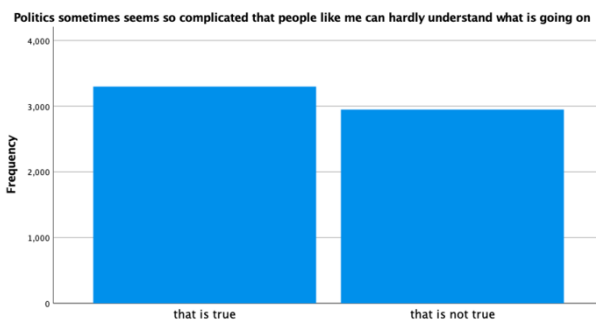
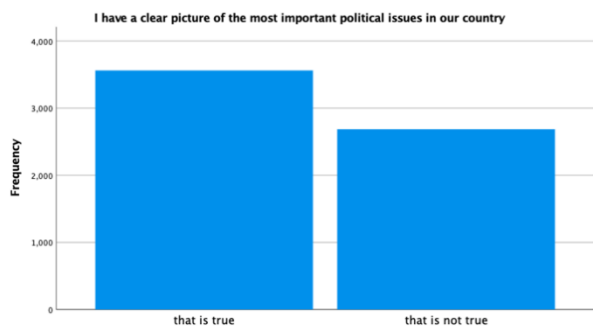
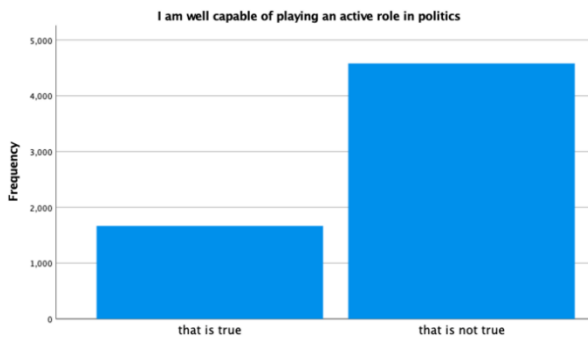
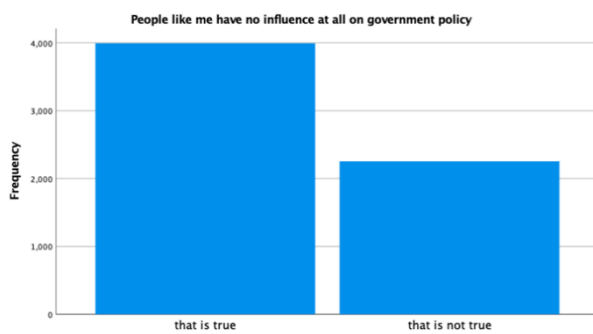
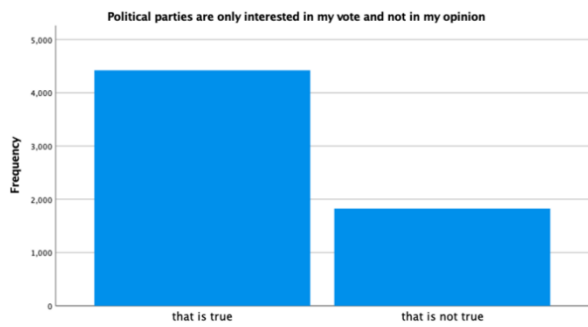
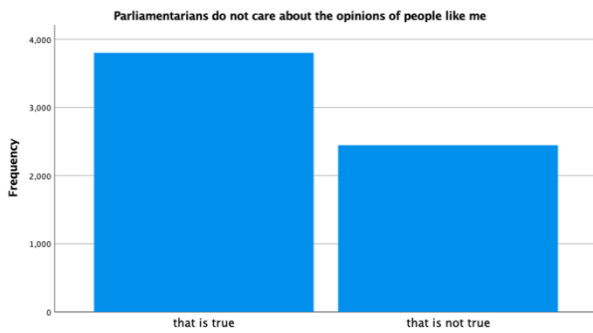
Statistics		
Politiek_vertrouwen_2018		
N	Valid	5765
	Missing	0
Mean		5.2392
Median		5.7500
Std. Deviation		1.98258
Range		10.00
Minimum		.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	4.2500
	50	5.7500
	75	6.7500

Politiek zelfvertrouwen

Oorspronkelijke variabelen ‘cv18j047’, ‘cv18j048’, ‘cv18j049’, ‘cv18j050’ ‘cv18j051’ en ‘cv18j052’

		Statistics					
		Parliamentarians do not care about the opinions of people like me	Political parties are only interested in my vote and not in my opinion	People like me have no influence at all on government policy	I am well capable of playing an active role in politics	I have a clear picture of the most important political issues in our country	Politics sometimes seems so complicated that people like me can hardly understand what is going on
N	Valid	6248	6248	6248	6248	6248	6248
	Missing	15	15	15	15	15	15
Mean		1.39	1.29	1.36	1.73	1.43	1.47
Median		1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
Std. Deviation		.488	.455	.480	.442	.495	.499
Range		1	1	1	1	1	1
Minimum		1	1	1	1	1	1
Maximum		2	2	2	2	2	2
Percentiles	25	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
	50	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	75	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv18j047 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv18j048 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv18j049 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv18j050 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv18j051 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_5.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv18j052 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_6.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
  /VARIABLES=Zelfvertrouwen_1 Zelfvertrouwen_2 Zelfvertrouwen_3 Zelfvertrouwen_4  
Zelfvertrouwen_5 Zelfvertrouwen_6
```

```
  /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
  /MODEL=ALPHA
```

```
  /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
  /SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.683	.684	6	Zelfvertrouwen_1	.3955	.48900	5765
			Zelfvertrouwen_2	.2966	.45681	5765
			Zelfvertrouwen_3	.3684	.48242	5765
			Zelfvertrouwen_4	.2784	.44825	5765
			Zelfvertrouwen_5	.5991	.49012	5765
			Zelfvertrouwen_6	.4897	.49994	5765

Inter-Item Correlation Matrix						
	Zelfvertrouwe n_1	Zelfvertrouwe n_2	Zelfvertrouwe n_3	Zelfvertrouwe n_4	Zelfvertrouwe n_5	Zelfvertrouwe n_6
Zelfvertrouwen_1	1.000	.613	.490	.185	.083	.169
Zelfvertrouwen_2	.613	1.000	.509	.201	.097	.169
Zelfvertrouwen_3	.490	.509	1.000	.292	.113	.201
Zelfvertrouwen_4	.185	.201	.292	1.000	.304	.228
Zelfvertrouwen_5	.083	.097	.113	.304	1.000	.330
Zelfvertrouwen_6	.169	.169	.201	.228	.330	1.000

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de zes losse items, met de naam ‘politiek vertrouwen 2018’:

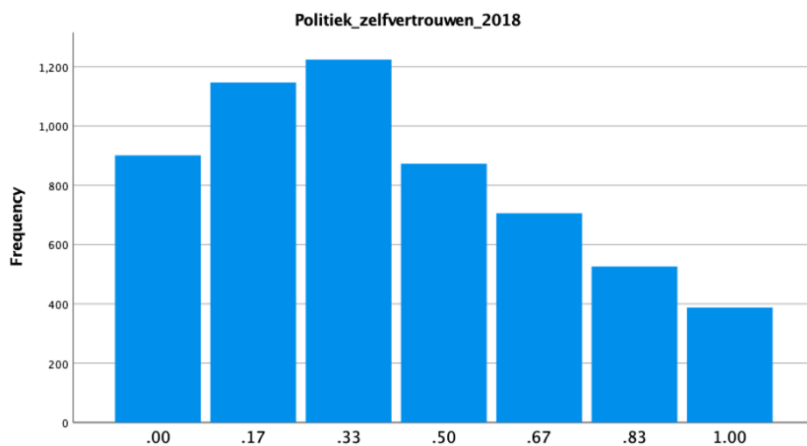
COMPUTE

Politiek_zelfvertrouwen_2018=MEAN(Zelfvertrouwen_1,Zelfvertrouwen_2,Zelfvertrouwen_3,Zelfvertrouwen_4,Zelfvertrouwen_5,Zelfvertrouwen_6).

EXECUTE.

Nieuwe variabele ‘politiek zelfvertrouwen 2018’

Statistics		
Politiek_zelfvertrouwen_2018		
N	Valid	5765
	Missing	0
Mean		.4046
Median		.3333
Std. Deviation		.29725
Range		1.00
Minimum		.00
Maximum		1.00
Percentiles	25	.1667
	50	.3333
	75	.6667

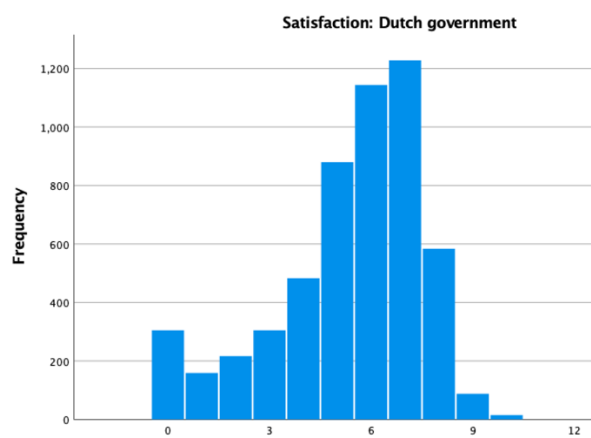
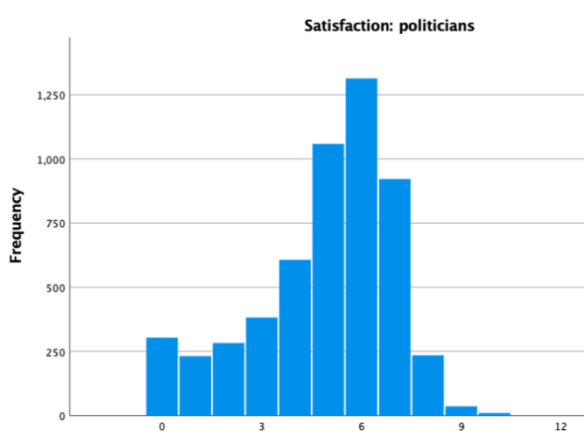
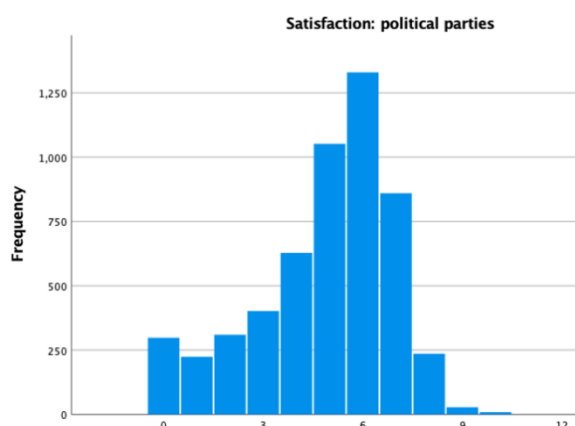
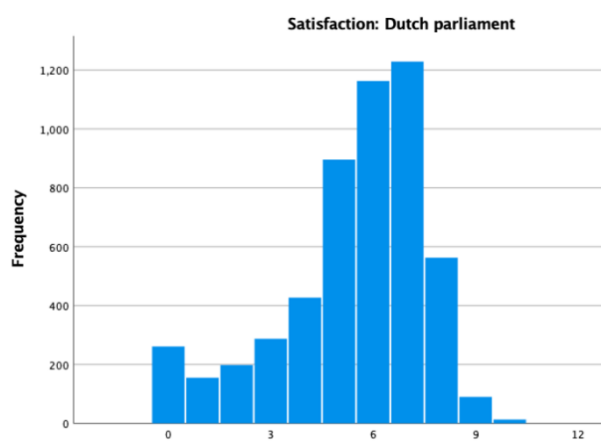

Wave 11

Politieke onvrede

Oorspronkelijke variabelen 'cv19ko030', 'cv19k031', 'cv019k034' en 'cv19k035'

		Statistics			
		Satisfaction: Dutch government	Satisfaction: Dutch parliament	Satisfaction: politicians	Satisfaction: political parties
N	Valid	5408	5282	5384	5377
	Missing	233	359	257	264
Mean		5.35	5.42	4.89	4.85
Median		6.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.204	2.147	2.106	2.091
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	4.00	4.00	4.00	4.00
	50	6.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De waarden zijn gespiegeld. De missende waarden zijn samen met het antwoord ‘ik weet het niet’ gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv19k030 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_1.
```

```
RECODE cv19k031 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_2.
```

```
RECODE cv19k034 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_3.
```

```
RECODE cv19k035 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_4.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
/VARIABLES=Politieke_onvrede_1 Politieke_onvrede_2 Politieke_onvrede_3 Politieke_onvrede_4
```

```
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
/MODEL=ALPHA
```

```
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
/SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N
.965	.965	4	4.6644	2.20656	5200
			4.5883	2.14414	5200
			5.1146	2.10467	5200
			5.1550	2.08665	5200

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam ‘politieke onvrede 2019’:

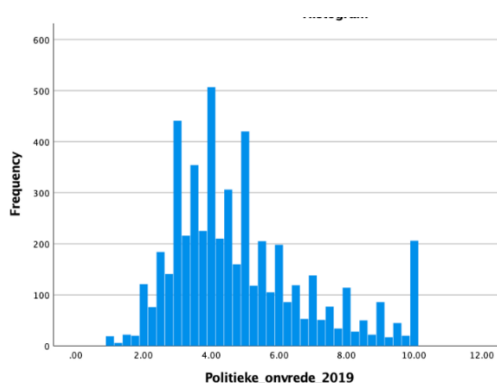
```
COMPUTE
```

```
Politieke_onvrede_2019=MEAN(Politieke_onvrede_1,Politieke_onvrede_2,Politieke_onvrede_3,
```

```
Politieke_onvrede_4).
```

Nieuwe variabele ‘politieke onvrede 2019’

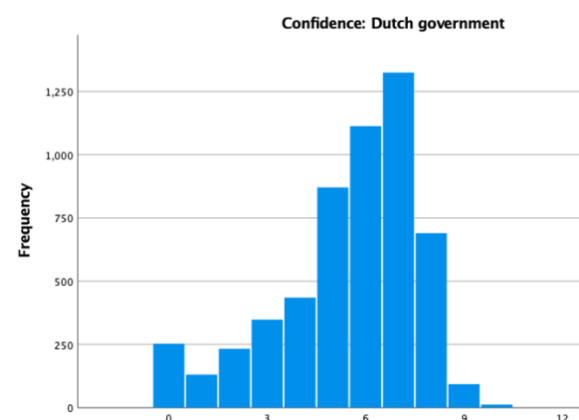
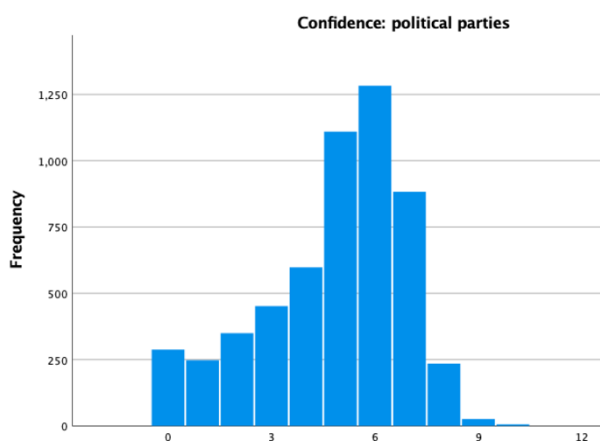
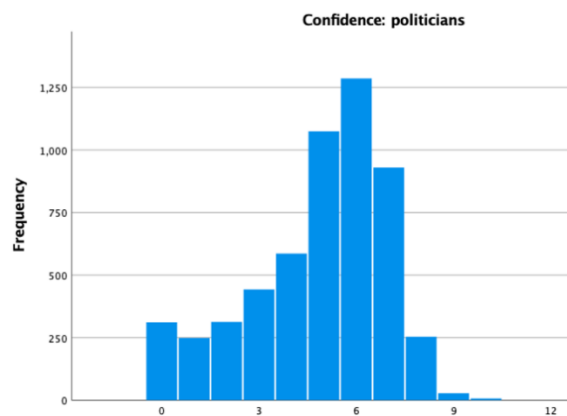
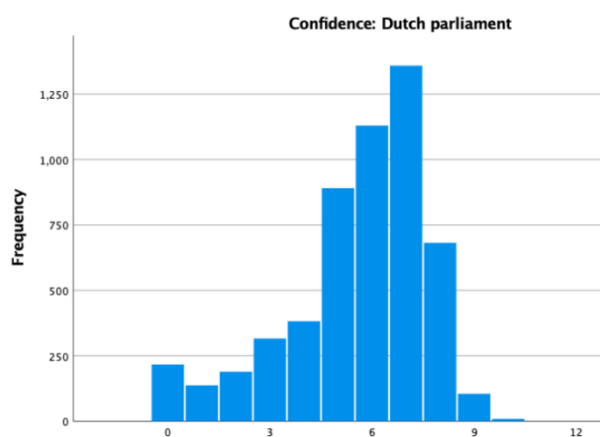
Statistics		
Politieke_onvrede_2019		
N	Valid	5200
	Missing	0
Mean		4.8806
Median		4.5000
Std. Deviation		2.03242
Range		9.00
Minimum		1.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	3.5000
	50	4.5000
	75	6.0000

Politiek vertrouwen

Oorspronkelijke variabelen 'cv19k013', 'cv19k14', 'cv19k017' en 'cv19k018'

		Statistics			
		Confidence: Dutch government	Confidence: Dutch parliament	Confidence: politicians	Confidence: political parties
N	Valid	5504	5417	5482	5479
	Missing	137	224	159	162
Mean		5.48	5.58	4.83	4.80
Median		6.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.152	2.094	2.123	2.093
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	4.00	5.00	4.00	4.00
	50	6.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De waarden zijn gespiegeld. De missende waarden zijn samen met het antwoord ‘ik weet het niet’ gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv19k013 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv19k014 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv19k017 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv19k018 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
/VARIABLES=Politiek_vertrouwen_1 Politiek_vertrouwen_2 Politiek_vertrouwen_3
Politiek_vertrouwen_4
```

```
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
/MODEL=ALPHA
```

```
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
/SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.958	.958	4	Politiek_vertrouwen_1	5.4713	2.16059	5200
			Politiek_vertrouwen_2	5.5790	2.10055	5200
			Politiek_vertrouwen_3	4.8302	2.13008	5200
			Politiek_vertrouwen_4	4.7987	2.09700	5200

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam ‘politiek vertrouwen 2019’:

```
COMPUTE
```

```
Politiek_vertrouwen_2019=MEAN(Politiek_vertrouwen_1,Politiek_vertrouwen_2,Politiek_vertrouwen_3,
Politiek_vertrouwen_4).
```

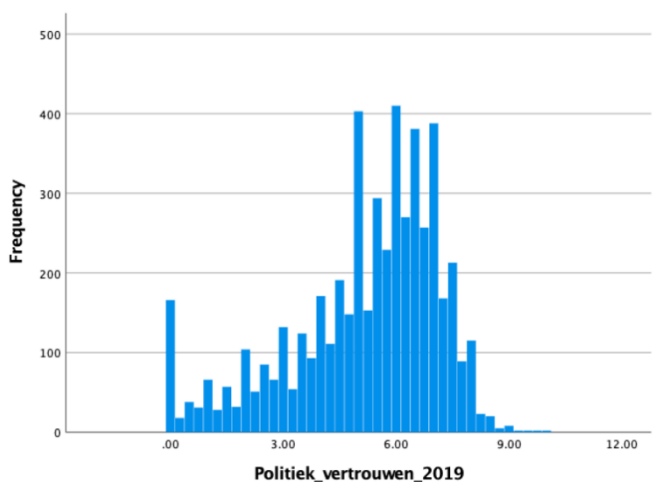
```
EXECUTE.
```

Nieuwe variabele ‘politiek vertrouwen 2019’

Statistics

Politiek_vertrouwen_2019

N	Valid	5200
	Missing	0
Mean		5.1698
Median		5.5000
Std. Deviation		2.00042
Range		10.00
Minimum		.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	4.0000
	50	5.5000
	75	6.5000

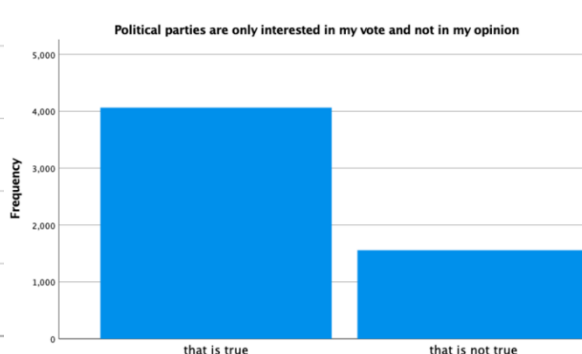
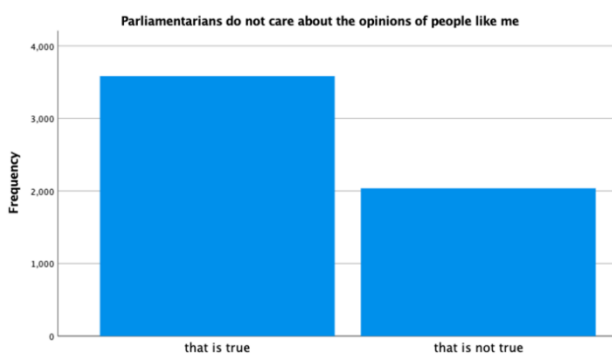

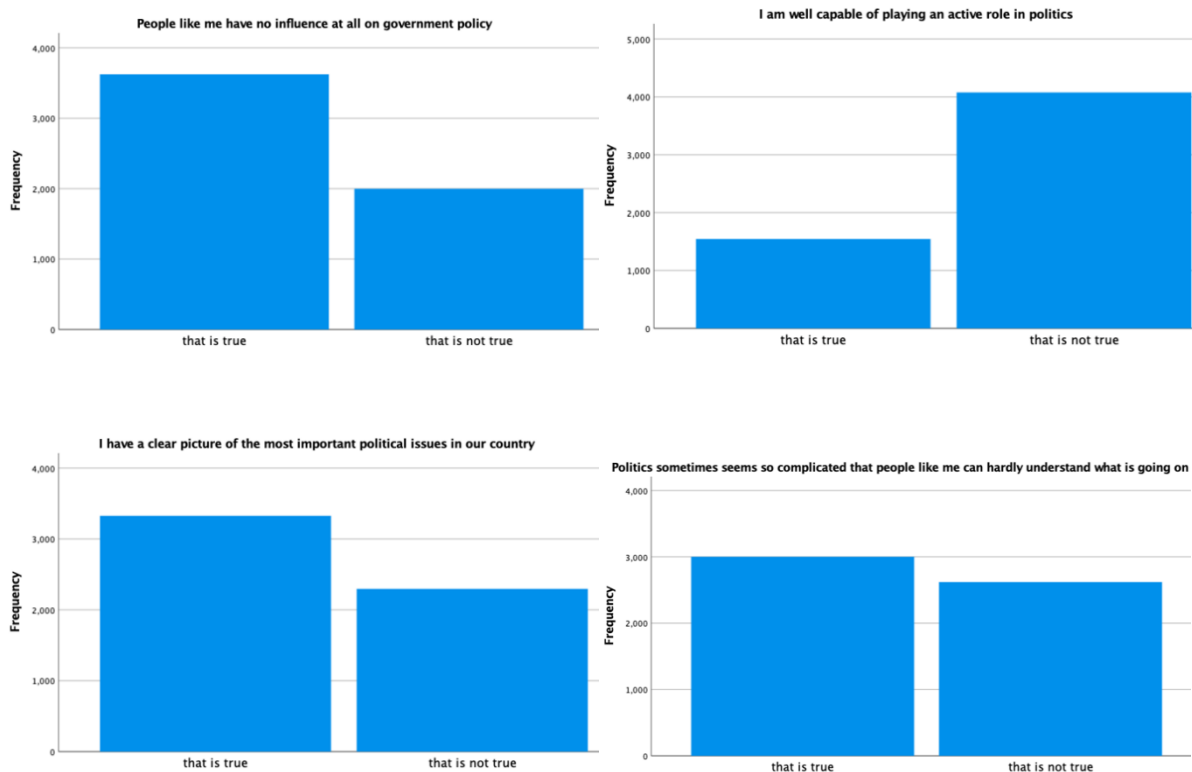
Politiek zelfvertrouwen

Oorspronkelijke variabelen ‘cv19k047’, ‘cv19k048’, ‘cv19k049’, ‘cv19k050’, ‘cv19k051’ en ‘cv19k052’

Statistics

		Parliamentarians do not care about the opinions of people like me	Political parties are only interested in my vote and not in my opinion	People like me have no influence at all on government policy	I am well capable of playing an active role in politics	I have a clear picture of the most important political issues in our country	Politics sometimes seems so complicated that people like me can hardly understand what is going on
N	Valid	5622	5622	5622	5622	5622	5622
	Missing	19	19	19	19	19	19
Mean		1.36	1.28	1.36	1.73	1.41	1.47
Median		1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
Std. Deviation		.481	.448	.479	.446	.492	.499
Range		1	1	1	1	1	1
Minimum		1	1	1	1	1	1
Maximum		2	2	2	2	2	2
Percentiles	25	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
	50	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	75	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv19k047 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv19k048 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv19k049 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv19k050 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv19k051 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_5.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv19k052 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_6.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
  /VARIABLES=Zelfvertrouwen_1 Zelfvertrouwen_2 Zelfvertrouwen_3 Zelfvertrouwen_4  
  Zelfvertrouwen_5 Zelfvertrouwen_6
```

```

/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
/SUMMARY=TOTAL.
    
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.677	.679	6	Zelfvertrouwen_1	.3667	.48196	5200
			Zelfvertrouwen_2	.2810	.44951	5200
			Zelfvertrouwen_3	.3629	.48088	5200
			Zelfvertrouwen_4	.2862	.45201	5200
			Zelfvertrouwen_5	.6215	.48505	5200
			Zelfvertrouwen_6	.4844	.49981	5200

Inter-Item Correlation Matrix						
	Zelfvertrouwe n_1	Zelfvertrouwe n_2	Zelfvertrouwe n_3	Zelfvertrouwe n_4	Zelfvertrouwe n_5	Zelfvertrouwe n_6
Zelfvertrouwen_1	1.000	.607	.483	.182	.074	.190
Zelfvertrouwen_2	.607	1.000	.476	.181	.071	.185
Zelfvertrouwen_3	.483	.476	1.000	.297	.109	.210
Zelfvertrouwen_4	.182	.181	.297	1.000	.269	.239
Zelfvertrouwen_5	.074	.071	.109	.269	1.000	.337
Zelfvertrouwen_6	.190	.185	.210	.239	.337	1.000

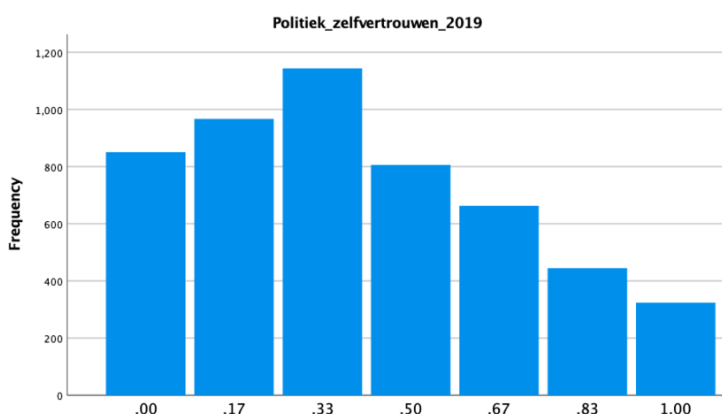
Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de zes losse items, met de naam 'politiek zelfvertrouwen 2019':

```

COMPUTE
Politiek_zelfvertrouwen_2019=MEAN(Zelfvertrouwen_1,Zelfvertrouwen_2,Zelfvertrouwen_3,Zelfvertrouwen_4,Zelfvertrouwen_5,Zelfvertrouwen_6).
    
```

Nieuwe variabele 'politiek zelfvertrouwen 2019'

Statistics		
Politiek_zelfvertrouwen_2019		
N	Valid	5200
	Missing	0
Mean		.4004
Median		.3333
Std. Deviation		.29397
Range		1.00
Minimum		.00
Maximum		1.00
Percentiles	25	.1667
	50	.3333
	75	.6667

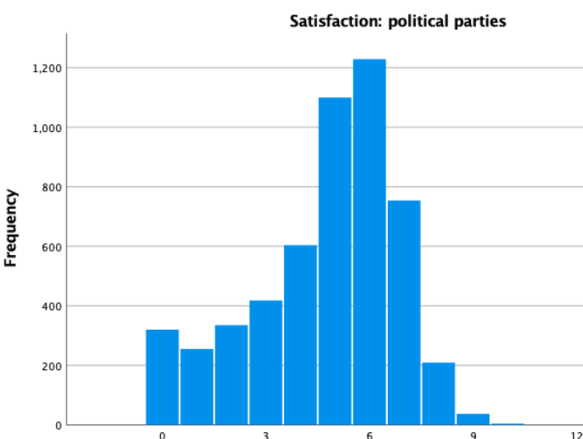
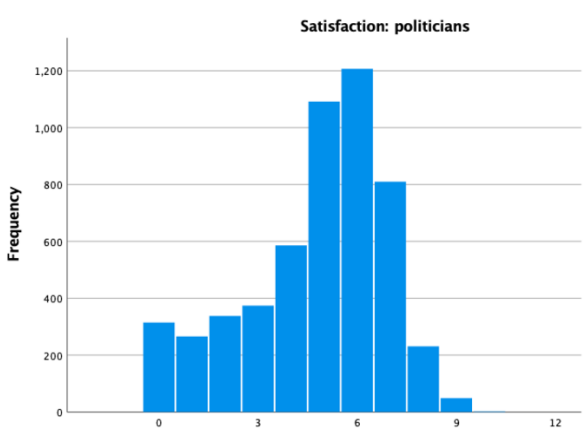
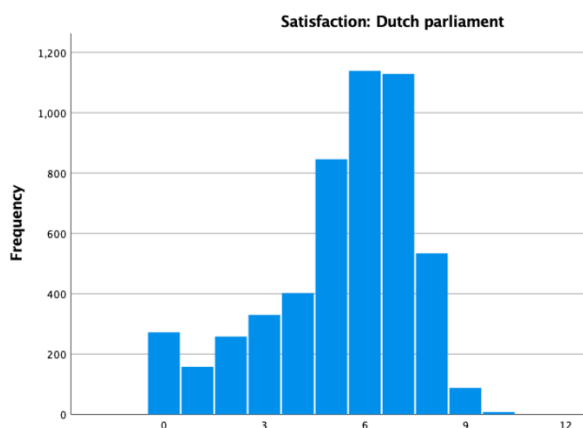
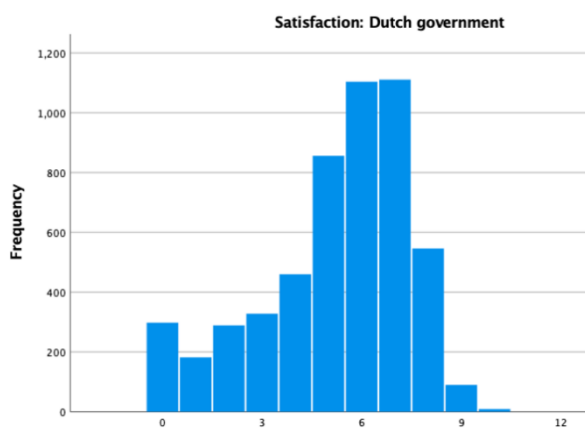

Wave 12

Politieke onvrede

Oorspronkelijke variabelen 'cv201o030', 'cv201o31', 'cv0201o34' en 'cv201o35'

		Statistics			
		Satisfaction: Dutch government	Satisfaction: Dutch parliament	Satisfaction: politicians	Satisfaction: political parties
N	Valid	5273	5164	5270	5265
	Missing	1013	1122	1016	1021
Mean		5.22	5.30	4.76	4.71
Median		6.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.246	2.199	2.148	2.124
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	4.00	4.00	4.00	3.00
	50	6.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De waarden zijn gespiegeld. De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

RECODE cv201o30 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_1.

RECODE cv20i031 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_2.

EXECUTE.

RECODE cv20i034 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_3.

EXECUTE.

RECODE cv20i035 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_4.

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

RELIABILITY

```

/VARIABLES=Politieke_onvrede_1 Politieke_onvrede_2 Politieke_onvrede_3 Politieke_onvrede_4
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
/SUMMARY=TOTAL.
    
```

Reliability Statistics			Item Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N
.963	.963	4	4.7899	2.25212	5087
			4.7043	2.20023	5087
			5.2386	2.15038	5087
			5.2894	2.12155	5087

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politieke onvrede 2020':

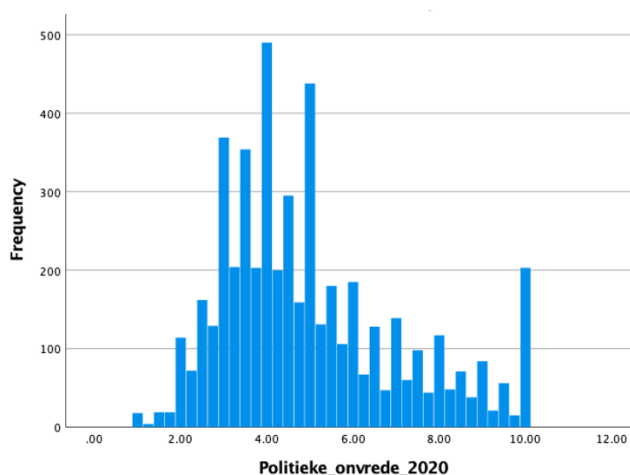
COMPUTE

```

Politieke_onvrede_2019=MEAN(Politieke_onvrede_1,Politieke_onvrede_2,Politieke_onvrede_3,
    Politieke_onvrede_4).
    
```

Nieuwe variabele 'politieke onvrede 2020'

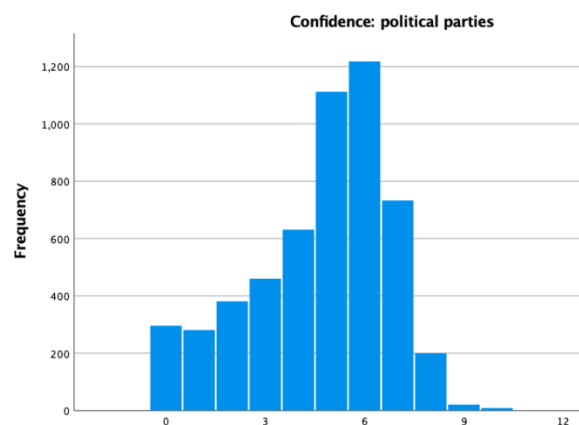
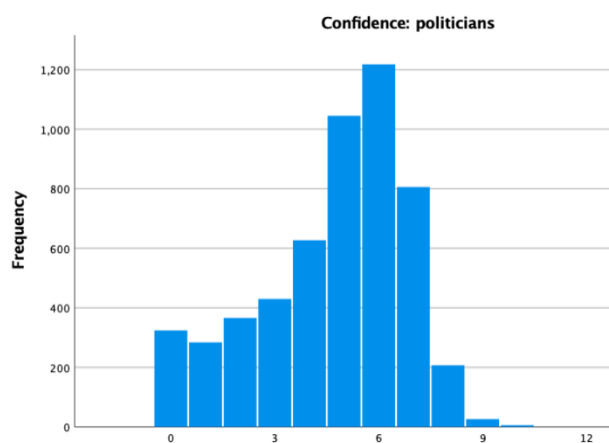
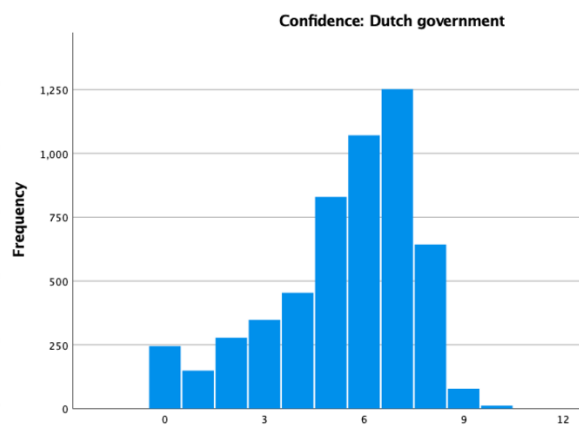
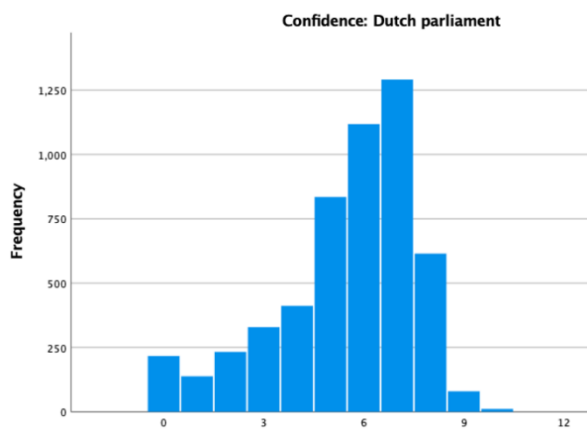
Statistics		
Politieke_onvrede_2020		
N	Valid	5087
	Missing	0
Mean		5.0056
Median		4.5000
Std. Deviation		2.06979
Range		9.00
Minimum		1.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	3.5000
	50	4.5000
	75	6.0000

Politiek vertrouwen

Oorspronkelijke variabelen ‘cv201013’, ‘cv20114’, ‘cv201017’ en ‘cv201018’

		Statistics			
		Confidence: Dutch government	Confidence: Dutch parliament	Confidence: politicians	Confidence: political parties
N	Valid	5360	5279	5339	5342
	Missing	926	1007	947	944
Mean		5.39	5.48	4.67	4.65
Median		6.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.180	2.116	2.146	2.104
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	4.00	4.00	3.00	3.00
	50	6.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn samen met het antwoord ‘ik weet het niet’ gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv201013 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv20l014 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_2.
EXECUTE.
```

```
RECODE cv20l017 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_3.
EXECUTE.
```

```
RECODE cv20l018 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_4.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
  /VARIABLES=Politiek_vertrouwen_1 Politiek_vertrouwen_2 Politiek_vertrouwen_3
  Politiek_vertrouwen_4
```

```
  /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
  /MODEL=ALPHA
```

```
  /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
  /SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.955	.955	4	Politiek_vertrouwen_1	5.3768	2.19079	5087
			Politiek_vertrouwen_2	5.4759	2.12539	5087
			Politiek_vertrouwen_3	4.6762	2.15519	5087
			Politiek_vertrouwen_4	4.6544	2.10576	5087

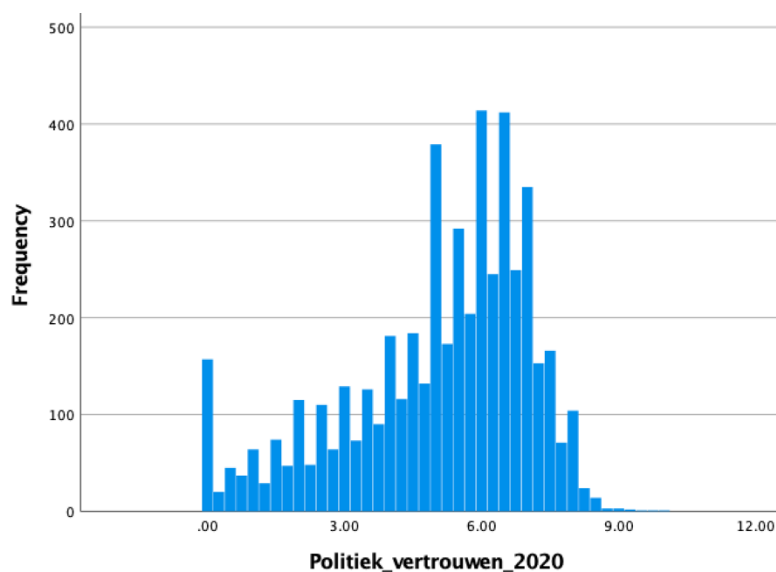
Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politiek vertrouwen 2020':

```
COMPUTE
```

```
  Politiek_vertrouwen_2020=MEAN(Politiek_vertrouwen_1,Politiek_vertrouwen_2,Politiek_vertrouwen_3,
  Politiek_vertrouwen_4).
```

Nieuwe variabele 'politiek vertrouwen 2020'

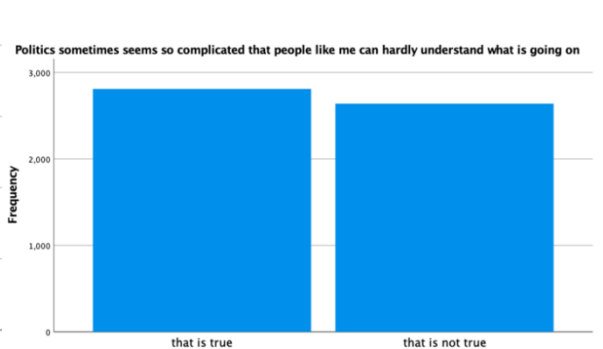
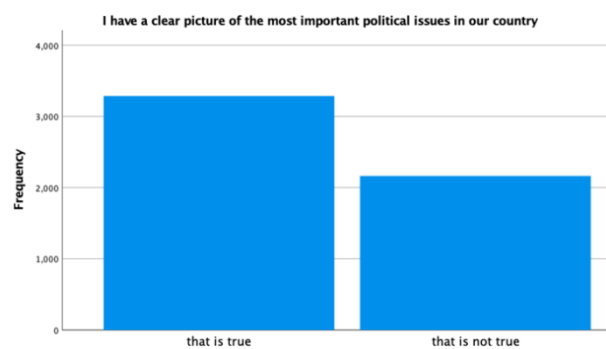
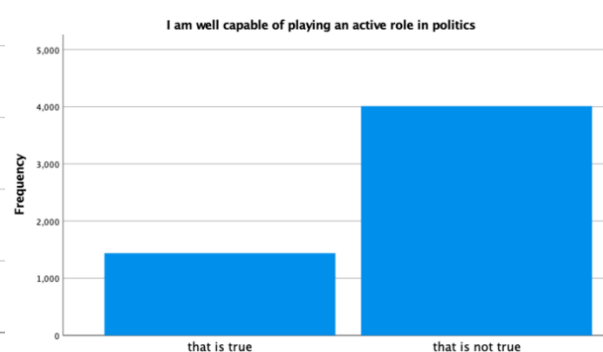
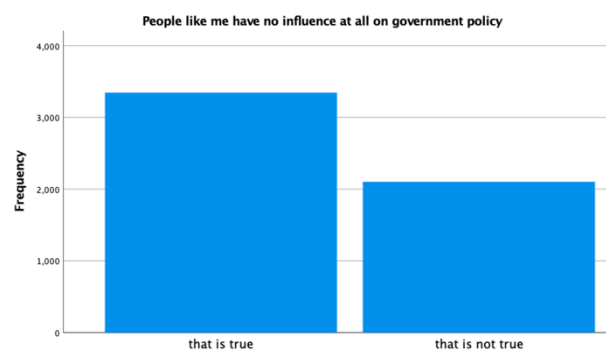
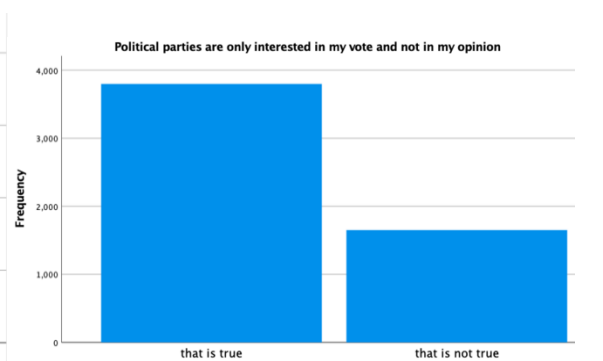
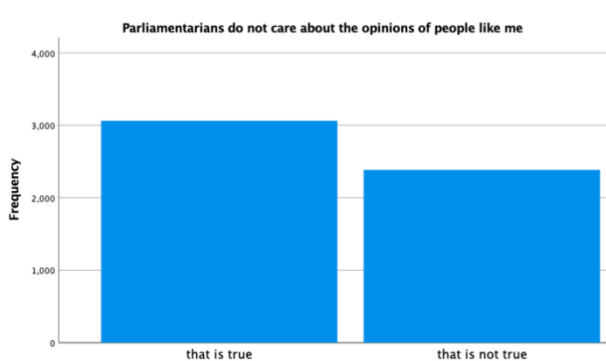
Statistics		
Politiek_vertrouwen_2020		
N	Valid	5087
	Missing	0
Mean		5.0459
Median		5.5000
Std. Deviation		2.01169
Range		10.00
Minimum		.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	4.0000
	50	5.5000
	75	6.5000

Politiek zelfvertrouwen

Oorspronkelijke variabelen ‘cv201047’, ‘cv201048’, ‘cv201049’, ‘cv201050’, ‘cv201051’ en ‘cv201052’

		Statistics					
		Parliamentarians do not care about the opinions of people like me	Political parties are only interested in my vote and not in my opinion	People like me have no influence at all on government policy	I am well capable of playing an active role in politics	I have a clear picture of the most important political issues in our country	Politics sometimes seems so complicated that people like me can hardly understand what is going on
N	Valid	5450	5450	5450	5450	5450	5450
	Missing	836	836	836	836	836	836
Mean		1.44	1.30	1.39	1.74	1.40	1.48
Median		1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
Std. Deviation		.496	.460	.487	.441	.489	.500
Range		1	1	1	1	1	1
Minimum		1	1	1	1	1	1
Maximum		2	2	2	2	2	2
Percentiles	25	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
	50	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	1.00
	75	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv20l047 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv20l048 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv20l049 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv20l050 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv20l051 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_5.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv20lk052 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_6.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
  /VARIABLES=Zelfvertrouwen_1 Zelfvertrouwen_2 Zelfvertrouwen_3 Zelfvertrouwen_4  
Zelfvertrouwen_5 Zelfvertrouwen_6
```

```
  /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
  /MODEL=ALPHA
```

```
  /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
  /SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.693	.693	6	Zelfvertrouwen_1	.4407	.49652	5087
			Zelfvertrouwen_2	.3078	.46165	5087
			Zelfvertrouwen_3	.3892	.48762	5087
			Zelfvertrouwen_4	.2738	.44597	5087
			Zelfvertrouwen_5	.6277	.48347	5087
			Zelfvertrouwen_6	.5017	.50005	5087

Inter-Item Correlation Matrix						
	Zelfvertrouwe n_1	Zelfvertrouwe n_2	Zelfvertrouwe n_3	Zelfvertrouwe n_4	Zelfvertrouwe n_5	Zelfvertrouwe n_6
Zelfvertrouwen_1	1.000	.660	.555	.186	.087	.182
Zelfvertrouwen_2	.660	1.000	.509	.187	.085	.207
Zelfvertrouwen_3	.555	.509	1.000	.263	.118	.228
Zelfvertrouwen_4	.186	.187	.263	1.000	.286	.216
Zelfvertrouwen_5	.087	.085	.118	.286	1.000	.333
Zelfvertrouwen_6	.182	.207	.228	.216	.333	1.000

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de zes losse items, met de naam ‘politiek zelfvertrouwen 2020’:

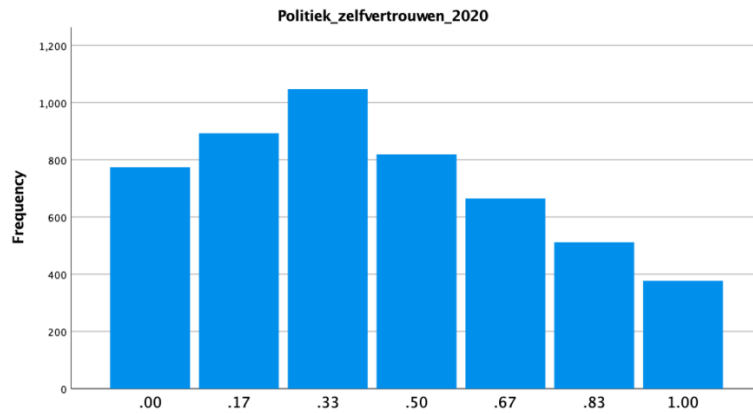
COMPUTE

Politiek_zelfvertrouwen_2020=MEAN(Zelfvertrouwen_1,Zelfvertrouwen_2,Zelfvertrouwen_3,Zelfvertrouwen_4,Zelfvertrouwen_5,Zelfvertrouwen_6).

EXECUTE.

Nieuwe variabele ‘politiek zelfvertrouwen 2020’

Statistics		
Politiek_zelfvertrouwen_2020		
N	Valid	5087
	Missing	0
Mean		.4235
Median		.3333
Std. Deviation		.30128
Range		1.00
Minimum		.00
Maximum		1.00
Percentiles	25	.1667
	50	.3333
	75	.6667

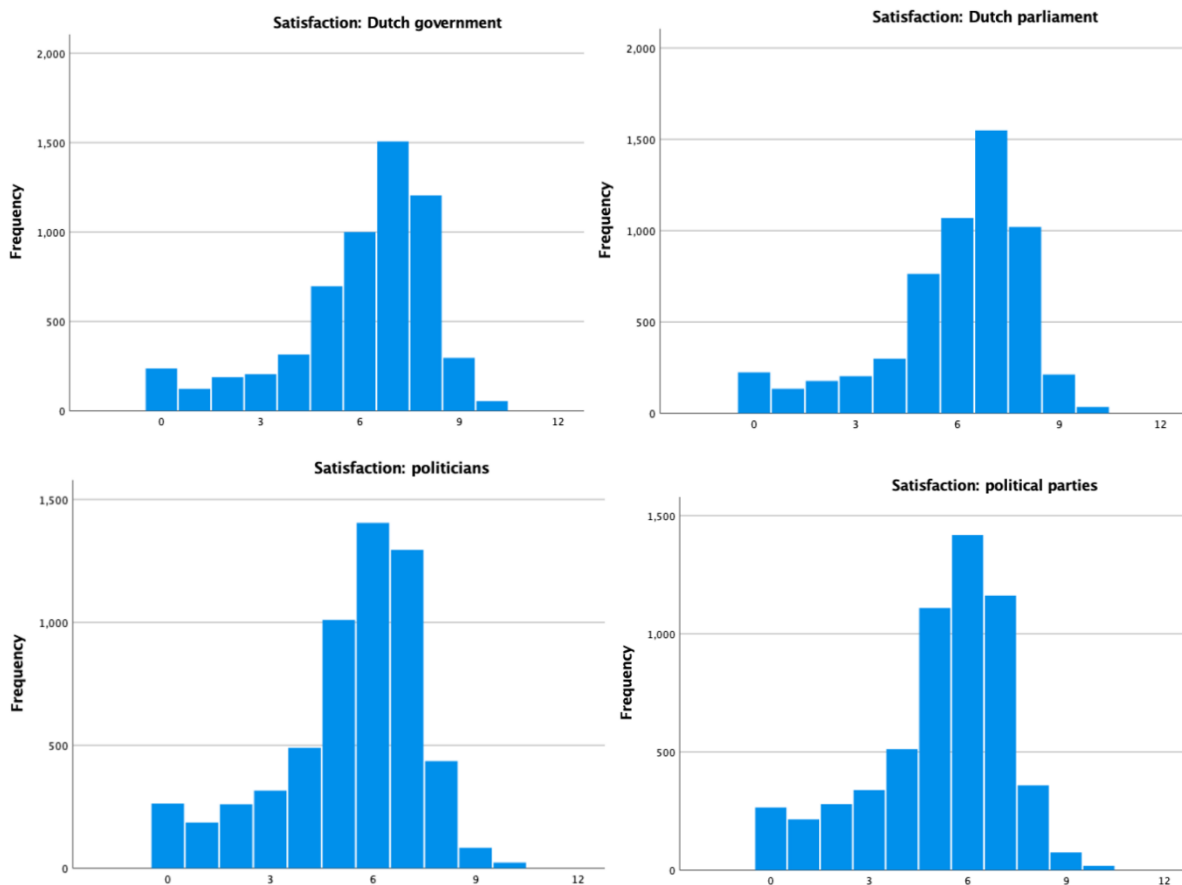

Wave 13

Politieke onvrede

Oorspronkelijke variabelen 'cv21m030', 'cv21m031', 'cv021m034' en 'cv21m035'

		Statistics			
		Satisfaction: Dutch government	Satisfaction: Dutch parliament	Satisfaction: politicians	Satisfaction: political parties
N	Valid	5827	5685	5767	5751
	Missing	496	638	556	572
Mean		6.05	5.94	5.31	5.17
Median		7.00	6.00	6.00	6.00
Std. Deviation		2.202	2.143	2.103	2.094
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	5.00	5.00	4.00	4.00
	50	7.00	6.00	6.00	6.00
	75	8.00	7.00	7.00	7.00

Bewerkingen

De waarden zijn gespiegeld. De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv21m030 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_1.
```

RECODE cv21m031 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_2.

EXECUTE.

RECODE cv21m034 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_3.

EXECUTE.

RECODE cv21m035 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_4.

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

RELIABILITY

```

/VARIABLES=Politieke_onvrede_1 Politieke_onvrede_2 Politieke_onvrede_3 Politieke_onvrede_4
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
/SUMMARY=TOTAL.
    
```

Reliability Statistics			Item Statistics		
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N
.961	.961	4	3.9622	2.19586	5585
			4.0630	2.12747	5585
			4.6883	2.09303	5585
			4.8143	2.08283	5585

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politieke onvrede 2021':

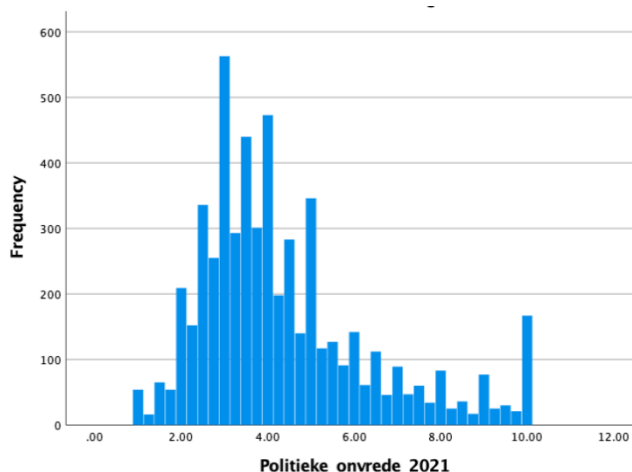
COMPUTE

```

Politieke_onvrede_2021=MEAN(Politieke_onvrede_1,Politieke_onvrede_2,Politieke_onvrede_3,
    Politieke_onvrede_4).
    
```

Nieuwe variabele 'politieke onvrede 2021'

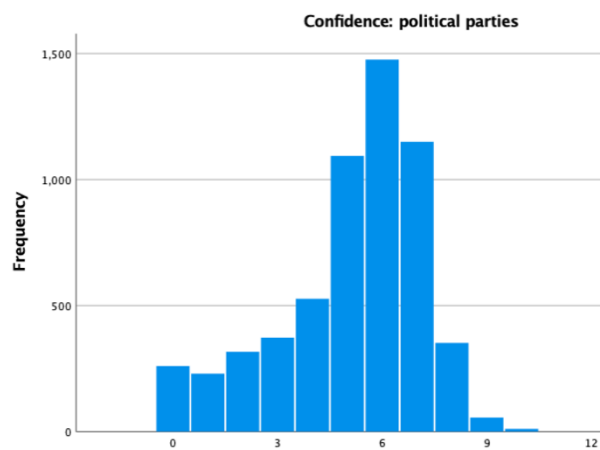
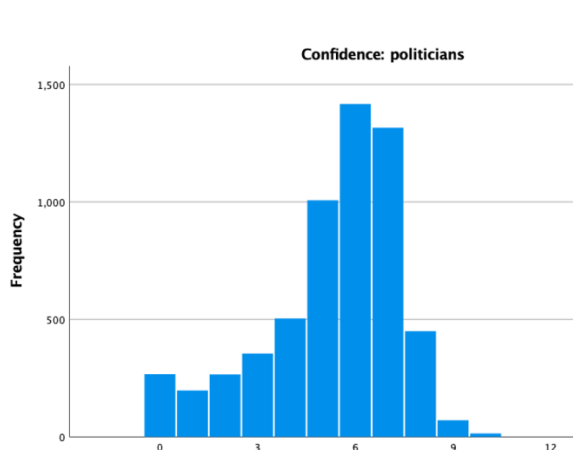
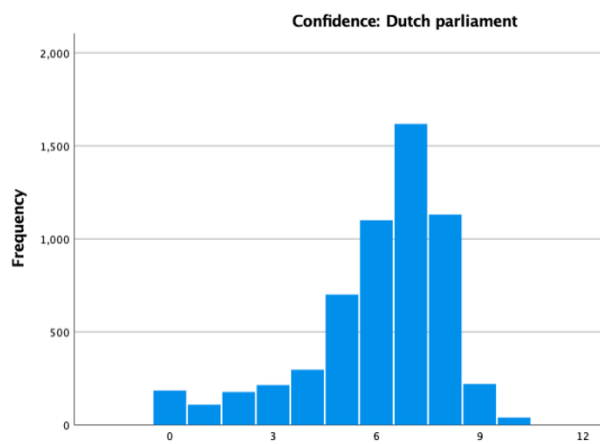
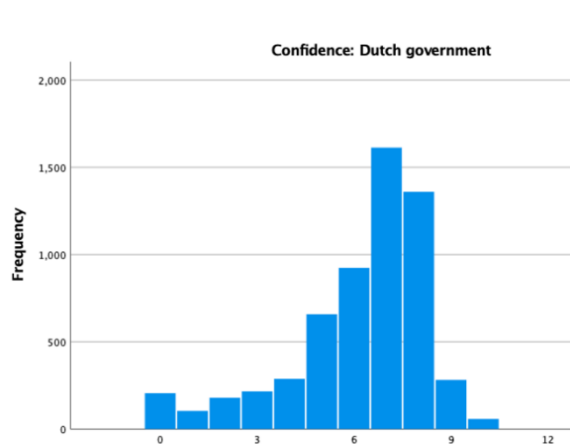
Statistics		
Politieke_onvrede_2021		
N	Valid	5585
	Missing	0
Mean		4.3820
Median		4.0000
Std. Deviation		2.01155
Range		9.00
Minimum		1.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	3.0000
	50	4.0000
	75	5.2500

Politiek vertrouwen

Oorspronkelijke variabelen 'cv21m013', 'cv21m14', 'cv21m017' en 'cv21m018'

		Statistics			
		Confidence: Dutch government	Confidence: Dutch parliament	Confidence: politicians	Confidence: political parties
N	Valid	5889	5792	5866	5846
	Missing	434	531	457	477
Mean		6.18	6.07	5.28	5.11
Median		7.00	7.00	6.00	6.00
Std. Deviation		2.141	2.068	2.104	2.084
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	5.00	5.00	4.00	4.00
	50	7.00	7.00	6.00	6.00
	75	8.00	7.00	7.00	7.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv21m013 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```



```
RECODE cv21m014 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_2.
EXECUTE.
```

```
RECODE cv21m017 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_3.
EXECUTE.
```

```
RECODE cv21m018 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_4.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
  /VARIABLES=Politiek_vertrouwen_1 Politiek_vertrouwen_2 Politiek_vertrouwen_3
  Politiek_vertrouwen_4
```

```
  /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
  /MODEL=ALPHA
```

```
  /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
  /SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.956	.956	4	Politiek_vertrouwen_1	6.1767	2.14877	5585
			Politiek_vertrouwen_2	6.0731	2.06755	5585
			Politiek_vertrouwen_3	5.2808	2.10359	5585
			Politiek_vertrouwen_4	5.1280	2.07935	5585

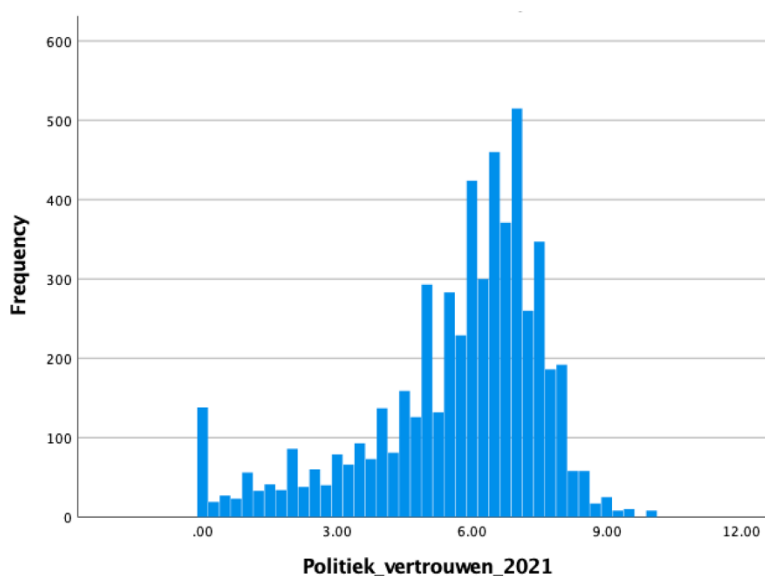
Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politiek vertrouwen 2021':

```
COMPUTE
```

```
  Politiek_vertrouwen_2021=MEAN(Politiek_vertrouwen_1,Politiek_vertrouwen_2,Politiek_vertrouwen_3,
  Politiek_vertrouwen_4).
```

Nieuwe variabele 'politiek vertrouwen 2021'

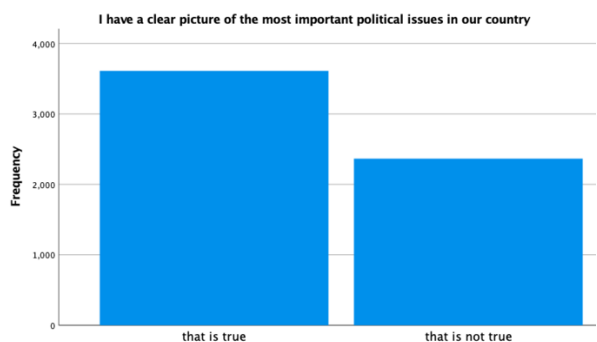
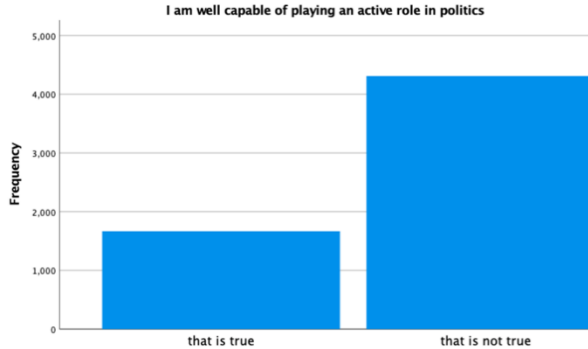
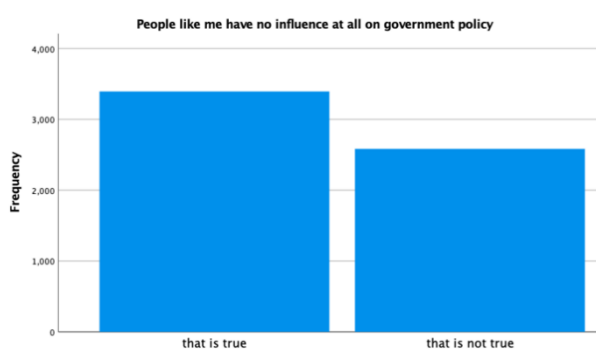
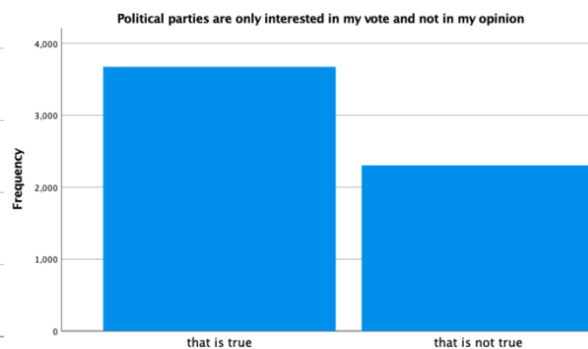
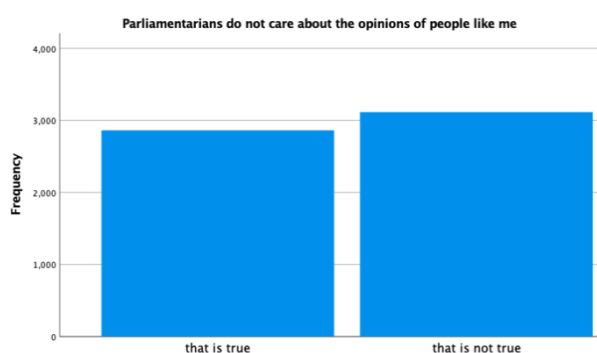
Statistics		
Politiek_vertrouwen_2021		
N	Valid	5585
	Missing	0
Mean		5.6646
Median		6.2500
Std. Deviation		1.97433
Range		10.00
Minimum		.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	4.7500
	50	6.2500
	75	7.0000

Politiek zelfvertrouwen

Oorspronkelijke variabelen ‘cv21m047’, ‘cv21m048’, ‘cv21m049’, ‘cv21m050’ ‘cv21m051’ en ‘cv21m052’

		Statistics					
		Parliamentarians do not care about the opinions of people like me	Political parties are only interested in my vote and not in my opinion	People like me have no influence at all on government policy	I am well capable of playing an active role in politics	I have a clear picture of the most important political issues in our country	Politics sometimes seems so complicated that people like me can hardly understand what is going on
N	Valid	5978	5978	5978	5978	5978	5978
	Missing	345	345	345	345	345	345
Mean		1.52	1.39	1.43	1.72	1.40	1.51
Median		2.00	1.00	1.00	2.00	1.00	2.00
Std. Deviation		.500	.487	.495	.448	.489	.500
Range		1	1	1	1	1	1
Minimum		1	1	1	1	1	1
Maximum		2	2	2	2	2	2
Percentiles	25	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
	50	2.00	1.00	1.00	2.00	1.00	2.00
	75	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv21m047 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv21m048 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv21m049 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv21m050 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv21m051 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_5.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv21m052 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_6.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
  /VARIABLES=Zelfvertrouwen_1 Zelfvertrouwen_2 Zelfvertrouwen_3 Zelfvertrouwen_4  
Zelfvertrouwen_5 Zelfvertrouwen_6
```

```
  /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
  /MODEL=ALPHA
```

```
  /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
  /SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.682	.680	6	Zelfvertrouwen_1	.5275	.49929	5585
			Zelfvertrouwen_2	.3919	.48823	5585
			Zelfvertrouwen_3	.4423	.49670	5585
			Zelfvertrouwen_4	.2895	.45358	5585
			Zelfvertrouwen_5	.6267	.48373	5585
			Zelfvertrouwen_6	.5262	.49936	5585

Inter-Item Correlation Matrix						
	Zelfvertrouwe n_1	Zelfvertrouwe n_2	Zelfvertrouwe n_3	Zelfvertrouwe n_4	Zelfvertrouwe n_5	Zelfvertrouwe n_6
Zelfvertrouwen_1	1.000	.670	.546	.134	.076	.183
Zelfvertrouwen_2	.670	1.000	.519	.153	.074	.190
Zelfvertrouwen_3	.546	.519	1.000	.253	.119	.230
Zelfvertrouwen_4	.134	.153	.253	1.000	.273	.185
Zelfvertrouwen_5	.076	.074	.119	.273	1.000	.310
Zelfvertrouwen_6	.183	.190	.230	.185	.310	1.000

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de zes losse items, met de naam ‘politiek zelfvertrouwen 2021’:

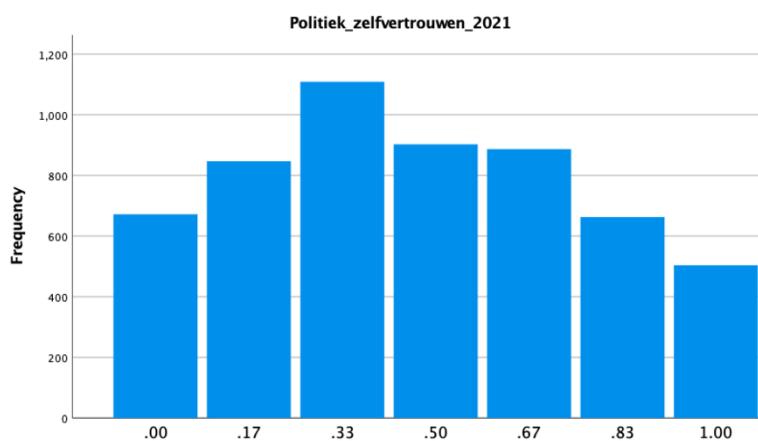
COMPUTE

Politiek_zelfvertrouwen_2021=MEAN(Zelfvertrouwen_1,Zelfvertrouwen_2,Zelfvertrouwen_3,Zelfvertrouwen_4,Zelfvertrouwen_5,Zelfvertrouwen_6).

EXECUTE.

Nieuwe variabele ‘politiek zelfvertrouwen 2021’

Statistics		
Politiek_zelfvertrouwen_2021		
N	Valid	5585
	Missing	0
Mean		.4674
Median		.5000
Std. Deviation		.30259
Range		1.00
Minimum		.00
Maximum		1.00
Percentiles	25	.1667
	50	.5000
	75	.6667

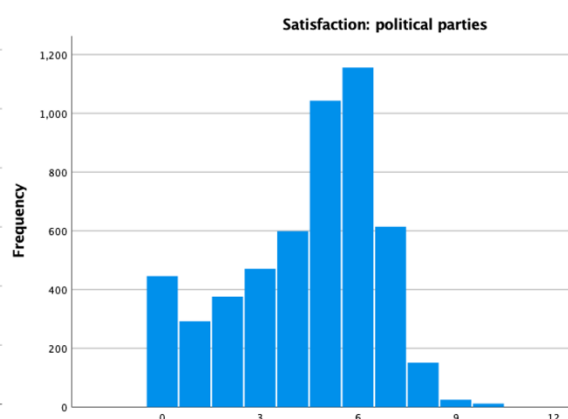
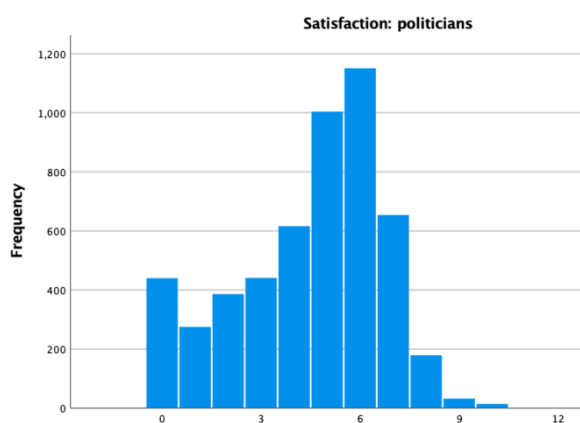
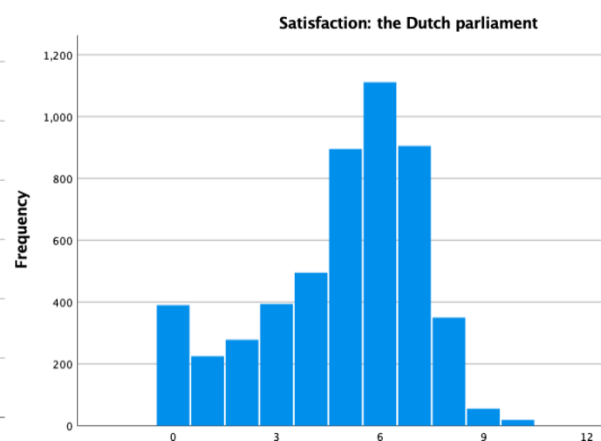
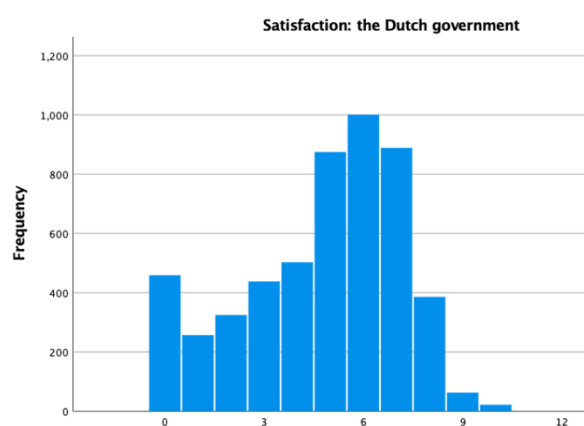

Wave 14

Politieke onvrede

Oorspronkelijke variabelen 'cv22no030', 'cv22n031', 'cv22n034' en 'cv22n035'

		Statistics			
		Satisfaction: the Dutch government	Satisfaction: the Dutch parliament	Satisfaction: politicians	Satisfaction: political parties
N	Valid	5218	5117	5192	5185
	Missing	408	509	434	441
Mean		4.74	4.87	4.47	4.41
Median		5.00	5.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.398	2.300	2.239	2.220
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	3.00	3.00	3.00	3.00
	50	5.00	5.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De waarden zijn gespiegeld. De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv22n030 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_1.
```

```
EXECUTE.
```

RECODE cv22n031 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_2.

EXECUTE.

RECODE cv22n034 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_3.

EXECUTE.

RECODE cv22n035 (0=10) (1=9) (2=8) (3=7) (4=6) (5=5) (6=4) (7=3) (8=2) (9=1) (10=1)
(ELSE=SYSMIS) INTO Politieke_onvrede_4.

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

RELIABILITY

```

/VARIABLES=Politieke_onvrede_1 Politieke_onvrede_2 Politieke_onvrede_3 Politieke_onvrede_4
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
/MODEL=ALPHA
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
/SUMMARY=TOTAL.
    
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.964	.964	4	Politieke_onvrede_1	5.2763	2.39743	5024
			Politieke_onvrede_2	5.1459	2.29560	5024
			Politieke_onvrede_3	5.5340	2.23336	5024
			Politieke_onvrede_4	5.5938	2.21508	5024

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politieke onvrede 2022':

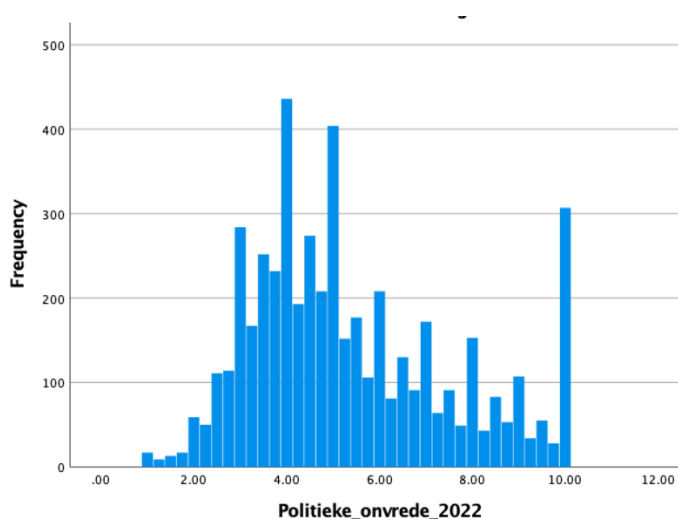
COMPUTE

```

Politieke_onvrede_2022=MEAN(Politieke_onvrede_1,Politieke_onvrede_2,Politieke_onvrede_3,
    Politieke_onvrede_4).
    
```

Nieuwe variabele 'politieke onvrede 2022'

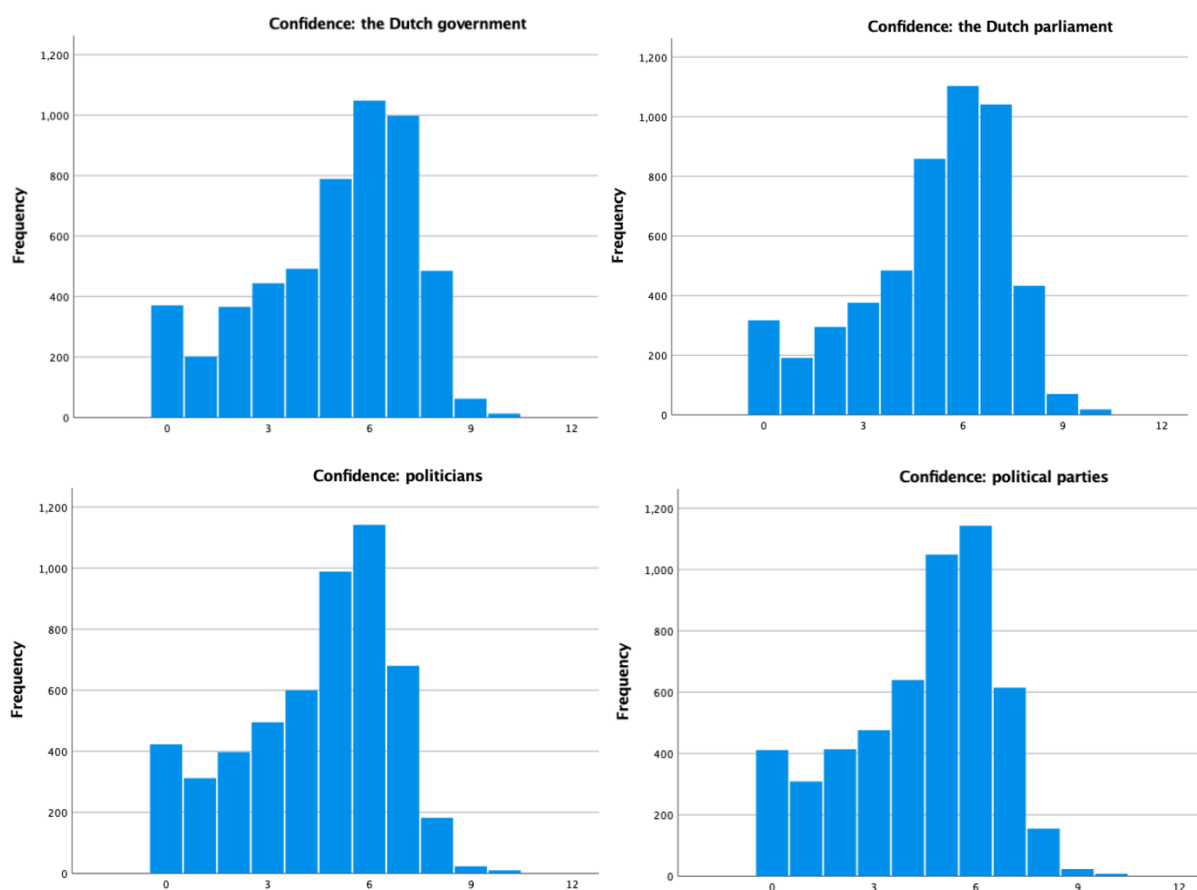
Statistics		
Politieke_onvrede_2022		
N	Valid	5024
	Missing	0
Mean		5.3875
Median		5.0000
Std. Deviation		2.17108
Range		9.00
Minimum		1.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	3.7500
	50	5.0000
	75	6.7500

Politiek vertrouwen

Oorspronkelijke variabelen 'cv22n013', 'cv22n14', 'cv22n017' en 'cv22n018'

		Statistics			
		Confidence: the Dutch government	Confidence: the Dutch parliament	Confidence: politicians	Confidence: political parties
N	Valid	5270	5187	5253	5243
	Missing	356	439	373	383
Mean		4.94	5.07	4.44	4.40
Median		5.00	6.00	5.00	5.00
Std. Deviation		2.337	2.253	2.233	2.191
Range		10	10	10	10
Minimum		0	0	0	0
Maximum		10	10	10	10
Percentiles	25	3.00	4.00	3.00	3.00
	50	5.00	6.00	5.00	5.00
	75	7.00	7.00	6.00	6.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn samen met het antwoord 'ik weet het niet' gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv22n013 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv22n014 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv22n017 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_3.
EXECUTE.
```

```
RECODE cv22n018 (0 thru 10=Copy) (ELSE=SYSMIS) INTO Politiek_vertrouwen_4.
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
/VARIABLES=Politiek_vertrouwen_1 Politiek_vertrouwen_2 Politiek_vertrouwen_3
Politiek_vertrouwen_4
```

```
/SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
/MODEL=ALPHA
```

```
/STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
/SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.958	.958	4	Politiek_vertrouwen_1	4.9270	2.34816	5024
			Politiek_vertrouwen_2	5.0639	2.26137	5024
			Politiek_vertrouwen_3	4.4337	2.23905	5024
			Politiek_vertrouwen_4	4.3931	2.19689	5024

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de vier losse items, met de naam 'politiek vertrouwen 2022':

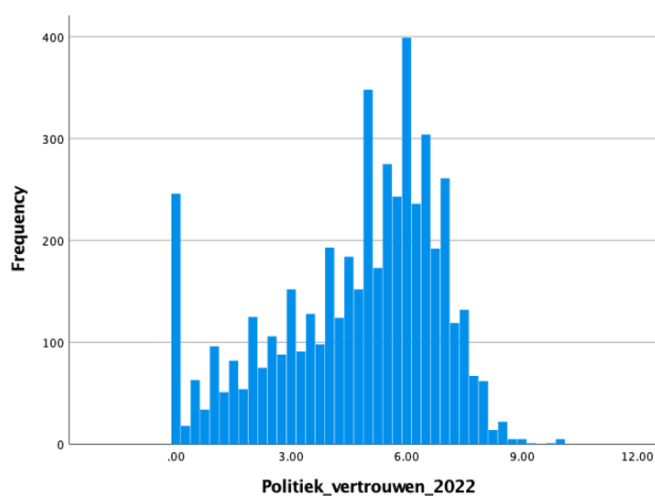
```
COMPUTE
```

```
Politiek_vertrouwen_2022=MEAN(Politiek_vertrouwen_1,Politiek_vertrouwen_2,Politiek_vertrouwen_3,
Politiek_vertrouwen_4).
```

```
EXECUTE.
```

Nieuwe variabele 'politiek vertrouwen 2022'

Politiek_vertrouwen_2022		
N	Valid	5024
	Missing	0
Mean		4.7044
Median		5.2500
Std. Deviation		2.13084
Range		10.00
Minimum		.00
Maximum		10.00
Percentiles	25	3.2500
	50	5.2500
	75	6.2500

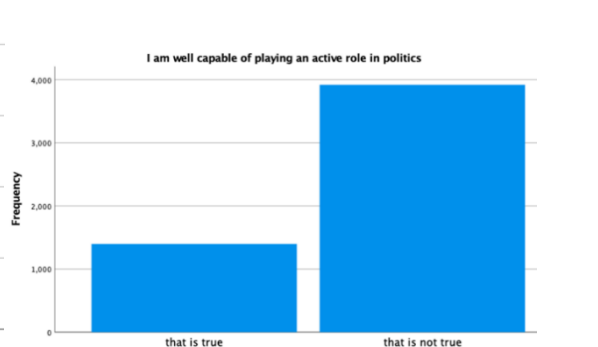
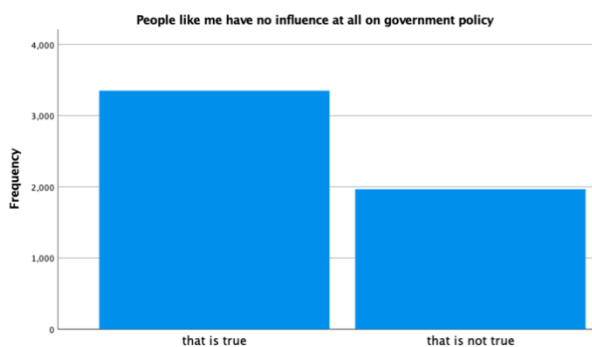
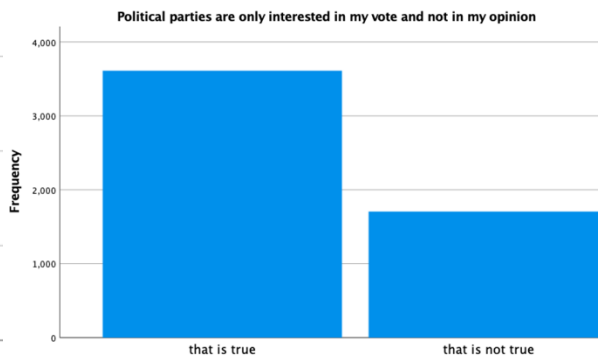
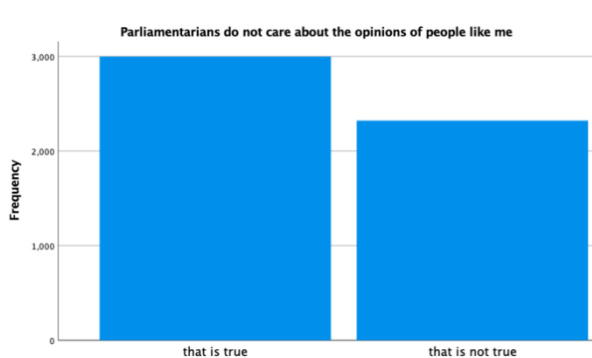
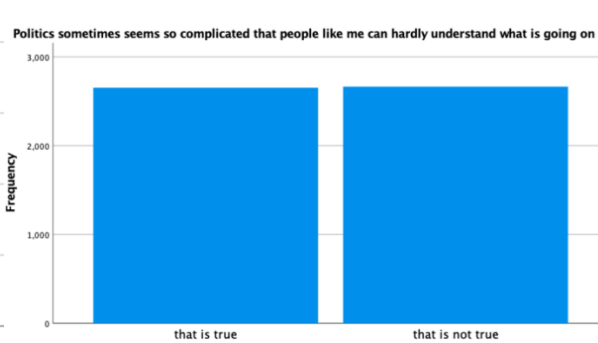
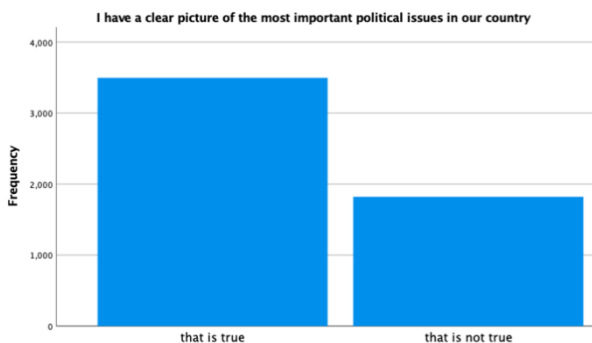

Politiek zelfvertrouwen

Oorspronkelijke variabelen 'cv22n047', 'cv22n048', 'cv22n049', 'cv22n050', 'cv22n051' en 'cv22n052'

Statistics

		Parliamentarians do not care about the opinions of people like me	Political parties are only interested in my vote and not in my opinion	People like me have no influence at all on government policy	I am well capable of playing an active role in politics	I have a clear picture of the most important political issues in our country	Politics sometimes seems so complicated that people like me can hardly understand what is going on
N	Valid	5318	5318	5318	5318	5318	5318
	Missing	308	308	308	308	308	308
Mean		1.44	1.32	1.37	1.74	1.34	1.50
Median		1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	2.00
Std. Deviation		.496	.467	.483	.440	.475	.500
Range		1	1	1	1	1	1
Minimum		1	1	1	1	1	1
Maximum		2	2	2	2	2	2
Percentiles	25	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00	1.00
	50	1.00	1.00	1.00	2.00	1.00	2.00
	75	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00	2.00

Bewerkingen

De missende waarden zijn gecodeerd als missende waarden en verwijderd:

```
RECODE cv22n047 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_1.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv22n048 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_2.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv22n049 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_3.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv22n050 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_4.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv22n051 (1=1) (2=0) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_5.
```

```
EXECUTE.
```

```
RECODE cv22n052 (1=0) (2=1) (ELSE=SYSMIS) INTO Zelfvertrouwen_6.
```

```
EXECUTE.
```

De betrouwbaarheidsanalyse Cronbach's alfa is uitgevoerd:

```
RELIABILITY
```

```
  /VARIABLES=Zelfvertrouwen_1 Zelfvertrouwen_2 Zelfvertrouwen_3 Zelfvertrouwen_4  
Zelfvertrouwen_5 Zelfvertrouwen_6
```

```
  /SCALE('ALL VARIABLES') ALL
```

```
  /MODEL=ALPHA
```

```
  /STATISTICS=DESCRIPTIVE SCALE CORRELATIONS
```

```
  /SUMMARY=TOTAL.
```

Reliability Statistics			Item Statistics			
Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items	Mean	Std. Deviation	N	
.693	.692	6	Zelfvertrouwen_1	.4397	.49640	5024
			Zelfvertrouwen_2	.3234	.46784	5024
			Zelfvertrouwen_3	.3756	.48432	5024
			Zelfvertrouwen_4	.2709	.44447	5024
			Zelfvertrouwen_5	.6740	.46881	5024
			Zelfvertrouwen_6	.5165	.49978	5024

Inter-Item Correlation Matrix						
	Zelfvertrouwe n_1	Zelfvertrouwe n_2	Zelfvertrouwe n_3	Zelfvertrouwe n_4	Zelfvertrouwe n_5	Zelfvertrouwe n_6
Zelfvertrouwen_1	1.000	.690	.550	.183	.108	.178
Zelfvertrouwen_2	.690	1.000	.524	.178	.085	.171
Zelfvertrouwen_3	.550	.524	1.000	.274	.117	.197
Zelfvertrouwen_4	.183	.178	.274	1.000	.283	.219
Zelfvertrouwen_5	.108	.085	.117	.283	1.000	.334
Zelfvertrouwen_6	.178	.171	.197	.219	.334	1.000

Na het controleren van de betrouwbaarheid is er een nieuwe schaalconstructie gemaakt van de zes losse items, met de naam ‘politiek zelfvertrouwen 2022’:

COMPUTE

Politiek_zelfvertrouwen_2022=MEAN(Zelfvertrouwen_1,Zelfvertrouwen_2,Zelfvertrouwen_3,Zelfvertrouwen_4,Zelfvertrouwen_5,Zelfvertrouwen_6).

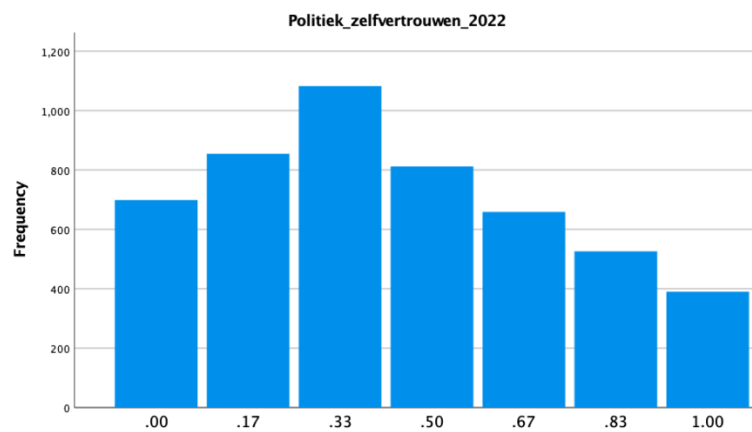
EXECUTE.

Nieuwe variabele ‘politiek zelfvertrouwen 2022’

Statistics

Politiek_zelfvertrouwen_2022

N	Valid	5024
	Missing	0
Mean		.4334
Median		.3333
Std. Deviation		.29990
Range		1.00
Minimum		.00
Maximum		1.00
Percentiles	25	.1667
	50	.3333
	75	.6667

Bijlage 2. Uitgevoerde analyses

Descriptieve analyses

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Politieke_onvrede_2023	5.5043	2.14488	5484
Gender	.5215	.49958	5484
Age of the household member	54.08	18.094	5484
Politiek_zelfvertrouwen_2023	.4244	.29926	5484
D1_Opleiding	.2338	.42327	5484
D2_Opleiding	.3488	.47664	5484

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Opleidingsniveau	2.1836	.78585	5484
Gender	.5215	.49958	5484
Age of the household member	54.08	18.094	5484
Politiek_vertrouwen_2023	4.5572	2.11889	5484

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Politieke_onvrede_2023	5.5043	2.14488	5484
Gender	.5215	.49958	5484
Age of the household member	54.08	18.094	5484
Politiek_vertrouwen_2023	4.5572	2.11889	5484
D1_Opleiding	.2338	.42327	5484
D2_Opleiding	.3488	.47664	5484

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Opleidingsniveau	2.1836	.78585	5484
Gender	.5215	.49958	5484
Age of the household member	54.08	18.094	5484
Politiek_zelfvertrouwen_2023	.4244	.29926	5484

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Politieke_onvrede_2023	5.5043	2.14488	5484
Gender	.5215	.49958	5484
Age of the household member	54.08	18.094	5484
Politiek_vertrouwen_2023	4.5572	2.11889	5484
Politiek_zelfvertrouwen_2023	.4244	.29926	5484
D1_Opleiding	.2338	.42327	5484
D2_Opleiding	.3488	.47664	5484

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Opleidingsniveau	2.1836	.78585	5484
Gender	.5215	.49958	5484
Age of the household member	54.08	18.094	5484
Politiek_vertrouwen_2023	4.5572	2.11889	5484
Politiek_zelfvertrouwen_2023	.4244	.29926	5484

Bivariate statistieken

T-toets (Geslacht)

Group Statistics

	Gender	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Politieke_onvrede_2023	.00	2624	4.4947	2.16701	.04230
	1.00	2860	4.4993	2.13038	.03984
Politiek_vertrouwen_2023	.00	2624	4.5683	2.14642	.04190
	1.00	2860	4.5470	2.09364	.03915
Politiek_zelfvertrouwen_2023	.00	2624	.4696	.29675	.00579
	1.00	2860	.3830	.29558	.00553
Age of the household member	.00	2624	55.48	17.931	.350
	1.00	2860	52.81	18.151	.339
Opleidingsniveau	.00	2624	2.2176	.77973	.01522
	1.00	2860	2.1524	.79027	.01478

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances				t-test for Equality of Means					
		F	Sig.	t	df	Significance		Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
						One-Sided p	Two-Sided p			Lower	Upper
Politieke_onvrede_2023	Equal variances assumed	2.210	.137	-.080	5482	.468	.936	-.00464	.05807	-.11847	.10919
	Equal variances not assumed			-.080	5424.251	.468	.936	-.00464	.05811	-.11855	.10928
Politiek_vertrouwen_2023	Equal variances assumed	4.431	.035	.372	5482	.355	.710	.02128	.05728	-.09101	.13358
	Equal variances not assumed			.371	5415.272	.355	.711	.02128	.05734	-.09113	.13370
Politiek_zelfvertrouwen_2023	Equal variances assumed	.352	.553	10.817	5482	<.001	<.001	.08659	.00801	.07090	.10229
	Equal variances not assumed			10.815	5437.833	<.001	<.001	.08659	.00801	.07090	.10229
Age of the household member	Equal variances assumed	1.451	.228	5.473	5482	<.001	<.001	2.670	.488	1.714	3.626
	Equal variances not assumed			5.476	5452.169	<.001	<.001	2.670	.488	1.714	3.626
Opleidingsniveau	Equal variances assumed	.202	.653	3.070	5482	.001	.002	.06516	.02123	.02355	.10677
	Equal variances not assumed			3.071	5453.143	.001	.002	.06516	.02121	.02357	.10675

Anova (opleidingsniveau)

Descriptives

		N	Mean	Std. Deviation	Std. Error	95% Confidence Interval for Mean		Minimum	Maximum
						Lower Bound	Upper Bound		
Politieke_onvrede_2023	1.00	1282	6.0969	2.34860	.06559	5.9682	6.2256	1.00	10.00
	2.00	1913	5.6550	2.13490	.04881	5.5593	5.7507	1.00	10.00
	3.00	2289	5.0465	1.92413	.04022	4.9677	5.1254	1.00	10.00
	Total	5484	5.5043	2.14488	.02896	5.4476	5.5611	1.00	10.00
Politiek_vertrouwen_2023	1.00	1282	3.9152	2.31444	.06464	3.7884	4.0420	.00	9.25
	2.00	1913	4.3914	2.08791	.04774	4.2978	4.4850	.00	10.00
	3.00	2289	5.0554	1.90129	.03974	4.9774	5.1333	.00	10.00
	Total	5484	4.5572	2.11889	.02861	4.5011	4.6133	.00	10.00
Politiek_zelfvertrouwen_2023	1.00	1282	.2959	.25152	.00702	.2821	.3097	.00	1.00
	2.00	1913	.3758	.28007	.00640	.3632	.3883	.00	1.00
	3.00	2289	.5371	.29953	.00626	.5248	.5493	.00	1.00
	Total	5484	.4244	.29926	.00404	.4165	.4323	.00	1.00
Gender	1.00	1282	.5523	.49746	.01389	.5250	.5795	.00	1.00
	2.00	1913	.5269	.49941	.01142	.5045	.5493	.00	1.00
	3.00	2289	.4998	.50011	.01045	.4793	.5203	.00	1.00
	Total	5484	.5215	.49958	.00675	.5083	.5347	.00	1.00
Age of the household member	1.00	1282	59.06	19.755	.552	57.98	60.15	16	96
	2.00	1913	52.19	17.393	.398	51.41	52.97	17	96
	3.00	2289	52.88	17.174	.359	52.17	53.58	20	96
	Total	5484	54.08	18.094	.244	53.61	54.56	16	96

ANOVA

		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
Politieke_onvrede_2023	Between Groups	973.561	2	486.780	109.708	<.001
	Within Groups	24319.517	5481	4.437		
	Total	25293.078	5483			
Politiek_vertrouwen_2023	Between Groups	1149.105	2	574.552	134.189	<.001
	Within Groups	23467.882	5481	4.282		
	Total	24616.987	5483			
Politiek_zelfvertrouwen_2023	Between Groups	54.750	2	27.375	343.913	<.001
	Within Groups	436.282	5481	.080		
	Total	491.032	5483			
Gender	Between Groups	2.349	2	1.175	4.712	.009
	Within Groups	1366.112	5481	.249		
	Total	1368.461	5483			
Age of the household member	Between Groups	41984.648	2	20992.324	65.631	<.001
	Within Groups	1753126.093	5481	319.855		
	Total	1795110.741	5483			

Correlaties

		Correlations					
		Politieke_onvr ede_2023	Gender	Age of the household member	Politiek_vetro uwen_2023	D1_Opleiding	D2_Opleiding
Pearson Correlation	Politieke_onvrede_2023	1.000	-.002	.017	-.943	.153	.051
	Gender	-.002	1.000	-.074	-.005	.034	.008
	Age of the household member	.017	-.074	1.000	-.034	.152	-.077
	Politiek_vertrouwen_2023	-.943	-.005	-.034	1.000	-.167	-.057
	D1_Opleiding	.153	.034	.152	-.167	1.000	-.404
	D2_Opleiding	.051	.008	-.077	-.057	-.404	1.000
Sig. (1-tailed)	Politieke_onvrede_2023	.	.454	.099	.000	<.001	<.001
	Gender	.454	.	.000	.355	.006	.279
	Age of the household member	.099	.000	.	.006	.000	.000
	Politiek_vertrouwen_2023	.000	.355	.006	.	.000	.000
	D1_Opleiding	.000	.006	.000	.000	.	.000
	D2_Opleiding	.000	.279	.000	.000	.000	.
N	Politieke_onvrede_2023	5484	5484	5484	5484	5484	5484
	Gender	5484	5484	5484	5484	5484	5484
	Age of the household member	5484	5484	5484	5484	5484	5484
	Politiek_vertrouwen_2023	5484	5484	5484	5484	5484	5484
	D1_Opleiding	5484	5484	5484	5484	5484	5484
	D2_Opleiding	5484	5484	5484	5484	5484	5484

		Correlations			
		Opleidingsnive au	Gender	Age of the household member	Politiek_vetro uwen_2023
Pearson Correlation	Opleidingsniveau	1.000	-.041	-.117	.215
	Gender	-.041	1.000	-.074	-.005
	Age of the household member	-.117	-.074	1.000	-.034
	Politiek_vertrouwen_2023	.215	-.005	-.034	1.000
Sig. (1-tailed)	Opleidingsniveau	.	.001	<.001	<.001
	Gender	.001	.	.000	.355
	Age of the household member	.000	.000	.	.006
	Politiek_vertrouwen_2023	.000	.355	.006	.
N	Opleidingsniveau	5484	5484	5484	5484
	Gender	5484	5484	5484	5484
	Age of the household member	5484	5484	5484	5484
	Politiek_vertrouwen_2023	5484	5484	5484	5484

Correlations

		Politieke_onvr ede_2023	Gender	Age of the household member	Politiek_zelfve rtrouwen_202 3	D1_Opleiding	D2_Opleiding
Pearson Correlation	Politieke_onvrede_2023	1.000	-.002	.017	-.373	.153	.051
	Gender	-.002	1.000	-.074	-.145	.034	.008
	Age of the household member	.017	-.074	1.000	-.070	.152	-.077
	Politiek_zelfvertrouwen_2023	-.373	-.145	-.070	1.000	-.237	-.119
	D1_Opleiding	.153	.034	.152	-.237	1.000	-.404
	D2_Opleiding	.051	.008	-.077	-.119	-.404	1.000
Sig. (1-tailed)	Politieke_onvrede_2023	.	.454	.099	<.001	<.001	<.001
	Gender	.454	.	.000	.000	.006	.279
	Age of the household member	.099	.000	.	.000	.000	.000
	Politiek_zelfvertrouwen_2023	.000	.000	.000	.	.000	.000
	D1_Opleiding	.000	.006	.000	.000	.	.000
	D2_Opleiding	.000	.279	.000	.000	.000	.
N	Politieke_onvrede_2023	5484	5484	5484	5484	5484	5484
	Gender	5484	5484	5484	5484	5484	5484
	Age of the household member	5484	5484	5484	5484	5484	5484
	Politiek_zelfvertrouwen_2023	5484	5484	5484	5484	5484	5484
	D1_Opleiding	5484	5484	5484	5484	5484	5484
	D2_Opleiding	5484	5484	5484	5484	5484	5484

Correlations

		Opleidingsnive au	Gender	Age of the household member	Politiek_zelfve rtrouwen_202 3
Pearson Correlation	Opleidingsniveau	1.000	-.041	-.117	.328
	Gender	-.041	1.000	-.074	-.145
	Age of the household member	-.117	-.074	1.000	-.070
	Politiek_zelfvertrouwen_2023	.328	-.145	-.070	1.000
Sig. (1-tailed)	Opleidingsniveau	.	.001	<.001	<.001
	Gender	.001	.	.000	.000
	Age of the household member	.000	.000	.	.000
	Politiek_zelfvertrouwen_2023	.000	.000	.000	.
N	Opleidingsniveau	5484	5484	5484	5484
	Gender	5484	5484	5484	5484
	Age of the household member	5484	5484	5484	5484
	Politiek_zelfvertrouwen_2023	5484	5484	5484	5484

Correlations

		Politieke_onvr ede_2023	Gender	Age of the household member	Politiek_vertro uwen_2023	Politiek_zelfve rtrouwen_202 3	D1_Opleiding	D2_Opleiding
Pearson Correlation	Politieke_onvrede_2023	1.000	-.002	.017	-.943	-.373	.153	.051
	Gender	-.002	1.000	-.074	-.005	-.145	.034	.008
	Age of the household member	.017	-.074	1.000	-.034	-.070	.152	-.077
	Politiek_vertrouwen_2023	-.943	-.005	-.034	1.000	.390	-.167	-.057
	Politiek_zelfvertrouwen_2023	-.373	-.145	-.070	.390	1.000	-.237	-.119
	D1_Opleiding	.153	.034	.152	-.167	-.237	1.000	-.404
	D2_Opleiding	.051	.008	-.077	-.057	-.119	-.404	1.000
Sig. (1-tailed)	Politieke_onvrede_2023	.	.454	.099	.000	<.001	<.001	<.001
	Gender	.454	.	.000	.355	.000	.006	.279
	Age of the household member	.099	.000	.	.006	.000	.000	.000
	Politiek_vertrouwen_2023	.000	.355	.006	.	.000	.000	.000
	Politiek_zelfvertrouwen_2023	.000	.000	.000	.000	.	.000	.000
	D1_Opleiding	.000	.006	.000	.000	.000	.	.000
	D2_Opleiding	.000	.279	.000	.000	.000	.000	.
N	Politieke_onvrede_2023	5484	5484	5484	5484	5484	5484	5484
	Gender	5484	5484	5484	5484	5484	5484	5484
	Age of the household member	5484	5484	5484	5484	5484	5484	5484
	Politiek_vertrouwen_2023	5484	5484	5484	5484	5484	5484	5484
	Politiek_zelfvertrouwen_2023	5484	5484	5484	5484	5484	5484	5484
	D1_Opleiding	5484	5484	5484	5484	5484	5484	5484
	D2_Opleiding	5484	5484	5484	5484	5484	5484	5484

Correlations

		Opleidingsnive au	Gender	Age of the household member	Politiek_vertro uwen_2023	Politiek_zelfve rtrouwen_202 3
Pearson Correlation	Opleidingsniveau	1.000	-.041	-.117	.215	.328
	Gender	-.041	1.000	-.074	-.005	-.145
	Age of the household member	-.117	-.074	1.000	-.034	-.070
	Politiek_vertrouwen_2023	.215	-.005	-.034	1.000	.390
	Politiek_zelfvertrouwen_2023	.328	-.145	-.070	.390	1.000
Sig. (1-tailed)	Opleidingsniveau	.	.001	<.001	<.001	<.001
	Gender	.001	.	.000	.355	.000
	Age of the household member	.000	.000	.	.006	.000
	Politiek_vertrouwen_2023	.000	.355	.006	.	.000
	Politiek_zelfvertrouwen_2023	.000	.000	.000	.000	.
N	Opleidingsniveau	5484	5484	5484	5484	5484
	Gender	5484	5484	5484	5484	5484
	Age of the household member	5484	5484	5484	5484	5484
	Politiek_vertrouwen_2023	5484	5484	5484	5484	5484
	Politiek_zelfvertrouwen_2023	5484	5484	5484	5484	5484

Regressieanalyses

Set 1 model 1,2 en 4

Model Summary^d

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.018 ^a	.000	.000	2.14784	.000	.870	2	5481	.419
2	.943 ^b	.888	.888	.71791	.888	43579.029	1	5480	.000
3	.943 ^c	.888	.888	.71792	.000	.980	2	5478	.375

- a. Predictors: (Constant), Age of the household member, Gender
 b. Predictors: (Constant), Age of the household member, Gender, Politiek_vertrouwen_2023
 c. Predictors: (Constant), Age of the household member, Gender, Politiek_vertrouwen_2023, D2_Opleiding, D1_Opleiding
 d. Dependent Variable: Politieke_onvrede_2023

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	8.029	2	4.015	.870	.419 ^b
	Residual	25285.049	5481	4.613		
	Total	25293.078	5483			
2	Regression	22468.683	3	7489.561	14531.536	.000 ^c
	Residual	2824.395	5480	.515		
	Total	25293.078	5483			
3	Regression	22469.694	5	4493.939	8719.251	.000 ^d
	Residual	2823.384	5478	.515		
	Total	25293.078	5483			

- a. Dependent Variable: Politieke_onvrede_2023
 b. Predictors: (Constant), Age of the household member, Gender
 c. Predictors: (Constant), Age of the household member, Gender, Politiek_vertrouwen_2023
 d. Predictors: (Constant), Age of the household member, Gender, Politiek_vertrouwen_2023, D2_Opleiding, D1_Opleiding

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B		Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound	Tolerance	VIF
1	(Constant)	4.612	.099		46.803	.000	4.419	4.805		
	Gender	-.001	.058	.000	-.017	.986	-.115	.113	.995	1.005
	Age of the household member	-.002	.002	-.018	-1.317	.188	-.005	.001	.995	1.005
2	(Constant)	.032	.040		.802	.422	-.046	.109		
	Gender	.030	.019	.007	1.523	.128	-.009	.068	.995	1.006
	Age of the household member	.002	.001	.015	3.240	.001	.001	.003	.993	1.007
	Politiek_vertrouwen_2023	.956	.005	.943	208.756	.000	.947	.965	.999	1.001
3	(Constant)	.012	.042		.293	.770	-.070	.095		
	Gender	.029	.019	.007	1.463	.143	-.010	.067	.992	1.008
	Age of the household member	.002	.001	.014	3.124	.002	.001	.003	.970	1.031
	Politiek_vertrouwen_2023	.957	.005	.944	204.212	.000	.948	.966	.953	1.049
	D1_Opleiding	.029	.026	.006	1.103	.270	-.022	.079	.785	1.274
	D2_Opleiding	.028	.022	.006	1.243	.214	-.016	.072	.820	1.220

- a. Dependent Variable: Politieke_onvrede_2023

Set 1 model 3

Set 2 model 1,2, en 4

Model Summary^d

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.018 ^a	.000	.000	2.14784	.000	.870	2	5481	.419
2	.377 ^b	.142	.142	1.98972	.142	906.731	1	5480	<.001
3	.385 ^c	.148	.148	1.98282	.006	20.120	2	5478	<.001

a. Predictors: (Constant), Age of the household member, Gender

b. Predictors: (Constant), Age of the household member, Gender, Politiek_zelfvertrouwen_2023

c. Predictors: (Constant), Age of the household member, Gender, Politiek_zelfvertrouwen_2023, D2_Opleiding, D1_Opleiding

d. Dependent Variable: Politieke_onvrede_2023

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	8.029	2	4.015	.870	.419 ^b
	Residual	25285.049	5481	4.613		
	Total	25293.078	5483			
2	Regression	3597.773	3	1199.258	302.920	<.001 ^c
	Residual	21695.305	5480	3.959		
	Total	25293.078	5483			
3	Regression	3755.982	5	751.196	191.068	<.001 ^d
	Residual	21537.096	5478	3.932		
	Total	25293.078	5483			

a. Dependent Variable: Politieke_onvrede_2023

b. Predictors: (Constant), Age of the household member, Gender

c. Predictors: (Constant), Age of the household member, Gender, Politiek_zelfvertrouwen_2023

d. Predictors: (Constant), Age of the household member, Gender, Politiek_zelfvertrouwen_2023, D2_Opleiding, D1_Opleiding

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		Sig.	95,0% Confidence Interval for B		Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta	t		Lower Bound	Upper Bound	Tolerance	VIF
1	(Constant)	4.612	.099		46.803	.000	4.419	4.805		
	Gender	-.001	.058	.000	-.017	.986	-.115	.113	.995	1.005
	Age of the household member	-.002	.002	-.018	-1.317	.188	-.005	.001	.995	1.005
2	(Constant)	3.120	.104		30.043	<.001	2.917	3.324		
	Gender	.246	.055	.057	4.513	<.001	.139	.353	.972	1.029
	Age of the household member	.002	.001	.013	1.048	.295	-.001	.004	.988	1.012
	Politiek_zelfvertrouwen_2023	2.742	.091	.382	30.112	<.001	2.563	2.920	.973	1.028
3	(Constant)	3.323	.112		29.553	<.001	3.103	3.544		
	Gender	.247	.054	.058	4.551	<.001	.141	.354	.972	1.029
	Age of the household member	.003	.002	.022	1.725	.085	.000	.006	.968	1.033
	Politiek_zelfvertrouwen_2023	2.552	.096	.356	26.591	<.001	2.364	2.741	.869	1.151
	D1_Opleiding	-.464	.073	-.091	-6.330	<.001	-.608	-.320	.744	1.344
	D2_Opleiding	-.201	.063	-.045	-3.177	.001	-.325	-.077	.787	1.271

a. Dependent Variable: Politieke_onvrede_2023

Set 2 model 3

Set 3 model 1, 2 en 4

Model Summary^d

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate	R Square Change	Change Statistics			
						F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.018 ^a	.000	.000	2.14784	.000	.870	2	5481	.419
2	.943 ^b	.888	.888	.71777	.888	21799.723	2	5479	.000
3	.943 ^c	.888	.888	.71766	.000	1.887	2	5477	.152

a. Predictors: (Constant), Age of the household member, Gender

b. Predictors: (Constant), Age of the household member, Gender, Politiek_vertrouwen_2023, Politiek_zelfvertrouwen_2023

c. Predictors: (Constant), Age of the household member, Gender, Politiek_vertrouwen_2023, Politiek_zelfvertrouwen_2023, D2_Opleiding, D1_Opleiding

d. Dependent Variable: Politieke_onvrede_2023

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	8.029	2	4.015	.870	.419 ^b
	Residual	25285.049	5481	4.613		
	Total	25293.078	5483			
2	Regression	22470.316	4	5617.579	10903.758	.000 ^c
	Residual	2822.762	5479	.515		
	Total	25293.078	5483			
3	Regression	22472.260	6	3745.377	7272.155	.000 ^d
	Residual	2820.818	5477	.515		
	Total	25293.078	5483			

a. Dependent Variable: Politieke_onvrede_2023

b. Predictors: (Constant), Age of the household member, Gender

c. Predictors: (Constant), Age of the household member, Gender, Politiek_vertrouwen_2023, Politiek_zelfvertrouwen_2023

d. Predictors: (Constant), Age of the household member, Gender, Politiek_vertrouwen_2023, Politiek_zelfvertrouwen_2023, D2_Opleiding, D1_Opleiding

Coefficients^a

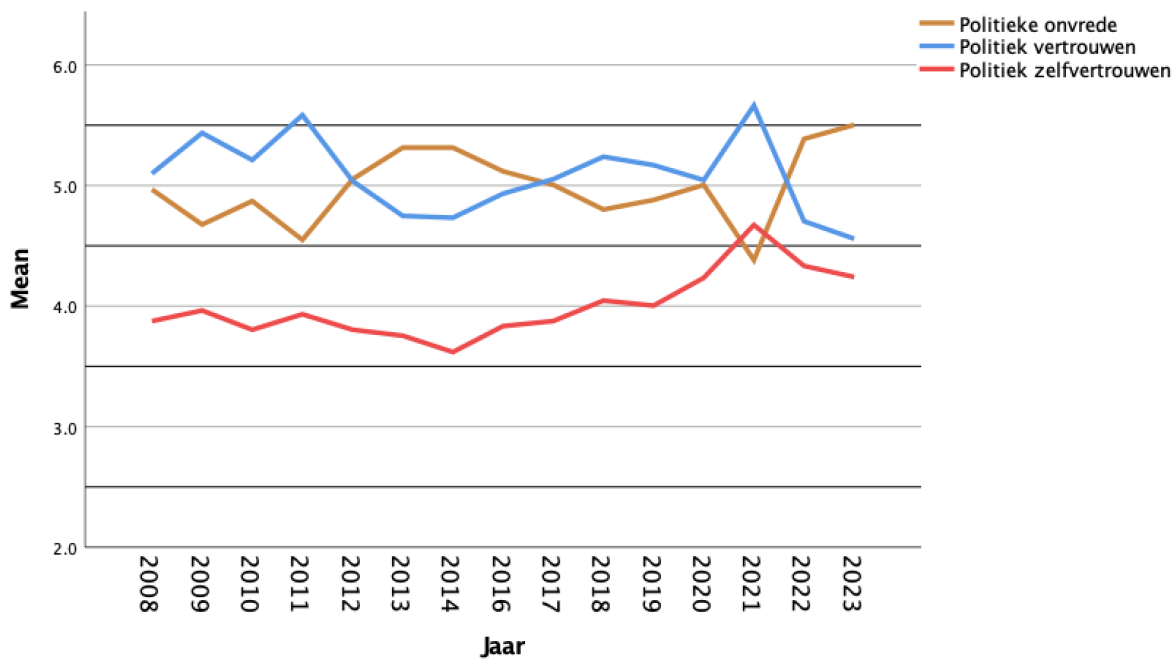
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.	95,0% Confidence Interval for B		Collinearity Statistics	
		B	Std. Error	Beta			Lower Bound	Upper Bound	Tolerance	VIF
1	(Constant)	4.612	.099		46.803	.000	4.419	4.805		
	Gender	-.001	.058	.000	-.017	.986	-.115	.113	.995	1.005
	Age of the household member	-.002	.002	-.018	-1.317	.188	-.005	.001	.995	1.005
2	(Constant)	.014	.041		.338	.735	-.066	.094		
	Gender	.035	.020	.008	1.788	.074	-.003	.074	.969	1.032
	Age of the household member	.002	.001	.015	3.364	<.001	.001	.003	.988	1.012
	Politiek_vertrouwen_2023	.952	.005	.939	191.394	.000	.943	.962	.845	1.183
3	Politiek_zelfvertrouwen_2023	.064	.036	.009	1.780	.075	-.006	.134	.823	1.215
	(Constant)	-.019	.044		-.432	.666	-.106	.068		
	Gender	.035	.020	.008	1.789	.074	-.003	.074	.969	1.032
	Age of the household member	.002	.001	.015	3.237	.001	.001	.003	.968	1.033
	Politiek_vertrouwen_2023	.953	.005	.940	190.631	.000	.943	.963	.837	1.195
	Politiek_zelfvertrouwen_2023	.083	.037	.012	2.232	.026	.010	.155	.763	1.311
	D1_Opleiding	.043	.027	.009	1.623	.105	-.009	.096	.737	1.357
	D2_Opleiding	.039	.023	.009	1.679	.093	-.006	.084	.785	1.275

a. Dependent Variable: Politieke_onvrede_2023

Overzicht politieke ontwikkelingen 2008-2023

Descriptive Statistics					
	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
Politieke_onvrede_2008	6238	1.00	10.00	4.9681	1.66561
Politiek_vertrouwen_2008	6238	.00	10.00	5.1001	1.65867
Politiek_zelfvertrouwen_2008	6238	.00	1.00	.3876	.28062
Politieke_onvrede_2009	5596	1.00	10.00	4.6769	1.65162
Politiek_vertrouwen_2009	5596	.00	10.00	5.4363	1.64261
Politiek_zelfvertrouwen_2009	5596	.00	1.00	.3964	.29207
Politieke_onvrede_2010	5878	1.00	10.00	4.8718	1.73860
Politiek_vertrouwen_2010	5878	.00	10.00	5.2122	1.74130
Politiek_zelfvertrouwen_2010	5878	.00	1.00	.3805	.28418
Politieke_onvrede_2011	4695	1.00	10.00	4.5497	1.58763
Politiek_vertrouwen_2011	4695	.25	10.00	5.5846	1.54818
Politiek_zelfvertrouwen_2011	4695	.00	1.00	.3933	.29622
Politieke_onvrede_2012	5289	1.00	10.00	5.0530	1.85324
Politiek_vertrouwen_2012	5289	.00	10.00	5.0383	1.81165
Politiek_zelfvertrouwen_2012	5289	.00	1.00	.3804	.28704
Politieke_onvrede_2013	5242	1.00	10.00	5.3151	2.07236
Politiek_vertrouwen_2013	5242	.00	10.00	4.7487	2.04951
Politiek_zelfvertrouwen_2013	5242	.00	1.00	.3755	.29068
Politieke_onvrede_2014	5174	1.00	10.00	5.3149	2.03840
Politiek_vertrouwen_2014	5174	.00	10.00	4.7335	2.00062
Politiek_zelfvertrouwen_2014	5174	.00	1.00	.3619	.28059
Politieke_onvrede_2016	5585	1.00	10.00	5.1183	2.01651
Politiek_vertrouwen_2016	5585	.00	10.00	4.9335	1.98540
Politiek_zelfvertrouwen_2016	5585	.00	1.00	.3834	.28533
Politieke_onvrede_2017	5130	1.00	10.00	5.0059	1.98969
Politiek_vertrouwen_2017	5130	.00	9.25	5.0533	1.94573
Politiek_zelfvertrouwen_2017	5130	.00	1.00	.3876	.29119

Politieke_onvrede_2018	5765	1.00	10.00	4.8018	2.01618
Politiek_vertrouwen_2018	5765	.00	10.00	5.2392	1.98258
Politiek_zelfvertrouwen_2018	5765	.00	1.00	.4046	.29725
Politieke_onvrede_2019	5200	1.00	10.00	4.8806	2.03242
Politiek_vertrouwen_2019	5200	.00	10.00	5.1698	2.00042
Politiek_zelfvertrouwen_2019	5200	.00	1.00	.4004	.29397
Politieke_onvrede_2020	5087	1.00	10.00	5.0056	2.06979
Politiek_vertrouwen_2020	5087	.00	10.00	5.0459	2.01169
Politiek_zelfvertrouwen_2020	5087	.00	1.00	.4235	.30128
Politieke_onvrede_2021	5585	1.00	10.00	4.3820	2.01155
Politiek_vertrouwen_2021	5585	.00	10.00	5.6646	1.97433
Politiek_zelfvertrouwen_2021	5585	.00	1.00	.4674	.30259
Politieke_onvrede_2022	5024	1.00	10.00	5.3875	2.17108
Politiek_vertrouwen_2022	5024	.00	10.00	4.7044	2.13084
Politiek_zelfvertrouwen_2022	5024	.00	1.00	.4334	.29990
Politieke_onvrede_2023	5509	1.00	10.00	5.5033	2.14728
Politiek_vertrouwen_2023	5509	.00	10.00	4.5589	2.12096
Politiek_zelfvertrouwen_2023	5509	.00	1.00	.4242	.29926
Valid N (listwise)	4695				

Bijlage 3. Modelinspecties

VIF-scores

Na het uitvoeren van de modelschattingen, wordt er een modelinspectie gedaan waarin er wordt gekeken de VIF-scores en eventuele outliers. In tabel 6 in hoofdstuk 4 zijn de VIF-scores van de variabelen te zien. VIF staat voor ‘variantie-inflatiefactor’ en meet de mate van multicollineariteit tussen onafhankelijke variabelen. Multicollineariteit is een probleem dat ontstaat wanneer er een hoge mate van correlatie bestaat tussen twee of meer onafhankelijke variabelen in een regressiemodel, wat kan leiden tot onbetrouwbare schattingen van regressiecoëfficiënten en foutieve conclusies over de betekenis van de variabelen. Een VIF-waarde van 1 geeft de afwezigheid van multicollineariteit tussen de variabelen aan, terwijl hogere VIF-waarden een toenemende mate van multicollineariteit aangeven. Een VIF-waarde van 4 of hoger wordt algemeen beschouwd als een indicatie voor problematische multicollineariteit. Te zien in tabel 6 van hoofdstuk 4 is dat beide variabelen die samen opleidingsniveau representeren een extreem hoge VIF-score hebben (respectievelijk 11,25 en 12,75). Dit geldt ook voor beide interactie-effecten (respectievelijk 10,7 en 12,72). Ook de variabele baan heeft een redelijk hoge score (respectievelijk 4,84). Daarentegen zijn de scores van zowel opleidingsniveau als baan in model 3 nog laag (respectievelijk 1,36, 1,21 en 1,07). Dit duidt erop dat de hoge mate van multicollineariteit van deze variabelen niet wordt veroorzaakt door de overige variabele, slechts door de interactietermen.

Outliers

Outliers zijn waarnemingen die aanzienlijk afwijken van de rest van de data. Het zijn extreme scores die ver buiten het bereik van de andere waarden vallen en die niet passen in het patroon van de rest van de data. Het is belangrijk om outliers te identificeren en te bepalen of ze een grote invloed hebben op de resultaten, omdat ze de nauwkeurigheid van de statistische analyses kunnen beïnvloeden. Om dit de analyseren zijn de modellen geïnspecteerd aan de hand van drie verschillende maatstaven om eventuele uitbijters te signaleren.

Leverage is een maatstaf voor hoe "extreem" een bepaald datapunt is ten opzichte van de andere datapunten in de dataset. Het meet de afstand van een datapunt tot het gemiddelde van de voorspellende variabelen. Een vuistregel die kan worden toegepast hierbij om te kijken of de casus hoog scoort op deze maatstaf is: $h > \frac{3p}{n}$. Waarbij h is leverage, p het aantal parameters en n is grootte steekproef. Voor dit onderzoek geldt een maximale score op leverage van $\frac{3 \cdot 5}{2092} = 0,00717$. Volgens deze vuistregel zouden er 183 cases in de dataset als hoog worden beschouwd als het gaat op leverage.

DFITT meet de impact van een case op de voorspelde waarden van het regressiemodel. Het berekent het verschil in voorspelde waarden met en zonder het datapunt in kwestie.

Cook's distance geeft het effect van een specifieke case in zowel de verticale afstand (residu) als horizontale afstand (leverage). Een vuistregel die hoort bij cook's distance is $CD > \frac{4}{n}$. Voor dit onderzoek geldt een maximale score van $\frac{4}{2092} = 0,00191$. Volgens deze vuistregel zouden er 82 cases die in de dataset staan als hoog worden beschouwd als het gaat om cook's distance.

De tabel hieronder (tabel 7) laat de tien hoogste scores van de drie verschillende maatstaven zien. Te zien is dat Cook's distance en Dfitt veelal dezelfde casussen laten zien en veel overlappen met elkaar.

Om te kijken naar de meest invloedrijke punten is er een scatterplot gemaakt om te zien of er cases zijn die zowel Cook's distance en leverage een hoge score hebben. In figuur 3 op de volgende bladzijde, is het spreidingsdiagram te zien waarbij de roze lijnen de volgens de vuistregel grens aangeven. Omdat er op beide maatstaven veel cases buiten de grenzen liggen worden slechts de elf casussen die zowel als leverage als cook's distance opvallende hoog scoren meegenomen als uitbijter. De overige cases beschouwen we dus niet als uitbijters maar als gewone cases met een hoge waarde. Figuur 4 laat het spreidingsdiagram zien na het verwijderen van de outliers.

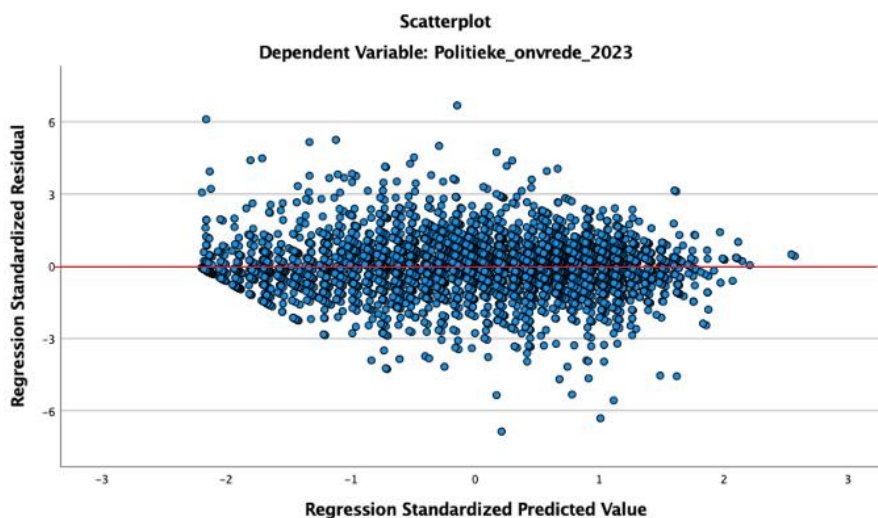
Tabel 7: Drie verschillende maatstaven voor outliers

Cook's difference	Leverage	DFITT
0,01674 (305)	0,01957 (803)	0,12281 (305)
0,01253 (256)	0,01952 (195)	0,10420 (643)
0,01196 (643)	0,01943 (1484)	0,10008 (988)
0,01126 (988)	0,01936 (157)	0,09831 (54)
0,01104 (54)	0,01925 (1608)	0,08897 (256)
0,00768 (182)	0,01923 (643)	0,07924 (230)
0,00763 (5)	0,01922 (938)	0,06714 (182)
0,00760 (99)	0,01913 (230)	0,06700 (99)
0,00740 (1445)	0,01912 (1709)	0,06699 (5)
0,00695 (230)	0,01908 (1135)	-0,06320 (544)

Bijlage 4. Assumptiecontrole

Om het geschatte eindmodel te evalueren is er gekeken naar de verschillende assumpties die ten grondslag liggen aan de logistische regressie. De eerste voorwaarde waaraan moet worden voldaan is dat de waarnemingen onafhankelijk zijn van elkaar. Dit houdt in dat de respondenten niet door elkaar worden beïnvloed. Aan deze assumptie wordt niet volledig voldaan. Voor dit onderzoek is gebruik gemaakt van data van het LISS-panel. Dit panel bestaat uit 5000 huishoudens, waarbij ieder lid van het huishouden vrij is om te doen. Het is waarschijnlijk dat in de gebruikte steekproef respondenten hebben meegedaan die behoren tot hetzelfde huishouden. Deze respondenten hebben elkaar wellicht beïnvloed in het beantwoorden van de vragen. Omdat deze mogelijkheid bestaat moet er rekening mee worden gehouden dat de effectgroottes zijn overschat. Desondanks maakt het onderzoek gebruik van een grote steekproef ($N = 5509$), wat enigermate meer vertrouwen geeft in de geschatte effecten.

De tweede assumptie van lineaire regressie vereist een lineair verband tussen de onafhankelijke variabelen en de afhankelijke variabele, in dit geval politieke onvrede. In de residual plot (Figuur 3) zien we dat de rode nullijn door het midden van de puntenwolk loopt, wat aangeeft dat de residuen gemiddeld nul zijn over het bereik van de voorspelde waarden. Dit betekent dat er geen systematische fouten zijn en dat de voorspellingen niet consistent te hoog of te laag zijn. Bovendien vertonen de residuen geen duidelijke patronen of krommingen en zijn ze willekeurig verspreid rondom de nullijn, wat een belangrijk kenmerk is van een lineaire relatie. Deze observaties suggereren dat de lineaire assumptie wordt voldaan.

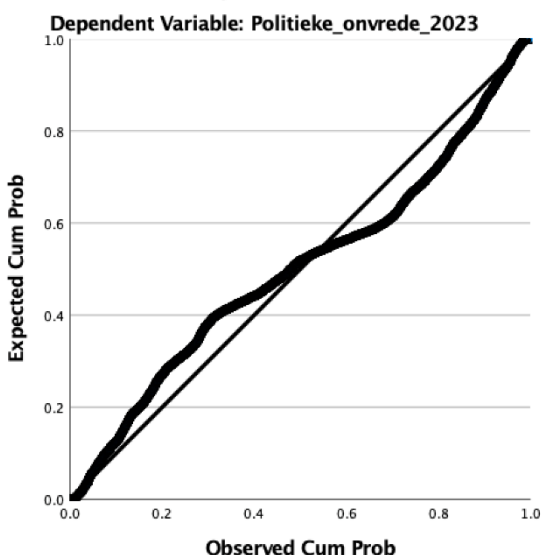

Figuur 3. Residual plot

De derde assumptie betreft homoscedasticiteit, wat inhoudt dat de standaardafwijking van de residuen constant is voor elke set van waarden van de X-en. De residual plot toont dat de puntenwolk een constante breedte vertoont over het bereik van de voorspelde waarden, wat betekent dat de spreiding van de residuen constant blijft en er geen systematische afwijkingen zijn rond de nullijn. Dit impliceert dat de standaardafwijking van de residuen gelijk blijft voor elke set van waarden van de onafhankelijke variabelen, wat bevestigt dat er sprake is van homoscedasticiteit.

De vierde assumptie stelt dat de residuen rondom Y normaal verdeeld moeten zijn. In het PP-plot van figuur 6 zien we een lichte afwijking van de normaallijn, zichtbaar als een lichte S-vorm. Dit duidt erop dat de residuen niet perfect normaal verdeeld zijn. Het histogram in figuur 7 ondersteunt deze bevinding door te laten zien dat de residuen niet volledig een normale verdeling volgen. Hoewel deze lichte afwijkingen aangeven dat de residuen niet perfect normaal verdeeld zijn, is het belangrijkste aspect van de normaliteitsaanname dat de uiteindes van de verdeling (de staarten) normaal zijn. Dit is cruciaal omdat de uiteindes gebruikt worden om de P-waarde te schatten, wat essentieel is voor het testen van de hypothesen in de regressieanalyse. In dit geval, ondanks de lichte S-vorm in het PP-plot en de afwijkingen in het histogram, is er voldoende normaliteit aan de uiteindes van de curve. Dit betekent dat de P-waarden en inferenties die we uit de regressieanalyse trekken, nog steeds betrouwbaar zijn. Hierdoor kunnen we concluderen dat de vierde assumptie grotendeels wordt voldaan, ondanks enkele lichte afwijkingen.

Normal P-P Plot of Regression Standardized Residual

Histogram

